

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

***ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Α.Μ.Ε.Α : Η νέα μορφή του θεσμού της
Ειδικής Αγωγής και ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού***

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ :

**Παπαευαγγέλου Αποστόλης
Ρεσίνη Σοφία**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

**Παπαδημητρίου Θάνος
Επίκουρος Καθηγητής**

**Πτυχιακή εργασία για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία
από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας
και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος
(Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας .**

ΠΑΤΡΑ , ΙΟΥΝΙΟΣ 2002

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Ευχαριστούμε όλους όσους μας βοήθησαν , άμεσα ή έμμεσα για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας .

Συγκεκριμένα ευχαριστούμε :

Τον υπεύθυνο για την εργασία αυτή
καθηγητή **κο Παπαδημητρίου Θάνο**

Τον **κο Γεωργόπουλο Βασίλη**
Προϊστάμενο του Κέντρου Διάγνωσης
Αξιολόγησης Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.)

Την **κα Παγιατάκη Ζήνια** , καθηγήτρια
Εφαρμογών του Τμήματος Κοινωνικής
Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας

Ευχαριστούμε επίσης τους Κοινωνικούς Λειτουργούς επαγγελματίες και σπουδαστές που με τη συμμετοχή τους πραγματοποιήθηκε αυτή η έρευνα .

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της εργασίας μας είναι η θεωρητική προσέγγιση της νέας μορφής του θεσμού της Ειδικής Αγωγής, όσον αφορά την εκπαίδευση των ατόμων με Ειδικές Ανάγκες και τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού, που εργάζεται στα πλαίσια αυτά . Απώτερος στόχος μας ήταν ο συσχετισμός θεωρίας και πράξης.

Η πτυχιακή μας εργασία χωρίζεται σε βιβλιογραφικό και ερευνητικό μέρος .

Στο βιβλιογραφικό τμήμα γίνεται αρχικά μία ιστορική αναδρομή για το θεσμό της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα και της Νομοθεσίας που διέπει την Ειδική Αγωγή .Στη συνέχεια, αναφέρεται η νέα μορφή της Ειδικής Αγωγής, με την ίδρυση των ειδικών τάξεων – τμήματα ένταξης και τον τρόπο λειτουργίας των τμημάτων αυτών . Αναφέρεται η συσχέτιση ενσωμάτωσης και Ειδικής Αγωγής, καθώς επίσης και ο τρόπος επιρροής της κοινωνικής διαστρωμάτωσης των οικογενειών των παιδιών αυτών και πως επηρεάζεται η εκπαίδευσή τους .

Ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού στην Ειδική Αγωγή, στα πλαίσια όπου εφαρμόζεται ο θεσμός αυτός .

Στο ερευνητικό τμήμα περιλαμβάνεται, η έρευνα με ερωτηματολόγιο δύο ειδών, που απευθυνόταν τόσο στους σπουδαστές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας που έκαναν την εργαστηριακή τους πρακτική άσκηση στα πλαίσια αυτά, καθώς επίσης και στους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονταν στα συγκεκριμένα πλαίσια .Τα πλαίσια αυτά ήταν το 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών και το 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (Π.Ι.Κ.Π.Α.) .

Συγκεκριμένα, περιέχεται η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από αυτή .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα αρχίζει να φαίνεται μία αλλαγή στον τρόπο αντιμετώπισης των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες .Η υποχρεωτική εκπαίδευση φέρνει στην επιφάνεια ομάδες παιδιών που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις .Αυτό καθιστά αναγκαία την ίδρυση ειδικών σχολείων (Κυπριωτάκης, 1989) .

Έτσι, αρχίζει μία νέα πορεία για την αντιμετώπιση των δυσκολιών των ατόμων, όπου κύριος στόχος δεν θα πρέπει να είναι μόνο η εκπαίδευση του αλλά θα πρέπει να είναι και η ένταξη τους στο κοινωνικό περιβάλλον και η μετέπειτα επαγγελματική τους αποκατάσταση (Κυπριωτάκης, 1989) .

Το θέμα της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες είναι πολυδιάστατο και πολύπλοκο κατά την εφαρμογή του, καθώς προϋποθέτει την αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων των μελών της κοινότητας, την ενημέρωση τους για την ύπαρξη των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν και τις φροντίδες που αυτές συνεπάγονται, αλλά και τη δημιουργία εκείνων των δομών που θα θέσουν τις βάσεις για την πραγματική κοινωνική ένταξη και ουσιαστική επαγγελματική αποκατάσταση .Η αναγνώριση επίσης των αναγκών και των δικαιωμάτων των ανθρώπων αυτών

αποτελεί ένα σημαντικό μέλημα της κοινωνίας, η οποία πρέπει να παρέχει εκείνα τα μέσα που θα βοηθήσουν το κάθε άτομο να ζήσει μία ικανοποιητική ζωή . Οι δυσκολίες και τα προβλήματα που εμφανίζονται είναι αρκετά, αλλά με την εκσυγχρόνηση θεσμών και νόμων, όπως ο νέος νόμος 2817 / 2000 περί Ειδικής Αγωγής, οι δυσκολίες αυτές γίνονται όλο και λιγότερες .

Στην όλη προσπάθεια ο ρόλος ενός εξειδικευμένου Κοινωνικού Λειτουργού κρίνεται απαραίτητος και βοηθητικός .Οι υπηρεσίες του θεωρούνται σημαντικές διότι στόχευαν στη βοήθεια των ανθρώπων να αναπτύξουν ικανότητες που θα τους κινητοποιήσουν στο να λύσουν τα ατομικά τους προβλήματα .Επίσης, ο Κοινωνικός Λειτουργός προάγει τη δύναμη για αυτοδιάθεση, εισάγει εναλλακτικές λύσεις για τις υπάρχουσες υπηρεσίες και τον τρόπο λειτουργίας τους και αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στα άτομα που χρήζουν βοήθειας και την κοινότητα (Π. Δ. 891 / 1978) .

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελεί μία θεωρητική προσέγγιση του θεσμού της Ειδικής Αγωγής μέσα στο χώρο της Εκπαίδευσης κατά την εφαρμογή του στα Άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες .Επίσης, αποτελεί μία ερευνητική προσέγγιση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών για τα Άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες στην πόλη της Πάτρας, παραθέτοντας στοιχεία που δείχνουν πρακτικά το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού στην υπηρεσία .

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη των θεωρητικών απόψεων, όσον αφορά τη νέα μορφή του θεσμού της Ειδικής Αγωγής και του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού στην Εκπαίδευση των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Α.μ.Ε.Α.) καθώς και η διεύρυνση του βαθμού εφαρμογής του σε πρακτικό επίπεδο στα πλαίσια που λειτουργούν στην πόλη των Πατρών .

Συγκεκριμένα, θα λέγαμε πέρα από τη θεωρητική προσέγγιση της νέας μορφής του θεσμού της Ειδικής Αγωγής και του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού πως επιδιώχθηκε η περιγραφή του θεσμού των Ειδικών Τάξεων – Τμημάτων Ένταξης, της σχέσης Ενσωμάτωσης και Ειδικής Τάξης, της σχέσης Κοινωνικής Διαστρωμάτωσης και Εκπαίδευσης και τέλος τη συμβολή της Κοινωνικής Εργασίας στην Ειδική Αγωγή .

Κύριος σκοπός της έρευνάς μας είναι η απόκτηση μιας γενικής εικόνας για τη βασική εκπαίδευση των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ) και η συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών επαγγελματιών και ασκούμενων στις δραστηριότητες της του σχολείου .

3. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Οι ορισμοί των κυριότερων όρων που αναφέρονται στην εργασία μας παρατίθενται παρακάτω :

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας και τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής, « οι ειδικές τάξεις λειτουργούν μέσα στα κανονικά σχολεία και δέχονται μικρό αριθμό μαθητών από τις άλλες τάξεις, επειδή οι μαθητές αυτοί έχουν ιδιαίτερες δυσκολίες στη μάθηση και έχουν ανάγκη από ειδική φροντίδα και ενίσχυση για να ξεπεράσουν τις μαθησιακές δυσκολίες τους, χωρίς να αποκοπούν από τη μαθητική κοινότητα στην οποία ανήκουν » (ΥΠ.Ε.Π.Θ., Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής, 1988 (α), σελ. 78, εγκύκλιος Γ6 / 399 , 1- 10 – 84, θέμα : «Ανάπτυξη Ειδικών Τάξεων και άλλα θέματα Ειδικής Αγωγής») .

Η National Committee of Learning Disabilities των ΗΠΑ (Kirk, 1973), δίνοντας έναν ορισμό για τις μαθησιακές δυσκολίες αναφέρει ότι : ένα « παιδί θεωρείται ότι παρουσιάζει μαθησιακές δυσκολίες όταν η επίδοσή του στα σχολικά μαθήματα (ανάγνωση, γραφή, ορθογραφία, αριθμητική) είναι σημαντικά κατώτερη απ' ό τι περιμένουμε με βάση την ηλικία και το νοητικό του δυναμικό » (Μαρκοβίτης Μ., Π. Τζουριάδου Μ. , 1985, σελ 15).

« **Ενσωμάτωση** » στην εκπαίδευση σημαίνει ότι τα προβλήματα των παιδιών με μικρές ή μεγάλες δυσκολίες σε επίπεδο μάθησης και συμπεριφοράς, αντιμετωπίζονται μέσα στην κανονική τάξη μαζί με τα άλλα παιδιά, τους άλλους μαθητές σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Μπιτζαράκης Π., Τζουριάδου Μ., 1987, σελ. 39) .

« **Ένταξη** » είναι ο τρόπος και οι συνθήκες ζωής που δίνουν τη δυνατότητα στα ΑμΕΑ να ζουν κοντότερα στο "φυσιολογικό"(Στασινός Δ., 1991) .

« **Ειδική Αγωγή** », σύμφωνα με τους Chancerel –Σιπητανού (1989), είναι ένα από τα μέτρα που παίρνει η πολιτεία για να εξασφαλίσει την οικογένεια, συμπληρώνοντας παράλληλα και άλλα μέτρα, την εκπαίδευση των παιδιών

και εφήβων που παρουσιάζουν ειδικές ανάγκες ή δυσκολίες. Αυτή η εκπαίδευση περιλαμβάνει κυρίως απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων που θα βοηθήσουν την ένταξή τους στις κοινωνικές δομές και την εξέλιξη τους ανάλογα με τους κανόνες και τις αξίες της κοινωνίας (Σύγχρονα Θέματα Παιδοψυχιατρικής, Τσιαντής – Μανωλόπουλος, 1987, σελ. 204).

« *Κοινωνική διαστρωμάτωση* » είναι η θεσμοθετημένη και συστηματική ανισότητα, δηλαδή η ύπαρξη ενός συστήματος που αποφασίζει ποιος παίρνει τι και γιατί. Με άλλα λόγια, άτομα με διαφορετικά ατομικά ή κοινωνικά χαρακτηριστικά έχουν άνιση πρόσβαση σε πόρους και υπηρεσίες της κοινωνίας, και η άνιση αυτή πρόσβαση δεν είναι περιστασιακή αλλά συστηματική και θεσμοθετημένη (Κατσίλλης, 1997-1998).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

B. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

B.1. Εξέλιξη της στάσης της κοινωνίας απέναντι στα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες

Η ιστορική αναδρομή της ανθρώπινης συμπεριφοράς απέναντι στα «αποκλίνοντα» μέλη της (π.χ. σωματικά μη αρτιμελείς , σπαστικοί , ψυχικά άρρωστοι κ.λ.π.) παρουσιάζει μια εικόνα της στάσης της κοινωνίας , που καλύπτει ένα φάσμα από την αδιαφορία ή το υποκριτικό ενδιαφέρον των «φυσιολογικών» ατόμων απέναντι στους «αποκλίνοντες» , μέχρι τη βίαιη απομόνωσή τους σε άσυλα , ιδρύματα και φυλακές ή την φυσική εξόντωσή τους (ευθανασία) . Στάση , που κληρονομήθηκε αν όχι αυτούσια σε μεγάλο βαθμό , από την αντίληψη ακόμα και της κοινωνίας του 20^{ου} αιώνα που μόλις τα τελευταία του χρόνια διαγράφει μια στροφή προς την πλήρη ένταξη των ατόμων αυτών , που την ονομάζει ενσωμάτωση .

Πολλοί μελετητές που έχουν ασχοληθεί με το θέμα , ο Νιτσόπουλος (1986: σελ 24-34) , ο Καλαντζής (1984: σελ 57-59) , ο Στασινός (1991: σελ 19-23) , η Ζώνιου-Σιδέρη (1998: σελ 74-88) κ.α δίνουν συγκεντρωμένα κάποια ιστορικά σημεία .

Σύμφωνα με όλους αυτούς τους μελετητές , μας γνωστοποιείται ότι στους πρωτόγονους λαούς η εξόντωση αυτών των ατόμων θεωρείτο φυσική από την στιγμή που οι διάφοροι λαοί είχαν να αντιμετωπίσουν σημαντικότερα ζητήματα, όπως η διαμονή και η διαβίωσή τους, από το να φυλάσσουν και να ανατρέφουν αυτά τα άτομα.

Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα που υπάρχουν από την ελληνική μυθολογία και αρχαιότητα , που δείχνουν καθαρά την αντίληψη που

επικρατούσε εκείνο τον καιρό απέναντι σ' αυτά τα άτομα . Σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογία , ο θεός Ήφαιστος γκρεμίστηκε από τον Όλυμπο και δεν αναγνωρίστηκε ούτε από την ίδια του τη μητέρα , λόγω της αναπηρίας του (ήταν κουτσός) .Επίσης, στην κλασική αρχαιότητα , είναι γνωστός ο Καιάδας για την αρχαία Σπάρτη , όπου ήταν η μοναδική λύση για κάθε μη αρτιμελές ή κατά κάποιο τρόπο «αποκλίνον» νεογέννητο (φυσική εξόντωση). Αλλά και οι Αθηναίοι απομόνωναν έντεχνα και εξόντωναν έμμεσα τα μη επιθυμητά μέλη της κοινωνίας χρησιμοποιώντας και παραδεχόμενοι ως ιδανική ψυχοσωματική κατάσταση τη γνωστή φράση « νους υγιής εν σώματι υγιεί ».

Στον Χριστιανισμό η αντίληψη της προστασίας υιοθετείται και επεκτείνεται . Στην διδασκαλία του ο Ιησούς δεν αποκληρώνει από τον ήλιο κανέναν από τους ανθρώπους. Η κοινωνία της αγάπης εκφράζει την συμπάθειά της προς τα άτομα αυτά με εκδηλώσεις οίκτου και φιλανθρωπίας .

Στους Βυζαντινούς χρόνους οι «αποκλίνοντες» αντιμετωπιζόνταν με οίκτο . Η Βυζαντινή εποχή, γνωστή ως εποχή της «πρόνοιας» , δείχνει μια τάση προς τα φιλανθρωπικά έργα με την ίδρυση πτωχοκομείων , γηροκομείων , ορφανοτροφείων , λωβοκομείων , τυφλοκομείων , ασύλων ανιάτων κ.ά.

Κατά το Μεσαίωνα η εχθρική στάση απέναντι στους «αποκλίνοντες» συνεχίζεται ενώ το μόνο επάγγελμα που επιτρέπεται στους ανάπηρους να ασκήσουν είναι η ζητιανιά. Ενώ νάνοι και κακόμορφα άτομα «εργάζονται» στις αυλές των ηγεμόνων ως γελωτοποιοί .

Στον «αιώνα των φώτων» (18^{ος} αιώνας) γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στην σημασία της εκπαίδευσης και της αγωγής που θα βελτιώσει την τύχη των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Ο 19^{ος} αιώνας , αιώνας της βιομηχανικής επανάστασης , όπου υπάρχει αθρόα εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου και του εργατικού δυναμικού , τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες θα πρέπει να γίνουν «χρήσιμα» στην κοινωνία και να κερδίζουν μόνα τους το ψωμί τους. Δημιουργούνται τα « προστατευτικά

εργαστήρια » , τα οποία προσφέρουν επαγγελματική καταξίωση , όμως όλα τα προγράμματα που είχαν υποσχεθεί ότι θα συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας αυτών των ατόμων , παραμένουν ανεκπλήρωτες υποσχέσεις.

Ο 20^{ος} αιώνας έχει να επιδείξει τη γερμανική ναζιστική «τελική λύση» του προβλήματος των «αποκλινόντων» , στέλνοντας στα κρεματόρια κατά χιλιάδες άτομα με αποκλίνουσα συμπεριφορά . Εκτός όμως απ' αυτή την ακραία περίπτωση , παρατηρείται μια έντονη κινητοποίηση για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες . Υπάρχουν τρία σημεία που αναφέρει ο Νιτσόπουλος (1986:σελ 73) και που τον χαρακτηρίζουν :

α) το κράτος έρχεται να αναλάβει περισσότερες ευθύνες υποχωρώντας σταδιακά η εκκλησία και η φιλανθρωπία,

β) η σχολική φοίτηση γίνεται υποχρεωτική,

γ) οι ανάπηροι και οι οικογένειές τους αρχίζουν να ενδιαφέρονται για τα δικαιώματά τους .

Ακόμη ο 20ος αιώνας χαρακτηρίζεται από τις δύο στάσεις στην αντιμετώπιση των ειδικών ατόμων .

Η πρώτη στάση , αυτή του Διαχωρισμού (Separation) , όπου το κράτος δημιουργεί ειδικά οικοτροφεία , σχολεία , εργαστήρια όπου παρακολουθούν τα μαθήματα και εκπαιδεύονται τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες . Ο διαχωρισμός αυτός γίνεται γιατί σύμφωνα με κάποιους «ειδικούς» τα άτομα αυτά δεν μπορούν να βρίσκονται στα σχολεία όπου φοιτούν «φυσιολογικά» άτομα και να τα ανταγωνιστούν . Κατά τη περίοδο αυτή κάνουν την εμφάνισή τους νέες «ομάδες ειδικών ατόμων» που τους αποδίδονται όροι όπως σχολική καθυστέρηση , «δυσπροσαρμοστικότητα» , «δυσλεξία», κ.λ.π αποτέλεσμα της

εντατικοποίησης στην απόκτηση γνώσεων που πραγματοποιείται τόσο στα Δημοτικά όσο και στα Γυμνάσια .

Η δεύτερη στάση , αυτή της ενσωμάτωσης (Integration) , αμφισβητεί έντονα τον διαχωρισμό των ατόμων με ειδικές ανάγκες και υποστηρίζει την κοινή διδασκαλία ή την παραμονή στο ίδιο κτιριακό συγκρότημα με χωριστή διδασκαλία , την ύπαρξη δηλαδή μικτών σχολείων (παράλληλες τάξεις).

Στις μέρες μας η αντιμετώπιση των ατόμων αυτών , δηλαδή αν αυτά θα απομονωθούν σε κάποιο ίδρυμα , όπου θα στερηθούν και τα τελευταία ερεθίσματα , ή το αν θα δεχθούν την κατάλληλη θεραπευτική αγωγή σε σύγχρονα σχολεία – θεραπευτήρια , ή το αν θα μπορέσουν να βρουν κάποια απασχόληση , ή το αν θα γίνουν αποδεκτά από το κοινωνικό σύνολο ως άτομα με ξεχωριστά προβλήματα και συγκεκριμένα στη ζωή , θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη στάση της κοινωνίας απέναντι στα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες . Η αρνητική , αντιδραστική , σκοταδιστική στάση (απομόνωση , αδιαφορία για τα προβλήματά τους) των μελών ή της πλειοψηφίας των μελών μιας κοινότητας είναι σε θέση να σαμποτάρει και να ανατρέψει και την πιο φιλότιμη και συστηματική προσπάθεια που γίνεται για να βελτιωθεί το επίπεδο των ατόμων αυτών και να καλυτερέψουν οι δυνατότητες επιβίωσής τους . Χωρίς αλλαγή της στάσης του κοινωνικού συνόλου , δε νοείται σοβαρή απασχόληση με τα προβλήματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες . Όμως , για την αλλαγή της στάσης της κοινωνίας δεν αρκεί η απλή πληροφόρηση . Εκείνο που θα επιφέρει την ουσιαστική αλλαγή είναι η επαφή με τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες , όπου θα μπορέσουν τα «φυσιολογικά» άτομα να παίξουν , να γελάσουν , να συναλλάγουν μαζί τους , γενικά να κατανοήσουν τις δυσκολίες τους και τα προβλήματά τους .

B.2. Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα

Οι πρώτες μεμονωμένες προσπάθειες στην Ελλάδα , με σκοπό την αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες χρονολογούνται στις αρχές του 20ου αιώνα . Πρόκειται για προσπάθειες επώνυμων φιλόνηρωπων – δωρητών καθώς και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας που χαρακτηρίζουν το χώρο της ειδικής αγωγής μέχρι τη δεκαετία '70 . Από αυτή τη χρονική περίοδο και μετά , το Ελληνικό Κράτος ξεκινά προσπάθειες για επιμόρφωση στελεχών και νομοθετώντας προσπαθεί να ελέγξει το χώρο αυτόν , που θα αποτελέσει για τη δεκαετία του '80 χώρο έντονων συζητήσεων και προβληματισμού πάνω στις διαφορετικές κατευθύνσεις στον τρόπο παροχής ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης στα άτομα που την χρειάζονται .

2.1. Φιλανθρωπία και Ιδιωτική Πρωτοβουλία

Ο 20^{ος} αιώνας αρχίζει για τη Ειδική Αγωγή με την ίδρυση ειδικών σχολείων και ιδρυμάτων , με στόχο την προστασία , την εκπαίδευση , την περίθαψη και αργότερα την επαγγελματική κατάρτιση , με βάση τις επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής . Την περίοδο αυτή , τις δραστηριότητες γύρω από το χώρο των αναπήρων τις υιοθετεί και τις ελέγχει βασικά η ιδιωτική πρωτοβουλία που είναι το κύριο χαρακτηριστικό της τότε Ελληνικής Κοινωνίας .

Η αρχή του αιώνα βρίσκει την Ειδική Αγωγή να καθορίζεται από τον νόμο του 1862 «περί συστάσεως φρενοκομείων» (Ευσταθίου, 1998, «Ειδική Αγωγή», τευχ.1^ο). Το 1904 στο Α' Ελληνικό Εκπαιδευτικό Συνέδριο κρίνεται απαραίτητη η ίδρυση σχολείων «τυφλών, κωφαλάλων, ηλιθίων και ηθικώς

διαστροφών παιδιών». Το 1906 ιδρύεται με την επωνυμία «Οίκος Τυφλών» στην Καλλιθέα , Φιλανθρωπική Εταιρεία με στόχο την προστασία , εκπαίδευση και περίθαλψη των τυφλών παιδιών , ηλικίας 7 –18 ετών . Πρώτη διευθύντρια του «Οίκου Τυφλών» είναι η Ειρήνη Λασκαρίδου , «τυφλοπαιδαγωγός» . Η αρχή της εκπαίδευσης του ιδρύματος «Οίκος Τυφλών» έγινε με ειδικό νηπιαγωγείο , δίχρονης παρακολούθησης . Το 1928 λειτούργησαν τέσσερις πλήρεις τάξεις του ειδικού δημοτικού σχολείου , που στη συνέχεια έγινε εξατάξιο .Το 1948 ιδρύθηκε ένα ειδικό τμήμα για την εκπαίδευση τυφλοκωφών (Ζώνιου – Σιδέρη , 1998 , σελ 76-78).

Την ίδια περίπου περίοδο με αυτή της ίδρυσης του « Οίκου Τυφλών» , άρχισε και η πρώτη κίνηση ιδιωτικής πρωτοβουλίας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των κωφάλαλων στην Ελλάδα .Έτσι ,ιδρύεται το φιλανθρωπικό ίδρυμα «Οίκος Κωφάλαλων Χαραλάμπου και Ελένης Σπυροπούλου».

Το 1923 ιδρύεται από το Αμερικάνικο Ίδρυμα Περίθαλψης «Εγγύς Ανατολή» το πρώτο Ειδικό Σχολείο για 10 κωφάλαλα παιδιά . Το σχολείο αυτό λειτούργησε αρχικά στην Αθήνα και στην συνέχεια και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στη Σύρο μέχρι το 1932 , όπου και συστάθηκε ο «Ο Εθνικός Οίκος Κωφάλαλων» , στον οποίο εντάχθηκε και το Ειδικό Δημοτικό Σχολείο κωφάλαλων της Σύρου, και όπου γίνονται δεκτά κωφά αγόρια και κορίτσια ηλικίας 7 – 15 ετών . Το 1937 ιδρύεται το «Εθνικό Ίδρυμα Προστασίας Κωφάλαλων» με συγχώνευση των δύο παραπάνω αναφερόμενων οίκων . Σκοπός του ιδρύματος ήταν η συστηματική σχολική και επαγγελματική εκπαίδευση . Η μέθοδος διδασκαλίας που ακολουθήθηκε στο Ίδρυμα ήταν η προφορική , η χειλιανάγνωση και η ακουστική .

Το 1937 ιδρύεται το «Πρότυπο Ειδικό σχολείο Αθηνών» , που είναι για την Ελλάδα και η αρχή μιας θεσμοθετημένης Ειδικής Αγωγής . Με τη ψήφιση του νόμου Α.Ν.435/1937 ο οποίος προσδιόρισε και την έννοια του νοητικά καθυστερημένου παιδιού , θεσμοθετήθηκε η ίδρυση αυτού του πρώτου Ειδικού Σχολείου στην Αθήνα , « προς σωματικήν, πνευματικήν και ηθικήν

περίθαλψη των καθυστερημένων παιδιών...» .Σημαντικοί παιδαγωγοί που δίδασκαν στο σχολείο αυτό ήταν η Ρόζα Ιμβριώτη, ο Κων/νος Καλαντζής κ.α και αποτελεί τον πυρήνα και το πρότυπο για την ενασχόληση με τα πνευματικά καθυστερημένα παιδιά . Παρ' όλες τις νομοθετικές ρυθμίσεις το Πρότυπο Ειδικό Σχολείο Αθηνών στην Καισαριανή λειτούργησε μόνο με τις προσωπικές πρωτοβουλίες και τον ζήλο των πρώτων παιδαγωγών και της διευθύντριας του .(Ζώνιου – Σιδέρη , 1998, σελ 80-84) .

Το ίδιο χρονικό διάστημα με πρωτοβουλία ιδιωτών και σε συνεργασία με το Αμερικάνικο Ίδρυμα «Εγγύς Ανατολή» ιδρύθηκε το 1937 η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας και Αποκατάστασης Αναπήρων Παιδιών (ΕΛΕΠΑΑΠ) στην Αθήνα. Η εταιρεία είχε ως στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων των σωματικά αναπήρων παιδιών από τη βρεφική ηλικία μέχρι το 16^ο έτος της ηλικίας τους . Προς τούτο οργάνωσε και λειτούργησε Πρότυπο Φυσιοθεραπευτικό Κέντρο με τη συμπαράσταση της Διεθνούς Εταιρείας Προστασίας Αναπήρων Παιδιών , το οποίο ήταν και το πρώτο φυσιοθεραπευτήριο στην Ελλάδα . Στον ίδιο χώρο με το Φυσιοθεραπευτήριο λειτούργησε , σχεδόν ταυτόχρονα , και «Ειδικόν Σχολείον Αναπήρων Παιδιών» .

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι περίπου το 1950 , η αγωγή των αναπήρων παιδιών ασκείται από την ιδιωτική πρωτοβουλία και συνήθως υπό «ιδρυματική μορφή» . Το 1953 μια ομάδα νέων επιστημόνων , οι περισσότεροι πολιτικά κυνηγημένοι , «κάτω από την κάλυψη και βοήθεια του Μορφωτικού Συλλόγου «Αθήναιο» ιδρύθηκε : α) ο πρώτος «Ιατροπαιδαγωγικός Συμβουλευτικός Σταθμός» , και β) η Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του Παιδιού» .

Το 1962 ιδρύεται το πρώτο στην Ελλάδα Κέντρο Θεραπευτικής Παιδαγωγικής για ασκήσιμα νοητικά καθυστερημένα παιδιά , το «Στουπάθειο» με σκοπό να αποτελέσει ένα κέντρο προβολής , μελέτης , και σοβαρής πολύπλευρης αντιμετώπισης του νοητικά καθυστερημένου παιδιού , με διευθυντή τον Κώστα Καλαντζή .

Στη συνέχεια έχουμε την ίδρυση αρκετών Ιδρυμάτων – Ειδικών Σχολείων . Η ιδιωτική πρωτοβουλία συνεχίζει με τη μορφή των « ιδρυμάτων» . Έτσι ιδρύονται : Το Ίδρυμα Προστασίας Απροσάρμοστων Παιδιών η «Θεοτόκος» , που είχε ως σκοπό την «εν γένει μέριμνα υπέρ των καθυστερημένων και ανώμαλων παιδιών» , «Το ψυχολογικό Κέντρο Βορείου Ελλάδος» , φιλανθρωπικό σωματείο ιδιωτικής πρωτοβουλίας με στόχο την παροχή εκπαιδευτικής και θεραπευτικής βοήθειας σε παιδιά και εφήβους με νοητική καθυστέρηση ή διαταραχές συμπεριφοράς .Το ίδρυμα Απροσάρμοστων Παιδιών «Σικιαρίδειον» που είχε ως αρχικό στόχο την εκπαίδευση απροσάρμοστων παιδιών , αργότερα , με την συμπάρασταση του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής , μετατράπηκε σε Ίδρυμα Ειδικής Αγωγής οπότε δεχόταν παιδιά νοητικά καθυστερημένα ηλικίας 5-14 ετών .

Τα περισσότερα από τα παραπάνω αναφερόμενα «Ειδικά Σχολεία – Ίδρύματα» εποπτεύονταν από το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας . Εκτός από τις ελάχιστες εξαιρέσεις .

2.2. Η Κρατική Πρωτοβουλία

Οι αντιλήψεις που επικράτησαν στο χώρο της Ειδικής Αγωγής κατά τη μεταπολεμική περίοδο βασίζονταν σε θέματα μελέτης με κύριο άξονα τη σωματική ανάπτυξη ή τη ναυτική εξέλιξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες που δεν μπορούσαν να φοιτήσουν και ούτε ωφελούνταν από το γενικό σχολείο. Έτσι , τόσο οι αντιλήψεις του επίσημου κράτους όσο και η κρατική πολιτική παρέμβαση στο χώρο της ειδικής Αγωγής ήταν η ανακοίνωση σειράς μέτρων κυρίως οργανωτικού χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να γίνουν τα πρώτα βήματα προώθησης για θεσμοθέτηση της ειδικής Αγωγής .

Ο πρώτος νόμος που ψηφίζεται είναι ο 905/51 επί κυβερνήσεως Ν. Πλαστήρα, ο οποίος αφορά στην εκπαίδευση των τυφλών και την επιδοματική πολιτική. Ο πρώτος αυτός νόμος έτυχε εφαρμογής μετά από 15 χρόνια . Τέλος της δεκαετίας του '50 συστήνεται η Επιτροπή Παιδείας με σκοπό τη μελέτη των προβλημάτων της Παιδείας και των συναφών προς αυτή θεμάτων . Η επιτροπή Παιδείας , μετά από ένα χρόνο , ακολουθώντας τις παιδαγωγικές τάσεις της εποχής, προτείνει σε επίπεδο σχολικής πρακτικής το διαχωρισμό της κανονικής και της ειδικής εκπαίδευσης . Όσον αφορά ειδικά θέματα της εκπαίδευσης συμπεραίνει ότι η εκπαίδευση των μειονεκτικών παιδιών έχει ήδη καθυστερήσει πολύ στην Ελλάδα και πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα για την αγωγή των ανάπηρων σε συνδυασμό με την επαγγελματική τους κατάρτιση . Ακόμη , τονίζουν την αναγκαιότητα συνεργασίας του ΥΠΕΠΘ και του Υπουργείου Κοινωνικής Αντιλήψεως . Τα πορίσματα της επιτροπής παιδείας και οι γενικότερες παιδαγωγικές αντιλήψεις της εποχής εκείνης , στιγματίσαν την Ειδική Αγωγή μέχρι την μεταπολίτευση . Από αυτή τη περίοδο αρχίζει και η θεσμοθέτηση της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα .(Στασινός , 1991 σελ: 190-192).

Δέκα χρόνια αργότερα , μετά από πίεση των γονιών των παιδιών με ειδικές ανάγκες όσο και των ιδίων των αναπήρων , αποφασίζει η ίδρυση του «Γραφείου Ειδικής Εκπαιδευσεως» στο Υπουργείο Παιδείας .Σκοπός του γραφείου ήταν η « η μελέτη των θεμάτων των εχόντων σχέσιν με τα παιδιά , τα οποία αδυνατούν να φοιτήσουν εις γενικά σχολεία ή να ωφεληθούν από το πρόγραμμα μαθημάτων και την μέθοδο διδασκαλίας αυτών , είτε λόγω σωματικής, είτε πνευματικής ατέλειας , ελλείψεως , ασθενείας ή βλάβης.»

Τα πρώτα μέτρα που πρότειναν οι υπεύθυνοι του γραφείου Ειδικής Εκπαίδευσης αφορούν :

α) στην οργάνωση σεμιναρίων Θεραπευτικής Παιδαγωγικής στο Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης , που αργότερα προήχθη σε Τμήμα Ειδικής Αγωγής, για την προπαρασκευή ειδικών παιδαγωγών,

β) στην ίδρυση ενός μικρού αριθμού Ειδικών Σχολείων στις έδρες των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και σε μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας για την εκπαίδευση των Νοητικά Καθυστερημένων Παιδιών

γ) στην εκπόνηση ενός αναλυτικού προγράμματος για τα Ειδικά Σχολεία

δ) στην εισαγωγή του μαθήματος της αγωγής των νοητικά καθυστερημένων στο διδακτικό πρόγραμμα των Παιδαγωγικών Ακαδημιών

ε) στη σύσταση επιτροπής για τη μελέτη και σύνταξη έκθεσης γύρω από την Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα

Παρατηρείται έτσι μια πρώτη ένδειξη κρατικής θεσμοθετημένης παρέμβασης στην ελληνική νομολογία στις αρχές του '70 (Ν.Δ.1222/1972) (Ζώνιου – Σιδέρη, 1998, σελ 91).

Μετά την μεταπολίτευση άρχισε να διαφαίνεται κάποιο ενδιαφέρον από το επίσημο κράτος για τη συστηματική και προγραμματισμένη ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής. Έτσι, η μεταδιδακτορική Βουλή των Ελλήνων κατοχύρωσε συνταγματικά τα «δικαιώματα του μειονεκτικού παιδιού». Στη συνέχεια, το 1975, συγκροτείται η πρώτη «Επιτροπή Μελέτης και προγραμματισμού της Ειδικής Αγωγής» στο ΥΠΕΠΘ, που βάσει των προτάσεών της, υλοποιούνται οι παρακάτω θεσμικές αλλαγές στο χώρο της Ειδικής Αγωγής:

α) η επέκταση της ειδικής μετεκπαίδευσης των δασκάλων από μονοετής σε διετή. Παράλληλα, εισάγονται στο αναλυτικό πρόγραμμα και μαθήματα άλλων ειδικοτήτων.

β) η «αναβάθμιση» του Γραφείου Ειδικής Εκπαιδεύσεως σε Τμήμα Ειδικής Αγωγής και μετέπειτα σε Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής.

γ) εισάγεται για πρώτη φορά ο θεσμός του ειδικού επιθεωρητή .

Η θεσμική λειτουργία της Ειδικής Αγωγής κατοχυρώνεται με τον πρώτο νόμο για την Ειδική Αγωγή , που ψηφίστηκε ομόφωνα από τη Βουλή των Ελλήνων το 1981 (Ν.1143/81 « Περί ειδικής αγωγής , ειδικής επαγγελματικής εκπαιδεύσεως , απασχολήσεως και κοινωνικής μερίμνης των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων και άλλων εκπαιδευτικών διατάξεων»).Για την επεξεργασία , συμπλήρωση και τη σύνταξη του πρώτου νόμου της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα χρειάστηκαν πέντε χρόνια .

Ο νόμος 1143/81 , ο οποίος δέχθηκε έντονη κριτική από ειδικούς και την αντιπολίτευση , συμπληρώθηκε με το Π.Δ. 603/82 που ρύθμιζε θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των μονάδων της Ειδικής Αγωγής .

Στα μέσα της δεκαετίας του '80 γίνεται μια ακόμα προσπάθεια αναθεώρησης του υπάρχοντος θεσμοθετημένου πλαισίου της Ειδικής Αγωγής , δηλαδή του Νόμου 1143/81.Έτσι , στις αρχές του 1984 , ο τότε Υπουργός Παιδείας δίνει στη δημοσιότητα σχέδιο νόμου για τη δομή και τη λειτουργία της Γενικής Εκπαίδευσης . Για πρώτη φορά γίνεται φανερή η ενσωμάτωση της Ειδικής Αγωγής στο γενικότερο νομικό πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ν.1566/30.9.85 , «Δομή και λειτουργία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης») . Η ενσωμάτωση της Ειδικής Αγωγής στο γενικότερο εκπαιδευτικό νομοθετικό πλαίσιο ήταν αναμφισβήτητα μια καινοτομία και μια αρχή στην αλλαγή της επικρατούσας αντίληψης που ήθελε ακόμα και σε νομοθετικό επίπεδο , τον παραγκωνισμό και την περιθωριοποίηση των αναπήρων . Ο νέος νόμος ήταν απαλλαγμένος από κάποια σημεία που δημιούργησαν αντιδράσεις στο παρελθόν όμως δεν αποστασιοποιήθηκε από τον προηγούμενό του .(Ζώνιου- Σιδέρη ,1998, σελ 94-97)

Με εγκυκλίους το Υπουργείο Παιδείας προσπάθησε να διευκρινίσει θέματα Ειδικής Αγωγής αναφερόμενες κυρίως στην Ειδική Τάξη (Γ6 / 247 / 87)καθώς

και των καθηκόντων τους .Με Π.Δ.240/88 καθορίζεται η σύνθεση , οι αρμοδιότητες και η λειτουργία του Συμβουλίου Ειδικής Αγωγής ενώ με εγκύκλιο του το Υπουργείο (Γ6 / 282 / 90) προσπαθεί να ξεπεράσει την έλλειψη ειδικευμένου διδακτικού προσωπικού για την στελέχωση των ειδικών εκπαιδευτικών μονάδων, ξεκινώντας από την ανάγκη ύπαρξης μετεκπαίδευσης και φθάνοντας στην «εμπειρία» και ευαισθητοποίηση του δασκάλου που πρόκειται να εργαστεί σε μονάδες Ειδικής Αγωγής .

Με το νόμο 2817/2000 τα πράγματα στην Ειδική Αγωγή παίρνουν μία νέα τροπή .Γίνεται ο διαχωρισμός όσον αφορά τους ορισμούς «Άτομα με Ειδικές Ανάγκες» , «Ειδική Αγωγή» , «Ειδικές Τάξεις» , καθώς και για το ποια άτομα συμπεριλαμβάνονται στα «Άτομα με Ειδικές Ανάγκες».

Για πρώτη φορά οι Ειδικές Τάξεις εμφανίζονται με την ονομασία «Τάξεις Ένταξης» , και διευρύνεται η θέση τους στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση .

B.3. Νομοθεσία Ειδικής Τάξεις

Ιδρυτικός Νόμος της Ειδικής Αγωγής στη χώρα μας που καθιέρωσε την ειδική Αγωγή ως τομέα του εκπαιδευτικού συστήματος , θεωρείται ο νόμος 1143/81 . (ΦΕΚ 80/31-3-81 τεύχος Α΄) . Ο παραπάνω νόμος αμφισβητήθηκε και προκάλεσε αντιδράσεις για αρκετά σημεία του (Μπάρμπας 1984:σελ 34-41, Ντισόπουλος 1986: σελ 75 , Καλαντζής 1984, σελ:63 ,Μηρομερίτη 1984(α), σελ: 91-92)

Τον νόμο 1143/81 ύστερα από πενταετή περίπου εφαρμογή του , έρχεται να τον εκσυγχρονίσει και να τον βελτιώσει ο νόμος 1566/85 , όπου σε επιμέρους κεφαλαίο του νόμου (κεφ 1, άρθρο 32) ενσωματώνονται οι νομοθετικές

διατάξεις που αφορούν την Ειδική Αγωγή .

Τον νόμο 1566/85 τον διαδέχεται και τον συμπληρώνει ο νέος νόμος 2817/2000 (ΦΕΚ 78/14-4-2000) , όπου έρχεται να δώσει μια νέα διάσταση στη νομοθεσία περί Ειδικής Αγωγής .

Συγκριτικά , το πρώτο ιστορικό βήμα όπως το χαρακτηρίζει το Υπουργείο Παιδείας , ο νόμος 1143/81 έθετε ως σκοπό του την παροχή Ειδικής Αγωγής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στα «αποκλίνοντα εκ του φυσιολογικού άτομα»(άρθρο 1) , δηλώνοντας έμμεσα με δογματισμό πώς γνωρίζει τι είναι «φυσιολογικό» και τι «όχι» . Κατέτασσε τα άτομα αυτά σε κατηγορίες , (άρθρο 2) (τυφλά , κωφά , νοητικός υστερούντα , με κινητικές διαταραχές , ψυχικές νόσους , μαθησιακά προβλήματα , κ.ά.) συμπληρώνοντας το σκοπό του « με τη λήψη μέτρων κοινωνικής μερίμνης και την αντίστοιχο προς τας δυνατότητων των ένταξης αυτών στην κοινωνική ζωή και επαγγελματική δραστηριότητα». Η αποκαλυπτική αυτή διατύπωση μας οδηγεί να ανατρέξουμε στην Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού (ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΟΗΕ , 1959) όπου στην αρχή 1 αναφέρεται : «κάθε παιδί χωρίς καμιά εξαίρεση θα έχει τα ίδια δικαιώματα» καθώς και τις διακηρύξεις για τα πνευματικά καθυστερημένα (1971) και ανάπηρα άτομα (1975) για να αναρωτηθούμε πώς ένας νόμος της εκπαίδευσης χωρίζει σε κατηγορίες , δίνοντας «αντίστοιχα προς τις δυνατότητές του» δικαιώματα .

Ο νόμος 1566/85 απαλλάχθηκε από τον όρο «αποκλίνοντα» εκ του φυσιολογικού» χρησιμοποιώντας τον όρο «άτομα με ειδικές ανάγκες»(άρθρο 32) , χωρίς να μεταβάλλει το περιεχόμενό του , ενώ ο σκοπός του είναι :

α) η ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιολόγηση δυνατοτήτων και ικανοτήτων,

β) η ένταξή τους στην παραγωγική διδασκαλία και

γ) η αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο .

Και στους δυο νόμους διατηρήθηκαν οι ίδιες κατηγορίες ατόμων με ειδικές ανάγκες (τυφλοί ή με σοβαρές διαταραχές στην όραση , κωφάλαλοι και βαρήκοι , άτομα με κινητικές διαταραχές , νοητική υστέρηση , με δυσκολίες στη μάθηση και γενικότερα δυσπροσάρμοστοι , άτομα με ψυχικές νόσους , επιληπτικοί , όσοι πάσχουν από χρόνιες ασθένειες) . Αν και δε διατηρήθηκε στο νόμο 1566/85 η κατηγορία των «διατελούντων» σε ιδρύματα καθώς οι ανήλικοι που βρίσκονται σε σωφρονιστικό κατάστημα που ο νόμος 1143/81 τους έθετε την ειδική αγωγή (άρθρο 2) , ωστόσο διατηρήθηκε η γενικότητα «κάθε νηπιακής , παιδικής ή εφηβικής ηλικίας που παρουσιάζεται διαταραχή της προσωπικότητας από οποιαδήποτε αιτία» (άρθρο 32, παρ 2) και δεν ανήκει στις παραπάνω κατηγορίες , ώστε να αναρωτηθούμε ποια η «σκοπιμότητα» της παραγράφου καθώς η μεγαλύτερη πλειοψηφία των μαθητών παρουσιάζουν μικρά ή μεγάλα προβλήματα προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα (Μπάρμπας 1984: σελ 32) .

Ενώ ο νόμος 1143/81 (άρθρο 3) κατηγορήθηκε ότι εμπορευματοποιεί την ειδική αγωγή παραδίδοντας την στην ιδιωτική πρωτοβουλία (Καλαντζής 1984: σελ 63) , ο νόμος 1566/85 αναφέρει πως η ειδική αγωγή παρέχεται δωρεάν από τον ιδιωτικό τομέα που υπήρχε στο άρθρο 3 του νόμου 1143/81 . Η μετατροπή των ιδιωτικών μονάδων σε δημόσιες ανήκει στην πρωτοβουλία του Υπουργείου (άρθρο 34 , παρ 4) .

Σύμφωνα με τον νόμο 1143/81 (άρθρο 3 , παρ 3) , η παροχή ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης δίνεται από μονάδες (ειδικές παράλληλες τάξεις ή τμήματα , ειδικά σχολεία , ειδικές επαγγελματικές σχολές, εργαστήρια , κ.λ.π.) . Ο νόμος 1566/85 διατηρώντας τις παραπάνω μονάδες προσθέτει και την παροχή ειδικής αγωγής «μέσα στα κανονικά σχολεία στα οποία είναι ενταγμένα τα άτομα αυτά » (άρθρο 32 , παρ 4) .

Η φοίτηση στις μονάδες ειδικής αγωγής , επεκτείνεται από το 6^ο έως το 17^ο

έτος που καθόριζε ο νόμος 1143/81 (άρθρο 4) , στο 3^ο έως το 18^ο έτος (άρθρο 33) . Ο Καλαντζής (1984: σελ 68) αναφέρει πως « η ειδική αγωγή αρχίζει από την πρώτη μέρα της γέννησης του παιδιού» .

Σημαντική τροποποίηση αποτελεί η σύσταση του Συμβουλίου Ειδικής Αγωγής (Σ.Ε.Α.) (άρθρο 34, παρ 2) στο Υπουργείο Παιδείας που αντικαθιστά το « Συντονιστικό και Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής» που πρόβλεπε ο νόμος 1143/81 (άρθρο 11) , με ευθύνη το σχεδιασμό , την εισήγηση μέτρων και την παρακολούθηση της εφαρμογής τους . Η συμμετοχή σ' αυτό των ειδικών επιστημόνων καθώς και εκπροσώπων φορέων και συλλόγων , που άμεσα ενδιαφέρονται , αποτελεί σημαντικό βήμα και μια θετική ενέργεια . (Π.Δ. 240/88 , ΦΕΚ 104 τ. Α' / 24 . 5 . 88)

«Άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες» με βάση την έννοια του παρόντος νόμου 2817/2000 θεωρούνται : « τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών , διανοητικών , ψυχολογικών , συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων» (Ιμβριώτη 1939, Chancerel , Σιπητανού 1989 , Ριβιέ 1989 , Τζόνσον & Βέρνερ 1983, Στασινοπούλου 1990, Στασινός 1991, Καλαντζή-Azizi 1992, UNESCO 1994, Τζουριάδου 1995, Σούλης 1997, Χρηστάκης 2000, 2001) . Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσα έχουν:

- α) νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα,
- β) ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί , αμβλύωπες) ή ακοής (κωφοί , βαρήκοοι),
- γ) σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπεδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας,
- δ) προβλήματα λόγου και ομιλίας,

ε) ειδικές δυσκολίες στη μάθηση όπως δυσλεξία , δυσαριθμισία, δυσαναγνωσία,

στ) σύνθετες γνωστικές , συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης .

Στα Άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες περιλαμβάνονται επίσης , «πρόσωπα νηπιακής , παιδικής και εφηβικής ηλικίας που δεν ανήκουν σε μια από τις προηγούμενες περιπτώσεις , αλλά έχουν ανάγκη από ειδική εκπαιδευτική προσέγγιση και φροντίδα για ορισμένη περίοδο ή για ολόκληρη την περίοδο της σχολικής τους ζωής (άρθρο 1) ».

Οι διαφορές του νέου νόμου 2817/2000 σε σχέση με το νόμο 1566/30.9.85 (ΦΕΚ 167 , τόμος Α΄) είναι οι εξής :

1. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες διαγνώσκονται από τα Κέντρα Διάγνωσης , Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.)
2. Στα άτομα που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται ειδική εκπαίδευση , η οποία στο πλαίσιο των σκοπών της πρωτοβάθμιας , δευτεροβάθμιας και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης επιδιώκει ιδιαίτερα :

α) την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους,

β) τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων , ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή επανένταξή τους στο κοινό εκπαιδευτικό σύστημα και η συμβίωση με το κοινωνικό σύνολο,

γ) την επαγγελματική τους κατάρτιση και τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία,

δ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη .

3. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων λαμβάνονται μέτρα και παρέχονται υπηρεσίες στα παραπάνω άτομα ηλικίας έως 22 ετών σε όλες τις τάξεις των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης .

3.1. Καινοτομίες του νέου νόμου 2817/2000

α) Πρώτη καινοτομία του 2817/2000

α) Για πρώτη φορά η ειδική αγωγή και η εφαρμογή-επιμέλεια αυτής, την έχει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και όχι το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, όπως γινόταν πριν από τη θέσπιση του 2817/2000. Συγκεκριμένα, αυτό διαφαίνεται στην παράγραφο 10 του 1^{ου} Άρθρου του νόμου 2817/2000 (Εφημερίς της Κυβερνήσεως), η οποία αναφέρει :

« 10. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι αποκλειστικός φορέας για την ειδική αγωγή ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες .Στις διαδικασίες ίδρυσης, λειτουργίας και εποπτείας κέντρων και εργαστηρίων ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης ατόμων με ειδικές ανάγκες αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, συμπράττει και ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εφόσον φοιτούν σε αυτά άτομα με ειδικές ανάγκες σχολικής ηλικίας».

β) Δεύτερη καινοτομία του νόμου 2817/2000

Σημαντική ακόμη είναι η επισήμανση του νόμου σχετικά με τον τρόπο παροχής και διαχωρισμού της εκπαίδευσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες . Συγκεκριμένα :

« 12. Όταν η φοίτηση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα σχολεία του κοινού εκπαιδευτικού συστήματος ή στα τμήματα ένταξης καθίσταται ιδιαίτερος δύσκολη λόγω του είδους και του βαθμού του προβλήματος τους, η εκπαίδευση των παιδιών αυτών παρέχεται :

α) σε αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής,

β) σε σχολεία ή τμήματα που λειτουργούν είτε ως αυτοτελή είτε ως παραρτήματα άλλων σχολείων σε νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης, ιδρύματα αγωγής ανηλίκων ή ιδρύματα χρονίως πασχόντων ατόμων, εφόσον οι διαβιούντες ή νοσηλευόμενοι σε αυτά είναι παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,

γ) στο σπίτι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις .Στην περίπτωση αυτή μπορεί να χρησιμοποιείται και το σύστημα της τηλε-εκπαίδευσης .Τα άτομα αυτά εκπαιδεύονται από το προσωπικό των Κ.Δ.Α.Υ. ή σχολικής μονάδας ειδικής αγωγής, το οποίο διαθέτει την κατά περίπτωση αναγκαία εξειδίκευση ».

« 13. Τα αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής είναι :

α) νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία ειδικής αγωγής για νήπια και παιδιά με ειδικές ανάγκες από το 4^ο μέχρι το 14^ο έτος της ηλικίας τους που λειτουργούν ως ενιαίες σχολικές μονάδες,

β) γυμνάσια ειδικής αγωγής από το 14^ο μέχρι και το 18^ο έτος,

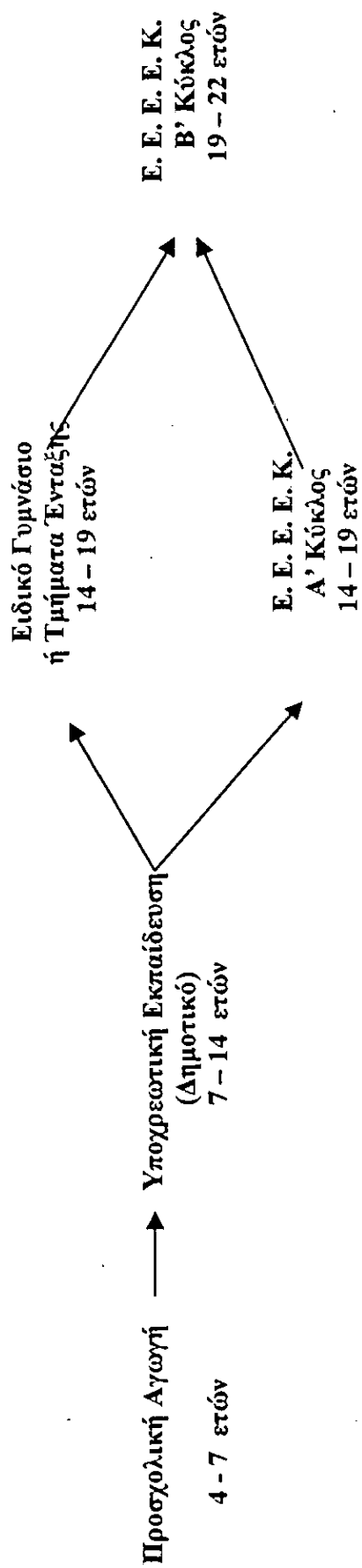
γ) ενιαία λύκεια ειδικής αγωγής από το 18^ο μέχρι και το 22^ο έτος,

δ) τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) ειδικής αγωγής Α΄ βαθμίδας που περιλαμβάνουν πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και του Α΄ κύκλου σπουδών του άρθρου 2 του νόμου 2640/1998 (ΦΕΚ 206Α) για την παροχή εξειδικευμένης τεχνικής και επαγγελματικής γνώσης . Στα ΤΕΕ αυτά γράφονται απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου .Η φοίτηση διαρκεί επί πέντε τουλάχιστον σχολικά έτη, από το 14^ο έτος μέχρι το 19^ο έτος της ηλικίας των φοιτούντων,

ε) τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) ειδικής αγωγής Β΄ βαθμίδας που περιλαμβάνουν τους Α΄ και Β΄ κύκλους σπουδών του άρθρου 2 του νόμου 2649/1998 .Στην Α΄ τάξη του Α΄ κύκλου εγγράφονται απόφοιτοι Γυμνασίου .Η φοίτηση διαρκεί τουλάχιστον δύο σχολικά έτη σε κάθε κύκλο σπουδών .Στο Β΄ κύκλο σπουδών μπορούν να εγγράφονται και απόφοιτοι των ΤΕΕ Α΄ βαθμίδας της προηγούμενης περίπτωσης, από το 19^ο έτος μέχρι και το 22^ο έτος της ηλικίας των φοιτούντων,

στ) εργαστήρια ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης της κατάρτισης από το 14^ο μέχρι και το 22^ο έτος ».

« 15. α) Η φοίτηση μαθητών με ειδικές ανάγκες στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής μπορεί να παραταθεί, ανάλογα με τις μαθησιακές δυσκολίες των φοιτούντων και μετά το 22^ο έτος της ηλικίας τους ή να αρχίσει από τη συμπλήρωση της σχολικής ηλικίας που ορίζεται για φοίτηση στα κανονικά σχολεία .Για την παράταση αποφασίζει ο αρμόδιος προϊστάμενος της Διεύθυνσης εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του οικείου Κ.Δ.Α.Υ. ».

Σχήμα 1

Σχήμα 1: Σχηματική Απεικόνιση της διαμόρφωσης της Εκπαίδευσης στην Ειδική Αγωγή με τον νέο νόμο 2817/200

Σημείωση: Η χρονική διάρκεια της φοίτησης στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής μπορεί να παραταθεί ανάλογα με τις μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών που φοιτούν σ'αυτές

3.2. Κ.Δ.Α.Υ. – Σκοπός – Αρμοδιότητες

Στις έδρες των νομών και νομαρχιών ιδρύονται και λειτουργούν Κέντρα Διάγνωσης αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.) των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ως αποκεντρωμένες δημόσιες υπηρεσίες, τα οποία υπάγονται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων .

Σκοπός των Κ.Δ.Α.Υ. είναι η προσφορά υπηρεσιών διάγνωσης, αξιολόγησης και υποστήριξης των μαθητών και κυρίως εκείνων που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και υποστήριξης, πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών, των γονέων και της κοινωνίας .

Τα Κ.Δ.Α.Υ. έχουν τις εξής αρμοδιότητες :

α) Την έρευνα για τη διαπίστωση του είδους και του βαθμού των δυσκολιών των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σύνολο των παιδιών σχολικής και προσχολικής ηλικίας .Οι περιφερειακές υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας των περιφερειών έχουν υποχρέωση να παρέχουν συνδρομή όταν τους ζητηθεί .Τα αντικείμενα, στα οποία παρέχεται η συνδρομή αυτή, καθορίζονται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας .

β) Την εισήγηση για την εγγραφή, κατάταξη και φοίτηση στην κατάλληλη σχολική μονάδα, καθώς και την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής πορείας των μαθητών σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους ειδικής αγωγής και τους αρμόδιους κατά περίπτωση σχολικούς συμβούλους προσχολικής αγωγής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τους διευθυντές των σχολικών μονάδων, καθώς και το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής.

γ) Την εισήγηση για την κατάρτιση προσαρμοσμένων εξατομικευμένων ή ομαδικών προγραμμάτων ψυχοπαιδαγωγικής και διδακτικής υποστήριξης, δημιουργικής απασχόλησης, καθώς και την εφαρμογή άλλων επιστημονικών κοινωνικών και λοιπών υποστηρικτικών μέτρων για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα σχολεία, στην έδρα του Κ.Δ.Α.Υ. ή στο σπίτι .

δ) Την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και ενημέρωσης στο διδακτικό προσωπικό και σε όσους συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία και επαγγελματική υποστήριξη σε όλη την έκταση της εκπαίδευσης και τη διοργάνωση προγραμμάτων ενημέρωσης και κατάρτισης για τους γονείς των μαθητών και τους ασκούντες τη γόνιμη μέριμνα .

ε) Τον καθορισμό του είδους των τεχνικών βοηθημάτων και οργάνων που έχει ανάγκη το παιδί στο σχολείο ή στο σπίτι, καθώς και την κατάρτιση προτάσεων για την καλύτερη πρόσβαση και παραμονή στους χώρους της εκπαίδευσης .

στ) Την εισήγηση για την αντικατάσταση των γραπτών δοκιμασιών των μαθητών των Σ.Μ.Ε.Α. με προφορικές ή άλλης μορφής δοκιμασίες στις εξετάσεις της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης .

ζ) Την εισήγηση για την κατάρτιση και εφαρμογή προγραμμάτων πρώιμης εκπαιδευτικής παρέμβασης για όλες τις περιπτώσεις του άρθρου 1, παράγραφος 2 (ΦΕΚ 14.3.2000/ αρ. φ. 78/ τ. Α΄) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Γ. ΕΙΔΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ – ΤΜΗΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ

Γ.1. Ορισμός – Λόγοι αναγκαιότητας ύπαρξης των ειδικών τάξεων

Όπως έχει προαναφερθεί, το πρώτο ιστορικό βήμα για τη νομοθετική καθιέρωση του θεσμού της ειδικής αγωγής στο εκπαιδευτικό σύστημα έγινε με το νόμο 1143/81, όπου άρχισε να ξεχωρίζει και ο θεσμός των ειδικών τάξεων. Με το νόμο 1566/85, η ενσωμάτωση της ειδικής αγωγής με ιδιαίτερο κεφάλαιο, αποτελεί πλέον το δεύτερο ιστορικό βήμα στην εξελικτική πορεία του θεσμού της Ειδικής Αγωγής, όπου τονίζεται η συνευθύνη όλων των εκπαιδευτικών υπηρεσιών καθώς και των κοινωνικών φορέων για τη σωστή ανάπτυξη και λειτουργία του τομέα αυτού, με στόχο την κατάργηση των υποτιμητικών διακρίσεων σε βάρος των παιδιών με ειδικές ανάγκες, τη σχολική ενσωμάτωση και αλληλοαποδοχή τους, την καλλιέργεια και αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων και δεξιοτήτων τους (Καϊλας –Πολεμικός- Φιλίππου, 1997, σελ. 742-743).

Στα πλαίσια αυτής της ψυχοπαιδαγωγικής και κοινωνικής αντίληψης, καθιερώθηκε από το σχολικό έτος 1983-84, ο θεσμός των Ειδικών Τάξεων (Ε.Τ.).

Οι Ειδικές Τάξεις (Ε.Τ.) είναι οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής (Σ.Μ.Ε.Α.) όπου παρέχεται ειδική αγωγή σε μαθητές του γενικού σχολείου, οι οποίοι αντιμετωπίζουν Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (Ε.Μ.Δ.), μέσω ειδικών εξατομικευμένων προγραμμάτων που καταρτίζουν και υλοποιούν οι εκπαιδευτικοί της Ειδικής Αγωγής.

Με τον καινούργιο νόμο 2817/2000 συμπληρώνονται και τεκμηριώνονται οι προηγούμενοι, καθιστώντας έτσι αναγκαία την ίδρυση Ειδικών Τάξεων που ονομάζονται πλέον σε Τάξεις Ένταξης (Τ.Ε.) ή Ειδικά Τμήματα Ένταξης.

Λόγοι που καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη Ειδικών Τάξεων θεωρούνται μεταξύ των άλλων η αρχή των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση και της ίσης μεταχείρισης των μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, η μείωση των δαπανών των γονέων που έχουν παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για διδακτική και ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών τους, οι ειδικές τεχνικές που εφαρμόζουν οι Ειδικές Τάξεις σε μαθητές με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες που λόγω της ιδιοσυστασιακής τους κατάστασης, δεν μπορούν να παρακολουθήσουν συνηθισμένες μεθόδους διδασκαλίας, ο εξειδικευμένος, καλά οργανωμένος και εξοπλισμένος χώρος που χρειάζεται για να αντιμετωπιστούν οι μαθησιακές δυσκολίες κ.λ.π. (Χρηστάκης, 2000) .

Γ.2 .Μετονομασία των Ειδικών Τάξεων – Προϋποθέσεις Ίδρυσης

Ο θεσμός των Ειδικών Τάξεων θεσμοθετήθηκε το 1981, αλλά καθιερώθηκε τη σχολική χρονιά 1983-84, όπου υπήρχαν 7 μόνο Ειδικές Τάξεις, πέντε χρόνια αργότερα το 1988-89, οι ειδικές τάξεις φτάνουν τις 285, μετά από δέκα χρόνια κατά τη σχολική χρονιά 1996-97 έχουμε 703 Ειδικές Τάξεις και το 2000, οι Ειδικές Τάξεις ή Τμήματα Ένταξης φτάνουν στις 820 .

Η μετονομασία των Ειδικών Τάξεων σε τμήματα ένταξης με το νόμο 2817/2000, δίνει έμφαση στη μαγική λέξη « ένταξη », όπου τονίζονται για άλλη μια φορά η αναγκαιότητα της αμφίδρομης μαθησιακής διαδικασίας που οδηγεί σ' αυτή .Με άλλα λόγια, καμιά σχέση δεν μπορεί να λειτουργήσει στη διδακτική πράξη αν αυτή δε γίνεται με προϋποθέσεις (Πούρκος, 1997) .

Προϋποθέσεις που απαιτούνται για την ίδρυση και την αποτελεσματική λειτουργία των τμημάτων ένταξης είναι :

α) η ύπαρξη και η καταγραφή των μαθητών με διαγνωσμένες ειδικές

εκπαιδευτικές ανάγκες σε έναν ικανοποιητικών αριθμό ώστε να συσταθεί Τμήμα Ένταξης,

β) μια πρόσφατη ιατροπαιδαγωγική γνωμάτευση των μαθητών που θα φοιτήσουν,

γ) η ύπαρξη κατάλληλης σχολικής αίθουσας, με τον κατάλληλο εξοπλισμό,

δ) η ύπαρξη μετεκπαιδευόμενων δασκάλων,

ε) η μελέτη και ο σχεδιασμός του διδακτικού προγράμματος ένταξης,

στ) η συνεργασία των δασκάλων των ειδικών τάξεων με τους δασκάλους των κανονικών τάξεων των σχολείων,

ζ) η αποδοχή των τμημάτων ένταξης,

η) η συνεργασία των γονέων με τους δασκάλους των Τμημάτων Ένταξης .

Γ.3 . Λειτουργία των τμημάτων ένταξης

Όσον αφορά τώρα τη λειτουργία των τμημάτων ένταξης λειτουργούν :

1. Εντός του ωρολογίου προγράμματος του σχολείου .Η ενισχυτική διδασκαλία μετά το σχολικό πρόγραμμα καθίσταται αναποτελεσματική για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες λόγω της συσσωρευμένης κούρασης και αγωνίας της ημέρας (Thomson, 1998) .

2. σε χώρους κατάλληλα οργανωμένους και εξοπλισμένους μέσα στο σχολείο.
3. Διαθέτουν όλα τα απαραίτητα μέσα και υλικά για τις διαφορετικές μεθόδους διδασκαλίας. Η αίθουσα του Τμήματος Ένταξης προσφέρει περιβάλλον για ανάπαυση είναι καταφύγιο σε ώρες άγχους, είναι καθαρή, με πολλά χρώματα . Στους τοίχους εκτίθενται πολλές αφίσες με κανόνες γραμματικής, συλλαβισμό, μνημονικά τεχνάσματα, προπαίδια κ.α. Διαθέτει, επίσης, βιβλία γύρω από τα ενδιαφέροντα των μαθητών, μεθόδους διδασκαλίας, ανιχνευτικά tests, λεξικά, διδακτικό υλικό, φωτοτυπίες σε μεγέθυνση, προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, μαγνητόφωνο και μαγνητοφωνημένο υλικό κ.α.
4. Παράλληλα με την κοινή τάξη και για τα ίδια μαθήματα για 4-6 ώρες εβδομαδιαίως ανάλογα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών .Οι υπόλοιπες ώρες του προγράμματος γίνονται στη γενική τάξη .
σε μικροομαδική βάση 2-4 μαθητών της ίδιας τάξης με ομοιογενείς διδακτικές ανάγκες. Η ικανότητα ευαισθησίας και ευελιξίας της διοίκησης του σχολείου θεωρούνται απαραίτητα για την εκπόνηση του ωρολογίου προγράμματος του σχολείου.
5. Με εξειδικευμένους καθηγητές ειδικοτήτων (φιλόλογους κυρίως και μαθηματικούς) και σχολικούς ψυχολόγους .
6. Σε εξατομικευμένα βάση σύμφωνα με το Ατομικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (Α. Ε. Π.), που έχει καταρτιστεί μετά από σωστή αξιολόγηση του μαθητή .

7. Για διδακτική υποστήριξη στο μάθημα της Γλώσσας και των Μαθηματικών αλλά και για όσα άλλα μαθήματα υπάρχει ανάγκη ,
8. Με το ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα, με αυτό της κοινής τάξης αλλά με διαφοροποιημένες ,μεθόδους και διδακτικό υλικό .Ο ειδικός καθηγητής και ο καθηγητής ειδικότητας της κοινής τάξης συνεργάζονται για επέκταση των αποκτηθέντων δεξιοτήτων των μαθητών των Τμημάτων Ένταξης .

Γ.4.Βασικές αρχές περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Για την αποτελεσματική προσέγγιση και αντιμετώπιση των μαθητών που φοιτούν στα τμήματα Ένταξης, ιδιαίτερη βαρύτητα και προσοχή θα πρέπει να δοθεί και στο περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των Τμημάτων Ένταξης, τα οποία θα πρέπει να διέπονται από τις παρακάτω βασικές αρχές :

1. Η διδασκαλία είναι εξατομικευμένη (individualized) βάση του Ατομικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος (Α.Ε.Π.) του μαθητή με μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους στόχους (Ν. 2817/2000 – Δροσινού, 1999) .Στην φόρμα που ακολουθεί, καταγράφονται :
 - ο η φύση των Μαθησιακών Δυσκολιών και της Δυσλεξίας
 - ο η συχνότητα και η διάρκεια των μαθημάτων στα Τμήματα Ένταξης
 - ο η υποστηρικτική εργασία στην κοινή τάξη
 - ο οι διάφορες δραστηριότητες

- ο τα μέσα και τα υλικά που χρειάζονται
- ο χρόνος αξιολόγησης του προγράμματος

Στην κοινή τάξη, ο καθηγητής κάνει εξατομικευμένη διδασκαλία έστω και για ελάχιστα λεπτά συνεισφέροντας στο πρόγραμμα .

2. Η διδασκαλία είναι δομημένη (structured) .Μικρά ακολουθητικά βήματα (sequential) εξασφαλίζουν την αφομοίωση της ύλης .Η νέα ύλη είναι ανάγκη να είναι προσεκτικά σχεδιασμένη για να μην υπερφορτώνεται η βραχύχρονη μνήμη – αδύνατο σημείο δυσλεξικών - και να συνδέεται συνεχώς με την προηγούμενη ύλη, με ποικιλία ασκήσεων. Το διδαγμένο χρειάζεται να αφομοιωθεί πριν από τη διδασκαλία της νέας πληροφορίας.Η επανάληψη είναι βασικό αξίωμα (overlearning) και λειτουργεί ως ενίσχυση και σύνδεση με το νέο και άγνωστο (Reid, 1996).
3. Λαμβάνεται υπόψη το στυλ μάθησης (learning style) του μαθητή ώστε να χρησιμοποιούνται τα σωστά κανάλια για την εισροή πληροφοριών και να διαμορφώνεται το μαθησιακό περιβάλλον .Το στυλ μάθησης περιγράφεται ως ένα σετ γνωρισμάτων που υπηρετούν ως ένας σταθερός δείκτης για το πώς ο μαθητής αντιλαμβάνεται, αλληλεπιδρά και ανταποκρίνεται στο μαθησιακό περιβάλλον (Keefe, 1987).Κατά τη Nickolson (1998), το στυλ μάθησης επηρεάζει όλους τους παράγοντες της μάθησης .Ο Reid (1996) ισχυρίζεται ότι οι παράγοντες του μαθησιακού περιβάλλοντος και οι ποικιλίες του στυλ μάθησης είναι κρίσιμης σπουδαιότητας για τους μαθητές με μαθησιακές Δυσκολίες και Δυσλεξία .
4. Βασικό μέρος του διδακτικού περιγράμματος αποτελεί η διδασκαλία δεξιοτήτων μελέτης (study skills), (Philip Anne, 1996) σύμφωνα με τον

Tomson (1998) είναι δεξιότητες ζωής και στρατηγικές επαρκούς μάθησης. Ο όρος περιλαμβάνει έναν ευρύ, αριθμό δεξιοτήτων που είναι αναγκαίες για επιτυχία σε έναν ακαδημαϊκό περιβάλλον, δεξιότητες απλές (οργάνωση προγραμματισμού, να φέρει τα μολύβια του στο σχολείο, να γράφει μία εργασία) καθώς και εκείνες που χρειάζεται για να προσλάβει, να αποθηκεύσει και να εκφράσει την πληροφορία, δηλαδή στρατηγικές μάθησης .

5. Διδάσκονται στρατηγικές μάθησης (learning strategies) που έχει δεχτεί ότι η χρήση τους οδηγεί σε δραματικά αποτελέσματα για την ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες και Δυσλεξία .Οι στρατηγικές μάθησης είναι τεχνικές, αρχές ή κανόνες που βοηθούν το μαθητή να μαθαίνει να επιλύει έργα, να ολοκληρώνει εργασίες μόνος του και να χρησιμοποιεί δεξιότητες που έχει .Κατά τον Garne (1987), οι γνωστικές στρατηγικές (congntive strategies)είναι ένας από τους πέντε στόχους του σχολικού προγράμματος και αποτελούν τις εσωτερικές λειτουργίες ελέγχου σύμφωνα με τις οποίες το άτομο διευθετεί και κατευθύνει τις εσωτερικές διαδικασίες μάθησης δηλαδή την προσοχή, τη μνήμη και τη σκέψη του για την επίλυση καταστάσεων και προβλημάτων. Με την χρήση τους, ο μαθητής γνωρίζει πώς να μαθαίνει και πώς να σκέφτεται, με ποιο τρόπο μπορεί να θυμάται καλύτερα και πιο γρήγορα και να αναπτύσσει τη δημιουργική του σκέψη .Νεότερες έρευνες επισημαίνουν ότι η ανάπτυξη τους μπορεί να διδαχτεί με άμεσο τρόπο για παράδειγμα με modeling (παρατήρηση και μίμηση προτύπου), thinking aloud (φωναχτή σκέψη) κ.α. – στοιχείο που προσφέρεται για τα Τμήματα Ένταξης .

6. Οι πολυαισθητηριακές τεχνικές (multisensory techniques) ως ,βασική αρχή για την αντιμετώπιση των ιδιαιτεροτήτων των μαθητών, είναι

ενσωματωμένες στα προγράμματα για να ερεθίζουν ταυτόχρονα όλες τις υπάρχουσες αισθήσεις κατά τη διδασκαλία – μάθηση .Με την πολυαισθητηριακή διδασκαλία εμπλέκονται όλα τα αισθητήρια κανάλια των μαθητών με τη ταυτόχρονη χρήση ματιών (οπτικό), αυτιών (ακουστικό), ομιλίας (γλώσσας), δαχτύλων (αφής) και μυών (κιναισθητικό) .Έτσι, οι μαθητές βοηθούνται να χρησιμοποιούν τις δυνατές τους περιοχές ενώ ταυτόχρονα ασκούνται και δυναμώνουν τις αδύνατες περιοχές τους σύμφωνα με το Ατομικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα τους .Το σκεπτικό της προσέγγισης είναι να βοηθήσει τους μαθητές να ενισχύσουν τη σύνδεση μεταξύ οπτικών και ακουστικών μηνυμάτων και έτσι «αντισταθμίζουν» τη σχετικά αδύναμη φωνολογική επεξεργασία και να προωθήσουν τη σύνθεση των αναγκαίων στοιχείων για την παραγωγή της γραπτής γλώσσας (Pumfrey –Elliot, 1993) .Η πολυαισθητηριακή προσέγγιση έχει αξιολογηθεί θετικά (Κρυσταλλάκης, 1998) .Για την εφαρμογή της, ο εξοπλισμός του Τμήματος Ένταξης με κατάλληλα διδακτικά μέσα και υλικά είναι άκρως απαραίτητη .

7. Από τους εξειδικευμένους σχολικούς ψυχολόγους παρέχεται ψυχολογική υποστήριξη, αν χρειάζεται, για ενίσχυση του αυτοσυναισθήματος για αλλαγή της αυτοϊδέας των μαθητών και δημιουργία αισθημάτων εμπιστοσύνης στον εαυτό τους . (Ψυχολογία Α΄ Λυκείου, 2000) .
8. Ο ειδικός καθηγητής ενθαρρύνει συνεχώς το μαθητή και τον επαινεί κάθε φορά που επιτυγχάνει κάποιο βήμα – στόχο (Ψυχολογία Α΄ Λυκείου,2000) . Η ενίσχυση αυτή είναι πολύ σημαντικός παρωθητικός παράγοντας για τη μάθησή του, δεδομένου ότι τα κίνητρα για μάθηση των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες και Δυσλεξία είναι περιορισμένα λόγω των συχνών αποτυχιών .

9. Με την ενεργητική μάθηση στο Τμήμα Ένταξης, μια επίσης βασική αρχή, τις πολυαισθητηριακές τεχνικές, τις στρατηγικές, οι μαθητές ενημερώνονται για τον τρόπο που μαθαίνουν. Αυτή η ενημέρωση είναι η μεταγνώση (metacognition), κλειδί για τη δημιουργία του ανεξάρτητου μαθητή.
10. Λόγω της μικροομαδικής βάσης και της καλά σχεδιασμένης διδασκαλίας του εξειδικευμένου εκπαιδευτικού υπάρχει χρόνος για τη βελτίωση των καταγεγραμμένων στο Ατομικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (Α.Ε.Π.) ελλειμμάτων παράλληλα με την παράδοση της νέας ύλης. Έτσι, ασκούνται οι μαθητές του Τμήματος Ένταξης :
- σε σχολικές δεξιότητες : ανάγνωση, γραφή, ορθογραφημένη γραφή, κατανόηση κειμένου, γραπτή έκθεση, μαθηματικά,
 - σε αναπτυξιακές δεξιότητες : αντιληπτικές (οπτική και ακουστική), μνημονικές
 - (οπτική και ακουστική μνήμη),
 - στον προσανατολισμό στον χώρο και τον χρόνο καθώς και στον οπτικοακουστικό συντονισμό,
 - στην προσοχή – συγκέντρωση
 - Παρέχεται ενισχυμένη, άμεση διδασκαλία μέσα στη ζώνη της «δυνάμει» ανάπτυξης και διευρύνονται τα όρια μάθησης και ικανοτήτων των μαθητών. Η θεωρία του Ρώσου ψυχολόγου Vygotsky (1978), θέτει τη βάση για τη σημασία της εξατομικευμένης άμεσης διδασκαλίας διότι δίνει έμφαση στο ρόλο της άμεσης καθοδήγησης κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.

Γ.5 . Πλεονεκτήματα – μειονεκτήματα Τμημάτων Ένταξης

Από αυτά που αναφέρθηκαν ως τώρα, μπορεί κανείς να κρίνει τη τεράστια σημασία της ίδρυσης και λειτουργίας Τμημάτων Ένταξης στις σχολικές μονάδες .Συνοψίζοντας, λοιπόν, τα πλεονεκτήματα των Τμημάτων Ένταξης τηρουμένων των προϋποθέσεων, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι :

- Οι μαθητές των Τμημάτων Ένταξης δεν αποκόπτονται από τη τάξη τους και το αναλυτικό τους πρόγραμμα .Αποκτούν στο Τμήμα Ένταξης ελλείπουσες δεξιότητες που επεκτείνονται στη συνέχεια στην κοινή τάξη και σε όλα τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος με την εφαρμογή τους .Ο φόβος των επικριτών του μοντέλου απόσυρσης (with-drawals) για απώλεια επαφής των μαθητών με την εργασία της τάξης είναι αστήρικτοι . Το Υπουργείο της Σκωτίας (SCOSDE) τονίζει ότι οι ενισχυτές εκπαιδευτικοί παρά το συμβουλευτικό κύριο ρόλο του μπορούν να προσφέρουν εξειδικευμένη ατομική βοήθεια σε παιδιά με Μαθησιακές Δυσκολίες και Δυσλεξία (Riddell, 1996) .
- Οι μαθητές δε στιγματίζονται με την έξοδό τους από την κοινή τάξη και τη διδασκαλία σε άλλη, διότι απλά παρακολουθούν ένα προσωρινό φροντιστηριακό μάθημα για λίγες ώρες που θα τους ενισχύσει .Εάν η βελτίωση τους είναι σταθερή επανέρχονται στην κανονική τάξη .Άλλωστε, οι μαθητές που παρακολουθούν το Τμήμα Ένταξης και με τη δική τους σύμφωνη γνώμη όπως γίνεται και με την κατάρτιση του Ατομικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος (Α.Ε.Π.) τους .Ο Payne (1991) υπερασπίζεται την απόσυρση σε περιστασιακή βάση .
- Οι μαθητές ανακουφίζονται για λίγες ώρες με το ήρεμο εκπαιδευτικό περιβάλλον του Τμήματος Ένταξης, την ησυχία της δραστηριότητας, το εξατομικευμένο τους πρόγραμμα, την ιδιαίτερη προσοχή που έχουν από

τον ειδικό εκπαιδευτικό και τις σχέσεις εμπιστοσύνης καθηγητή-μαθητή που διαμορφώνονται (Gipps, 1987 – Thomson & Watkins, 1998) .

- Οι μαθητές έχουν το αίσθημα της ομάδας, διότι η μικροομαδική διδασκαλία παρέχει μια χρήσιμη και θετική πηγή ευχαρίστησης και αλληλεπίδρασης μεταξύ συνομηλίκων (Thomson & Watkins, 1998) .
- Οι μαθητές έχουν το αίσθημα της προστασίας .Αποφεύγεται το στενόχωρο θέαμα ενός παιδιού που δεν μπορεί να διαβάσει καλά ή δεν καταφέρνει να γράψει καλά και δέχεται την υποστήριξη, τη βοήθεια και την ενίσχυση των δασκάλων που βρίσκονται δίπλα του, στις προσπάθειες του .
- Τόσο οι σχολικές όσο και οι αναπτυξιακές δεξιότητες των μαθητών βελτιώνονται αργά αλλά σταθερά.Οι μαθητές που παρακολούθησαν αυτές τις Τάξεις Ένταξης, τις υποστηρικτικές υπηρεσίες στα γενικά σχολεία, βρήκαν αισθητή εξέλιξη στην εργασία των μαθητών (Moses, 1987) .Την ίδια άποψη υποστηρίζουν και οι Kavale & Forness (1995), για μαθητές που παρακολούθησαν επί 3 χρόνια το resource- room στις ΗΠΑ, παρουσίασαν μεγάλη βελτίωση .
- Ενισχύεται το κίνητρο μάθησης μέσα από τις παιδαγωγικές μεθόδους των εξειδικευμένων καθηγητών .Επίσης, ενισχύεται η μειωμένη αυτοϊδέα τους μέσα από την ψυχολογική υποστήριξη που δέχονται και τη βελτίωση της ακαδημαϊκής τους εικόνας (Reid, 1996) .
- Η μάθηση γίνεται αποτελεσματική με την αξιολόγηση των προγραμμάτων των μαθητών σε τακτά διαστήματα μέσω της οποίας

επιτυγχάνεται η ανατροφοδότηση (feedback) του προγράμματος, η τροποποίηση και η βελτίωση τους .

- Οι γονείς ανακουφίζονται διότι με τη βοήθεια των ειδικών μέσα στο σχολείο είναι βέβαιοι ότι τα παιδιά τους θα βελτιωθούν, δεν θα αναζητούν βοήθεια εκτός σχολείου και ωρολογίου προγράμματος και κυρίως θα γλιτώσουν από τις δαπάνες .

Με το Π.Δ. 462/91 δημιουργήθηκε μία σύγχυση όσον αφορά το ρόλο και τη λειτουργία των Τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας (ΤΕΔ), όπου τα πρώτα αντιμετώπιζονταν ως Τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας .Αργότερα, έγινε η διευκρίνιση ότι τα Τμήματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας παρέχουν ομαδική βοήθεια σε παιδιά με μαθησιακές ελλείψεις και όχι σε παιδιά με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, ο χειρισμός των οποίων επιβάλλει εξατομικευμένο πρόγραμμα .Με την ίδρυση και τη λειτουργία, επίσης, των Τμημάτων Ένταξης γίνεται κάποια διάκριση ανάμεσα στους μαθητές (σε μαθητές α΄ και β΄ κατηγορίας), που έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία «μικροομάδων απομόνωσης» μέσα στον χώρο του σχολείου (Χρηστάκης, 1994) .

Παρόλα τα ευεργετικά αποτελέσματα που προσπαθεί να καθιερώσει ο νέος νόμος 2817/2000, μετονομάζοντας τις Ειδικές Τάξεις σε Τμήματα Ένταξης καθορίζοντας το περιεχόμενο και τη λειτουργία αυτών για την ορθότερη αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, εντούτοις δεν φέρνει τα αναμενόμενα αποτελέσματα για τη δημιουργία μιας θετικότερης στάσης από την κοινωνία προς τα άτομα αυτά .Και αυτό γιατί η αρνητική στάση της υπόλοιπης κοινωνίας προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχει δαιωνιστεί ως και στις μέρες μας .Όσα μέτρα και αν ληφθούν για το καλύτερο μέλλον των ανθρώπων αυτών, δεν θα επιτευχθεί τίποτα εάν ο τρόπος σκέψης και δράσης παραμένει ο ίδιος .Απαραίτητη και χρήσιμη σε μεγάλο βαθμό είναι η προσφορά υπηρεσιών, ειδικών επιστημόνων όπως κοινωνικών λειτουργών,

ψυχολόγων, ψυχοθεραπευτών, εργοθεραπευτών κ.λ.π., για τη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση της κοινωνίας που σε συνδυασμό με τα προβλεπόμενα από το νόμο, να αντιστρέψουν την ως τώρα αρνητική στάση .

Γ6. Μορφές –Τύποι Ειδικών Τάξεων

Οι Ειδικές Τάξεις λειτουργούν σύμφωνα με τον Χρηστάκη (1994) σε δύο τύπους, ανάλογα με τον χρόνο φοίτησης των μαθητών :

- Ειδική Τάξη τύπου I με πλήρη φοίτηση .Στην τάξη τύπου I, τα παιδιά παρακολουθούν ολόκληρο το σχολικό πρόγραμμα μαθημάτων του σχολείου και ανήκουν οργανικά σε αυτή. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών είναι σοβαρές και οφείλονται σε εγγενείς αδυναμίες, όπως νοητική καθυστέρηση, μόνιμες αισθητηριακές βλάβες, εγκεφαλικές δυσλειτουργίες κ.α. Γι' αυτό η τάξη αυτή απαιτεί σοβαρές διευθετήσεις σ' ότι αφορά το πρόγραμμα, τα υλικά και τις μεθόδους διδασκαλίας .
- Ειδική Τάξη τύπου II με μερική απασχόληση .Στην τάξη τύπου II, τα παιδιά ασχολούνται μερικές ώρες την εβδομάδα (2-3 περίπου), ανάλογα με την έκταση και το βαθμό των αναγκών τους .Τις υπόλοιπες ώρες παρακολουθούν το πρόγραμμα μαθημάτων στις «κανονικές» τάξεις του σχολείου, στις οποίες ανήκουν οργανικά .

Η Ειδική Τάξη τύπου I δέχεται παντού αυστηρή κριτική .Το σοβαρό μειονέκτημα που της αποδίδεται είναι ότι διατρέχει τον κίνδυνο να θεωρηθεί

σαν ένα μικρό ειδικό σχολείο μέσα στο άλλο σχολείο και να απορριφθεί κοινωνικά από το ίδιο το σχολείο και τους γονείς. Τα μειονεκτήματα αυτά αφορούν και την Ειδική Τάξη τύπου II.

Με την Ειδική Τάξη τύπου I κατατάσσεται η περιγραφή της παράλληλης ειδικής τάξης ή των παράλληλων τμημάτων (streaming). Μία μορφή εξωτερικής διαφοροποίησης, δηλαδή διαφοροποίησης της μαθησιακής διαδικασίας που βασίζεται στην οργάνωση διαφορετικών ως προς τα επίπεδα επίδοσης τμημάτων. Σύμφωνα με αυτό το σύστημα, παράλληλων τμημάτων (streaming), το μαθητικό δυναμικό μιας τάξης διαχωρίζεται σε σταθερά τμήματα με κριτήριο τη θεωρούμενη ικανότητα των μαθητών. Έτσι, κάθε μαθητής παρακολουθεί όλα τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών συμμετέχοντας σταθερά στο ίδιο τμήμα, που συνήθως ακολουθεί ένα διαφοροποιημένο περιεχόμενο σπουδών.

Μια άλλη μορφή εξωτερικής διαφοροποίησης είναι το σύστημα κινητών τμημάτων (setting). Πρόκειται για ένα πολύπλοκο και σχετικά πιο ευέλικτο σύστημα σε σχέση με το προηγούμενο. Οι μαθητές οργανώνονται σε διαφορετικά τμήματα επιδόσεων όχι για το σύνολο των μαθημάτων που παρακολουθούν αλλά για ορισμένα από αυτά. Συνεπώς, ο ίδιος ο μαθητής ενδέχεται να βρίσκεται σε ένα τμήμα μέσων ή χαμηλών επιδόσεων.

Εκτός από αυτές τις δύο βασικές μορφές, συχνά προκύπτουν και ενδιάμεσες όπως το σύστημα banding. Πρόκειται για μια τροποποιημένη μορφή του συστήματος των παράλληλων τμημάτων, κατά το οποίο οι μαθητές διαχωρίζονται σε ευρείες ομάδες στη βάση της θεωρούμενης ικανότητας (π.χ. του μέσου όρου, «κάτω του μέσου όρου» και «άνω του μέσου όρου») και κάθε ομάδα ακολουθεί ένα όμοιο πρόγραμμα.

Τα σχήματα εξωτερικής διαφοροποίησης έχουν δεχθεί έντονες επικρίσεις όσον αφορά τη τάση που επισημάνθηκε να πέφτει η απόδοση των μαθητών που τοποθετούνταν στα τμήματα χαμηλής επίδοσης ενώ ταυτόχρονα στα τμήματα αυτά ενισχύονταν και πολλαπλασιάζονταν τα περιστατικά

απειθαρχίας και παραβατικότητας .Παράλληλα, θεωρήθηκε ότι ήταν κοινωνικά άδικο να δημιουργούνται τεχνητά ανομοιογενή μαθησιακά περιβάλλοντα . Εξάλλου έχει διαφανεί ότι η κοινωνική προέλευση και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν παράγοντας που καθόριζε σε μεγάλο βαθμό την κατάταξη των μαθητών στα ετερογενή τμήματα .

Σε ότι αφορά τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, τοποθετούνται συνήθως στα τμήματα χαμηλών επιδόσεων, παρά τις καλές επιδόσεις τους, όπου όμως το γενικότερο κλίμα που είχε διαμορφωθεί δε συνέβαλλε στη βελτίωση της εκπαιδευτικής τους κατάστασης.

Γ.7 . Ατομικό Αρχείο Μαθητή

Μια βασική παράμετρος από την οποία επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό η λειτουργικότητα και η αποτελεσματικότητα των Τμημάτων Ένταξης είναι η συστηματική καταγραφή και καταχώρηση στοιχείων που αφορούν το μαθητή σε κάποιο είδος ατομικού αρχείου .

Η οργανωμένη καταγραφή στοιχείων που αφορούν την εξελικτική πορεία του μαθητή είναι ιδιαίτερα απαραίτητη γιατί από τον όγκο των πληροφοριών που έχουμε για το παιδί, την ακρίβεια και την πληρότητά τους και στη συνέχεια από τη σωστή εκτίμηση και αξιολόγησή της, εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό η επιτυχία της παρέμβασης που θα σχεδιαστεί για το συγκεκριμένο παιδί .Η ποικιλία και η ιδιαιτερότητα των πηγών από τις οποίες πρέπει να αντληθούν αυτές κάνει επιτακτική την ανάγκη της συστηματικής και οργανωμένης καταγραφής στοιχείων σχετικά με το κάθε μαθητή στα πλαίσια της οργάνωσης

και τήρησης ατομικού αρχείου του μαθητή .Η ανάγκη πρόσβασης στις πληροφορίες αυτές και από άλλους ειδικούς όπως ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, εργοθεραπευτές, λογοθεραπευτές κ.λ.π. , επιβάλλει τη λειτουργικότητα του ατομικού αρχείου σε αυστηρά δομημένες αλλά ταυτόχρονα λειτουργικές, ευέλικτες και εύκολα προσπελάσιμες μορφές . Ιδιαίτερη σημασία έχει να καταγραφούν με σαφήνεια και ακρίβεια τα διάφορα στοιχεία και να καταχωρηθούν, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Π.Δ. 603/82 .

Το ατομικό αρχείο του κάθε μαθητή πρέπει να περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με :

α) Τα γενικά στοιχεία του μαθητή .Η καταγραφή των στοιχείων αυτών εξυπηρετεί πρώτα απ' όλα σκοπούς της στοιχειώδους αρχειοθέτησης των μαθητών της Ειδικής Τάξης αλλά δίνει και μια πρώτη εικόνα για την οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα των γονέων, τις γραμματικές γνώσεις, το κοινωνικό – οικονομικό περιβάλλον κ.λ.π.

β) Συνέντευξη με το δάσκαλο .Ο δάσκαλος συμπληρώνει ένα ερωτηματολόγιο κατάλληλο, από το οποίο αντλούνται πολύτιμα στοιχεία σχετικά με τη γενικότερη εικόνα του μαθητή στη τάξη, το οικογενειακό του περιβάλλον, τη μαθησιακή του εικόνα, την κοινωνικότητά του, τη συμπεριφορά του, την εικόνα του σχετικά με κοινωνικές δεξιότητες ή την αντιμετώπιση προβλημάτων στοιχεία που μόνο ο δάσκαλος της τάξης μπορεί να παρατηρήσει «αντικειμενικά» και που μπορούν να αξιολογηθούν και να εκτιμηθούν διαφορετικά από τα «υποκειμενικά» στοιχεία που θα μας δώσει ο γονιός .Η αξιολόγηση των στοιχείων αυτών βοηθάει σημαντικά τον δάσκαλο της Ειδικής Τάξης στο τρόπο αντιμετώπισης της κάθε περίπτωσης και στη δημιουργία εξατομικευμένου προγράμματος παρέμβασης .

γ) Συνέντευξη με τους γονείς .Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αυτής σχηματίζουμε οι ίδιοι μια εικόνα για τους γονείς αλλά επίσης έχουμε και την

ευκαιρία να τους ενημερώσουμε για το τι είναι Ειδική Τάξη, ποιος είναι ο τρόπος λειτουργίας της, ποιος ο σκοπός της και πώς συγκεκριμένα το δικό τους παιδί θα δουλέψει και θα βοηθηθεί με τη συμμετοχή του στα προγράμματα της. Ζητάμε να γίνουν συνεργάτες στην προσπάθεια αυτή και τους παρέχουμε κάθε δυνατή βοήθεια προς αυτή την κατεύθυνση. Η συνέντευξη με τους γονείς μπορεί να κατευθύνεται μέσα από ένα συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο διαμέσου του οποίου αντλούμε στοιχεία για την οικογενειακή και κοινωνική γενικότερα κατάσταση του παιδιού καθώς και στοιχεία για το ιστορικό του παιδιού.

δ) Αρχική μαθησιακή εξέταση. Γίνεται μες κατάλληλα tests, ελέγχεται και καταγράφεται η γνωστική και η ψυχοκοινωνική εικόνα του μαθητή στη δεδομένη χρονική στιγμή, ελέγχονται όλοι οι τομείς που δραστηριοποιείται το παιδί στην ηλικία αυτή: γνωστικός, κοινωνικός, ψυχοκινητικός, αισθητηριακός και διαπιστώνεται η δυνατότητα του στις διάφορες δεξιότητες.

ε) Τελική μαθησιακή εξέταση. Η παραπάνω μαθησιακή εξέταση επαναλαμβάνεται και στο τέλος της σχολικής χρονιάς για να διαπιστωθεί η εξελικτική πορεία του προγράμματος και να αξιολογηθεί το αποτέλεσμα.

στ) Διαγνώσεις και γνωματεύσεις από άλλες Υπηρεσίες. Συγκεντρώνονται και καταχωρούνται διαγνωστικές εκθέσεις της Ιατροπαιδαγωγικής Υπηρεσίας, Νοσοκομείων, Τμημάτων Πρόνοιας των Νομαρχιών, στις οποίες έχει απευθυνθεί το παιδί. Κρίνονται απαραίτητες για να γνωρίζει το σχολείο, ο δάσκαλος, κ.λ.π. ώστε αν χρειαστεί να συνεργαστεί μαζί τους για σωστότερη και αποτελεσματικότερη εκπαιδευτική παρέμβαση.

Η ενημέρωση του ατομικού αυτού αρχείου, οφείλει να είναι διαρκής, να περιλαμβάνει τα εξελικτικά στάδια της πορείας του μαθητή και την απόδοσή του και να τροφοδοτεί τα επόμενα βήματα στην εκπαιδευτική του παρέμβαση.

Γ.8 . Το έργο του Εκπαιδευτικού της Ειδικής Τάξης .

Ο εκπαιδευτικός της Ειδικής Τάξης δεν περιορίζει το ρόλο του μόνο στην εκτέλεση των εκπαιδευτικών του καθηκόντων ,Επιτελεί ένα πολύμορφο και πολυδιάστατο έργο, το οποίο καταξιώνει την κοινωνική και αξιακή λειτουργία του σχολείου .Συγκεκριμένα :

- Αναπτύσσει διαπροσωπικές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου και τους ενημερώνει για τη συγκεκριμένη αποστολή του, η οποία βοηθά και στην καταξίωση του δικού τους έργου .Συνεργάζεται μαζί τους μεθοδικά και συστηματικά για την καλύτερη αντιμετώπιση των παιδιών της Ειδικής Τάξης και τους παρέχει κάθε γνώση και ειδικό διδακτικό υλικό που διαθέτει, πάντα με διακριτικότητα και σεβασμό προς το έργο τους.
- Διαμορφώνει με τους γονείς του παιδιού της Ειδικής Τάξης οικείες και φιλικές σχέσεις. Τους ενημερώνει για τη λειτουργία της Ειδικής Τάξης και επισκέπτεται το σπίτι τους, όταν προσκληθεί .Έτσι, αποκτά σιγά – σιγά την εμπιστοσύνη των γονέων και αυτοί επιζητούν συχνά τη γνώμη του σε θέματα χειρισμού του παιδιού τους (π.χ. οργάνωση του χρόνου του, αντιζηλίες με τα αδέρφια του κ.α.) .Σε ειδική συζήτηση μαζί τους συντάσσει το οικογενειακό ιστορικό του παιδιού, βασικό στοιχείο στον ατομικό φάκελο του .Όταν οι ανάγκες του παιδιού το απαιτούν, τους προτρέπει να απευθυνθούν σε Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία, αν το επιθυμούν, για τη σύνταξη σχετικής έκθεσης, η οποία θα τον διευκολύνει στην καλύτερη αντιμετώπιση του παιδιού τους .Σε τακτά χρονικά διαστήματα π.χ. κάθε μήνα ή όποτε αυτό απαιτείται, τους ενημερώνει για κάθε θέμα που αφορά το παιδί τους .Αν χρειάζεται προσφεύγουν κατ' αρχήν μαζί στις αρμόδιες Υπηρεσίες για την εξεύρεση εργασίας, χορήγηση επιδόματος κ.ά.

- Φροντίζει για την αισθητική και τη λειτουργικότητα της Ειδικής Τάξης π.χ. διακοσμεί τους τοίχους με καλαίσθητες αφίσες, τοποθετεί κουρτίνες με ευχάριστα χρώματα και σχέδια, αποβλέποντας στη δημιουργία ενός χώρου όπου το παιδί ίσως να νιώθει καλύτερα απ' ό,τι στο σπίτι του .Και αυτό γιατί η οικεία ατμόσφαιρα δημιουργεί στο παιδί ευχάριστα συναισθήματα και επιδρά θετικά στη σχέση του με τη γνώση .
- Εξοπλίζει την Ειδική Τάξη με το απαραίτητο εποπτικό και παιδαγωγικό υλικό, το οποίο διαφέρει ποσοτικά και ποιοτικά από το αντίστοιχο υλικό των γενικών τάξεων, ακριβώς γιατί έχει να υπηρετήσει συγκεκριμένο διδακτικό και παιδαγωγικό σκοπό π.χ. υλικά και μέσα για την αντιμετώπιση της δυσλεξίας, υλικό για τη συλλαβική και αναλυτικοσυνθετική μέθοδο πρώτης ανάγνωσης και γραφής κ.λ.π.
- Αναπτύσσει γνήσια και παιδαγωγική σχέση με κάθε παιδί που φοιτά στην Ειδική Τάξη « κατεβαίνοντας στο επίπεδο των παιδομορφικών συμπεριφορών του » .Δέχεται το παιδί όπως είναι, του δημιουργεί αισθήματα ασφαλείας και συνεργασίας και αυτό αρχίζει να τον εμπιστεύεται .Εξελικτικά γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητές του στο γνωστικό, ψυχολογικό και κοινωνικό τομέα, το είδος και το βαθμό των δυσκολιών του. Μεταδίδει σ' αυτό την αισιοδοξία του ότι μπορεί να μάθει πολύ περισσότερα απ' αυτά που γνωρίζει ότι είναι ικανό να καταφέρει αργά και σταθερά ότι και οι συμμαθητές στη τάξη του .
- Συντάσσει την ατομική έκθεση του μαθητή, τον εντάσσει στην ανάλογη ομάδα της Ειδικής Τάξης και φροντίζει να δεθεί συνεργατικά μαζί της . Αναπροσαρμόζει και εμπλουτίζει τα μέσα και τις μεθόδους αντιμετώπισης του παιδιού, όταν και εάν αυτό απαιτείται, συμβουλευόμενος το Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής και άλλους ειδικούς επιστήμονες (παιδοψυχίατρους, παιδοψυχολόγους,

λογοθεραπευτές, κοινωνικούς λειτουργούς κ.α. Ενημερώνει συστηματικά το φάκελο εργασιών του μαθητή, συντάσσει την Ετήσια Έκθεση Λειτουργίας της ειδικής τάξης όπου περιγράφει με ακρίβεια και επιστημονική επάρκεια το έργο της και προτείνει τρόπους ποιοτικής αναβάθμισης της περιεχόμενης σ' αυτήν Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης .

- Παρεμβαίνει μόνιμα και συστηματικά στον εντοπισμό, διάγνωση και αντιμετώπιση προβλημάτων μάθησης και συμπεριφοράς μαθητών του σχολείου στο οποίο υπηρετεί .
- Ευαισθητοποιεί το ευρύτερο κοινό με συζητήσεις και ομιλίες πάνω σε θέματα Ειδικής Αγωγής συνδράμοντας στην κατανόησή τους και την πρώιμη παρέμβαση για την αντιμετώπισή τους .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Δ. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΤΑΞΗ

Δ.1. Η έννοια της ενσωμάτωσης – Διαφορά ένταξης –ενσωμάτωσης

Ο θεσμός των ειδικών τάξεων και η αντιμετώπιση των μαθητών με δυσκολίες στη μάθηση μέσα στα κανονικά σχολεία, δημιούργησε πλήθος αντιδράσεων από το μεγαλύτερο μέρος του κοινωνικού συνόλου, που δυσκόλεψε την ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία και τα οδηγούσε στην απομόνωση και στον στιγματισμό με την ίδρυση αυτόνομων ειδικών σχολείων. Γεγονός που δυσκόλευε την μετέπειτα κοινωνική ενσωμάτωση αυτών των ατόμων.

Παρόλα αυτά με το νόμο 1566/85, υιοθετήθηκε για πρώτη φορά η ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες σε γενικά σχολεία με την λειτουργία των «ειδικών τάξεων» και με απώτερο σκοπό την εγκατάλειψη ίδρυσης ειδικών σχολείων. Η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα συνήθη σχολεία έχει πλέον καταστεί κυρίαρχη πολιτική όχι μόνο στον ελλαδικό χώρο αλλά και διεθνώς.

Η έννοια της ενσωμάτωσης περιλαμβάνει την διαδικασία και κυρίως το τελικό αποτέλεσμα της προσπάθειας οποιουδήποτε ατόμου να ενταχθεί στην ομάδα των συνομηλίκων του (Πυργιωτάκης, 1984).

Στον ελλαδικό χώρο, η λέξη «ενσωμάτωση» συχνά ταυτίζεται με τη λέξη «ένταξη» (που χρησιμοποιείται κατά κόρον εκτός ελληνικών συνόρων) και αποδίδονται ως μια έννοια.

Και αυτό συμβαίνει κυρίως όταν γίνεται αναφορά σε άτομα με ειδικές ανάγκες οπότε οι δύο αυτές έννοιες αποδίδονται ως μια.

Ένταξη (integration) σημαίνει την αποδοχή, μέσα σε μία ήδη λειτουργούσα – με τις δικές της φυσικές και κοινωνικές δυνάμεις – ομάδα, μιας θέσης, από ένα άτομο ή μία κατηγορία ατόμων, που έχουν διαφορετικά κοινωνικά, βιολογικά, ψυχολογικά ή οικονομικά χαρακτηριστικά και την παροχή κάθε είδους βοήθειας μέσα και έξω από την ομάδα για τη διατήρηση της θέσης αυτής, καθώς και την απόκτηση ρόλου ή ρόλων στα πλαίσια αυτής της ομάδας .

Ενσωμάτωση (incorporation) σημαίνει την αλληλοαποδοχή, από ένα σύνολο ή μιας ομάδα, ενός ατόμου ή μιας ομάδας .Την ανάπτυξη κοινωνιοδυναμικών σχέσεων, χωρίς την παροχή καμιάς ιδιαίτερης βοήθειας, είτε από την ομάδα, είτε από οποιονδήποτε εξωτερικό παράγοντα, με αποτέλεσμα την πλήρη απορρόφηση του ατόμου ή της ομάδας στις διαμορφούμενες σχέσεις, αλλά και τη διατήρηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας αμφίπλευρα .

Παρόλο όμως αυτή τη σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο αυτών εννοιών, εντούτοις στην ελληνική βιβλιογραφία ιδιαίτερα όταν αφορά άτομα με ειδικές ανάγκες, συναντούμε τις έννοιες αυτές ως ταυτόσημες .Όπως για παράδειγμα, στο λήμμα « ενσωμάτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες» , αναφέρεται ότι «...την έννοια της ενσωμάτωσης αποδίδουν οι όριο «Integration» (στην Αγγλία), «Mainstreaming» (στις ΗΠΑ), «Normalization» (στις σκανδιναβικές χώρες) . Αναφέρει δε ότι ενσωμάτωση σημαίνει ένταξη των ατόμων σ' ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο .Στην περίπτωση που εξετάζεται σημαίνει ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία των «μη μειονεκτικών» ατόμων (Ζώνιου – Σιδέρη, 1998) .

Γενικά, στις κοινωνικές επιστήμες διακρίνονται τέσσερις τύποι ενσωμάτωσης: ο πολιτισμικός, ο κανονιστικός, ο επικοινωνητικός και ο λειτουργικός .Και πολλοί αναφέρονται σε δύο τύπους τον αιτιατικό – λειτουργικό και τον λογικό – εμφατικό .

Δ. 2 . Τύποι Σχολικής Ένταξης

Η συζήτηση για την ένταξη των αναπήρων στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του '80, όπου η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτει ως προτεραιότητα τη σχολική ένταξη, παίρνοντας υπόψη την έκθεση Narnock (1978) (Ζώνιου- Σιδέρη, 1998 σελ. 130) .

Η συγκεκριμένη έκθεση περιγράφει τρεις τύπους σχολικής ένταξης :

τη χωρική (locational) ένταξη :σ' αυτόν τον τύπο ένταξης, τα ανάπηρα παιδιά εκπαιδεύονται στον ίδιο χώρο μαζί με τα μη ανάπηρα, αλλά σε ξεχωριστές μονάδες ή σχολικά κτίρια .Η επαφή μεταξύ των δύο ομάδων είναι πολύ περιορισμένη .

την κοινωνική (social) ένταξη :σ' αυτήν την περίπτωση, η εκπαίδευση των αναπήρων και μη παιδιών παρέχεται ξεχωριστά, αλλά κατά τη διάρκεια κοινών δραστηριοτήτων, όπως διαλείμματα, γιορτές, εκδρομές κ.α. έχουν κοινωνικές επαφές .

τη λειτουργική (functional) ένταξη : σ' αυτόν τον τύπο ένταξης, τα ανάπηρα και μη παιδιά βρίσκονται στο γενικό σχολείο, συμμετέχουν σ' όλες τις δραστηριότητες του σχολείου από κοινού, αλλά παρακολουθούν ειδικό πρόγραμμα (μέσα στην κοινή τάξη) .

Η σχολική – εκπαιδευτική ένταξη των αναπήρων είναι ένας από τους βασικούς στόχους της εκπαιδευτικής πολιτικής σ' όλες τις ανεπτυγμένες χώρες .Θεωρείται αποδεκτό πως στο σχολείο αντικείμενο μάθησης δεν είναι μόνο η διδακτέα ύλη, που μέσω της διδασκαλίας μεταβιβάζεται ως γνώση από το δάσκαλο στο μαθητή, αλλά βασικά η κοινωνική μάθηση .Αυτή συντελείται

σε δύο επίπεδα : στο επίπεδο των σχολικών πρακτικών του πλέγματος των σχέσεων που οργανώνονται με βασικό συντελεστή το δάσκαλο προκειμένου να διεκπεραιωθεί το επίσημα διατυπωμένο πρόγραμμα μάθησης και στο επίπεδο των κοινωνικών σχέσεων όπως διαμορφώνονται από την δυναμική της ομάδας – τάξης .

Τέλος, σύμφωνα με τις απαιτήσεις σε διεθνές επίπεδο των ίδιων των αναπήρων και των υποστηρικτών των δικαιωμάτων τους, αναπτύσσεται μια καινούργια θεώρηση των όρων « Ειδική Αγωγή / Ένταξη» .Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, ένταξη σημαίνει ο συνεχής αγώνας για τη δημιουργία καλύτερων εκπαιδευτικών συστημάτων, δηλαδή η ένταξη δεν χρησιμοποιείται ως σκοπός αλλά ως μέσο .

Δ.3.Ενσωμάτωση και Ειδική Αγωγή

Σκοπός της Ειδικής Αγωγής είναι η πλήρης σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες και ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες και το επιτυχές πέρασμά τους από το σχολείο στη ζωή και τη δράση.

Παλαιότερα, το ειδικό παιδί αντιμετωπιζόταν σε χωριστό ειδικό σχολείο ή σε ίδρυμα αποκομμένο από τον κόσμο των συνομήλικων παιδιών .Σήμερα, όμως, απορρίπτεται η διάκριση των παιδιών σε δύο ομάδες, των «ειδικών» και των «κανονικών» .Η αγωγή είναι μία, ενιαία και προσφέρεται στο κάθε παιδί, λιγότερη ή περισσότερη, ανάλογα με τις δυνατότητές του .Απαίτηση της αγωγής αποτελεί η ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικά προβλήματα, που επιτυγχάνεται με την κοινή συνεκπαίδευση όλων των παιδιών (Στάθης, 1990, σελ. 21) .

Ο Τσινarella (1998, τεύχος 2, σελ 43-46) ξεχωρίζει τρεις μορφές ενσωμάτωσης :

- τη διατήρηση, όπου το παιδί με ειδικές ανάγκες μπαίνει στο κανονικό σχολείο και παραμένει σ' αυτό χωρίς τη λήψη κάποιων μέτρων,
- την ένταξη, όπου το παιδί με ειδικές ανάγκες μπαίνει στο πρόγραμμα ειδικής αγωγής στην αρχή της φοίτησης του και μετά από κάποιο διάστημα μπαίνει στο κανονικό σχολείο,
- την επανένταξη, όπου το παιδί με ειδικές ανάγκες ξεκινά την φοίτησή του στο κανονικό σχολείο, διακόπτει για ένα διάστημα κατά το οποίο μπαίνει σε τάξη ειδικής αγωγής και ξαναεπιστρέφει αργότερα και πάλι στο κανονικό σχολείο .

Οι λόγοι, σύμφωνα με τον Στάθη Φ. (1990, σελ.21), που επιβάλλουν την ενσωμάτωση είναι :

- Τα άτομα με ειδικές ανάγκες θα ζήσουν στην ίδια κοινωνία που ζουν όλοι οι άνθρωποι .
- Η ένταξη τους στο κανονικό σχολικό περιβάλλον σημαίνει και αποτελεσματικότερη κοινωνικοποίησή τους,
- Η κοινή εκπαίδευση οδηγεί στην αλληλοκατανόηση, την αλληλοβοήθεια, την αμοιβαία εκτίμηση και την αποβολή τυχόν προκαταλήψεων .
- Δεν πρέπει, όμως, χάριν της ενσωμάτωσης να φτάσουμε σε υπερβολές και σε ακρότητες .

- Θα πρέπει με την ενσωμάτωση να ικανοποιούνται βασικές προϋποθέσεις:
 - α. το όφελος του παιδιού που θα ενσωματωθεί,
 - β. δεν θα διαταραχθεί η καλή λειτουργία και η αποδοτικότητα του σχολείου.

Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, πρέπει η ειδική βοήθεια που θα δοθεί στο παιδί να στηρίζεται πάνω σ' ένα καλά καταρτισμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και μάλιστα εξατομικευμένο .Και αυτό γιατί οι ανάγκες του ενός παιδιού είναι συνήθως διαφορετικές από των άλλων .Δεν επιτρέπεται η γενίκευση, αφού δεν είναι δυνατόν να ενσωματωθούν όλα τα « ειδικά άτομα» μαζί .Επίσης, πρέπει να υπάρχει ένα άριστο προσωπικό, το οποίο συνεχώς να επιμορφώνεται, ώστε να είναι σε θέση να διαχωρίζει τις ανάγκες του παιδιού ανά πάσα στιγμή και να διαμορφώνει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανάλογα .

Τέλος, όσον αφορά την δεύτερη προϋπόθεση, πρέπει να υπάρχει μία ενημέρωση των γονέων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ώστε να συντελέσουν και αυτοί με τον τρόπο τους στην ομαλή διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους . Ακόμη, πρέπει και οι γονείς των «κανονικών» παιδιών να ενημερώνονται ώστε να μειωθούν οι φόβοι και οι ανησυχίες τους, που έχουν σχέση με την συνύπαρξη αυτών των δύο «ομάδων» .Τα ίδια τα «κανονικά» παιδιά πρέπει να ενσωματωθούν από τους δασκάλους ούτως ώστε να πάψουν να βλέπουν με αρνητικό τρόπο αυτή τη συνύπαρξη και να αποδεχτούν τα νέα μέλη του σχολείου τους .Και αυτό θα γίνει ακόμα πιο εύκολο αν σημειωθεί αλλαγή ως προς την στάση της ίδιας της κοινωνίας, ως σύνολο, προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες .

Δ.4. Ενσωμάτωση και Ειδική Τάξη

Η ανάπτυξη του θεσμού των ειδικών τάξεων στον ελλαδικό χώρο, σε συνάρτηση με τη τάση για ενσωμάτωση, μας οδηγεί στη σκέψη για το αν η ειδική τάξη αποτελεί τη σωστή βάση για την ανάπτυξη αυτής της τάσης .

Πολλοί συγγραφείς πιστεύουν ότι η ύπαρξη των ειδικών τάξεων δεν θα πρέπει να υφίσταται σαν θεσμός, αφού η ύπαρξη τους εντείνει τον διαχωρισμό των «κανονικών» και «μη κανονικών» ατόμων και αποτελεί εμπόδιο στην ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στη σχολική κοινωνία και κατ' επέκταση στην ίδια την κοινωνία .Δεν θεωρούν ενσωμάτωση την αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών σε ξεχωριστά περιβάλλοντα μέσα στο ίδιο το σχολείο .

Υπάρχουν, όμως, και άλλοι που υποστηρίζουν πως ένας σωστός προγραμματισμός για την ενσωμάτωση μπορεί να οδηγήσει στην ομαλή ένταξη αυτών των παιδιών στα κανονικά σχολεία και την φοίτηση τους σε ειδικές τάξεις μέσα στον χώρο αυτόν, χωρίς να παρουσιάζονται προβλήματα και δυσκολίες από την ύπαρξη των ειδικών τάξεων στο κανονικό σχολείο και τον διαχωρισμό των παιδιών ανάλογα με τις ικανότητές τους .

Το Υπουργείο Παιδείας με τη στάση του και με τις εγκυκλίους του, θεωρεί πως η ειδική τάξη ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ψυχοπαιδαγωγικές τάσεις για σχολική ενσωμάτωση και αλληλοαποδοχή των ειδικών και των άλλων παιδιών (Εγκύκλιος Γ6/339, 1-10-84), ενώ μιλά και για πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα από την εφαρμογή τους για τη σχολική και την κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες .

Εφόσον, το παραδοσιακό σχολείο με τη σημερινή του μορφή, με το παρόν τρόπο διοχέτευσης γνώσης και με τις υπάρχουσες συνθήκες μάθησης είναι απαραίτητη η ύπαρξη των ειδικών τάξεων, προκειμένου να επιτευχθεί η σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες .Μόνο αν υπάρξει ένας σωστός προγραμματισμός και καταρτισμός ενός εκπαιδευτικού

Προγράμματος που θα αποσκοπεί στην διοχέτευση γνώσεως ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε μαθητή και στην αποτροπή δημιουργίας συνθηκών ρατσισμού και στιγματισμού των ατόμων, μόνο τότε θα υπάρξει η σκέψη για εξάλειψη του θεσμού των ειδικών τάξεων .

Δ.5. Μοντέλα Ενσωμάτωσης

5.1. Συσχέτιση μοντέλων Αμερικής – Αγγλίας

Αν και το εκπαιδευτικό σύστημα της κάθε χώρας είναι συνέπεια της δυνατής σχέσης ανάμεσα στην κουλτούρα, την πολιτική, την οικονομική και την κοινωνική πλευρά του κάθε πολιτισμού, εντούτοις το κύριο κίνητρο για την ανοικοδόμηση του συστήματος εκπαίδευσης πρέπει να είναι το ίδιο : μια αντανάκλαση της πίστης για ίσες ευκαιρίες .

Τα περιεχόμενα των μοντέλων που χρησιμοποιούνται στην Αμερική και στην Αγγλία παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες .Και τα δύο μοντέλα σκοπεύουν κατευθείαν στην ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσα στα κανονικά σχολεία και υποστηρίζουν ότι τα ατομικά εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να είναι φτιαγμένα με μια σειρά, ώστε να καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε παιδιού και να τους παρέχουν αυτά που απαιτούνται .Η ευελιξία των ατομικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι η ικανότητα της αναπροσαρμογής τους (Vaughan, σελ.2 και Farrell, 1997, σελ. 85).

Σαν αποτέλεσμα των περιεχομένων των μοντέλων αυτών που ακολουθούνται στην Αμερική και στην Αγγλία είναι ένα σύνολο όρων που συναντιούνται στην Ειδική Αγωγή, που καλύπτουν τις πολύπλευρες ανάγκες

των μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Με τους όρους αυτούς επεξηγούνται και οι διάφορες μορφές ενσωμάτωσης στα κανονικά σχολεία και παρουσιάζονται ως εξής :

Τάξεις Ενσωμάτωσης με Διαφορετικές Δραστηριότητες

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες φροντίζονται (προσέχονται) από τους δασκάλους της τάξης παρέχοντας διαφορετικό υλικό μαθημάτων .Αυτό σημαίνει ότι οι δραστηριότητες σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτουν διαφορετικά επίπεδα ή διαφορετικούς τρόπους μάθησης ανάλογα με τις ικανότητες του κάθε παιδιού .Για παράδειγμα, όταν διδάσκονται μαθηματικά, ένας αριθμός από εύκολα θέματα μπορεί να επιδεικνύονται για μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες και περισσότερο δύσκολα θέματα μπορεί να συμπεριληφθούν προκειμένου να προκαλέσουν μαθητές που μπορεί να έχουν κάποιο χάρισμα στο συγκεκριμένο μάθημα .

Τάξεις Ενσωμάτωσης με μικρό αριθμό εκπαιδευόμενων μαθητών

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες διδάσκονται από τους δασκάλους τους σε τάξεις ενσωμάτωσης αλλά για ένα χρονικό διάστημα ή πιθανότατα για όλο τον χρόνο που διαρκεί η εκπαίδευσή τους, σε μικρές ομάδες μαθητών ή ένα προς ένα ατομικά .Για παράδειγμα, ο δάσκαλος της τάξης παρέχει ειδική εκπαίδευση σε μία ομάδα τριών ή τεσσάρων παιδιών με δυσκολίες στην ανάγνωση ενώ ταυτόχρονα η υπόλοιπη τάξη κάνει τη δική της δουλειά.

Τάξεις ενσωμάτωσης με Υποστηρικτική Διδασκαλία

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες δέχονται όλη την εκπαίδευσή τους σε τάξη ενσωμάτωσης αλλά υποστηρίζονται σε μερικές θεματικές ενότητες από έναν

πρόσθετο δάσκαλο, που μπαίνει στη τάξη .Η υποστηρικτική διδασκαλία πρέπει να παρέχεται από συντονιστή της Ειδικής Αγωγής ή από προσωπικό με κύρια αρμοδιότητα την Ειδική Αγωγή .Παρόλα αυτά σε μερικά σχολεία η υποστηρικτική διδασκαλία σε κάποιες θεματικές ενότητες γίνεται από καθηγητή του ίδιου σχολικού κτιρίου .Μερικοί μαθητές, όπως αυτοί με μερική μαθησιακή δυσκολία πρέπει να υποστηρίζονται σ' όλο το σύνολο των μαθημάτων σ' αντίθεση μ' άλλους, όπως, αυτοί με συγκεκριμένες μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίοι πρέπει να υποστηρίζονται μόνο στο αδύνατο μάθημα τους .

Τάξεις Ενσωμάτωσης με δυνατότητα αποχώρησης σε εναλλακτικό δωμάτιο

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες λαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της εκπαίδευσής τους στην κύρια αίθουσα διδασκαλίας αλλά αποχωρούν σ' ένα εναλλακτικό δωμάτιο για κάποια μαθήματα προκειμένου να δεχθούν εκπαίδευση, τυπικά μια ειδική μόρφωση ή αριθμητικές ικανότητες, από ειδικό συντονιστή ειδικής αγωγής ή άλλο σχολικό προσωπικό με κύρια αρμοδιότητα πάνω στην Ειδική Αγωγή .Για παράδειγμα, μαθητές με δυσκολία γραφής και ανάγνωσης πρέπει να αποχωρούν στο Τμήμα Ειδικής Αγωγής ή σε εναλλακτικό δωμάτιο για ατομική ή μικροομαδική εκπαίδευση μεταξύ των άλλων μαθημάτων τους .

Τάξεις Ενσωμάτωσης με Βοήθεια από Εξωτερικούς Ειδικούς

Τα παιδιά με Ειδικές ανάγκες διδάσκονται σε τάξεις ενσωμάτωσης με τη βοήθεια ενός εξωσχολικού ειδικού όπως δάσκαλος υποστηρικτικής μάθησης ή λογοθεραπευτής .Ο ειδικός πρέπει να δουλεύει απευθείας με το παιδί μέσα στη τάξη ή σε άλλη αίθουσα του σχολείου ή να έχει υπό παρακολούθηση το παιδί στην κλινική του, εκτός σχολείου . Εναλλακτικά ή κατά συνθήκη, ο

ειδικός πρέπει να παρέχει ένα κατευθυντικό πρόγραμμα στο δάσκαλο της τάξης για το παιδί με ειδικές ανάγκες .Για παράδειγμα, ένας μαθητής με ειδική μαθησιακή δυσκολία πρέπει να έχει εκπαίδευση από έναν δάσκαλο για ένα μάθημα κάθε εβδομάδα και για την υπόλοιπη εβδομαδιαία δουλειά ένα πρόγραμμα σχεδιασμένο από τον ειδικό δάσκαλο και εκτελεσμένο από το δάσκαλο της τάξης .

Τμήματα Ένταξης μέσα στα σχολεία ενσωμάτωσης I

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες λαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της εκπαίδευσής τους σε μια μονάδα ή ξεχωριστή αίθουσα μέσα στο σχολείο ενσωμάτωσης αλλά παρευρίσκονται στις τάξεις ενσωμάτωσης για κάποια μαθήματα και μετέχουν κοινωνικά σε διάφορα πράγματα όπως σχολικά συμβούλια και διαλείμματα .Οι μαθητές τυπικά, φοιτούν σε τάξεις ενσωμάτωσης για τα μαθήματά τους, οι οποίες ανταποκρίνονται στις δυνατότητές τους .Για παράδειγμα, ένας μαθητής φοιτά για τη γυμναστική, άλλος για τη γεωγραφία .

Τμήματα Ένταξης στο σχολείο ενσωμάτωσης II

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες λαμβάνουν την εκπαίδευση τους σε τάξη ή ξεχωριστή μονάδα μέσα στο σχολείο ενσωμάτωσης αλλά μετέχουν κανονικά σε διάφορα πράγματα όπως οι σχολικές γιορτές, τα σχολικά συμβούλια και τα διαλείμματα .

Ειδικό Σχολείο με συνδέσμους Ενσωμάτωσης

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες λαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της εκπαίδευσής τους στο Ειδικό Σχολείο αλλά παρευρίσκονται σε σχολείο

ενσωμάτωσης για μισή μέρα ή για ολόκληρη μέρα την εβδομάδα .Τέτοιοι σύνδεσμοι παρέχουν ειδικούς σχολικούς μαθητές με ικανότητες για κοινωνική ενσωμάτωση με παιδιά από το σχολείο ενσωμάτωσης .

9. Ειδικό Σχολείο ολικής απασχόλησης

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες λαμβάνουν όλη την εκπαίδευσή τους σε Ειδικό Σχολείο. Δημοσίως γνωστά στην Αγγλία τα περισσότερα μη κατοικήσιμα Ειδικά Σχολεία «εφοδιάζονται» με παιδιά με μέτριες μαθησιακές δυσκολίες, διάφορες μαθησιακές δυσκολίες ή σωματικές ανισότητες (Moses, 1987) .

0. Κατοικήσιμο Ειδικό Σχολείο

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες παρευρίσκονται στο κατοικήσιμο Ειδικό σχολείο κατά τη διάρκεια της ημέρας αλλά το βράδυ επιστρέφουν σπίτι όπως και τα Σαββατοκύριακα .

1. Κατοικήσιμο Ειδικό Σχολείο Ολικής Απασχόλησης

Τα παιδιά με Ειδικές Ανάγκες λαμβάνουν την εκπαίδευσή τους και ζούνε κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς στο κατοικήσιμο Ειδικό Σχολείο . Δημοσίως, γνωστά στην Αγγλία τα περισσότερα κατοικήσιμα Ειδικά Σχολεία «εφοδιάζονται» με παιδιά, τα οποία υποφέρουν από συναισθηματικά ή προσαρμοστικά προβλήματα ή διάφορα αισθητηριακά προβλήματα όπως της όρασης ή της ακοής ή ακόμη και ο συνδυασμός αυτών των δύο αισθήσεων (Hornby, 1995, σελ. 3-4) .

Η βασική διαφορά ανάμεσα στα δύο μοντέλα είναι οι υποχρεώσεις των κυβερνήσεων και των Τοπικών Εκπαιδευτικών Εξουσιών .Στην Αμερική είναι καθήκον της πολιτείας να αναγνωρίζει κάθε ανάγκη του παιδιού και να το

συντηρεί με κρατικά έξοδα, άσχετα από το κόστος (Ridde, 1994, σελ.10) . Στην Αγγλία, αν οι Τοπικές Εκπαιδευτικές Εξουσίες αποφασίσουν (μέσα από νομοθετικούς υπολογισμούς) ότι η εκπαιδευτική παροχή είναι φυσιολογικά διαθέσιμη στα σχολεία ενσωμάτωσης, δεν είναι απαραίτητο το θέμα της «δήλωσης», η οποία κατατάσσει το παιδί σε ειδικές κατηγορίες παρέχοντας τους ειδικά προνόμια (Farrell, 1997, σελ.161) .

Και τα δύο μοντέλα φαίνονται να αντιμετωπίζουν πρόβλημα για τη διανομή κατ' αναλογία των εξόδων των Τοπικών Εκπαιδευτικών Εξουσιών .

Άλλη διαφορά είναι ότι το μοντέλο της Αμερικής, επιτρέπει την ερμηνεία του «λιγότερου περιοριστικού περιβάλλοντος» σε ποικίλους τρόπους και με ποικίλα όρια υπηρεσιών με τα οποία το παιδί εμπλέκεται να χρησιμοποιεί και να στηρίζεται απ' αυτό το κοινωνικό-οικονομικό υπόβαθρο που υπάρχει (Vaugram, σελ.9) . Στην Αγγλία, το κράτος «ενδιαφέρεται» κάθε τέσσερα χρόνια ελέγχοντας τις υπηρεσίες που προσφέρονται . Αυτή η επιθεώρηση γίνεται από μια ανεξάρτητη ομάδα που δουλεύει στο δημόσιο τομέα και οδηγεί σε ένα σχέδιο δράσης δομημένο και προτεινόμενο από τα σχολεία . Αυτή η στρατηγική βεβαιώνει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα ελέγχεται σπάνια και εξελίσσεται ακόμη πιο σπάνια .

5.2 Συσχέτιση μοντέλων Νορβηγίας – Νέας Ζηλανδίας

Κάνοντας σύγκριση ανάμεσα στις δύο χώρες, μπορεί να πει κανείς πως έχουν διαφορετικό τρόπο να εκλαμβάνουν το αποτέλεσμα ως διαδικασία . Στη Νορβηγία, το συμπέρασμα που βγαίνει, παρόλο που είναι νομικά προτεινόμενο και προστατευόμενο για δύο δεκαετίες το υπάρχον μοντέλο, υπάρχουν μερικές απόψεις που συνηγορούν – υποστηρίζουν περισσότερο τις διακρίσεις, όσον αφορά τους μαθητές που είναι κωφοί ή αντιμετωπίζουν

πολλά συναισθηματικά και συμπεριφοριστικά προβλήματα .Στη Νέα Ζηλανδία, οι υπηρεσίες δουλεύουν για το όφελος του κάθε ατόμου, ανεξάρτητα από την έκταση, την φύση και την ποικιλία της εκπαιδευτικής ανάγκης .Έτσι, τα πάντα προλαμβάνονται και αντιμετωπίζονται από τις κρατικές υπηρεσίες χωρίς να αφήνουν περιθώρια πρωτοβουλίας και παρέμβασης στους γονείς και στους εκπαιδευτικούς .

Από την άλλη μεριά, πρέπει να αναφερθεί ότι οι γονείς στη Νορβηγία, έχουν θετικότερη στάση για την κοινωνική ενσωμάτωση, αφού συμμετέχουν ενεργά σ' αυτή .Έτσι, οι δάσκαλοι και οι γονείς κατά διαστήματα της αποδοτικής συμπερασματικής διαδικασίας, μπορούν να παίζουν το ρόλο – κλειδί στην επιτυχία .

Ο ειδικός δάσκαλος εκπαιδεύεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να συμβάλλει θετικά στην αποδοτική λειτουργία παίζοντας καθοριστικό ρόλο στην εκπαίδευση των ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Kavale and Forness).

5.3. Προτεινόμενο μοντέλο Ενσωμάτωσης για την Ελλάδα

Το μοντέλο της Νέας Ζηλανδίας είναι κάτι που μπορεί να ταιριάζει σαν φόρμα για τις οργανώσεις και τη δομή των υπηρεσιών για την περιεκτική διαδικασία .Αυτή η διαδικασία είναι στο σχολείο προσαρμοσμένης λειτουργίας και πρέπει να προσαρμοστεί στις εκπαιδευτικές ανάγκες που κάθε παιδί πιθανόν να έχει και όχι στις περιγραφές και προτάσεις βασισμένες στις ερευνητικές διαδικασίες και κατηγορίες των ειδικών αναγκών. Ένα καλό βήμα για την ανάπτυξη της Ειδικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα είναι η ίδρυση του Τμήματος της Ειδικής Εκπαίδευσης στο πανεπιστήμιο της Θεσσαλίας, το οποίο υποδέχτηκε τους πρώτους του φοιτητές το έτος 1998 .Οι φοιτητές έχουν την ευκαιρία μιας τετράχρονης εκπαίδευσης στην Ειδική Εκπαίδευση και

υπάρχει έτσι και η προοπτική της ανάπτυξης εξειδικευμένων δασκάλων στην εκπαίδευση στην Ελλάδα .

Από την άλλη μεριά, ένας νέος σύνδεσμος θα δημιουργηθεί με την εισαγωγή νέων μαθημάτων που θα επιφέρουν καινοτομίες στα Ελληνικά δεδομένα όσον αφορά την Ειδική Εκπαίδευση :

1. Ένα μοντέλο Ειδικής Εκπαίδευσης που θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στην Ελλάδα και θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, είναι η λειτουργία της εκτίμησης .Η διάγνωση των αναγκών του κάθε παιδιού πρέπει να εκτιμάται από τα αντίστοιχα ειδικά κέντρα, που σήμερα είναι τα Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.),τα οποία ανήκουν στο ίδιο Υπουργείο με τον κλάδο των δασκάλων .Αυτό θα έχει ως συνέπεια την αποδοτικότερη συνεργασία μεταξύ των δασκάλων και των αρμόδιων υπηρεσιών, έτσι ώστε να υπάρχει ένα πλήρες και σωστά καταρτισμένο πρόγραμμα που θα καλύπτει τις εκπαιδευτικές ανάγκες του κάθε παιδιού .
2. Πρέπει να υπάρχει μια δραστική συνεργασία ανάμεσα στους γονείς των Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες όσο και των γονέων των άλλων παιδιών και αν είναι δυνατό να δουλεύουν στενά ώστε να στοχεύσουν και να αποκτήσουν υπόβαθρο και στήριξη από όλους τους δασκάλους .
3. Η συνεχής ύπαρξη ενός ειδικά εκπαιδευμένου δασκάλου, περισσότερο οριοθετημένου και λογικού πάνω στα πρακτικά προβλήματα που τυχόν να αντιμετωπιστούν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς μέσα στη τάξη.
4. Ένα ελαστικό πρόγραμμα που θα παρέχει ευκαιρίες να υιοθετηθούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των παιδιών και όχι ξεχωριστά

προγράμματα με ξεχωριστά διαφορετικούς στόχους για το «κανονικό σχολείο» και ξεχωριστά για το καθένα «ειδικά σχολεία» μαθητές .

5. Η κριτική που πάντα οι ειδικοί της συμπερασματικής λειτουργίας πρέπει να έχουν υπόψη τους είναι ότι δεν πρέπει να υπάρχει κατηγορία των ειδικών αναγκών, στην οποία να ανήκει το κάθε παιδί αλλά ολόκληρος ορισμός «εκπαιδευτικές ανάγκες» . Αλλιώς η λειτουργία θα οδηγήσει στην περιγραφή ενός ειδικού μοντέλου για ειδικές κατηγορίες .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Ε. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ε.1. Τι είναι Κοινωνική Διαστρωμάτωση

Κοινωνική διαστρωμάτωση είναι η θεσμοθετημένη και συστηματική ανισότητα, δηλαδή η ύπαρξη ενός συστήματος που αποφασίζει ποιος παίρνει τι και γιατί .

Με άλλα λόγια, άτομα με διαφορετικά ατομικά ή κοινωνικά χαρακτηριστικά έχουν άνιση πρόσβαση σε πόρους και υπηρεσίες της κοινωνίας και η άνιση αυτή πρόσβαση δεν είναι περιστασιακή αλλά συστηματική και θεσμοθετημένη. Έτσι, διαφορετικά επαγγέλματα έχουν συστηματικά άνισες αποδοχές τόσο σε υλικό όσο και σε μη υλικά αγαθά .

Μία πολύ σημαντική διάσταση της διαστρωμάτωσης είναι ο τρόπος ή το σύστημα με το οποίο καταλαμβάνονται οι άνισες κοινωνικές θέσεις .Αν η ανισότητα είναι κυρίως κληρονομική, αν δηλαδή οι υψηλές θέσεις καταλαμβάνονται από τις ίδιες κοινωνικές ομάδες από τη μία γενιά στην άλλη, τότε το σύστημα αυτό ονομάζεται σύστημα « απόδοσης » (ascription) .Στο σύστημα αυτό η επιλογή (τοποθέτηση) ατόμων γίνεται βάσει χαρακτηριστικών, στα οποία τα άτομα δεν έχουν κανένα έλεγχο (φύλο, τάξη, φυλή κ.λ.π.). Αν η επιλογή γίνεται βάσει χαρακτηριστικών που μπορούν να ελέγχουν από τα άτομα, τότε ονομάζεται σύστημα « επιτεύγματος » (achievement) .Σ' αυτό το σύστημα, τα άτομα καταλαμβάνουν τις διάφορες θέσεις είτε γιατί έχουν κάποιες ικανότητες ή γιατί ακολούθησαν κάποιους κανόνες .

Η διαστρωμάτωση της κοινωνίας γίνεται σε διάφορα επίπεδα .Διαφορετικές θεωρίες δίνουν διαφορετικό βάρος σε διαφορετικά χαρακτηριστικά της

κοινωνικής διαστρωμάτωσης .Η μαρξιστική θεωρία επικεντρώνεται στις τάξεις, η βεμπεριανή στη δύναμη και στο status και η δομολειτουργική στο status και στο επάγγελμα (Κατσίλλης, 1997) .

E.2. Θεωρίες Κοινωνικής Διαστρωμάτωσης

Υπάρχουν μερικοί βασικοί διαφορετικοί τρόποι, με τους οποίους επιστημονικές κοινότητες βλέπουν ένα πεδίο επιστήμης (μελέτης) .Οι τρόποι αυτοί, οι οποίοι είναι γνωστοί ως παραδείγματα, προσδιορίζουν τα κατάλληλα προβλήματα μελέτης και καθορίζουν τις νόμιμες (αποδεκτές) έννοιες και μεθόδους .Στην κοινωνιολογία υπάρχουν δύο γενικώς αποδεκτά παραδείγματα, του ισοζυγίου (equilibrium paradigm)και της σύγκρουσης ή συγκρουσιακό (conflict paradigm) .Ανάλογα με το παράδειγμα (πλαίσιο ή προσέγγιση), το οποίο ακολουθούν, οι θεωρίες εντάσσονται σε θεωρίες ισοζυγίου και σε συγκρουσιακές θέσεις .Κύριο χαρακτηριστικό των πρώτων είναι η ολική προσέγγιση της κοινωνίας —Η κοινωνία αντιμετωπίζεται ως ένα όλο και δίνεται έμφαση στο ισοζύγιο και στις κοινές αξίες .Οι συγκρουσιακές θεωρίες βλέπουν την κοινωνία όχι ως όλο αλλά ως αποτελούμενη από συγκρουόμενα μέρη .Θεωρούν εγγενή την αστάθεια των κοινωνικών συστημάτων, δίνουν έμφαση στις συγκρούσεις για αξίες, αγαθά, δύναμη .Οι πιο αντιπροσωπευτικές θεωρίες από τις δύο αυτές προσεγγίσεις είναι σήμερα, η δομολειτουργική και η μαρξιστική ή νεομαρξιστική θεωρία αντίστοιχα .

2.1. Δομολειτουργισμός

Ο δομολειτουργισμός βλέπει την κοινωνία ως ένα « όλον » αποτελούμενο από πολλά διαπλεκόμενα μέρη ή δομές .Κάθε δομή έχει το δικό της έργο ή τη δική της « λειτουργία » .Το σύνολο των δομών με τις λειτουργίες τους κρατούν το όλο, δηλαδή την κοινωνία σε « ισοζύγιο » .Αν κάποια από τις δομές δεν μπορεί για κάποιο λόγο (π.χ. μία μεγάλη τεχνολογική αλλαγή) να εκτελέσει επιτυχώς τη λειτουργία της, τότε διαταράσσεται το ισοζύγιο .Για να επανέλθει η κοινωνία σε ισοζύγιο (και πρέπει να επανέλθει, γιατί είναι καλό για την κοινωνία) ή αλλάζει η ίδια η δομή για να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις ή αντικαθίσταται από άλλη δομή, που μπορεί να εκτελέσει την απαιτούμενη λειτουργία .

Βάσει αυτών, ο δομολειτουργισμός εξηγεί τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα ως αποτέλεσμα των αναγκών του « όλου » και κυρίως της ανάγκης για « ισοζύγιο » και αρμονία της κοινωνίας και αποτελεσματικότητας των « δομών » της .Οι κοινωνικές συγκρούσεις θεωρούνται παθολογικές καταστάσεις του συστήματος και εξηγούνται ως αποτέλεσμα μη λειτουργικότητας των κοινωνικών δομών που συνήθως οφείλεται στις μεγάλες τεχνολογικές αλλαγές. Σε κάθε περίπτωση, η συνοχή και η αρμονία της κοινωνίας πρέπει να αποκατασταθεί .Σημαντικό ρόλο για τη συνοχή της κοινωνίας παίζει το κοινό σύστημα αξιών .

Γίνεται φανερό ότι η θεωρία αυτή παρουσιάζει μια στατική εικόνα της κοινωνίας, αφού βασικός στόχος είναι η διατήρηση του ' συστήματος .Η κοινωνική αλλαγή δεν αποτελεί σημαντικό κομμάτι της θεωρίας αυτής, αφού δε θεωρείται ως εγγενής σε κάθε κοινωνία αλλά ως αποτέλεσμα τεχνολογικών αλλαγών ή παθολογικών καταστάσεων .

Κύριος εκπρόσωπος του δομολειτουργισμού θεωρείται ο Talcott Parsons .

2.2. Συγκρουσιακές θεωρίες

Οι συγκρουσιακές θεωρίες βλέπουν την κοινωνία ως αποτελούμενη από διάφορα μέρη (δυάδες) . Το κάθε μέρος έχει διαφορετικά συμφέροντα τα οποία ή μονίμως ή κατά καιρούς (ανάλογα με τη συγκεκριμένη θεωρία) συγκρούονται μεταξύ τους .

Στις συγκρουσιακές θεωρίες διακρίνονται δύο βασικές θεωρητικές τάσεις . Η μία, που έχει τις θεωρητικές της ρίζες στις έννοιες και αναλύσεις του Karl Marx, βλέπει την κοινωνία ως αποτελούμενη από δύο κύριες τάξεις, των εργατών και των εργοδοτών (του προλεταριάτου και της μπουρζουαζίας), οι οποίες έχουν εγγενώς αντικρουόμενα συμφέροντα . Τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα εξηγούνται απ' αυτή τη σκοπιά ως αποτέλεσμα της (συνεχούς, άλλοτε υποβόσκουσας κι άλλοτε ανοικτής) σύγκρουσης μεταξύ των τάξεων .

Η άλλη θεωρητική προσέγγιση έχει τις ρίζες της στο Max Weber και βλέπει την κοινωνία ως αποτελούμενη από πολλές ομάδες (κοινωνικές, εθνικές, θρησκευτικές ή οικονομικές), που έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα σε διάφορα θέματα (αλλά όχι σε όλα και όχι μόνιμα) . Και αυτή η προσέγγιση εξηγεί τα κοινωνικά φαινόμενα ως αποτέλεσμα συγκρούσεων, αλλά οι συγκρούσεις μπορεί να είναι μεταξύ διαφορετικών ομάδων και για διαφορετικούς λόγους κάθε φορά .

Οι συγκρουσιακές θεωρίες παρουσιάζουν μία δυναμική εικόνα της κοινωνίας, η οποία είναι το αποτέλεσμα των συγκρούσεων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων . Η κοινωνική αλλαγή αποτελεί βασικό και αναπόσπαστο κομμάτι των θεωριών αυτών, αφού οι συγκρούσεις θεωρούνται ως μόνιμο και βασικό χαρακτηριστικό κάθε κοινωνίας . Η κοινωνική αλλαγή, όμως, που βλέπει ο Marx διαφέρει πολύ από αυτήν του Weber, αφού ο πρώτος βλέπει ως τελικό αποτέλεσμα την « αποκρατικοποίηση » της κοινωνίας και την αταξική κοινωνία, ενώ ο δεύτερος μία ολοένα και πιο « ορθολογική » ή γραφειοκρατική οργάνωση της κοινωνίας (Κατσίλλης, 1997) .

E.3. Κοινωνικές τάξεις και πως διαφοροποιούνται

Ο όρος κοινωνική τάξη προϋποθέτει ιεράρχηση των ατόμων και των ομάδων σύμφωνα με κάποιο κριτήριο, το οποίο ρυθμίζει τελικά το σύστημα στρωμάτωσης της κοινωνίας. Εμφανίστηκε για πρώτη φορά μετά τη Γαλλική Επανάσταση, τέθηκε όμως με μεγάλη οξύτητα από τον Karl Marx τον περασμένο αιώνα.

Οι οπαδοί της θεωρίας της σύγκρουσης με πρωτεργάτη τον Marx, ταυτίζουν την κοινωνική στρωμάτωση με τη διαμόρφωση των κοινωνικών τάξεων μέσα από τους ταξικούς αγώνες. Σύμφωνα με τον Marx υπάρχει σε κάθε κοινωνία μία ανισοροπία εξαιτίας της άνισης κατανομής των αγαθών. Αυτό οδηγεί σε συγκρούσεις ανάμεσα σε προνομιούχους και μη, γεγονός – που οδηγεί στη διαλεκτική εξέλιξη της κοινωνίας. Για τους λειτουργιστές, αντίθετα, η στρωμάτωση ανταποκρίνεται σε κοινωνική αναγκαιότητα και είναι ένας τρόπος κατανομής των διαφόρων ρόλων, ώστε να εκπληρώνονται συγκεκριμένες υποχρεώσεις και να μπορεί να λειτουργεί ο κοινωνικός μηχανισμός.

Η έννοια της κοινωνικής τάξης δεν έχει προσδιοριστεί με ακρίβεια και δεν υπάρχει συμφωνία, μεταξύ των ειδικών, σε ότι αφορά τα κριτήρια με τα οποία γίνεται η διάκριση ανάμεσα στις διάφορες τάξεις. Σταθερά στοιχεία αποτελούν συνήθως η οικονομική κατάσταση, η εκπαίδευση και το επάγγελμα, χωρίς όμως να θεωρούνται τα μοναδικά. Επειδή, μάλιστα, το πρώτο και το δεύτερο εκπροσωπούνται κατά κανόνα στο τρίτο, το επάγγελμα αποτελεί το μοναδικό στοιχείο ταξινόμησης – διαφοροποίησης για πολλούς μελετητές.

Στη χώρα μας, δεν υπάρχει μία συγκεκριμένη ανάλυση της ελληνικής κοινωνίας σε τάξεις, που να γίνεται ευρύτερα αποδεκτή και να μπορεί να χρησιμοποιείται για έρευνες και συγκρίσεις. Πολύ συνηθισμένη είναι η ταξινόμηση των ατόμων σύμφωνα με το επάγγελμα, χωρίς όμως οι διάφορες ταξινομήσεις να συμφωνούν στον αριθμό των τάξεων που προσδιορίζουν και χωρίς να κατατάσσουν πάντοτε τα επαγγέλματα με ομοιόμορφο τρόπο σε κάθε τάξη.

Για τη γερμανική κοινωνία είναι γνωστά κυρίως τα μοντέλα του E. Scheuch και των Moore – Kleining .Το πρώτο, νεότερο από το δεύτερο, κάνει διάκριση ανάμεσα σε τρεις βασικές κοινωνικές τάξεις : ανώτερη, μεσαία και κατώτερη .Η ανώτερη περιλαμβάνει τους εξέχοντες πολιτικούς, τους κορυφαίους βιομήχανους και τους ηγέτες του εμπορίου .Η μεσαία τάξη διακρίνεται : σε « ανώτερη μεσαία », που περιλαμβάνει επαγγέλματα όπως καθηγητές Πανεπιστημίου, δικαστές, γιατρούς, δικηγόρους κ.λ.π. , σε « ενδιάμεση μεσαία», όπου ανήκουν δημόσιοι υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί κ.λ.π. και σε « κατώτερη μεσαία », όπου ανήκουν κατώτεροι έμποροι, κατώτεροι υπάλληλοι κ.λ.π. Τέλος, η κατώτερη, που περιλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού διακρίνεται σε « άνω κατώτερη », όπου ανήκουν κυρίως ειδικευμένοι εργάτες, και σε « κάτω κατώτερη », όπου ανήκουν οι ανειδίκευτοι εργάτες .

Τέλος, το μοντέλο που προτείνουν οι Moore και Kleining, έχει την ίδια ακριβώς διάκριση ανάμεσα στα κοινωνικά στρώματα, με μοναδικές ελάχιστες αποκλίσεις όσον αφορά την κατάταξη των επαγγελμάτων σε κάθε κοινωνικό στρώμα .

Επειδή, όμως, οι έννοιες « κατώτερη » και « μεσαία κοινωνική τάξη », είναι πολύ γενικές και δεν προσδιορίζουν με σαφήνεια τα στοιχεία, που είναι δυνατόν να ασκήσουν διαφορετική επίδραση στην κοινωνικοποίηση και να διαμορφώσουν θετικά ή αρνητικά το αναπτυσσόμενο άτομο, θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε τους σημαντικότερους παράγοντες, μέσα στους κόλπους της οικογένειας και που επιδρούν σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου και την κοινωνικοποίηση του (Πυργιωτάκης, 1984) .

E.4. Βασικές συνθήκες διαφοροποίησης μέσα στην οικογένεια

Οι συνθήκες που μπορεί να ασκήσουν επίδραση στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις επιμέρους ομάδες : τις οικονομικές, τις οικολογικές και τις πολιτιστικές συνθήκες .Οι πίνακες με τα διάφορα στοιχεία που θα παρουσιαστούν στις συγκεκριμένες ενότητες, είναι ενδεικτικοί και προέρχονται από μία έρευνα που πραγματοποίησε ο κ. Βασίλης Γεωργόπουλος το 1998, (ήταν δάσκαλος ειδικής αγωγής στο 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών τότε και τώρα είναι προϊστάμενος στη νέα δομή της Ειδικής Αγωγής, στα Κ.Δ.Α.Υ.) και αναφέρεται στην περιοχή της Δυτικής Ελλάδας (περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας) .

4.1. Οικονομικές συνθήκες

Οι απαιτήσεις της ζωής είναι σήμερα ιδιαίτερα αυξημένες και η προσφορά σε καταναλωτικά αγαθά μεγάλη .Το οικονομικό στοιχείο υπεισέρχεται έντονα στη ζωή των ατόμων και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο και τις συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσονται τα παιδιά, αφού η οικογένεια έπαψε να λειτουργεί ως μονάδα παραγωγής και κατανάλωσης .Ακόμη και οι αγροτικές οικογένειες εξασφαλίζουν ορισμένα βασικά είδη διατροφής από τη δική τους παραγωγή, χρειάζονται όμως ακόμη ένα πλήθος βιομηχανικών προϊόντων για να προσαρμοστούν στο σημερινό τρόπο ζωής και να εκσυγχρονίσουν την παραγωγή τους .

Οι επιδράσεις του οικονομικού στοιχείου είναι ιδιαίτερα σημαντικές στις ακραίες περιπτώσεις, στις περιπτώσεις δηλαδή της μεγάλης ανέχειας και της μεγάλης οικονομικής ευμάρειας .Η πρώτη περίπτωση επιφέρει σοβαρά εμπόδια και ασκεί ανασχετική επίδραση στην ανάπτυξη του παιδιού, η

δεύτερη αντίθετα, παρέχει πολλές ευκαιρίες στα παιδιά να καλλιεργήσουν και να αξιοποιήσουν στο μεγαλύτερο βαθμό όλες τις ικανότητες και το ενδιαφέρον τους. Πάντοτε, όμως το οικονομικό στοιχείο έχει άμεση και έμμεση επίδραση, αφού αυτό παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση όλων των άλλων συνθηκών. Για τους λόγους αυτούς διαπιστώνεται στενή συνάφεια ανάμεσα στο οικονομικό επίπεδο των γονέων και τη σχολική επιτυχία των παιδιών τους.

Αυτό φαίνεται χαρακτηριστικά στον πίνακα 1, όπου παρουσιάζεται το οικονομικό επίπεδο των οικογενειών παιδιών που φοιτούν στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το οικονομικό επίπεδο των οικογενειών του 67, 47 % των παιδιών που φοιτούν σ' αυτές τις τάξεις είναι κάτω του μετρίου ενώ μόλις το 4,15 % των παιδιών αυτών, το οικονομικό επίπεδο των οικογενειών τους είναι πολύ καλό.

ΚΑΚΟ	ΜΕΤΡΙΟ	ΚΑΛΟ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ
22	154	104	17	397	12	409
9,82 %	37,65 %	25,42 %	4,15 %	97,06 %	2,93 %	100 %

Πίνακας 1 : Οικονομικό επίπεδο οικογενειών παιδιών που φοιτούν στις ΣΜΕΑ
Έρευνα κ. Γεωργόπουλος, 1998, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος

4.2. Οικολογικές Συνθήκες

Με τον όρο οικολογικές συνθήκες αναφερόμαστε αρχικά στο ευρύτερο περιβάλλον, το χωριό, την πόλη ή την συνοικία στην οποία κατοικεί η οικογένεια. Το στοιχείο αυτό είναι πολύ σημαντικό και ασκεί μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση των ατόμων. Έτσι, οι διαφορές που διαπιστώνονται ανάμεσα στα παιδιά των μεγαλουπόλεων, που μεγαλώνουν μέσα σε πυκνές κοινωνικές επαφές και τα απομονωμένα παιδιά της υπαίθρου είναι σημαντικές και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική επιθυμία του ατόμου. Η ελληνική πραγματικότητα οξύνεται ακόμη περισσότερο από τις άσχημες εκπαιδευτικές συνθήκες των απομονωμένων περιοχών και την ποιότητα των φροντιστηρίων, που είναι ασυγκρίτως καλύτερα στις μεγαλοαστικές περιοχές.

Στις οικολογικές συνθήκες ανάγεται επίσης, η κατοικία της οικογένειας. Υπάρχουν οικογένειες με άνεση χώρου και άλλες πάλι πολυμελής συνήθως, που περιορίζονται σε λίγα μόνο τετραγωνικά. Οι στενόχωρες και ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης γίνονται συχνά αφορμή να προκληθούν εντάσεις και εκνευρισμοί ανάμεσα στους γονείς και να αναπτυχθεί έτσι επιθετική συμπεριφορά, που μετά δίδεται κατόπιν στα παιδιά. Ακόμη, οι ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης επιδρούν άμεσα στη συμπεριφορά των γονέων προς τα παιδιά. Έτσι, όπου επικρατεί στενότητα χώρου, οι γονείς αποδίδουν μεγάλη σημασία στην υπακοή και στην πειθαρχία, η συμπεριφορά των παιδιών ελέγχεται με αυστηρότερο τρόπο και η τιμωρία είναι πιο συχνή.

Σε μία μικρή, επίσης, κατοικία με ανεπάρκεια χώρου, το παιδί συνήθως δεν είναι δυνατό να έχει το δικό του δωμάτιο. Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη σημασία: όταν το παιδί δεν έχει τη δυνατότητα να αφήσει για λίγο τα παιχνίδια του, να ασχοληθεί με κάτι άλλο και να επανέλθει αργότερα σ' αυτά, τότε περιορίζεται η δραστηριότητα του και δεν ευνοείται η ανάπτυξη της δημιουργικότητάς του. Η έλλειψη αυτή γίνεται σε μεγαλύτερο βαθμό αισθητή όταν το παιδί φοιτήσει στο σχολείο. Ο μαθητής που δεν έχει δικό του δωμάτιο, στο οποίο θα μπορεί κάθε στιγμή να εργαστεί, να αφήσει τα βιβλία του για

μικρή διακοπή και να επανέλθει αργότερα, συναντά δυσχέρειες στη επίλυση των ασκήσεων και την διεξαγωγή των εργασιών του .Με τον τρόπο αυτό επέρχεται υποβάθμιση της μάθησης και της προόδου του .

Τέλος, είναι γνωστό ότι οι συνθήκες διαβίωσης και κατοικίας επηρεάζουν σοβαρά τη συχνότητα και τον χαρακτήρα των κοινωνικών σχέσεων της οικογένειας .Με τον τρόπο αυτό το είδος της κατοικίας καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το εύρος του κοινωνικού πλέγματος και την έκταση των διαπροσωπικών σχέσεων μέσα στις οποίες αναπτύσσεται και διαμορφώνεται το παιδί .Οι συζητήσεις, ωστόσο και τα ενδιαφέροντα των φίλων ή των συγγενών με τους οποίους το παιδί έρχεται σε επικοινωνία επιδρούν στον πνευματικό του ορίζοντα και τους μελλοντικούς του προσανατολισμούς .Οι οικολογικές συνθήκες, δεν καθορίζουν μόνο τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό της οικογένειας, αλλά έμμεσα ασκούν μεγάλη επίδραση στο πολιτισμικό της επίπεδο (Πυργιωτάκης, 1984) .

Στον πίνακα 2 που ακολουθεί, φαίνεται καθαρά η επίδραση που έχει στη σχολική επίδοση του μαθητή η πολυμελής οικογένεια .Παρουσιάζεται ο αριθμός των παιδιών στην οικογένεια μαθητών που φοιτούν στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής, όπου φαίνεται ότι το 66,74 % των οικογενειών έχει από 3-4 έως πάνω από 5 παιδιά, δυσχεραίνοντας έτσι την επίδοση του μαθητή, που βρίσκεται σ' αυτές τις μονάδες .Η έρευνα αφορά 409 παιδιά, που φοιτούν στις ΣΜΕΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, τη σχολική χρονιά 1997- 1998 .

1 - 2	3 - 4	5	ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
120	156	117	16	409
29,33 %	38,14 %	28,60 %	3,91 %	100 %

Πίνακας 2: Αριθμός παιδιών στην οικογένεια μαθητών, που φοιτούν σε ΣΜΕΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Έρευνα κ. Γεωργόπουλος, 1998

4.3. Πολιτιστικές συνθήκες

Ο παράγοντας αυτός, ίσως, είναι ο πιο ουσιώδης όσον αφορά την κοινωνικοποίηση του ατόμου. Εδώ, εντάσσονται οι αξιολογικές και κοινωνικές αντιλήψεις, το θρήσκευμα, οι παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα, η σχολική και κοινωνική μόρφωση των γονέων κ.λ.π. Μέσα απ' όλη αυτή την πολυμορφία των συνθηκών, το παιδί δέχεται έντονες επιδράσεις που είναι καθοριστικές για την παραπέρα εξέλιξη και προοπτική του.

Σε μία οικογένεια με ανεβασμένο πνευματικό επίπεδο, η ύπαρξη πλούσιας βιβλιοθήκης είναι αυτονόητη, ενώ ταυτόχρονα δε λείπουν έργα που εκπροσωπούν άλλες εκδηλώσεις του πνεύματος. Ιδιαίτερη επίδραση ασκούν τα στοιχεία αυτά στη γλωσσική εξέλιξη του παιδιού και τη σχολική του επίδοση, που στην προκειμένη περίπτωση έχουν θετική συμβολή. Το αντίθετο

συμβαίνει όταν οι γονείς δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις, με αποτέλεσμα αυτό να αποτελεί τροχοπέδη στην επίδοση του παιδιού .

Αυτό γίνεται αντιληπτό από τον πίνακα 3, όπου παρουσιάζονται οι γραμματικές γνώσεις γονέων, που τα παιδιά τους φοιτούν στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής της περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδας .Στην έρευνα πήραν μέρος το σύνολο των μαθητών της περιφέρειας (409) και όπως γίνεται φανερό το 73, 10 % των γονέων έχουν πάει σχολείο μέχρι και το δημοτικό, γεγονός που επιβεβαιώνει το παραπάνω, ότι η έλλειψη γνώσεων των γονέων αποτελεί τροχοπέδη στη σχολική επίδοση των παιδιών .

ΓΟΝΕΙΣ	ΚΑΜΙΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΕΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΠΑΤΕΡΑΣ	66	220	36	41	12	375
ΜΗΤΕΡΑ	96	216	29	42	11	394
ΣΥΝΟΛΟ	162	436	65	83	23	769
ΠΟΣΟΣΤΟ	19,8%	53,30%	7,94 %	10,14%	2,8%	94 %

ΜΟΝΟΓΟΝ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ
19	15	409
	15	409
19	30	818
2,32%	3,66%	100%

Πίνακας 3 :Γραμματικές γνώσεις γονέων, παιδιών που φοιτούν στις ΣΜΕΑ της περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας

Έρευνα : κ. Γεωργόπουλος, 1998

Από όλα τα παραπάνω γίνεται κατανοητό, ότι οι τρεις ομάδες συνθηκών δεν απαντούνται αποκομμένες η μία από την άλλη, αλλά βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση μεταξύ τους, συνυπάρχουν και δρουν ως ενιαίο όλο. Ρυθμιστικό ρόλο ασκεί κυρίως το οικονομικό στοιχείο, αφού αυτό οριοθετεί, σε μεγάλο βαθμό, τα πλαίσια μέσα στα οποία διαμορφώνονται οι άλλες. Μία οικογένεια π.χ. με περιορισμένες αποδοχές δεν είναι εύκολο να δημιουργήσει για τον εαυτό της άνετες οικολογικές συνθήκες, αφού μία ευρύχωρη κατοικία δεν προσφέρεται στις δικές της οικονομικές δυνατότητες. Οι οικογένειες αυτές εξάλλου βρίσκονται πιο χαμηλά και από μορφωτική άποψη επειδή συνήθως δεν έχουν το κίνητρα ή τις δυνατότητες για σχολική και κοινωνική μόρφωση.

Σύμφωνα με τα μοντέλα διαχωρισμού της κοινωνίας σε στρώματα, που αναφέρθηκαν σε προηγούμενη παράγραφο, γίνεται αντιληπτό ότι όσο προχωρούμε από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα στα ανώτερα, υπάρχει μία σοβαρή βελτίωση των συνθηκών αυτών. Έτσι, υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ μίας μικρομεσαίας οικογένειας και μίας «ανώτερης» οικογένειας, σε ότι αφορά τις υλικοτεχνικές και τις πολιτιστικές συνθήκες. Επομένως, όταν γίνεται στις οικογένειες της μίας ή της άλλης κοινωνικής τάξης, θα έρχονται σε αντιπαράθεση και αντιδιαστολή οι συνθήκες αυτές, οι οποίες τελικά διαμορφώνουν «μορφωσιογόνο» ή «μη μορφωσιογόνο» περιβάλλον για το παιδί (Πυργιωτάκης, 1984).

E.5. Ρόλοι του σχολείου

Το σχολείο (ή η εκπαίδευση) είχε τρεις κύριους ρόλους :

- α) τη μετάδοση γνώσεων
- β) την κοινωνικοποίηση και
- γ) την κοινωνική διαλογή

Στην κοινωνική διαλογή το σχολείο / η εκπαίδευση έχει διπλό ρόλο :

Χρησιμοποιείται ως κριτήριο επιλογής για την κατανομή των ατόμων στις διάφορες κοινωνικές θέσεις .

Χρησιμοποιείται ως μέσον διαλογής αποφασίζοντας ποιος θα αποκτήσει τα εκπαιδευτικά « προσόντα » (που στη συνέχεια χρησιμοποιούνται για την επιλογή) .

Ο πρώτος ρόλος του σχολείου είναι ο πιο γνωστός και είναι αυτός που χρησιμοποιείται ως βασικός λόγος ίδρυσης του σχολείου από όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα . Όλοι οι κοινωνιολόγοι συμφωνούν ότι το σχολείο παίζει το ρόλο αυτό αν και υπάρχουν διαφωνίες ως προς το τι είδους γνώσεις ακριβώς μεταδίδει .

Ο δεύτερος ρόλος, η κοινωνικοποίηση δηλαδή χρησιμοποιείται για την ίδρυση και λειτουργία του σχολείου από τα περισσότερα συστήματα . Σχεδόν σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα όπου η κοινωνικοποίηση δηλαδή, χρησιμοποιείται ως ένας από τους ρόλους του σχολείου, υιοθετείται η δομολειτουργική οπτική γωνία, με την έννοια ότι το σχολείο μεταδίδει τις γνώσεις και τις αξίες που είναι αναγκαίες, για τη συνοχή και την πρόοδο της κοινωνίας (του κράτους) .

Ο τρίτος ρόλος του σχολείου, η κοινωνική διαλογή, δεν χρησιμοποιείται σχεδόν ποτέ ως ένας από τους ρόλους του σχολείου για ευνόητους λόγους . Βέβαια, ο ρόλος αυτός του σχολείου προϋποθέτει μια στρωματοποιημένη κοινωνία (δηλαδή μία κοινωνία με άνισες θέσεις και ένα σύστημα για να αποφασίζεται ποιος παίρνει τι και γιατί) . Όλοι σχεδόν οι κοινωνιολόγοι συμφωνούν ότι υπάρχει η στρωματοποιημένη κοινωνία και το σύστημα επιλογής . Όλοι, επίσης, βλέπουν την εκπαίδευση να παίζει σημαντικότερο ρόλο σ' αυτό το σύστημα . Εκεί που διαφωνούν είναι πως ακριβώς

χρησιμοποιείται η εκπαίδευση σ' αυτόν τον ρόλο της .Παρακάτω, περιγράφονται συνοπτικά οι κύριες θεωρίες κοινωνικής στρωματοποίησης και το ρόλο της εκπαίδευσης ως κριτηρίου και μηχανισμού επιλογής σε κάθε μία από αυτές τις θεωρίες (Κατσίλης, 1997) .

E.6. Θεωρίες για τους ρόλους του σχολείου

6.1. Κοινωνική Ανισότητα και Εκπαίδευση (Δομολειτουργική εξήγηση)

Το σχολείο ή η εκπαίδευση δε χρησιμοποιούνται πάντοτε ως κριτήριο επιλογής .Η δομολειτουργική θεωρία υποστηρίζει ότι η κοινωνία έχει διάφορες ανάγκες, μερικές πολύ σπουδαιότερες από άλλες .Οι θέσεις αυτές και ειδικά οι πιο σπουδαίες, απαιτούν ταλέντο και δεξιότητες που δεν τις έχουν πολλοί .Η κοινωνία θα λειτουργεί πολύ καλύτερα, αν μπορεί να προσελκύει τα άτομα με το απαραίτητο ταλέντο και δεξιότητες στις θέσεις αυτές .Για να πεισθούν, όμως, όσοι έχουν ταλέντο να υποστούν τις απαιτούμενες θυσίες (με άλλα λόγια πολλά χρόνια εκπαίδευσης) για την απόκτηση των απαραίτητων δεξιοτήτων, θα πρέπει οι θέσεις αυτές να συνοδεύονται από τα ανάλογα κίνητρα, θα πρέπει δηλαδή να έχουν διαφορετικές αμοιβές, υλικές και μη . Συνοψίζοντας, η ανισότητα είναι όχι μόνο αναπόφευκτη αλλά και λειτουργική για την κοινωνία .

Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι πολύ σπουδαίος στην επιλογή και τη «δημιουργία » αυτών των ατόμων, αφού είναι εκείνη, η οποία και επιλέγει τα άτομα με το απαραίτητο ταλέντο αλλά και τους παρέχει τις δεξιότητες .Δηλαδή, η εκπαίδευση είναι ένδειξη και του ταλέντου αλλά και των δεξιοτήτων, που απαιτούνται για τις διάφορες θέσεις .Έτσι, είναι λειτουργικό για την κοινωνία

να επιλέγει τα άτομα για τις διάφορες θέσεις και επαγγέλματα με βάση την εκπαίδευση και κατά συνέπεια να αμείβει διαφορετικά άτομα με διαφορετική εκπαίδευση .

Είναι εμφανές ότι αν η εκπαίδευση είτε δεν επιλέγει τα άτομα με βάση το ταλέντο τους ή δεν τους παρέχει τις κατάλληλες δεξιότητες, η δομολειτουργική εξήγηση του ρόλου της εκπαίδευσης στην κοινωνική διαστρωμάτωση είναι προβληματική .Κι αυτό γιατί η δύναμη μιας κοινωνικής θεωρίας έγκειται στο αν εξηγεί ικανοποιητικά τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα και όχι στο αν όσα λέει μας φαίνονται πρέποντα ή επιθυμητά .Η κοινωνική θεωρία μας εξηγεί πως είναι τα πράγματα και όχι πως πρέπει να είναι .Έτσι, το αν η κοινωνία πρέπει να λειτουργεί όπως περιγράφει η δομολειτουργική θεωρία δεν είναι κριτήριο για την επάρκεια της θεωρίας αυτής .Το καθοριστικό κριτήριο είναι αν η κοινωνία λειτουργεί όπως περιγράφει η θεωρία αυτή .

6.2. Εκπαίδευση και Παραγωγικότητα (η εξήγηση του ανθρώπινου κεφαλαίου)

Παρεμφερής με τη δομολειτουργική εξήγηση είναι η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου .Η θεωρία αυτή άρχισε να αναπτύσσεται τη δεκαετία του 1960 και σήμερα είναι η επικρατούσα οικονομική θεωρία της εκπαίδευσης (επικρατούσα με την έννοια ότι είναι η οικονομική θεωρία που χρησιμοποιείται « επισήμως » από τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα, αλλά και από τους περισσότερους διεθνείς οργανισμούς) .

Ένα κράτος είναι πιο αποδοτικό, αν τα μέλη του έχουν μεγάλη παραγωγικότητα .Για να μεγιστοποιηθεί η παραγωγικότητα πρέπει και να αμείβεται, πρέπει δηλαδή άτομα με μεγαλύτερη παραγωγικότητα να έχουν υψηλότερες αποδοχές .Ο εργοδότης, λοιπόν (είτε αυτός είναι το κράτος είτε

μία επιχείρηση) που θέλει να μεγιστοποιήσει την παραγωγικότητα πρέπει να μπορεί να ξεχωρίζει τα πιο παραγωγικά άτομα και να τα αμείβει περισσότερο . Αυτό, όμως, δεν είναι πάντα εύκολο, ειδικά κατά τη στιγμή της πρόσληψης .

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου λέει η παραγωγικότητα εξαρτάται μεταξύ άλλων και από το ανθρώπινο κεφάλαιο, που έχει ο εργαζόμενος . Ανθρώπινο κεφάλαιο θεωρούνται οι επενδύσεις που έχει κάνει ο εργαζόμενος στον εαυτό του (ικανότητες, δεξιότητες, γνώσεις κ.λ.π. είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου κεφαλαίου) . Η εκπαίδευση θεωρείται ως τέτοια επένδυση και αποτελεί ένδειξη του επιπέδου του ανθρώπινου κεφαλαίου που κατέχει ένα άτομο . Κατά τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, λοιπόν, ένα άτομο που έχει περισσότερη εκπαίδευση θεωρείται πιο παραγωγικό . Και ως εκ τούτου πρέπει να αμείβεται περισσότερο (και δεν εννοούνται μόνο χρηματικές) .

Όπως και στη δομολειτουργική θεωρία, η διάκριση μεταξύ του πρέπει και του είναι, είναι σημαντική, γιατί ενώ λίγοι θα διαφωνούσαν ότι είναι καλό να γίνεται έτσι, πολλοί διαφωνούν έντονα ως προς το αν γίνεται έτσι .

6.3 Κοινωνική Αναπαραγωγή και Εκπαίδευση (συγκρουσιακή εξήγηση)

Όλες οι συγκρουσιακές θεωρίες βλέπουν την κοινωνική διαστρωμάτωση ως επιβεβλημένη από αυτούς με τις προνομιούχες θέσεις με σκοπό τη διατήρηση των θέσεων αυτών και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους . Μια διαφορά μεταξύ των συγκρουσιακών θεωριών, που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι ο Marx (και οι « μαρξιστές ») βλέπουν την κοινωνική ανισότητα (και διαστρωμάτωση) ως αποφευκταία ενώ ο Weber (και οι « βεμπεριανιστές ») ως συνεχιζόμενη και αυξανόμενη .

Οι συγκρουσιακές θεωρίες παρόλο ότι δεν διαφωνούν με τη χρήση της

εκπαίδευσης ως κριτηρίου επιλογής κάτω από ορισμένες συνθήκες, επιχειρηματολογούν ότι αυτό δεν είναι ο κύριος λόγος που χρησιμοποιείται η εκπαίδευση για να επιλέγονται αυτοί που θα πάρουν τις καλύτερες θέσεις και το μεγαλύτερο μισθό. Δε δέχονται ούτε τη μία κοινωνία ούτε τη μια οικονομία με τις ανάγκες και την αποδοτικότητά τους. Αντίθετα, εξετάζουν τα φαινόμενα από την πλευρά των συγκρουόμενων συμφερόντων. Έτσι, θεωρούν ότι η εκπαίδευση χρησιμοποιείται ως κριτήριο επιλογής, γιατί έτσι εξυπηρετούνται τα συμφέροντα των προνομιούχων στρωμάτων της κοινωνίας και πιο συγκεκριμένα η αναπαραγωγή της άνισης δομής της κοινωνίας και των προνομιούχων θέσεων από γενιά σε γενιά.

6.4. Η Εκπαίδευση και η Διαλογή

Και οι τρεις αυτές θεωρητικές θέσεις δίνουν μεγάλη βαρύτητα άμεσα ή έμμεσα στον τρίτο ρόλο της εκπαίδευσης, αυτόν του μέσου διαλογής. Και η δομολειτουργική εξήγηση και η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου βασίζονται σχεδόν ολοκληρωτικά στην προϋπόθεση ότι η διαλογή γίνεται αξιοκρατικά. Αν οι βαθμοί που παίρνουν οι μαθητές και τα πτυχία δεν αντιπροσωπεύουν τις ικανότητες τους ή το ανθρώπινο κεφάλαιο τους, τότε η κοινωνία δεν μπορεί να επιλέξει « λειτουργικά » ή η οικονομία « αποδοτικά ». Πιο απλά, αν οι δάσκαλοι ή το σύστημα βάζουν βαθμούς ή κατά κάποιο άλλον τρόπο προωθούν μαθητές όχι βάση των ατομικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων αλλά κάποιων άλλων κριτηρίων τότε η χρήση της εκπαίδευσης ως κριτηρίου επιλογής ούτε λειτουργική ούτε αποδοτική μπορεί να είναι.

Πρέπει, όμως, να τονιστεί ότι ακόμη και όταν το σύστημα είναι αξιοκρατικό δεν σημαίνει υποχρεωτικά ότι παρέχει ισότητα ευκαιριών, κάτι που μας οδηγεί στη συγκρουσιακή εξήγηση. Η συγκρουσιακή εξήγηση βασίζεται στο ότι η

εκπαίδευση, στο ρόλο της ως μέσο διαλογής, δεν παρέχει πραγματικά ίσες ευκαιρίες και ότι η εκπαιδευτική επιτυχία είναι ως ένα βαθμό αποτέλεσμα της κοινωνικής προέλευσης. Κατά συνέπεια, όταν η εκπαίδευση χρησιμοποιείται ως κριτήριο επιλογής εξυπηρετεί στην ουσία τα συμφέροντα μιας τάξης ή ενός κοινωνικού στρώματος.

E.7. Σχέση οικογένειας και σχολείου

Η οικογένεια είναι μία περίπλοκη κοινωνική ομάδα που εκπληρώνει πολλές λειτουργίες και για τα μέλη της και για την κοινωνία. Φροντίζει για τις συνεχώς αναπτυσσόμενες βιολογικές, ψυχολογικές και οικονομικές ανάγκες των μελών της σαν μέσο κοινωνικοποίησης και ελέγχου. Οι σχέσεις που δημιουργούνται μέσα στην οικογένεια αντανακλούν την ιδεολογία, τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τους κώδικες συμπεριφοράς, που καθορίζουν μία συγκεκριμένη κουλτούρα σε μία συγκεκριμένη ιστορική περίοδο.

Από την άλλη πλευρά, το σχολείο επεκτείνει την κοινωνικοποιητική διαδικασία που αρχίζει στην οικογένεια. Πραγματικά η εκπαίδευση είναι μία μορφή κοινωνικοποίησης. Επομένως, η οικογένεια και το σχολείο είναι θεσμοί αλληλοεξαρτώμενοι, αφού είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκπαίδευση και κοινωνικοποίηση των παιδιών και για τη δημιουργία συμπεριφοράς τέτοιας που να καθορίζει την πορεία του μαθητή στο σχολείο. Βέβαια, το σχολείο σαν μηχανισμός κοινωνικοποίησης διαφέρει από την οικογένεια όσον αφορά τα εξής σημεία:

i) είναι πιο απρόσωπο,

ii) οι επαφές και οι σχέσεις μεταξύ ενηλίκων και παιδιών είναι μικρότερης χρονικής διάρκειας,

iii) το παιδί έρχεται σε επαφή με μια ποικιλία ενηλίκων, που παρουσιάζουν απόψεις διαφορετικές ο ένας από τον άλλο και διαφορετικές εκείνες των γονιών του,

iv) η αξιολόγηση του παιδιού γίνεται δημόσια, είναι επαναλαμβανόμενη και έχει βάση τη σύγκριση .

Το σχολείο επομένως χαρακτηρίζεται από νόρμες που διαφέρουν από εκείνες της οικογένειας .Η σχολική εμπειρία προετοιμάζει το παιδί για τη ζωή του μέσα στη σημερινή γραφειοκρατική κοινωνία .

Τα αποτελέσματα της από κοινού προσπάθειας οικογένειας και σχολείου εξαρτώνται σημαντικά από τη σχέση μεταξύ των δύο αυτών θεσμών .Η αποτελεσματικότητά τους μπορεί να διαβρωθεί από τυχόν σύγχυση, ασυμφωνία στους στόχους, στα κίνητρα ή στις γνωστικές επιδεξιότητες (Μηνάς Ευσταθίου, Θέματα Ειδικής Αγωγής , Τεύχος 11) .

Ε.8.Μοντέλα κατηγοριοποίησης της σχέσης οικογένειας-σχολείου

Σύμφωνα με τους Hess και Holloway (1984) (Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 3, 1987), υπάρχουν τρία μοντέλα που περιγράφουν τη σχέση μεταξύ οικογένειας και σχολείου . Αυτά είναι :

1. Το μοντέλο μονής κατεύθυνσης (unidirectional model) : σύμφωνα με αυτό, το κοινωνικό – οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο, επιδρά στο οικογενειακό περιβάλλον και μαζί επηρεάζουν την ικανότητα και την επίδοση του παιδιού στο σχολείο .Το μοντέλο αυτό ονομάστηκε και «τυπικό μοντέλο αποστέρησης της κοινωνικής τάξης και ευφυΐας».

2. Το μοντέλο αμοιβαίας επίδρασης (reciprocal model) : το μοντέλο αυτό, σύμφωνα με τους συγγραφείς, αποτελεί και την πιο σωστή προσέγγιση στο πρόβλημα. Το μοντέλο υποστηρίζει ότι το οικογενειακό περιβάλλον επηρεάζει τη γνωστική ικανότητα και τη σχολική επίδοση του παιδιού στο περιβάλλον και ο ενεργός του ρόλος στη διαδικασία απόκτησης γνωστικών και συναισθηματικών ικανοτήτων τέτοιων, που θα καθορίζουν την πορεία του στο σχολείο. Μελετώντας το οι ειδικοί διαπίστωσαν τρία πλεονεκτήματα / μειονεκτήματα για τα παιδιά :
- I. οι γονείς μεταβιβάζουν ικανότητα / ανικανότητα στα παιδιά μέσα από τα γενετικά κανάλια (κληρονομικότητα),
 - II. οι γονείς δημιουργούν κατάλληλο / ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, που επηρεάζει τα παιδιά ανάλογα και
 - III. η ικανότητα / ανικανότητα που αποκτούν τα παιδιά από τις δύο αυτές πηγές, τα βοηθάει να εξασκήσουν τη δικιά τους επίδραση στο περιβάλλον με αποτέλεσμα να έχουν γνωστικό κέρδος .
3. Οι πρόσφατες απόψεις και έρευνες στην εξελικτική και γνωστική ψυχολογία υιοθετούν ένα μοντέλο που μπορεί να ονομαστεί « μοντέλο διευκόλυνσης » (facilitating model) σύμφωνα με αυτό δίνεται έμφαση στο δραστικό ρόλο του παιδιού στην οργάνωση των δεδομένων του περιβάλλοντος, με τελικό αποτέλεσμα την ανάπτυξη γνωστικών ικανοτήτων. Το κύριο χαρακτηριστικό σ' αυτό το μοντέλο είναι η άμεση εμπειρία του παιδιού με το περιβάλλον. οι γονείς διευκολύνουν τις γνωστικές διαδικασίες με το να παρέχουν το εμπειρικό υλικό που χρειάζεται για τη γνωστική ανάπτυξη και με το να βοηθούν το παιδί να αποκτήσει γνωστικές στρατηγικές εκτέλεσης πράξεων και επίλυσης προβλημάτων .

Τα μοντέλα, επομένως, ποικίλουν και κατηγοριοποιούνται σε αυτά που δίνουν ιδιαίτερη έμφαση είτε στη μονόδρομη επιρροή των κοινωνικοποιούντων

φορέων είτε στον πρωταγωνιστικό ρόλο του παιδιού στη δημιουργία του γνωστικού του κόσμου και σε αυτά που υποστηρίζουν και ερευνούν τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης μεταξύ ατομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων .

Ο Marjoribouks (1979) επιχείρησε και αυτός να κατηγοριοποιήσει αυτά τα μοντέλα, στα οποία δίνει διαφορετική ονομασία .Αναφέρει, λοιπόν, ότι στην κοινωνικό – ψυχολογική έρευνα, η συμπεριφορά των παιδιών έχει εξετασθεί σε αναφορά με ένα από τα παρακάτω τρία μοντέλα :

α) το μοντέλο των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας (trait model),

β) το μοντέλο των περιστάσεων (situationism model) και

γ) το μοντέλο των αλληλεπιδράσεων (interactionism model) .

Στο μοντέλο χαρακτηριστικών προσωπικότητας, το κύριο βάρος πέφτει στα άτομα αυτά καθαυτά .Οι παράγοντες, που καθορίζουν τη συμπεριφορά θεωρούνται ότι βρίσκονται μέσα στα άτομα .Αντίθετα, το μοντέλο των περιστάσεων θεωρεί τους περιστασιακούς / περιβαντολογικούς παράγοντες ή τα ερεθίσματα σε μία δοσμένη κατάσταση σαν τους κύριους διαμορφωτές της συμπεριφοράς .Το τρίτο μοντέλο θεωρεί ότι η συμπεριφορά είναι το αποτέλεσμα μιας αναγκαίας συνεχούς αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμων και περιστάσεων .Αυτό σημαίνει ότι οι διαφοροποιήσεις των παιδιών όσον αφορά τις σχολικές μεταβλητές εξηγούνται πιο σωστά με τη μελέτη αλληλεπιδράσεων . Στο τελευταίο μοντέλο υποστηρίζεται ότι όχι μόνο οι περιστάσεις επηρεάζουν τα άτομα, αλλά ότι και τα άτομα με τη σειρά τους επιλέγουν και ακόλουθα επηρεάζουν τις καταστάσεις .

Μεταξύ αυτών των δύο κατηγοριοποιήσεων μπορούν να διακριθούν οι εξής αναλογίες : αρχικά, αναλογία υπάρχει μεταξύ του μοντέλου μονής

κατεύθυνσης (unidirectional model) και του μοντέλου των περιστάσεων (situationism model) .Και τα δύο δίνουν έμφαση στους παράγοντες έξω από τα άτομα σαν τους κύριους διαμορφωτές της συμπεριφοράς .Αντίθετα, τα μοντέλα « διευκόλυνσης » (facilitating model)και « χαρακτηριστικών προσωπικότητας » (trait model), επικεντρώνουν στο άτομο παραμερίζοντας περιβαντολογικές επιδράσεις .Τέλος, τα μοντέλα αμοιβαίας επίδρασης ή αλληλοεπίδρασης δεχόμενα την αλληλεξάρτηση ανθρώπου – περιβάλλοντος ερευνούν τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα αυτής της αλληλεξάρτησης .

E.9. Κοινωνική προέλευση και σχολική ωριμότητα

Το επίπεδο κάθε παιδιού έχει καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από τα ποικίλα πολιτιστικά ερεθίσματα, που δέχτηκε από το οικογενειακό του περιβάλλον . Εφόσον, δεν έχουν δεχτεί όλα τα ίδια ερεθίσματα, είναι φυσικό να βρίσκεται καθένα σε διαφορετικό επίπεδο .Από έρευνες που έχουν γίνει, έχει διαπιστωθεί ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ανώτερο κοινωνικοπολιτιστικό περιβάλλον ωριμάζουν πιο γρήγορα και διαθέτουν σε μεγαλύτερο ποσοστό αυτό που ονομάζεται σχολική ωριμότητα .Σύμφωνα με τις ίδιες έρευνες, η χρονολογική ηλικία αποτελεί ένδειξη και όχι απόδειξη της καταλληλότητας του παιδιού να φοιτήσει στο σχολείο .Η πρώτη εγγραφή δε γίνεται, λοιπόν, με μόνο κριτήριο την ηλικία, αλλά με βάση τη σχολική ωριμότητα που πρέπει να πιστοποιηθεί με τα τεστ σχολικής ωριμότητας .

Η οικογένεια με τον κοινωνικοπολιτιστικό της περίγυρο έχει σημαδέψει οριακά την ωρίμανση του παιδιού και έχει καλλιεργήσει σε μεγάλο βαθμό αυτό που καλείται εκπαιδευτικές ανισότητες, πριν ακόμη φοιτήσει στο σχολείο .

Πέρα, όμως, από το στοιχείο της σχολικής ωριμότητας, που αναφέρεται στις αντικειμενικές δυνατότητες των παιδιών να ανταποκριθούν στις ανάγκες του

σχολικού συστήματος και καθορίζει έτσι, σε μεγάλο βαθμό, τη σχολική της επίδοση, έχει ακόμη μεγάλη σημασία η σωστή ψυχολογική τους προετοιμασία και η « στάση » τους προς το σχολείο γενικά .Η μετάβαση από το στενό οικογενειακό στο ευρύτερο σχολικό περιβάλλον δεν είναι απλό έργο .Η θετική ή αρνητική « στάση », που το παιδί έχει διαμορφώσει για το σχολείο βοηθά όχι μόνο την πρώτη του προσαρμογή, αλλά καθορίζει και την παραπέρα θέση του για σχολική εργασία και πρόοδο .

Η ψυχολογική αυτή προετοιμασία των παιδιών για σχολική φοίτηση είναι συνάρτηση του τρόπου συμπεριφοράς των γονέων προς τα παιδιά .Για παράδειγμα, μετά από έρευνες διαπιστώθηκε ότι οι μητέρες των νέων μαθητών που παρουσίαζαν ψυχική και κοινωνική ωριμότητα για σχολική φοίτηση, επιθυμούσαν ή περίμεναν από τα παιδιά τους αυτονομία και ελευθερία στη λήψη αποφάσεων νωρίτερα απ' ότι οι μητέρες των παιδιών εκείνων που δεν διακρίνονταν για ψυχοκοινωνική ωριμότητα .Αυτή, ακριβώς, η προϋπόθεση, η παραχώρηση δηλαδή της ελευθερίας και η καλλιέργεια της αυτόνομης συμπεριφοράς του παιδιού, θεωρείται ουσιαστικό στοιχείο για την ανάπτυξη της σχολικής ωριμότητας στον ψυχικό και τον κοινωνικό τομέα (Κατσίλης, 1997) .

E.10. Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και ίσες ευκαιρίες σήμερα

Όλες σχεδόν οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν στην Ελλάδα κατά τα τελευταία 100 χρόνια, είχαν ως στόχο τους την παροχή ίσων ή πιο ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών .Είναι αλήθεια ότι το νεοελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εθεωρείτο από την αρχή ως ένα από τα δημοκρατικότερα της Ευρώπης και ότι οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν αύξησαν τις δυνατότητες των

παιδιών με χαμηλή κοινωνικοοικονομική προέλευση για κοινωνική άνοδο . Παρόλες τις μεταρρυθμίσεις αυτές, όμως, η ισότητα ευκαιριών όχι μόνο δεν έχει επιτευχθεί αλλά ούτε έχει αυξηθεί σημαντικά .

Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια ουσιαστικά περιορίζεται στην άρση των δομικών φραγμών και τη σταδιακή αντικατάστασή τους με ατομικά μέσα διαλογής και αυτό που επιτυγχάνει είναι η βελτίωση της εκπαίδευσης όλων των ομάδων χωρίς όμως τη βελτίωση της ισότητας ευκαιριών . Παρόλο δηλαδή που κατόρθωσε να ανεβάσει το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, η παράλληλη βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου των άλλων στρωμάτων είτε από τη μορφή περισσότερης εκπαίδευσης (μεταπτυχιακά κ.λ.π) ή με σπουδές στις πανεπιστημιακές σχολές με την περισσότερη κοινωνική αίγλη, περιόρισαν σημαντικά την ισότητα ευκαιριών προς τα λιγότερα προνομιούχα κοινωνικά στρώματα (Κατσίλης, 1997) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΣΤ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΤ.1.Γενικά

Η Κοινωνική Εργασία είναι μία εφαρμοσμένη Κοινωνική Επιστήμη, που βασίζεται στα ανθρωπιστικά ιδεώδη και στη δημοκρατική φιλοσοφία .
Αναγνωρίζει :

α) Ότι κάθε κοινωνία οφείλει να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ώστε να παρέχει τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη σε όλα της τα μέλη και

β) ότι κάθε άνθρωπος έχει τα δικαιώματά του και τις ευθύνες του, καθώς και το υπέρτατο δικαίωμα να επιλέγει μόνος του, τον τρόπο ζωής του στο βαθμό που δεν προσκρούει στο ίδιο δικαίωμα που έχουν οι άλλοι, δεδομένου ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν ίσα δικαιώματα και πρέπει να απολαμβάνουν ίση δικαιοσύνη (Δαβάζογλου, Κοινωνική Εργασία, 1989) .

Η Κοινωνική Εργασία αποσκοπεί στην κάλυψη των ανθρωπίνων αναγκών και στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που προκύπτουν κυρίως από τις προσωπικές – κοινωνικές σχέσεις και από τις έλλειψεις ή τα μειονεκτήματα των κοινωνικών συστημάτων .Με επιστημονικές τεχνικές βοηθούνται τα άτομα, οι οικογένειες, οι ομάδες, οι κοινότητες – ανεξάρτητα από καταγωγή, κοινωνική θέση, φύλο, ηλικία, πιστεύω, θρησκεία η συνεισφορά στην κοινωνία – να αναπτύξουν τις δυνατότητες τους για να προλάβουν ή να αντιμετωπίσουν ή ακόμα να επιλύσουν τα προβλήματά τους καθώς και να βελτιώσουν τις μεταξύ τους σχέσεις και τις συνθήκες της ζωής τους, συμμετέχοντας συγχρόνως στην κοινωνική δράση και στον κοινωνικό προγραμματισμό .

Η Κοινωνική Εργασία εφαρμόζεται από επαγγελματίες Κοινωνικούς

Λειτουργούς, που έχουν ορισμένες υποχρεώσεις και δικαιώματα. Όσο συνεπέστερα ανταποκρίνονται οι Κοινωνικοί Λειτουργοί σ' αυτές τις υποχρεώσεις και όσο περισσότερο αναγνωρίζονται τα δικαιώματά τους τόσο η προσφορά της εργασίας είναι καλύτερη και αποδοτικότερη (Δαβάζογλου, Κοινωνική Εργασία, 1989) .

ΣΤ.2. Κώδικας δεοντολογίας Κοινωνικών Λειτουργών

Ο κώδικας δεοντολογίας καθορίζει τις σχέσεις του κοινωνικού Λειτουργού με το επάγγελμα, με τους εξυπηρετούμενους και με τους εργοδοτικούς οργανισμούς .

Ο πρώτος κώδικας Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας είχε ψηφιστεί στις 10 Οκτωβρίου 1959 από τη Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών .Από τότε, εφαρμόζεται από όλους τους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς .Με πρωτοβουλία του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών στις 5 Ιουλίου του 1976, δέχτηκε κάποιες τροποποιήσεις και υποβλήθηκε στο Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών για να εγκριθεί και να εφαρμοστεί .Με το Νόμο 1566/ 30 – 9- 1985, οι σχέσεις των κοινωνικών λειτουργών με το επάγγελμα, με τους εξυπηρετούμενους και με τους εργοδοτικούς οργανισμούς γίνονται σε μεγαλύτερο βαθμό και πιο ξεκάθαρες .

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογία, ο Κοινωνικός Λειτουργός σε σχέση με το επάγγελμα :

διατηρεί τις αξίες, αναπτύσσει και βελτιώνει τις γνώσεις και τη μεθοδολογία του επαγγέλματος .Φροντίζει για τη συνεχή επαγγελματική του εκπαίδευση και επιμόρφωση ώστε να βοηθάει στην ανάπτυξη της επαγγελματικής γνώσης και στην εξύψωση του επαγγελματικού επιπέδου της Κοινωνικής Εργασίας, καθώς

και στην προσαρμογή των μεθόδων στις νέες ανάγκες και προβλήματα που συνεχώς διαφοροποιούνται .

ενημερώνει τους γύρω του για το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού και συμβάλλει στην εδραίωση και αύξηση της αναγνώρισης και εμπιστοσύνης της δημόσιας γνώμης προς το επάγγελμα με την προσωπικότητάς του, τη συμπεριφορά του, που δεν μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές και αξίες του επαγγέλματος, όπως καθορίζονται .

προσφέρει τη γνώση του και την πείρα του για να φέρνει στην επιφάνεια τις κοινωνικές ανάγκες, την προέλευση τους και να ερμηνεύει την φύση των ατομικών, ομαδικών, κοινοτικών προβλημάτων .

διαχωρίζει την επαγγελματική του γνώση από την προσωπική του αντίληψη και αποφεύγει πράξεις ή μέσα που έρχονται αντίθετα στις αρχές της Κοινωνικής Εργασίας .

έχει υποχρέωση να διευκρινίζει ως ποιο σημείο δημόσιες δηλώσεις του ή ενέργειες του αντιπροσωπεύουν την προσωπική του γνώμη, την υπηρεσία του ή τον επαγγελματικό σύλλογο .

ΣΤ.3. Οι αρμοδιότητες του σχολικού Κοινωνικού Λειτουργού

Α) Η Κοινωνική εργασία με Άτομα

Η Κοινωνική Εργασία με Άτομα ή κατά περίπτωση (όπως συνηθίζεται) εφαρμόζεται : α) με το μαθητή, β) με το γονέα . Ο Κοινωνικός Λειτουργός

συνεργάζεται με το μαθητή για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του, που μπορεί να είναι η χαμηλή σχολική επίδοση, αντικοινωνική συμπεριφορά, απουσίες στο σχολείο, συγκρούσεις με το εκπαιδευτικό προσωπικό, ψυχοσωματικά συμπτώματα .

Β) Κοινωνική Εργασία με τους Γονείς

Ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι στη διάθεση όλων των γονέων και κυρίως αυτών που αντιμετωπίζουν προβλήματα οι ίδιοι ή τα παιδιά τους έξω και μέσα στο σχολείο .Μεταφέρει τις πληροφορίες από τις σχολικές και εκπαιδευτικές αρχές στους γονείς και τους ενθαρρύνει για άμεση επαφή με το σχολικό προσωπικό .

Γ) Μία άλλη αρμοδιότητα του Κοινωνικού Λειτουργού στο Σχολείο είναι η ανάπτυξη προγραμμάτων .Σ' αυτά ανήκουν η ανάγκη λειτουργίας ομάδων για μαθητές και για γονείς .

Δ) Κοινωνική Εργασία με Ομάδα

Ο Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί να δημιουργήσει ομάδα γονέων ή ομάδα μαθητών. Στην πρώτη περίπτωση ο Κοινωνικός Λειτουργός, θα κατευθύνει και θα ευαισθητοποιήσει τους γονείς για συμμετοχή τους στη βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, να επιμορφώσει τους πολιτικά στερημένους γονείς για θέματα που αφορούν την αγωγή της παιδικής και εφηβικής ηλικίας και της εκπαίδευσης των παιδιών .

Στη δεύτερη περίπτωση ο Κοινωνικός Λειτουργός προσφέρει στους μαθητές μία διέξοδο της ενεργητικότητάς τους, την ευκαιρία ν' αποκτήσει την εμπειρία της ομαδικής ζωής (Καρακόιδας Κ. - Δήτας Λ., « Θέματα ειδικής αγωγής» , 1998)

ΣΤ.4. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στα ειδικά σχολεία

Η θεσμοθέτηση της λειτουργίας Κοινωνικής Υπηρεσίας στο οργανωτικό σχήμα των ειδικών εκπαιδευτικών μονάδων με το Νόμο 1566/ 30 – 9- 1985, αποτελεί σημαντικό βήμα στην επέκταση του επαγγελματικού ρόλου των Κοινωνικών Λειτουργών και την αναγνώριση της συμβολής της Κοινωνικής Εργασίας ως επιστήμης, στην επιδίωξη κοινωνικής αλλαγής (Νόμος 1566/85, άρθρο 35, παραγρ. 11 και π. α) 891 / 1978) .

Η κατάσταση σωματικής και ψυχικής υγείας δεν είναι ο μόνος καθοριστικός παράγοντας της συναισθηματικής και κοινωνικής εξέλιξης των παιδιών με Ειδικές Ανάγκες .Η εξελικτική πορεία επηρεάζεται άμεσα από τη λειτουργική σχέση που συνδέει το παιδί με Ειδικές Ανάγκες με το οικογενειακό – σχολικό – κοινοτικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και την οικογένεια, το σχολείο και την ευρύτερη κοινωνία .Η επιρροή αυτή μπορεί να είναι ανασταλτική ή καταλυτική .

Η θεραπευτική παρέμβαση του Κοινωνικού Λειτουργού στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, επικεντρώνεται στην έγκαιρη επισήμανση δυσλειτουργικών ψυχοκοινωνικών παραγόντων και μια συνεχή φροντίδα για ουσιαστική, αντιμετώπισή τους με την ενεργοποίηση του ίδιου του παιδιού και παράλληλα την βελτίωση των περιβαλλοντολογικών συνθηκών με την επαρκή παροχή κοινωνικών και λοιπών υπηρεσιών (Καλαντζής Κ. , 1973)

Κύριος σκοπός, είναι η επιστράτευση κάθε δυνατού μέσου για τη δημιουργία ενός σταθερού συναισθηματικού περιβάλλοντος που είναι ικανό : 1) να « εξουδετερώσει » τη τραυματική εμπειρία της μειονεξίας και 2) να βοηθήσει το παιδί με τις Ειδικές Ανάγκες, αξιοποιώντας όλο τους το δυναμικό μέσα από διάφορες σχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες αναπτύσσοντας τις διαπροσωπικές σχέσεις που χρειάζονται, μέσα από σύστημα λεκτικής, υλικής και συναισθηματικής αμοιβής .

Ακόμη, ο βασικός στόχος του Κοινωνικού Λειτουργού στο Ειδικό Σχολείο είναι να συμβάλλει στο να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές συνέπειες από την

κατάσταση της μειονεξίας και της διαφοράς στην αλλαγή των στάσεων και κοινωνικών προκαταλήψεων καθώς και τη διατήρηση ομαλών σχέσεων της οικογένειας με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (τους συγγενείς, τη γειτονιά κ.λ.π.) .

Το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού στο Ειδικό Σχολείο είναι πολύπλευρο. Είναι ερευνητικό, συμβουλευτικό, υποστηρικτικό, συντονιστικό, έργο μεσολάβησης και επικοινωνίας .Ο Κοινωνικός Λειτουργός για να πετύχει τους στόχους του εργάζεται με τους μαθητές, τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τους συναδέλφους της ειδικής αγωγής που ο καθένας ξεχωριστά αλλά και όλοι μαζί παίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή του παιδιού .

Βασικό χαρακτηριστικό στη δουλειά του Κοινωνικού Λειτουργού στο Ειδικό Σχολείο είναι ότι αποτελεί τον συνδεδειγμένο κρίκο μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας .Ο Κοινωνικός Λειτουργός έρχεται πρώτος σε επαφή με την οικογένεια, παίρνει το κοινωνικό ιστορικό, το οποίο περιλαμβάνει την περιγραφή του προβλήματος, το ιστορικό ανάπτυξης του παιδιού καθώς και το ιστορικό όλης της οικογένειας .Ακόμη, ο Κοινωνικός Λειτουργός τηρεί αρχείο με το ατομικό ιστορικό κάθε μαθητή που περιλαμβάνει πληροφορίες από την προ και περιγεννητική περίοδο, δίνοντας έμφαση στην ψυχοκινητική ανάπτυξη και σωματική υγεία κατά τα τρία πρώτα χρόνια της ζωής του .

Επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στις σχέσεις του παιδιού με σημαντικά πρόσωπα του περιβάλλοντος, τις τυχόν αγχογόνες καταστάσεις που το επηρεάζουν και την κοινωνικότητά του .Στα στοιχεία που συγκεντρώνει ο Κοινωνικός Λειτουργός, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η σύνθεση της οικογένειας, οι συνθήκες ζωής καθώς και η ατμόσφαιρα των ενδοοικογενειακών σχέσεων .

Η συνέντευξη με το γονιό για τη λήψη κοινωνικού ιστορικού συνήθως συμπίπτει με την πρώτη επαφή με το σχολείο, όπου ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να χειριστεί και να καθησυχάσει τα έντονα φορτωμένα συναισθήματά του (Τζουριάδου Μ., 1997) .

Αν προσπαθήσουμε να ταξινομήσουμε τις αρμοδιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού στο Ειδικό Σχολείο θα μπορούσαμε να τις διαχωρίσουμε σε εκτός του Ειδικού Σχολείου και στην εργασία εκτός του Σχολείου .

A. Εντός του Ειδικού Σχολείου, ο Κοινωνικός Λειτουργός ασχολείται:

- I. Με εξατομικευμένη εργασία με τα παιδιά
- II. Με εξατομικευμένη εργασία με τους γονείς
- III. Οργάνωση – Δημιουργία μαθητικών ομάδων
- IV. Οργάνωση – Δημιουργία ομάδων γονέων
- V. Συνεργασία με το διδακτικό και ειδικό προσωπικό του σχολείου καθώς και με τη διεύθυνση
- VI. Συμμετοχή στην διεπιστημονική ομάδα
- VII. Οργάνωση επιμορφωτικών διαλέξεων – σεμιναρίων

B. Ενώ η εργασία του Κοινωνικού Λειτουργού εκτός του σχολείου είναι επίσης ενδιαφέρουσα και περιλαμβάνει :

- I. Συνεργασία με το οικογενειακό περιβάλλον
- II. Συνεργασία με τα Κ.Δ.Α.Υ.
- III. Κοινωνική εργασία με την κοινότητα
- IV. Διαφώτιση – Δημόσιες Σχέσεις – Ενημέρωση
- V. Προσπάθεια προσέλευσης – ευαισθητοποίησης ατόμων για εθελοντική εργασία
- VI. Συμβολή στην κοινωνική ένταξη και επαγγελματική αποκατάσταση .

Αναλυτικότερα, οι αρμοδιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού μέσα στο σχολείο σχολιάζονται παρακάτω .Όσον αφορά την εξατομικευμένη εργασία με το μαθητή, στόχος είναι :

α) η ομαλή ένταξη του παιδιού στο σχολείο, η προσαρμογή στην αναγνωριστική απομάκρυνση από το σπίτι, η συνύπαρξη και η εκπαίδευση

β) η αποδοχή από το ίδιο το παιδί της μειονεξίας του, καθώς και των συνεπειών της .

γ) η ενίσχυση του παιδιού για να αυτενεργεί και η αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών που δημιουργεί η μειονεξία του

δ) η ομαλή ένταξη του παιδιού στο φιλικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και η ικανοποίηση ψυχολογικών, παιδαγωγικών και ψυχαγωγικών αναγκών .

ε) η συμβολή στην εξομάλυνση των σχέσεων του ειδικού παιδιού με τους συνομήλικούς του, τα' αδέρφια του και με τους άλλους ενήλικες

Για όλα αυτά είναι απαραίτητη η συγκέντρωση πληροφοριών για τη θέση του παιδιού στο σχολείο, η θετική εκτίμηση των συνθηκών ζωής, η πλήρης χρήση των πηγών πληροφόρησης σε συνεργασία με τους άλλους ειδικούς και εκπαιδευτικούς .Ο Κοινωνικός Λειτουργός χειρίζεται προβλήματα σχετικά με την εξουσία του σχολείου για την ανάπτυξη του παιδιού .

Στην εξατομικευμένη εργασία με τους γονείς, ο Κοινωνικός Λειτουργός ακολουθεί τη μέθοδο της συμβουλευτικής, κάνει διαγνώσεις για το πρόβλημα του παιδιού και μετά το συζητάει με τους γονείς δίνοντάς τους τη συμβουλή πως καλό θα ήταν να παρακολουθεί το παιδί για κάποιο διάστημα .Μία πιο ουσιαστική συμβουλευτική εργασία από τον Κοινωνικό Λειτουργό έχει σκοπό να βοηθηθούν οι γονείς να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και να αναπτύξουν ορισμένες φυσικές άμυνες, όπως είναι η άρνηση και η αποφυγή .Ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να « οργανώσει » τα συναισθήματα των γονέων, ώστε αυτοί να δίνουν θετικά συναισθήματα στο παιδί, δημιουργώντας μια σχέση γονιού –

παιδιού που υποστηρίζει την ανάπτυξη του παιδιού και την εξέλιξη του σαν άτομο .

Στην εργασία του με τους γονείς, ο Κοινωνικός Λειτουργός έχει να «δουλέψει» κατ' αρχήν με τον εαυτό του .Να αναπτύξει παραδοχή για τους γονείς που δεν μπορούν να δουν την αληθινή σχέση της μειονεξίας του παιδιού της .Όταν ο Κοινωνικός Λειτουργός καταφέρει να φτάσει σ' αυτό το σημείο τότε οι γονείς θα αισθάνονται ότι απειλούνται λιγότερο και θα μπορέσουν να τον δουν σαν άνθρωπο που μπορεί να τους βοηθήσει και να τους υποστηρίξει .Οι γονείς εκφράζουν ανησυχίες για το ότι θα γίνει αργότερα .

Ο Κοινωνικός Λειτουργός προσπαθεί να υποστηρίξει τους γονείς να συγκεντρωθούν στο παρόν, χωρίς να αρνιούνται τα προβλήματα που θα τους φέρει το μέλλον .

Ο Κοινωνικός Λειτουργός βοηθάει τους γονείς να αναγνωρίσουν την ένταση των δυνατοτήτων του παιδιού και να δέχονται τους περιορισμούς του .

Βοηθά να δεχτούν και να συνεργαστούν για την ειδική εκπαίδευση του παιδιού .

Βοηθά το γονιό να ξεπερνά τις απογοητεύσεις και αποθαρρύνσεις που συνεπάγεται η ανατροφή και η εκπαίδευση ενός ειδικού παιδιού .

Συμβουλεύει στο πώς να χειριστούν τα « υγιή » παιδιά της οικογένειας .

Ένα δεύτερο επίπεδο εργασίας με τους γονείς είναι η συμβουλευτική μέσα στην ομάδα γονέων .Εδώ, ο Κοινωνικός Λειτουργός διοργανώνει συζητήσεις σε θέματα σχετικά με την Ειδική Αγωγή .Στόχος είναι τα προβλήματα που απασχολούν τους γονείς να ειπώνονται ώστε η επίλυσή τους να βοηθά το παιδί ουσιαστικά .

Στην ομάδα, ο Κοινωνικός Λειτουργός, αφήνει τους γονείς να οργανώσουν ελεύθερα και αυτόβουλα το πρόγραμμα της ομάδας .Έτσι, θα αποδειχθούν από τη βάση τα προβλήματα που απασχολούν τους γονείς και που σε ένα μεγάλο βαθμό είναι κοινά .

Σκοπός του Κοινωνικού Λειτουργού είναι να καταφέρει τους γονείς να εκφραστούν ελεύθερα για τα προβλήματά τους .Να ψάξουν να βρουν το τι

δίνουν στους παιδίατρος .Να μεταφέρει ο καθένας την εμπειρία του με το δικό του παιδί .Από αυτή την ανταλλαγή απόψεων και πείρας, οι γονείς αλληλοδιδάσκονται και η συμπεριφορά τους φωτίζεται από πολλές πλευρές που σε καμία περίπτωση μόνοι τους δεν θα αποκαλύπτουν .Οι γονείς πείθονται για το λαθεμένο ή μη της συνολικής πρακτικής τους απέναντι στο παιδί και μπαίνουν σε μία προσπάθεια αποβολής συμπεριφορών που μπορούν να είναι επιβλαβείς στη σωστή του κοινωνικοποίηση .

Πολύτιμη είναι, επίσης, η συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με άλλους ειδικούς για τη δημιουργία και λειτουργία μιας τέτοιας ομάδας .Ψυχολόγοι, παιδαγωγοί κι άλλοι συνεισφέρουν εποικοδομητικά με τις ειδικές γνώσεις τους και προάγεται έτσι η αλληλοσυμπλήρωση των γνώσεων και εμπειριών .

Μία άλλη δραστηριότητα του Κοινωνικού Λειτουργού στο Ειδικό Σχολείο είναι η δημιουργία μαθητικών ομάδων .Σε αυτές τις ομάδες είναι σπουδαίο, ο Κοινωνικός Λειτουργός να εξηγήσει από την αρχή στα μέλη τον ρόλο του και τις αρμοδιότητες του ώστε να μη γίνει ταύτιση του ρόλου του, με το ρόλο του εκπαιδευτικού .Σκοπός της ομάδας μπορεί να είναι η ψυχαγωγία, να προσφέρει στο παιδί μία διέξοδο της ενεργητικότητάς του και την ευκαιρία να απαντήσει στην εμπειρία της ομαδικής ζωής, όπως και να αναπτύξει ορισμένες ικανότητές του .Ο Κοινωνικός Λειτουργός συμβουλεύει, ηγείται, κατευθύνει τα μέλη ώστε να συνεργάζονται, να μάθουν να προσφέρουν κάτι στον εαυτό τους, στην ομάδα και επίσης προτρέπει τα μέλη να θέσουν κι άλλους στόχους πέρα από την ψυχαγωγία .

Ο Κοινωνικός Λειτουργός θα δώσει την ευκαιρία στα απομονωμένα άτομα να εκφραστούν, να συμμετέχουν στις διάφορες διεργασίες, να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να πάρουν αποφάσεις .Επίσης, εμπυχώνει, ενθαρρύνει τα μέλη να δραστηριοποιηθούν χωρίς να παραλείπει να επινοεί τα δραστήρια μέλη .

Ο Κοινωνικός Λειτουργός παίζει το ρόλο του μεσολαβητή όταν χρειάζεται να έρθει σε επικοινωνία με το διευθυντή του σχολείου, το διδακτικό προσωπικό ή άλλες οργανώσεις προκειμένου να βοηθήσει την ομάδα να πραγματοποιήσει

μία δραστηριότητα .Συντονίζει, μαθαίνει στα μέλη να σκέφτονται σωστά για τον εαυτό τους και τους άλλους, βοηθάει να αναπτυχθεί συνεργασία ανάμεσα στα μέλη και να σέβονται ο ένας τον άλλον .

Προχωρώντας σε άλλες δραστηριότητες του Κοινωνικού Λειτουργού εντός του σχολείου και σε διαφορετικό επίπεδο από αυτές που προαναφέρθηκαν, είναι η συνεργασία με το διδακτικό και ειδικό προσωπικό .Μεγάλη σημασία για την επιτυχία του έργου του Κοινωνικού Λειτουργού έχει η συνεργασία του με το διδακτικό προσωπικό του σχολείου .

Ο Κοινωνικός Λειτουργός και το εκπαιδευτικό προσωπικό συνεργάζονται σε θέματα που αφορούν την αμοιβαία πληροφόρηση σχετικά με τους παράγοντες που δημιουργούν δυσκολίες και προβλήματα στην εκπαίδευση του παιδιού .Ο Κοινωνικός Λειτουργός ενημερώνει τον εκπαιδευτικό για τις συνθήκες του οικογενειακού περιβάλλοντος για τη στάση των γονέων, τη σύνθεση της οικογένειας, τυχόν κοινωνικοοικονομικά προβλήματα, προβλήματα σχέσεων των γονέων αν υπάρχουν κ.λ.π.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός, οι εκπαιδευτικοί και οι άλλοι ειδικοί συνεργάζονται για τον ικανοποιητικότερο χειρισμό των περιπτώσεων για αλληλοενημέρωση ώστε να χαράζεται « κοινή γραμμή » εργασίας όλων όσων εργάζονται με το Ειδικό παιδί .Έτσι, κρίνεται απαραίτητη η παρουσία και η συμμετοχή του Κοινωνικού Λειτουργού στην εκπαίδευση, η διεπιστημονική ομάδα του σχολείου .Στις συγκεντρώσεις συζητιέται η εξέλιξη των παιδιών, ο συντονισμός των προσπαθειών και η ανάλυση ευθυνών από τους εκπαιδευτικούς και του Κοινωνικού Λειτουργού .

Ολοκληρώνοντας τον κύκλο των δραστηριοτήτων του Κοινωνικού Λειτουργού εντός του σχολείου, πρέπει να αναφερθούνε στο κοινωνικό κομμάτι εργασίας του Κοινωνικού Λειτουργού που είναι η οργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων και άλλων επιμορφωτικών εκδηλώσεων τόσο για τα παιδιά όσο και για τους γονείς και το προσωπικό του σχολείου .

Όσον αφορά τις αρμοδιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού εκτός του χώρου εργασίας είναι :

1. Η συνεργασία με την οικογένεια, η οποία γίνεται με τις κατ' οίκον επισκέψεις, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ολοκληρωμένη και σφαιρική πληροφόρηση του Κοινωνικού Λειτουργού .Ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να στραφεί δυναμικά στην οικογένεια και να κάνει συστηματική προσέγγιση να εξετάσει σε ποιο βαθμό η μειονεξία του παιδιού αντανακλάται στις σχέσεις της οικογένειας .Το εργαλείο που χρησιμοποιεί ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι η πολλαπλή συνέντευξη με τους γονείς και με όποια πρόσωπα από το στενό οικογενειακό περιβάλλον θεωρεί αναγκαία, κοντά στον κάθε γονέα σαν άτομο, βοηθώντας τον στην κατάκτηση μιας προσωπικής ισορροπίας, που πρακτικά θα διευκολύνει τη συζυγική σχέση και θα εκφραστεί στο παιδί .
2. Μια ακόμη δραστηριότητα του Κοινωνικού Λειτουργού εκτός υπηρεσίας είναι η συστηματική συνεργασία με τα Κέντρα Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.), για έγκαιρη διάγνωση και υπεύθυνη εκτίμηση των προβλημάτων που εντοπίζονται σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας .
3. Μία ιδιαίτερη ενδιαφέρουσα και δύσκολη εργασία του Κοινωνικού Λειτουργού έξω από το σχολείο είναι η εργασία με την Κοινότητα .Εδώ, ο στόχος του Κοινωνικού Λειτουργού είναι :

α) η διεύρυνση και η αξιοποίηση των κοινοτικών πηγών για διευκόλυνση του εκπαιδευτικού – ιατροκοινωνικού θεραπευτικού έργου ,

β) συνεργασία με τους τυπικούς φορείς (τοπική αυτοδιοίκηση) κι άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες για την οργάνωση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της Κοινότητας ,

γ) παρουσίαση εισηγήσεων προς τους αρμόδιους φορείς για την ανάπτυξη του τομέα της Ειδικής Αγωγής με βασική επιδίωξη την ατομική και συλλογική καταδίωξη των παιδιών με Ειδικές Ανάγκες ,

δ) χρήση των πηγών της ευρύτερης Κοινότητας όπως π.χ. παρακολούθηση μιας ομιλίας με τους γονείς στο πολιτιστικό κέντρο της περιοχής .Οργάνωση κοινών εκδηλώσεων με τοπικούς συλλόγους όπως π.χ. ένας ποδοσφαιρικός αγώνας με τη τοπική ποδοσφαιρική ομάδα εφήβων και τους μαθητές ή ακόμα μία κοινή θεατρική παράσταση σε σχολική γιορτή με συνεργασία των μαθητών και των αντίστοιχων μαθητών άλλου Ειδικού Σχολείου .Οι αμοιβαίες επισκέψεις κοινών σχολείων στο Ειδικό και το αντίθετο είναι επίσης πολύ σημαντική κίνηση και πρωτοβουλία .

Τέλος, ο Κοινωνικός Λειτουργός συμβάλλει στην Κοινωνική Ένταξη και Επαγγελματική Αποκατάσταση των Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες .Σε αυτό το επίπεδο εργασίας ο Κοινωνικός Λειτουργός παρέχει ευκαιρίες και δυνατότητες στα παιδιά να συναναστραφούν μ' άλλα άτομα, ενισχύοντας έτσι την ανθρώπινη επαφή και τη δημιουργία σχέσεων με το περιβάλλον (Δαβάζογλου, « Κοινωνική Εργασία », 1989) .

ΣΤ.5. Προϋποθέσεις για την επιτυχία του έργου του Κοινωνικού Λειτουργού

Ο Κοινωνικός Λειτουργός παρόλη τη διάθεση που διαθέτει για να προσφέρει μέσα στο Ειδικό Σχολείο πρέπει να συντελούν και ορισμένες προϋποθέσεις έτσι ώστε το έργο του να στεφθεί με επιτυχία, όπως :

1. ο χώρος : Ο κατάλληλος χώρος, επιπλωμένος με τα απαραίτητα, έτσι ώστε ο Κοινωνικός Λειτουργός με αξιοπρέπεια και ησυχία, όπως απαιτείται, να δεχθεί τους γονείς και ανενόχλητος να αφιερώνεται στις συνεντεύξεις και τις επαφές του .

2. Ευέλικτο ωράριο : Ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει να έχει την ευκαιρία να εργαστεί και απόγευμα, αν κρίνει πως είναι απαραίτητο για τη συγκέντρωση στοιχείων για παράδειγμα ενός κοινωνικού ιστορικού, χωρίς να παρουσιαστεί εκείνη την ημέρα πρωί στο Ειδικό Σχολείο .

3. Η καλή συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με το εκπαιδευτικό προσωπικό : Η συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με το εκπαιδευτικό προσωπικό είναι πολύ σημαντική, βοηθάει στο να βρεθούν καλύτεροι τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων .

4. Συνεργασία με την Διεύθυνση του Σχολείου καθώς και το υπόλοιπο εξειδικευμένο προσωπικό : Η συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με τη Διεύθυνση του Σχολείου αλλά και του υπόλοιπου προσωπικού είναι αρκετά σημαντική και βοηθητική .Στηρίζεται στην αλληλοαποδοχή, την αλληλοενημέρωση, το διάλογο και τη συνεργασία (Δαβάζογλου, « Κοινωνική Εργασία », 1989) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

Z.1. Μεθοδολογία

Το θέμα της εργασίας μας είναι να μελετήσουμε από θεωρητική και πρακτική άποψη τη νέα μορφή του θεσμού της Ειδικής Αγωγής και το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού, όσον αφορά την εκπαίδευση των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες .

Μέσα από τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας προσπαθήσαμε τις θεωρητικές απόψεις για τη νέα μορφή του θεσμού της Ειδικής Αγωγής και το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού, όσον αφορά την εκπαίδευση των ατόμων αυτών .

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας επιχειρούμε να απαντήσουμε μία γενική εικόνα για την βασική εκπαίδευση των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ) και τη συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών επαγγελματιών και ασκούμενων στις δραστηριότητες του σχολείου .

Για τη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκαν δύο τύποι ερωτηματολογίων.Το ένα απευθυνόταν στους επαγγελματίες Κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στις συγκεκριμένες υπηρεσίες και το δεύτερο απευθυνόταν στους σπουδαστές της κοινωνικής εργασίας που κάνουν την εργαστηριακή πρακτική τους άσκηση στα συγκεκριμένα πλαίσια .

Οι υπηρεσίες, στις οποίες μοιράστηκαν τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια είναι οι ακόλουθες :

- 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών και
- 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (ΠΙΚΠΑ)

Για την καλύτερη διεξαγωγή των συμπερασμάτων των ερωτηματολογίων που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα, χωρίστηκαν οι εξής παράμετροι :

1. Οι παράμετροι των ερωτηματολογίων που απευθύνθηκαν στους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς είναι :

- I. παρεχόμενες υπηρεσίες
 - II. δομή και λειτουργία κοινωνικής υπηρεσίας
 - III. εφαρμογή των μεθόδων της κοινωνικής εργασίας
 - IV. προσωπικές αντιλήψεις των Κοινωνικών Λειτουργών για το παρεχόμενο έργο
2. Οι παράμετροι των ερωτηματολογίων που απευθύνθηκαν στους εκπαιδευόμενους Κοινωνικούς Λειτουργούς είναι :
- I. προσωπικές αντιλήψεις για τη τοποθέτησή τους στο συγκεκριμένο πλαίσιο
 - II. αξιολόγηση των προσφερόμενων γνώσεων από το ΤΕΙ
 - III. εφαρμογή μεθόδων Κοινωνικής Εργασίας
 - IV. ανεύρεση και αξιολόγηση βιβλιογραφικών πηγών σχετικές με το αντικείμενο του πλαισίου πρακτικής άσκησης
 - V. δομή και λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας
 - VI. εκτίμηση προσωπικών εμπειριών

Z.2. Κατάρτιση σχεδίου έρευνας

2.1. Ερευνόμενος πληθυσμός

Ο πληθυσμός στον οποίο απευθύνθηκε ήταν Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται είτε ως επαγγελματίες είτε ως επόπτες και σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας που κάνουν την εργαστηριακή πρακτική τους άσκηση στα παρακάτω πλαίσια :

2 Κοινωνικοί Λειτουργοί από το 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών

1 Επόπτης Κοινωνικός Λειτουργός από το 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών

7 σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας από το 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών

2 σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας από το 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (ΠΙΚΠΑ)

Στο 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (ΠΙΚΠΑ), δεν υπάρχει κοινωνική Υπηρεσία, δεν υπάρχει Κοινωνικός λειτουργός και η επόπτρια Κοινωνικός Λειτουργός ανήκει στη Μέριμνα .

2.2. Πλαίσιο

Τα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν σε επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς και στους σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας, που απασχολούνται στις Κοινωνικές Υπηρεσίες πλαισίων της Πάτρας, τα οποία εξυπηρετούν Άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες είναι τα ακόλουθα :

1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών

3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (ΠΙΚΠΑ)

2.3. Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας συμπίπτει με τον ερευνόμενο πληθυσμό .Δεν είναι αντιπροσωπευτικό .Δεν μπορούμε δηλαδή να γενικεύσουμε τα αποτελέσματα μας .Το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό μόνο για τον εαυτό του .

2.4. Απόφαση για τη συλλογή πληροφοριών

Για τη συλλογή των πληροφοριών χρησιμοποιήσαμε δύο τύπους ερωτηματολογίου, τα οποία μοιράστηκαν από εμάς σε ώρα εργασίας. Τα ερωτηματολόγια αποτελούνται από ανοιχτές και κλειστές ερωτήσεις και χωρίζονται στις εξής παραμέτρους :

α) οι παράμετροι των ερωτηματολογίων που απευθύνθηκαν στους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς είναι :

- I. παρεχόμενες υπηρεσίες
- II. δομή και λειτουργία κοινωνικής υπηρεσίας
- III. εφαρμογή των μεθόδων της κοινωνικής εργασίας
- IV. προσωπικές αντιλήψεις των κοινωνικών λειτουργών για το παρεχόμενο έργο .

β) οι παράμετροι των ερωτηματολογίων που απευθύνθηκαν στους εκπαιδευόμενους Κοινωνικούς Λειτουργούς είναι ;

- I. προσωπικές αντιλήψεις για τη τοποθέτηση τους στο συγκεκριμένο πλαίσιο
- II. αξιολόγηση των προσφερόμενων γνώσεων από το ΤΕΙ
- III. εφαρμογή μεθόδων κοινωνικής εργασίας
- IV. ανεύρεση και αξιολόγηση βιβλιογραφικών πηγών σχετικών με το αντικείμενο του πλαισίου πρακτικής άσκησης
- V. δομή και λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας
- VI. εκτίμηση προσωπικών εμπειριών

2.5. Χρόνος

Η επιλογή του θέματος μας έγινε τον Οκτώβριο του 2001 .Η διατύπωση του σκοπού, η κατάρτιση του σχεδίου και η συλλογή πληροφοριών διήρκησε έως τον Απρίλιο του 2002 .Η υποβολή των ερωτηματολογίων έγινε τον Μάιο του 2002 .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

Η.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ομαδοποίηση των απαντήσεων γίνεται βάση του αριθμού (10), όσοι οι ερωτηθέντες σπουδαστές κοινωνικής εργασίας .

Ερώτηση 1 :

Εξάμηνο φοίτησης :

Από τις απαντήσεις των σπουδαστών το 30 % φοιτά στο Ε΄ Εξάμηνο, το 30 % στο ΣΤ΄ εξάμηνο, το 30 % στο Ζ΄ εξάμηνο, ενώ το 10 % (1 σπουδαστής) βρίσκεται στο πτυχίο Ε΄ .

Ερώτηση 2 :

Πλαίσιο πρακτικής άσκησης

Το 70 % των σπουδαστών που ερωτήθηκαν, έκαναν την πρακτική τους άσκηση στο 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών, ενώ το 30 % έκαναν την πρακτική τους στο 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (ΠΙΚΠΑ) .

Ερώτηση 3 :

Ήταν δική σας επιλογή η τοποθέτηση για την πρακτική άσκηση σε αυτό το πλαίσιο ;

Το 60 % των ερωτηθέντων απάντησαν καταφατικά στην παραπάνω ερώτηση, ενώ το 40 % αρνητικά .

Ερώτηση 4

Ήταν ένα πλαίσιο εκπαίδευσης που δεν επιθυμούσατε;

Το 80 % απάντησε αρνητικά ενώ μόλις το 20 % απάντησε θετικά .

Ερώτηση 5

Είναι ένας χώρος που μελλοντικά θα αναζητήσετε δουλειά ;

Το 70 % των ερωτηθέντων απάντησαν θετικά σε μία μελλοντική εργασία τους σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, το 20 % απάντησε ότι δε γνωρίζει αν θα διάλεγε ένα τέτοιο πλαίσιο ενώ μόλις το 10 % είναι αρνητικό σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο .

Ερώτηση 6

Τις γνώσεις που έχετε πάρει από τα θεωρητικά μαθήματα μέχρι τώρα, τις βρίσκετε βοηθητικές για την πρακτική σας άσκηση στο συγκεκριμένο πλαίσιο;

Το 50 % των ερωτηθέντων απάντησαν πως ήταν λίγο βοηθητικές, το 40 % ότι ήταν πολύ βοηθητικές ενώ μόλις το 10 % απάντησε ότι ήταν πολύ βοηθητικές .

Ερώτηση 7

Υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος τομέας της πρακτικής σας άσκησης που κρίνετε ότι θα έπρεπε να είχατε περισσότερες θεωρητικές γνώσεις ;

Το 90 % των ερωτηθέντων απάντησαν πως θα ήθελαν κάποια περαιτέρω γνώση σε κάποιο τομέα, ενώ μόλις το 10 % απάντησε αρνητικά .

Ερώτηση 8

Αν ναι, ποιος είναι αυτός ;

Οι απαντήσεις ήταν πολλές και διάφορες και είναι οι εξής (με ποσοστό) :

Το 11,11 % χρειάζονταν περισσότερες γνώσεις για τη ψυχολογία των ΑμΕΑ .

Το 11,11 % χρειαζόταν περισσότερες γνώσεις σχετικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών αυτών .

Το 11,11 % χρειαζόταν περισσότερες γνώσεις για τα προγράμματα της Ειδικής Αγωγής .

Το 11,11 % χρειαζόταν περισσότερες γνώσεις στην κοινωνική εργασία με ομάδα .

Το 22,22 % χρειαζόταν περισσότερες γνώσεις γενικά για τα ΑμΕΑ .

Το 22,22 % χρειαζόταν περισσότερες γνώσεις σχετικά με τα προγράμματα εκπαίδευσης των ΑμΕΑ .

Ερώτηση 9

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής σας άσκησης , ποια μέθοδο χρησιμοποιήσατε;

Οι απαντήσεις αφορούσαν τις τρεις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας Κ.Ε.Α., Κ.Ε.Ο. , Κ.Ε.Κ.

Όσον αφορά την Κ.Ε.Α., το 40 % την χρησιμοποίησε πάρα πολύ, το 20 % πολύ, το 30 % λίγο ενώ το 10 % καθόλου .

Για την Κ.Ε.Ο., μόλις το 10 % τη χρησιμοποίησε πάρα πολύ, το 60 % πολύ, το 10 % λίγο και το 20 % καθόλου .

Για την Κ.Ε.Κ. , το 20 % την χρησιμοποίησαν πολύ, το 10 % λίγο ενώ το 70 % καθόλου .

Ερώτηση 10

Υπάρχει στη διάθεσή σας εξειδικευμένη βιβλιογραφία που αφορά το αντικείμενο της πρακτικής σας άσκησης ; (ΑμΕΑ)

Το 80 % των ερωτηθέντων απάντησαν πως χρησιμοποίησαν κάποια βιβλιογραφία, ενώ το 20 % απάντησε αρνητικά .

Ερώτηση 11

Αν ναι, που βρήκατε τα σχετικά βιβλία ;

Στην ερώτηση αυτή το 40 % απάντησαν ότι τα βιβλία αυτά τα αγόρασαν οι ίδιοι, το 60 % ότι προέρχονταν από τη βιβλιοθήκη του ΤΕΙ, ενώ το 40 % ότι προερχόταν από τη δημοτική βιβλιοθήκη, ενώ το 20 % ότι βρήκαν στοιχεία μέσα στο Internet .

Ερώτηση 12

Διαβάζετε επιστημονικά περιοδικά που αφορούν το αντικείμενο της πρακτικής σας άσκησης ;

Το 90 % των ερωτηθέντων απάντησαν αρνητικά ενώ μόλις το 10 % απάντησε ότι διαβάζει επιστημονικά περιοδικά .

Ερώτηση 13

Εάν ναι , ποια ;

Η απάντηση αυτή δόθηκε από το μοναδικό ερωτηθέντα που απάντησε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση .Το περιοδικό αυτό λέγεται « Αναπηρία τώρα » .

Ερώτηση 14

Κρίνετε τους διαθέσιμους χώρους επαρκείς για την πραγματοποίηση της πρακτικής σας άσκησης ;

Στη συγκεκριμένη ερώτηση το 70 % απάντησε πως οι χώροι ήταν επαρκείς, ενώ ένα 30 % έχει αντίθετη άποψη .

Ερώτηση 15

Στο πλαίσιο που ασκείστε, υπάρχει οργανωμένη Κοινωνική Υπηρεσία ;

Το 70 % απάντησε πως υπάρχει οργανωμένη κοινωνική υπηρεσία ενώ το 30 % είχε αντίθετη άποψη .

Ερώτηση 16

Πως θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τον/ την Κοινωνικό Λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας ;

Σ' αυτήν την ερώτηση απάντησαν μόνο οι σπουδαστές του 1^{ου} Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Πατρών, αφού στο 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών

(ΠΙΚΠΑ) δεν υπάρχει οργανωμένη κοινωνική υπηρεσία .Απ' αυτούς που απάντησαν, το 28,56 % απάντησαν πως η συνεργασία ήταν πολύ καλή, το 57,16 % τη χαρακτήρισε καλή, το 14,28 % τη χαρακτήρισε μέτρια .

Ερώτηση 17

Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τον/ την επόπτη/ τρια Κοινωνικό Λειτουργό του πλαισίου σας ;

Το 60 % των ερωτηθέντων τη χαρακτήρισε πολύ καλή, ενώ το 40 % τη χαρακτήρισε καλή .

Ερώτηση 18

Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τυχόν άλλους Κοινωνικούς Λειτουργούς του πλαισίου σας ;

Σ' αυτήν την ερώτηση απάντησαν οι σπουδαστές του 1^{ου} Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Πατρών, αφού στο 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών δεν υπάρχει οργανωμένη κοινωνική υπηρεσία .

Το 14,28 % τη χαρακτήρισαν πολύ καλή, το 71,44 % τη χαρακτήρισαν καλή ενώ το 14,28 % τη χαρακτήρισε μέτρια .

Ερώτηση 19

Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων;

Το 30 % των ερωτηθέντων τη χαρακτήρισε πολύ καλή ενώ το 70 % τη χαρακτήρισε καλή .

Ερώτηση 20

Πως κρίνετε τη συνεργασία σας με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς ;

Το 40 % των ερωτηθέντων τη χαρακτήρισαν πολύ καλή και το 60 % τη χαρακτήρισαν καλή .

Ερώτηση 21

Πως κρίνετε τη συνεργασία σας με τους συναδέλφους σας ;

Οι απαντήσεις ήταν μοιρασμένες, το 50 % τη χαρακτήρισαν πολύ καλή και το 50 % τη χαρακτήρισαν καλή .

Ερώτηση 22

Πως κρίνετε τις εμπειρίες που αποκομίσατε απ' το συγκεκριμένο πλαίσιο ;

Η απάντηση ήταν ομόφωνη, αφού το 100 % των ερωτηθέντων απάντησαν πως οι εμπειρίες που αποκόμισαν απ' το συγκεκριμένο πλαίσιο ήταν πολύ σημαντικές .

Η.2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

Η ομαδοποίηση των απαντήσεων γίνεται βάση του αριθμού (3), όσοι οι ερωτηθέντες κοινωνικοί λειτουργοί .

Οι 2 από αυτούς εργάζονται ως κοινωνικοί λειτουργοί ενώ ο 1 ως επόπτης.

Ερώτηση 1

Υπηρεσία / Ίδρυμα :

Και οι τρεις βρίσκονται στο 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών, αφού το 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο πατρών (ΠΙΚΠΑ), δεν έχει κοινωνικούς λειτουργούς .

Ερώτηση 2

Υπάρχει Κοινωνική Υπηρεσία στο σχολείο που εργάζεστε ;

Η απάντηση είναι ομόφωνη (100 %) ναι και ισχύει η εξήγηση που δόθηκε στην προηγούμενη ερώτηση .

Ερώτηση 3

Αν όχι, που υπάγονται οι Κοινωνικοί λειτουργοί ;

Ερώτηση 4

Πόσοι Κοινωνικοί λειτουργοί εργάζεστε στο συγκεκριμένο πλαίσιο;

Η απάντηση είναι 2 κοινωνικοί λειτουργοί .

Ερώτηση 5

Έχετε κάποια εξειδίκευση ή μεταπτυχιακές σπουδές ;

Ο ένας μόνο κοινωνικός λειτουργός έκανε μεταπτυχιακά (ποσοστό 33,33 %), ενώ οι άλλοι δύο δεν έκαναν τίποτα (66,67 %).

Ερώτηση 6

Είστε συνδρομητής/τρια σε κάποιο/κάποια επιστημονικά περιοδικά ;

Το 33,33 % των ερωτηθέντων απάντησε θετικά ενώ το 66,67 % απάντησε αρνητικά .

Ερώτηση 7

Εάν ναι , σε ποιο/ποια ;

Η ερώτηση αφορούσε αυτόν που απάντησε θετικά στην πιο πάνω ερώτηση .

Η απάντηση ήταν :

- α) " Support for learning "
- β) " θέματα ειδικής αγωγής "
- γ) " Special "

Ερώτηση 8

Εάν δημοσιεύσατε άρθρο σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό, τότε το δημοσιεύσατε και ποιο είναι το θέμα του ;

Μόνο ένας εκ των τριών δημοσίευσε κάποιο άρθρο και συγκεκριμένα ήταν το εξής : « Τα δευτερογενή συμπτώματα της δυσλεξίας και στρατηγικές διαχείρισης αυτών, που υιοθετούνται από τα δυσλεξικά άτομα ». Πρακτικά του 8^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ψυχολογικής Έρευνας, Μάιος 2001

Ερώτηση 9

Κρίνετε τους διαθέσιμους χώρους επαρκείς για την άσκηση του επαγγέλματος σας ;

Το 66,67 % των ερωτηθέντων απάντησαν πως είναι επαρκείς, ενώ το 33,33 % απάντησαν αρνητικά

Ερώτηση 10

Ποιά από τα παρακάτω υπάρχουν στη διάθεση σας ;

- α) Προσωπικό γραφείο
- β) Τηλέφωνο – Fax
- γ) Ηλεκτρονικός υπολογιστής
- δ) Υλικό για ασκήσεις – κατασκευές κ.λ.π.
- ε) Επαρκής χώροι για τις δραστηριότητες σας

Ομόφωνη ήταν η απάντηση για την ύπαρξη προσωπικού γραφείου και για τους επαρκείς χώρους για τις δραστηριότητες σας, ενώ το 66,67 % απάντησαν θετικά και για την ύπαρξη τηλεφώνου – Fax, ηλεκτρονικού υπολογιστή και υλικό για ασκήσεις – κατασκευές κ.λ.π.

Ερώτηση 11

Πώς κρίνετε την επάρκεια των διαθέσιμων μέσων ;

Σ' αυτήν την ερώτηση υπήρχε καταμερισμός των απαντήσεων αφού κάθε ερωτώμενος διάλεξε και μία δική του απάντηση .Δηλαδή το 33,33 % τη χαρακτήρισε πολύ ικανοποιητική, το 33,33 % τη χαρακτήρισε ικανοποιητική και το υπόλοιπο 33,33 % τη χαρακτήρισε μέτρια .

Ερώτηση 12

Μετέχετε στα όργανα λήψεως αποφάσεων και σε ποια ;α) Σύλλογος των εκπαιδευτικών, β) Σύλλογος των γονέων και κηδεμόνων, γ) Κάποιο άλλο

Για την (α) απάντηση, θετικά απάντησε το 66,67 %, ενώ αρνητικά το 33,33 % και για την (β) απάντηση θετικά το 33,33 % και αρνητικά το 66,67 % .

Ερώτηση 13

Με ..τι ειδικότητες συνεργάζεστε στο συγκεκριμένο χώρο ; (αναφέρατε συγκεκριμένα)

Οι ειδικότητες, οι οποίες αναφέρθηκαν ήταν : λογοθεραπευτής, νοσηλεύτης, εκπαιδευτικοί, εργοθεραπευτής, ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός, ειδικοί παιδαγωγοί, μουσικός .

Ερώτηση 14

Πώς εκτιμάτε τη συνεργασία σας με τις άλλες ειδικότητες ;

Το 66,67 % απάντησε πως την κρίνει πολύ καλή και το 33,33 % την κρίνει καλή.

Ερώτηση 15

Ποιες μεθόδους Κοινωνικής Εργασίας εφαρμόζετε στην εργασία σας με Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ;

Η απάντηση ήταν ομόφωνη και αφορούσε και τις τρεις μεθόδους κοινωνικής εργασίας δηλαδή Κ.Ε.Α., Κ.Ε.Ο. και Κ.Ε.Κ.

Ερώτηση 16

Η μέθοδος της Κ.Ε.Α. εφαρμόζεται :

α) Στα ίδια τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ;

α1) Ποιος ο στόχος της Κ.Ε.Α. σε Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ;

Η απάντηση για την χρήση της Κ.Ε.Α. στα ίδια τα άτομα αυτά ήταν ομόφωνη .

Οι στόχοι, οι οποίοι αναφέρθηκαν ήταν : ένταξη του ατόμου στο σχολικό περιβάλλον, αντιμετώπιση προβλημάτων, κοινωνική ένταξη, αποδοχή και συνεργασία, ψυχαγωγία, στήριξη, εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων (IEP's) προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες του ατόμου με στόχο την ψυχοκοινωνική και γνωσιακή εξέλιξη, καθώς και την επικοινωνιακή ικανότητα .

β) Η Κ.Ε.Α. εφαρμόζεται σε μέλος της οικογένειας ;

β1) Ποιος ο στόχος της Κ.Ε.Α. σε κάποιο μέλος της οικογένειας ;

Και σ' αυτή την ερώτηση, η απάντηση για την χρήση της Κ.Ε.Α. ήταν ομόφωνη και θετική. Όσο για το στόχο της χρήσης της είναι : αποδοχή του προβλήματος από την οικογένεια, κοινωνική ένταξη, ενημέρωση για τα προγράμματα και καθοδήγηση, επίλυση τυχόν δυσλειτουργικών ενδοοικογενειακών παραστάσεων για την βελτίωση του περιβάλλοντος του μαθητή και συνεργασία – συντονισμός κοινών μεθόδων – τεχνικών και κατευθύνσεων που εφαρμόζονται στο μαθητή (με το σχολείο) .

Ερώτηση 17

Ποιος ο βασικός σκοπός της Κοινωνικής Εργασίας με Οικογένεια στην εργασία σας με άτομα με ειδικές ανάγκες ;

Οι σκοποί, οι οποίοι διατυπώθηκαν στις απαντήσεις ήταν : αποδοχή προβλήματος με σκοπό την υποστήριξη του μέλους με ειδικές ανάγκες, στήριξη, καθοδήγηση, αντιμετώπιση ψυχολογικών διακυμάνσεων .

Ερώτηση 18

Από ποιους παράγοντες προσδιορίζεται η διάρκεια της συνεργασία σας και πότε αυτή λήγει ;

Η απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση ήταν : εξαρτάται από την περίπτωση και τις ανάγκες που αυτή έχει, συγκεκριμένα : στον τομέα των ενδοοικογενειακών συγκρούσεων, όταν εφαρμοστεί και η τελευταία θεραπευτική προσέγγιση, είτε επικυθεί το πρόβλημα είτε δεν πρόκειται να

επιτευχθεί ο στόχος .Η συνεργασία για την κοινή προσέγγιση που ακολουθείται με το μαθητή δεν πρέπει να διακόπτεται ποτέ, εκτός αν ο μαθητής αποφοιτήσει από το σχολείο .

Ερώτηση 19

Ποιος ο στόχος εφαρμογής της Κ.Ε.Κ. για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ;

Στην ερώτηση αυτή δόθηκε η εξής απάντηση :διεύρυνση κοινοτικών πηγών και αξιοποίηση αυτών, διεύρυνση κοινοτικών πηγών και συνεργασία με τους φορείς .

Για τα ΑμΕΑ : κοινωνικοποίηση, κοινωνική προσαρμογή, εκμάθηση απαραίτητων δεξιοτήτων για αυτόνομη επιβίωση

Για την κοινωνία : ευαισθητοποίηση, κινητοποίηση κοινωνίας και κράτους .

Ερώτηση 20

Τι είδους προγράμματα εφαρμόζονται σήμερα ;

α) Προγράμματα κοινωνικής ένταξης : Αν ναι, ποια ;

Το 66,67 % απάντησε θετικά στην εφαρμογή προγραμμάτων ένταξης, ενώ το 33,33 % απάντησε αρνητικά .Τέτοια είναι : επισκέψεις, περιπάτους, εργαστήρια κοινωνικής προσαρμογής, προγράμματα επαγγελματικής στήριξης .

β) Προγράμματα ευαισθητοποίησης – συμμετοχής των φορέων :Αν ναι, ποια;

Το 66,67 % απάντησε πως εφαρμόζονται τέτοια προγράμματα, ενώ το 33,33 % έχει διαφορετική άποψη .Τέτοια προγράμματα είναι : σεμινάρια, ομιλίες, γιορτές.

γ) Προγράμματα ευαισθητοποίησης πληθυσμιακών ομάδων :Αν ναι, ποια ;

Το 33,33 % υποστηρίζει ότι εφαρμόζονται τέτοια προγράμματα, ενώ το 66,67% όχι .Τέτοια είναι : ομιλίες, επισκέψεις σε φορείς .

δ) Προγράμματα επαγγελματικής αποκατάστασης : Αν ναι, ποια ;

Το 66,67 % υποστηρίζει πως εφαρμόζονται τέτοια προγράμματα σ'αντίθεση με το 33,33 % που υποστηρίζει το αντίθετο .Τέτοια είναι : εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης και επαγγελματικής αποκατάστασης, ενημέρωση και επαφή με επαγγελματικά προγράμματα .

ε) Προγράμματα ψυχαγωγίας : Αν ναι, ποια ;

Σ' αυτή την ερώτηση υπάρχει ομόφωνη απάντηση πως εφαρμόζονται τέτοια προγράμματα. Τέτοια είναι : κινηματογράφος, χορός, εκδρομές, πρόγραμμα κοινωνικού λειτουργού για δημιουργική απασχόληση, προγράμματα σπουδαστών κοινωνικής εργασία, π.χ. θέατρο, προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης στα πλαίσια της εργοθεραπείας της ομάδας ολυμπιακών αγώνων του 2004 .

Ερώτηση 21

Ποιος ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο σχεδιασμό των προγραμμάτων αυτών ;

Η απάντηση είναι ομόφωνη (100 %) και υποστηρίζουν ότι είναι πολύ σημαντικός .

Ερώτηση 22

Ποια η συμμετοχή του Κοινωνικού Λειτουργού στην υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών ;

Και σ' αυτήν την ερώτηση, η απάντηση είναι ομόφωνη (100 %) και τονίζουν ότι είναι πολύ μεγάλη .

Ερώτηση 23

Πώς εκτιμάτε το έργο που παρέχεται από την Κοινωνική Υπηρεσία στο χώρο εργασίας σας ;

Το 66,67 % των ερωτηθέντων το χαρακτήρισε πολύ καλό, ενώ το 33,33 % το χαρακτήρισε καλό .

Ερώτηση 24

Διατηρείτε αρχείο των περιπτώσεων ;

Η απάντηση ήταν ομόφωνη (100 %) πως κρατάνε αρχείο .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄

Θ. ΠΕΡΙΛΗΨΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Θ.1. Περίληψη

Σκοπός της έρευνας μας είναι η απόκτηση μιας γενικής εικόνας για τη βασική εκπαίδευση των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ) και η συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών επαγγελματιών και ασκούμενων στις δραστηριότητες του σχολείου .

Για την έρευνα αυτή υπήρξαν δύο είδη ερωτηματολογίων .Το ένα απευθυνόταν στους σπουδαστές του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, που έκαναν την πρακτική τους άσκηση στα σχολεία (1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών και 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (Π.Ι.Κ.Π.Α.), το δεύτερο απευθυνόταν στους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται ή εποπτεύουν στα παραπάνω πλαίσια .

Θ. 2.Συμπεράσματα

Στην έρευνα μας που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2002 απάντησαν (10) σπουδαστές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, οι οποίοι έκαναν την εργαστηριακή πρακτική τους άσκηση στα εξής ειδικά σχολεία : 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών και 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών .

Από τις απαντήσεις των σπουδαστών, οι 7 από αυτούς έκαναν την εργαστηριακή πρακτική τους άσκηση στο 1^ο Ειδικό, ενώ οι υπόλοιποι 3 στο 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (ΠΙΚΠΑ) .Όπως προκύπτει, το 60 % αυτών

των μαθητών ζήτησαν να κάνουν την πρακτική τους άσκηση σε ένα τέτοιο πλαίσιο, προκειμένου να έρθουν σε επαφή με Άτομα με Ειδικές Ανάγκες και να διαπιστώσουν σε ποιο βαθμό μπορούν να εφαρμόσουν όλα αυτά που έχουν μάθει και στην πράξη .Μάλιστα, το 70 % σκέφτεται το ενδεχόμενο να εργαστεί και στο μέλλον σε ένα τέτοιο πλαίσιο .

Διαπιστώθηκε, όμως, ότι αυτή τους τη γνώμη δεν την διαμόρφωσε ο όγκος των θεωρητικών γνώσεων που έχουν λάβει από τα μαθήματά τους, αλλά από το κλίμα που συνάντησαν στα πλαίσια αυτά και από τον τρόπο από τον οποίο βοήθησαν τα παιδιά .Χαρακτηριστικό είναι ότι το 50 % των σπουδαστών θεώρησαν ότι οι γνώσεις που είχαν λάβει ήταν λίγο βοηθητικές ενώ στη συντριπτική πλειοψηφία (90 %) πιστεύουν και προτείνουν την παροχή γνώσεων σε διάφορους τομείς που θα τους βοηθούσαν να είχαν εκπληρώσει με μεγαλύτερη επιτυχία τον στόχο τους .Κάποιοι από τους τομείς αυτούς είναι : περισσότερες γνώσεις για την ψυχολογία των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, γνώσεις για τα προγράμματα Ειδικής Αγωγής και την κοινωνική εργασία με ομάδα, γεγονός που αποδεικνύει ότι το ΑΤΕΙ και συγκεκριμένα το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας, πρέπει να εκσυγχρονιστεί εισάγοντας νέα μαθήματα και νέους τρόπους διδασκαλίας που θα καλύπτουν τις ανάγκες των σπουδαστών ώστε να αντεπεξέλθουν οι ίδιοι καλύτερα στο έργο τους .

Από την έρευνα προέκυψε ότι υπήρχε ανομοιογένεια στην εφαρμογή των βασικών μεθόδων Κοινωνικής Εργασίας δηλαδή της Κ.Ε.Α., Κ.Ε.Ο., Κ.Ε.Κ. Αυτή που χρησιμοποιήθηκε περισσότερο ήταν η Κ.Ε.Α. και με μικρή διαφορά η Κ.Ε.Ο. ενώ η Κ.Ε.Κ. δεν χρησιμοποιήθηκε καθόλου .Γεγονός που αποδεικνύει ότι είτε το ΤΕΙ δεν έδωσε τα κατάλληλα εφόδια που θα βοηθούσε τους σπουδαστές να χρησιμοποιήσουν τη συγκεκριμένη μέθοδο είτε δεν εφαρμόζονται προγράμματα στα συγκεκριμένα πλαίσια για την αξιοποίηση της μεθόδου αυτής .Δεν είναι τυχαίο το ποσοστό των σπουδαστών που αγόρασαν ή δανείστηκαν βιβλία από την Δημοτική Βιβλιοθήκη ώστε να πάρουν τις απαραίτητες πληροφορίες που ήθελαν, γεγονός που κλίνει να επαληθεύσει τον πρώτο λόγο για τη μη χρήση της Κ.Ε.Κ.

Εκτός, όμως, από τα βιβλία αυτά, όπως προέκυψε από τους σπουδαστές, δεν υπάρχει το ενδιαφέρον ώστε να ενημερωθούν όσον αφορά το περιεχόμενο των σπουδών τους .Δε διαβάζουν επιστημονικά περιοδικά αλλά ούτε και είναι συνδρομητές εκτός από έναν σπουδαστή που ανέφερε ένα περιοδικό που διαβάζει το « Αναπηρία τώρα » .Αυτό δείχνει έλλειψη ενδιαφέροντος για το επάγγελμα που κάνουν και ίσως να είναι οι συνθήκες τέτοιες που τους αναγκάζει να δέχονται λίγα πράγματα κι αυτά χωρίς ιδιαίτερο κόπο και ψάξιμο .

Όσον αφορά το χώρο της εργαστηριακής τους πρακτικής άσκησης είναι πολύ ικανοποιημένοι με τις συνθήκες που επικρατούν αφού μπορούν να επιτελέσουν το έργο τους με μεγάλη ευχέρεια .Εκτός του 3^{ου} Ειδικού, όπου δεν υπάρχει οργανωμένη υπηρεσία και δεν μπόρεσαν να απαντήσουν σε δύο ερωτήσεις σχετικά με τη συνεργασία τους με τον κοινωνικό λειτουργό, εντούτοις η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησαν πως η συνεργασία τους όχι μόνο με τον επαγγελματία κοινωνικό λειτουργό αλλά και με τον επόπτη / επόπτρια τους, με τους επιστήμονες των άλλων ειδικοτήτων αλλά και με τους ειδικούς παιδαγωγούς και με τους συναδέλφους τους ήταν καλή .Γεγονός που αποδεικνύει ότι υπήρχαν όλες οι κατάλληλες συνθήκες, ώστε να επιτελέσουν αμέριστοι το έργο τους έχοντας όλη την απαραίτητη βοήθεια και όλες τις ευκολίες ώστε να έχουν θετικό αποτέλεσμα .Συνθήκες που βοηθούν πολύ το κάθε άτομο, ώστε να εκπληρώσει τον οποιονδήποτε εργασιακό του στόχο όσο το δυνατόν καλύτερα .

Τέλος, το θετικό συμπέρασμα που βγαίνει από όλα τα ερωτηματολόγια, ήταν η βεβαιότητα που απορρέει από τη τελευταία απάντηση των ερωτηθέντων ότι οι εμπειρίες που έλαβαν ήταν πολύ σημαντικές και πως θα τους βοηθούσαν σημαντικά στη μελλοντική τους εργασία .Είναι κάτι που ίσως να επηρέασε θετικά στη διαμόρφωση της άποψης ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών το σκέφτεται σαν επαγγελματική λύση την εμπλοκή τους σε ένα τέτοιο πλαίσιο εργασίας .

Στην έρευνα μας που έγινε τον Μάιο του 2002 απάντησαν (3) επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί, οι οποίοι εργάζονται στο 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών .Το 3^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Πατρών (ΠΙΚΠΑ) δεν έχει οργανωμένη Κοινωνική Υπηρεσία και ο επόπτης κοινωνικός λειτουργός που κάνει την εποπτεία προέρχεται από τη Μέριμνα .Από αυτούς τους κοινωνικούς λειτουργούς, οι 2 εργάζονται ως μόνιμοι και ο ένας είναι επόπτης .

Παρότι, έχει αναβαθμιστεί η Ειδική Αγωγή με τους νέους νόμους και διατάξεις για μια καλύτερη εκπαίδευση, εντούτοις στον τομέα της εξειδίκευσης και της λήψης επιπλέον γνώσεων, μόνο ένας στους τρεις έχει κάνει μεταπτυχιακά αλλά και μόνο ένας είναι συνδρομητής σε επιστημονικά περιοδικά αλλά και έχει δημοσιεύσει κάποιο άρθρο .Απ' όλα αυτά γίνεται κατανοητό ότι για να μπορέσει να εξελιχθεί ο νέος θεσμός της Ειδικής Αγωγής, θα πρέπει και τα ίδια τα άτομα που εφαρμόζουν όλα τα νέα μέτρα, να πάρουν ή να έχουν τις κατάλληλες γνώσεις, ώστε οι προσπάθειες που θα γίνουν να έχουν θετικό αποτέλεσμα και πάντα προς όφελος του μαθητή .

Από την έρευνα, επίσης, διαπιστώνεται ότι όσον αφορά τους χώρους για την άσκηση του επαγγέλματος και τα μέσα διευκόλυνσης αυτού, υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό και διευκολύνουν τις όλες ενέργειες των κοινωνικών λειτουργών. Εάν ο παραπάνω παράγοντας βελτιωθεί τόσο ο συνδυασμός αυτών των δύο θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του έργου του κοινωνικού λειτουργού .

Κατά κόρον χρησιμοποιούνται από τβους κοινωνικούς λειτουργούς και οι τρεις μέθοδοι κοινωνικής εργασίας, με κύριο σκοπό την κοινωνική ένταξη του Ατόμου με Ειδικές Ανάγκες, την επίλυση όλων των προβλημάτων του και την εξασφάλιση ενός καλύτερου μέλλοντος .Βέβαια και οι τρεις μέθοδοι χρησιμοποιούνται μαζί, δεν υπάρχει δηλαδή εκείνος ο διαχωρισμός των μεθόδων και έτσι υπάρχει ένα πολύ καλύτερο αποτέλεσμα στο έργο που επιτελούν οι κοινωνικοί λειτουργοί .

Οι κοινωνικοί λειτουργοί κατέχουν σημαντικό ρόλο στον σχεδιασμό και

υλοποίηση των προγραμμάτων που αφορούν το Άτομο με Ειδικές Ανάγκες και την αξιοποίηση όλων των ικανοτήτων του για καλύτερη κοινωνική ένταξη .Στο χώρο του σχολείου μετέχουν στα συμβούλια των καθηγητών παρουσιάζοντας τη γνώμη τους για την καλύτερη εκπαίδευση των παιδιών, αλλά δεν μετέχουν στα συμβούλια των γονέων και των κηδεμόνων .Ίσως θα έπρεπε να μετέχουν, αφού αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ παιδιού – οικογένειας – περιβάλλοντος και η γνώμη του και η συμβουλή του θα ήταν πολύ σημαντική .

Τέλος, η συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι αναγκαία και σύμφωνα με τις απαντήσεις των κοινωνικών λειτουργών είναι εφικτή .Επομένως, υλοποιείται αυτό που προβλέπει ο νέος νόμος, δηλαδή μια στενή συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων έτσι ώστε να βοηθηθεί όσο το δυνατόν καλύτερα το παιδί . Όμως, χρειάζονται να γίνουν πολλές προσπάθειες αφού ο νόμος είναι καινούργιος και χρειάζονται χρόνος και κόπος απ' όλες τις πλευρές, ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα .

Θ.3. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

- Θα πρέπει να ασχολείται μεγαλύτερος αριθμός Κοινωνικών Λειτουργών στα πλαίσια που εξυπηρετούν Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (Α.μ.Ε.Α.), καθώς τα άτομα αυτά αντιμετωπίζουν μία σειρά δυσκολιών σχεδόν σε όλους τους τομείς της ζωής τους κ.λ.π.) και χρήζουν εξατομικευμένης αντιμετώπισης .
- Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θα πρέπει να έχουν κάποια εξειδίκευση ή έστω περαιτέρω κατάρτιση π[προκειμένου να εργαστούν με Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ).

- Πρέπει να υπάρχει σαφής καθορισμός των ορίων του έργου του Κοινωνικού Λειτουργού και άλλων ειδικοτήτων με τις οποίες συνεργάζεται σε κάθε πλαίσιο εργασίας για να επιτελεί το έργο του απερίσπαστος, καθώς παρατηρείται συχνή εμπλοκή των άλλων ειδικοτήτων σ' αυτό
- Χρειάζεται να εξασφαλιστεί η συνεργασία των γονέων, των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ) με τον Κοινωνικό Λειτουργό για την προώθηση των στόχων που τίθενται κάθε φορά
- Είναι απαραίτητο να λειτουργούν πέρα από ομάδες Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ) και ομάδες γονέων παιδιών με Ειδικές Ανάγκες με κύριους στόχους : την αποκατάσταση των συναισθημάτων των γονέων, την επανόρθωση της συμπεριφοράς τους απέναντι στο παιδί με Ειδικές Ανάγκες, την προσφορά βοήθειας προς το παιδί ώστε να κοινωνικοποιηθεί, τη βοήθεια των γονέων να πάρουν σωστές αποφάσεις σχετικά με το μέλλον του παιδιού τους .
- Πρέπει να δοθεί έμφαση από τον Κοινωνικό Λειτουργό στην κινητοποίηση των κοινοτικών φορέων ώστε να παραχωρηθούν τα απαραίτητα μέσα, που θα επιτρέψουν την κάλυψη των βασικών αναγκών των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ) .
- Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης από κρατικούς και κοινωνικούς φορείς, στα οποία ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να παίζει με την εργασία του καθοριστικό ρόλο .
- Πρέπει να λειτουργούν περισσότερες υπηρεσίες εξυπηρέτησης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ), κάθε μία από τις οποίες να επικεντρώνεται στην κάλυψη ενός τομέα αντιμετώπισης των ειδικών αναγκών (θεραπεία, εκπαίδευση, κοινωνική ένταξη, επαγγελματική κατάρτιση) .
- Η εξειδικευμένη γνώση που παρέχεται από το Α.Τ.Ε.Ι. θα πρέπει να είναι περισσότερη, έτσι ώστε να καλύπτει τις ανάγκες των σπουδαστών .

Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι η αντικατάσταση μαθημάτων όπως π.χ. φιλοσοφία, δημογραφία, με μαθήματα όπως π.χ. ψυχολογία των ΑμΕΑ, εκπαίδευση ΑμΕΑ κ.λ.π.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Σκοπός του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου είναι να μας βοηθήσει, στη συλλογή των στοιχείων που χρειαζόμαστε, προκειμένου να ολοκληρώσουμε την πτυχιακή μας εργασία με θέμα : « **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Α.Μ.Ε.Α. Η νέα μορφή του θεσμού της Ειδικής Αγωγής και ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού**».

Κύριο μέλημα είναι η συλλογή όλων εκείνων των απαραίτητων στοιχείων, βάση των οποίων θα τεκμηριώσουμε όλο το θεωρητικό κομμάτι, που προηγείται στην έρευνα και να διαπιστώσουμε αν όντως ανταποκρίνεται η θεωρία στην πράξη.

Τα ερωτηματολόγια αυτά είναι ανώνυμα και τα στοιχεία τους θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση αυτών και όχι να κρίνουμε το έργο και τις πράξεις των ερωτηθέντων .

Σας παρακαλούμε να απαντήσετε σε ΟΛΕΣ τις ερωτήσεις .

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας .

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ

1) Εξάμηνο Φοίτησης :.....

2) Πλαίσιο Πρακτικής Άσκησης :.....

3) Ήταν δική σας επιλογή η τοποθέτηση για την πρακτική άσκηση σε αυτό το πλαίσιο ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

4) Ήταν ένα πλαίσιο εκπαίδευσης που δεν επιθυμούσατε;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

5) Είναι ένας χώρος που μελλοντικά θα αναζητήσετε δουλειά ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Δεν έχω γνώμη

6) Τις γνώσεις που έχετε πάρει από τα θεωρητικά μαθήματα μέχρι τώρα, τις βρίσκετε βοηθητικές για την πρακτική σας άσκηση στο συγκεκριμένο πλαίσιο;

Πάρα πολύ Πολύ Λίγο Καθόλου

7) Υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος τομέας της πρακτικής σας άσκησης που κρίνετε ότι θα έπρεπε να είχατε περισσότερες θεωρητικές γνώσεις ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

8) Αν ναι , ποιος ;.....

9) Κατά τη διάρκεια της πρακτικής σας άσκησης , ποιες από τις παρακάτω μεθόδους έχετε χρησιμοποιήσει ;

α) Κ.Ε.Α. : Πάρα πολύ Πολύ Λίγο Καθόλου

β) Κ.Ε.Ο. : Πάρα πολύ Πολύ Λίγο Καθόλου

γ) Κ.Ε.Κ. : Πάρα πολύ Πολύ Λίγο Καθόλου

10) Υπάρχει στη διάθεση σας εξειδικευμένη βιβλιογραφία που αφορά το αντικείμενο της πρακτικής σας άσκησης ; (ΑμΕΑ)

ΝΑΙ

ΟΧΙ

11) Αν ναι, που βρήκατε τα σχετικά βιβλία ;

α) Από δικές σας αγορές ;

β) Στη βιβλιοθήκη του Τ.Ε.Ι.

γ) Στη Δημοτική βιβλιοθήκη

δ) Στη Πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη

ε) Κάπου αλλού, πού ;.....

12) Διαβάζετε επιστημονικά περιοδικά που αφορούν το αντικείμενο της πρακτικής σας άσκησης ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

13) Εάν ναι , ποια ;

α).....

β).....

γ).....

14) Κρίνετε τους διαθέσιμους χώρους επαρκείς για την πραγματοποίηση της πρακτικής σας άσκησης ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

15) Στο πλαίσιο που ασκείστε, υπάρχει οργανωμένη Κοινωνική Υπηρεσία ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

16) Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τον/ την Κοινωνικό Λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας ;

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Κακή

17) Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τον/ την επόπτη/τρια Κοινωνικό Λειτουργό του πλαισίου σας ;

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Κακή

18) Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τυχόν άλλους Κοινωνικούς Λειτουργούς του πλαισίου σας ;

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Κακή

19) Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων;

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Κακή

20) Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τους εκπαιδευτικούς;

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Κακή

21) Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με τους συναδέλφους σας ;

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Κακή

22) Πώς κρίνετε τις εμπειρίες που αποκομίσατε από το συγκεκριμένο πλαίσιο ;

Πολύ σημαντικές

Σημαντικές

Μέτριες

Χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣ

1) Υπηρεσία / Ίδρυμα :

2) Υπάρχει Κοινωνική Υπηρεσία στο σχολείο που εργάζεστε ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

3) Αν όχι, που υπάγονται οι Κοινωνικοί λειτουργοί ;

4) Πόσοι Κοινωνικοί λειτουργοί εργάζεστε στο συγκεκριμένο πλαίσιο;.....

5) Έχετε κάποια εξειδίκευση ή μεταπτυχιακές σπουδές ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

6) Είστε συνδρομητής/τρια σε κάποιο/κάποια επιστημονικά περιοδικά ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

7) Εάν ναι , σε ποιο/ποια ;

α)

β)

γ)

8) Εάν δημοσιεύσατε άρθρο σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό, πότε το δημοσιεύσατε και ποιο είναι το θέμα του ;

.....
.....
.....
.....

9) Κρίνετε τους διαθέσιμους χώρους επαρκείς για την άσκηση του επαγγέλματος σας ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

10) Ποιά από τα παρακάτω υπάρχουν στη διάθεση σας ;

α) Προσωπικό γραφείο

β) Τηλέφωνο – Fax

γ) Ηλεκτρονικός υπολογιστής

δ) Υλικό για ασκήσεις – κατασκευές κ.λ.π.

ε) Επαρκής χώροι για τις δραστηριότητες σας

στ) Κάτι άλλο, τι ;

11) Πώς κρίνετε την επάρκεια των διαθέσιμων μέσων ;

Πολύ ικανοποιητική

Ικανοποιητική

Μέτρια

Ανεπαρκής

12) Μετέχετε στα όργανα λήψεως αποφάσεων και σε ποια ;

α) Σύλλογος των εκπαιδευτικών ΝΑΙ ΟΧΙ

β) Σύλλογος των γονέων και κηδεμόνων ΝΑΙ ΟΧΙ

γ) Κάποιο άλλο , ποιο ;.....

13) Με τι ειδικότητες συνεργάζεστε στο συγκεκριμένο χώρο ; (αναφέρατε συγκεκριμένα)

α).....

β).....

γ).....

δ).....

ε).....

14) Πώς εκτιμάτε τη συνεργασία σας ;

Πολύ καλή

Καλή

Μέτρια

Κακή

15) Ποιες μεθόδους Κοινωνικής Εργασίας εφαρμόζετε στην εργασία σας με Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ;

.....
.....
.....
.....
.....

16) Η μέθοδος της Κ.Ε.Α. εφαρμόζεται :

α) Στα ίδια τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ; ΝΑΙ ΟΧΙ

α1) Ποιος ο στόχος της Κ.Ε.Α. σε Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ;

.....
.....
.....

β) Σε κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας ; ΝΑΙ ΟΧΙ

β1) Ποιος ο στόχος της Κ.Ε.Α. σε κάποιο μέλος της οικογένειας ;

.....
.....
.....

17) Ποιος ο βασικός σκοπός της Κοινωνικής Εργασίας με Οικογένεια στην εργασία σας με άτομα με ειδικές ανάγκες ;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

18) Από ποιους παράγοντες προσδιορίζεται η διάρκεια της συνεργασίας και πότε αυτή λήγει ;

.....
.....
.....
.....
.....

19) Ποιος ο στόχος εφαρμογής της Κ.Ε.Κ. για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ;

.....
.....
.....
.....

20) Τι είδους προγράμματα εφαρμόζονται σήμερα ;

α) Προγράμματα κοινωνικής ένταξης

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι , αναφέρατε το συγκεκριμένο/α πρόγραμμα/τα

.....
.....

β) Προγράμματα ευαισθητοποίησης – συμμετοχής των φορέων

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι , αναφέρατε το συγκεκριμένο/α πρόγραμμα/τα

.....
.....

γ) Προγράμματα ευαισθητοποίησης πληθυσμιακών ομάδων

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι, αναφέρατε το συγκεκριμένο/α πρόγραμμα/τα

.....
.....

δ) Προγράμματα επαγγελματικής αποκατάστασης

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι, αναφέρατε το συγκεκριμένο/α πρόγραμμα/τα

.....
.....

ε) Προγράμματα ψυχαγωγίας

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ναι, αναφέρατε το συγκεκριμένο/α πρόγραμμα/τα

.....
.....

στ) Κάποια άλλα προγράμματα, διευκρινίστε ποιό.....

.....

21) Ποιος ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο σχεδιασμό των προγραμμάτων αυτών ;

Πολύ σημαντικός

Σημαντικός

Περιορισμένος

Καμία ανάμειξη

22) Ποια η συμμετοχή του Κοινωνικού Λειτουργού στην υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών ;

Πολύ μεγάλη

Μεγάλη

Περιορισμένη

Καθόλου

23) Πώς εκτιμάται το έργο που παρέχεται από την Κοινωνική Υπηρεσία στο χώρο εργασίας σας ;

Πολύ καλό

Καλό

Μέτριο

Ελάχιστο

24) Διατηρείτε αρχείο των περιπτώσεων ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

Είς Σχολικούς, Ψυχολογικούς Σταθμούς, υπαγομένους Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Εργασίες, ή οργάνωση, ή λειτουργία των και ή συνεκία των σύζητις των οργανικών θέσεων των οικείων κλάδων γαίνονται διὰ Π. Δ/των, εκδιδομένων τῇ προτάσει τῶν Υπουργῶν Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, Ἐθνικῆς Παιδείας Θρησκευμάτων καὶ Οικονομικῶν.

Ἐπὶ κινητῶν διαγνωστικῶν ομάδων, ἀποτελουμένων ἐξ ψυχολόγου, κοινωνικοῦ λειτουργοῦ καὶ εἰδικῶν κριτῶν καὶ συνεργουμένων δι' ἀποφάσεις τῶν Υπουργῶν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ Κοινωνικῶν Ἑπισημῶν μετὰ πρότασιν τοῦ οικείου Ἐπιθεωρητοῦ Εἰδικῶν Σχολικῶν, εἰς περιοχὰς ὅπου δὲν λειτουργοῦν Ἰατροκαθωγηγικοὶ Σχολικοὶ Ψυχολογικοὶ Σταθμοί.

Δ' ἀποφάσεις τῶν Υπουργῶν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ Κοινωνικῶν Ἑπισημῶν ὀρίζονται αἱ ἀποφάσεις καὶ ἡ διαδικασία παραπομπῆς πρὸς ἐξέτασιν ἀποκλινόντων ἀτόμων ἰδίᾳ νηπίων, παιδῶν καὶ ἐφήβων τοῦσδε ὑπὸ τῆς παραγράφου 2 προβλεπόμενος Σταθμοῦ τῶσδε διαγνωστικῶσ ομάδων.

Ἄρθρον 8.

Ἐπαγγελματικὴ ἐνταξίς.

Ἡ ἐνταξίς εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν δραστηριότητα πραγματοποιεῖται, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 963/1979 περὶ ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως ἀναπήρων καὶ ἐν γένει βλαβέντων ἀποκλινόντων, μετὰ τὴν ἀποφάσιν τοῦ ἀρμοδίου φορέως ἀναλόγως τῶν ἐκπεπαιωμένων ἀτόμων.

Τῶσδε διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότη-

Τὰ ἐργαστήρια προστατευόμενης ἐργασίας.

Ἄρθρον 9.

Κοινωνικὴ μέριμνα.

Κοινωνικὴ μέριμνα, ἐν εὐρείᾳ ἑνότητι, περιλαμβάνει τὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν κοινὴν ἰατρικὴν, φαρμακευτικὴν νοσηλευτικὴν καὶ ἱθματικὴν περίθαλψιν, ἀναλόγως περιστάσεων, τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν, ὡσ καὶ τὴν γυναικῶν ἐργασίαν τῆς ἐπαγγελματικῆς τῶν ἀνηλικῶν κατὰ ἐκαστοτὴ κατέχουσ διατάξεις.

Ἄρθρον 10.

Φορεῖς.

Διὰ τὴν εἰδικὴν ἀγωγὴν, τὴν εἰδικὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν ἀποσπαστικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν μέριμναν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀποκλινόντων ἀτόμων, ἀρμοδίον φορεῖς εἶναι:

Τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, πάντοσ θέματος ἀφορῶντος εἰς τὴν εἰδικὴν ἀγωγὴν, τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν διαγνωστικὴν καὶ νοσηλευτικὴν ἐργασίαν.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῶν Ἑπισημῶν, ἐπὶ παντός θέματος ἀφορῶντος εἰς τὴν ἰατρικὴν βοήθειαν (πρόληψιν, πρόληψιν, διάγνωσιν, θεραπείαν) καὶ τὴν κοινωνικὴν μέριμναν ἀποκλινόντων ἀτόμων κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 9 τοῦ παρόντος ἀρθρου.

Ὁ Ο.Α.Ε.Δ., ἐπὶ παντός θέματος ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐνταξίαν, ὡσ καὶ τὸν ἐλεγχον καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν βλαβέντων ἐργασίας τῶν ἀποκλινόντων ἀτόμων κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 8 τοῦ παρόντος ἀρθρου.

Τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης, ἐπὶ παντός θέματος ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐξέτασιν, οργάνωσιν, λειτουργίαν καὶ ἐκπαίδευσιν ἀποκλινόντων ἀνηλικῶν (ἄρθρον 123 Π.Δ. 1976 Κώδικος), πλὴν τῆσ εἰς αὐτὰ παρεχομένησ εἰδικῆσ ἀγωγῆσ καὶ νοσηλευτικῆσ ἐπαγγελματικῆσ ἐκπαίδευσιν τῶσδε.

2. Συνιστᾶται παρ' ἐκαστῶ τῶν Ὑπουργείων Κοινωνικῶν Ἑπισημῶν καὶ Δικαιοσύνης ἰδίᾳ ἑνθεσίαν πρὸς ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὸν παρόντα νόμον ἀρμοδιοτήτων τῶν Ὑπουργῶν τῶν τῶν. Τὸ ἐπίπεδον τῶν ὡσ ἄνω βεβαιώσιν καθῶσ καὶ ἡ ἐκπαίδευσιν καὶ ἡ οργάνωσιν αὐτῶν καθορίζονται δι' ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργοῦ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ἀνεὺ δημοουργίας νέων οργάνωσιν θέσεων.

3. Ἐπὶ εἰδικῶν σχολικῶν μονάδων εἰσπράττει ἑαυτοῦσ, ἐκπαιευόμενων ὑπὸ ἑτέρων Ὑπουργείων ἢ ἐπισημῶν εἰς Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ἢ εἰς ἑτέρας ἐφαρμοζονται: αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος ὡσ πρὸς τοῦσ τῶν σχολικῶν μονάδων, τὴν οργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν, τὰ προγράμματα, τοῦσ παρεχομένους τίτλους πτυχῶν καὶ τὰ πρόσωπα τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν. Διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ δύνανται: νὰ ἐπεκτείνεται ἡ δικαιοσύνη τοῦ ὑπὸ τοῦ παρόντος νόμου προβλεπόμενου ἐκπαιευτικοῦ προσωπικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκπαιευόμενων ὑπὸ ἑτέρων Ὑπουργείων σχολικῶν μονάδων.

4. Διὰ Π. Δ/των ἐκδιδομένων τῇ προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἀρμοδίου ὀρίζονται αἱ προϋποθέσεις καὶ οἱ ὅροι, αἵτινες δύνανται πληρῶνται, τὰ ὑποβλητέα δικαιολογητικά καὶ ἡ ἀπαιτούμενη διαδικασία διὰ τὴν χορήγησιν ἀδείας πρὸς ἰδρωσιν καὶ λειτουργίαν ἐκπαιδευτηρίων καὶ ἑτέρων μονάδων εἰδικῆσ ἀγωγῆσ.

Ἄρθρον 11.

Συντονιστικὴν καὶ Γνωμοδοτικὴν Συμβούλιον Εἰδικῆσ Ἀγωγῆσ.

1. Συνιστᾶται παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Συντονιστικὴν καὶ Γνωμοδοτικὴν Συμβούλιον Εἰδικῆσ Ἀγωγῆσ ἀποτελούμενον:

α. Ἐκ τοῦ Προϊσταμένου τῆσ Διευθύνσεωσ Εἰδικῆσ Ἀγωγῆσ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆσ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

β. Ἐξ ἑνὸσ ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆσ Γενικῆσ Διοικήσεωσ Ἐπαγγελματικῆσ Ἐκπαίδευσιν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆσ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

γ. Ἐξ ἑνὸσ Συμβούλου τοῦ ΚΕΜΕ κατὰ πρότασιν εἰδικοῦ εἰς θέματα εἰδικῆσ ἀγωγῆσ.

δ. Ἐκ τῶν προϊσταμένων τῶν ἀνωτέρων Ὑπηρεσιῶν τῶν Ὑπουργείων Δικαιοσύνης, Κοινωνικῶν Ἑπισημῶν καὶ τοῦ Ο.Α.Ε.Δ.

ε. Ἐξ ἑνὸσ εἰδικοῦ ἐπιστήμονος ἔχοντος μεταπτυχιακὴσ σπουδῆσ εἰς θέματα εἰδικῆσ ἀγωγῆσ ἢ συναφεῖσ κλάδους (παιδοψυχίατρον, παιδολόγον, ψυχολόγον, κοινωνικοῦ λειτουργοῦ καὶ ἐπαγγελματικοῦ συμβούλου).

2. Ἡ θητεία τοῦ Συμβουλίου εἶναι διετής, ἡ δὲ συστάσιν αὐτοῦ γίνεται διὰ κοινῆσ ἀποφάσεωσ τῶν Ὑπουργῶν Δικαιοσύνης, Ἐθνικῆσ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Ἑργασίας καὶ Κοινωνικῶν Ἑπισημῶν.

3. Τὸ Συμβούλιον θροεῖ, παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθνικῆσ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ συστάσιν ἐκαστοῦσ ἀνά θέτηνον, ἐκαστοῦσ δι' ἑαυτοῦσ καρίσταται ἀπόφασιν.

4. Τὰ εἰς τὸ Συμβούλιον θέματα εἰσηγούνται τὰ καθ' ἑλὴν ἀρμοδία μὲλῆσ αὐτοῦ. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐφαρμόζονται ἀναλόγως αἱ διατάξεις τοῦ ἀρθρου 80 τοῦ Π. Δ/τος 147/1976 περὶ τοῦ ὄργανοῦ τῆσ Κεντρικῆσ Ὑπηρεσίασ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆσ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

5. Τὸ Συμβούλιον ἔχει τὰς παρακάτωσ ἀρμοδιοτήτας: α. Μετὰ τὴν ἐπισημῶν τῆσ ἐξέτασιν τῶν ἐν ἀρθρῳ 10 τοῦ παρόντος ἀρθρου τῆσ εἰδικῆσ ἀγωγῆσ. β. Ὑποδείκνυσι τὰ ἐκαστοτὴ κατέχουσ μέτρα πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν εἰδικῆσ ἀγωγῆσ. γ. Γνωμοδοτεῖ ἐπὶ παντός θέματος παρεχομένουσ εἰς τὴν

συνδεδεμένος του Συμβουλίου προγραμματισμένους θέσεις των εκπαιδευτικών των Γυμνασίων ή δι' αποπληρωμής των και του Γραμματίου ενός καθ' ύλην δι' αποπληρωμής προγράμτων Συμμετοχών. Προστίθεται της Καθηγητικής ομάδας και Έθνικής Παιδείας και Επαγγελματίων 3 κατάξεις του άρθρου 8 του Ν. 754/1978.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ**

Άρθρον 12.

Κλάδοι — Ειδιότητες.

α) τήν εις προσωπικόν επάνδρωσιν των εν άρθρω 3 3 είξετε α έως και ε, ζ και η εκπαιδευτηρίων και τονών ειδικής άγωγής, ως και τών εν άρθρω 7 26 Σχολικών Ψυχολογικών Στελλών, συνιστώνται: α) κατά κλάδους θέσεις:

ΜΟΝΙΜΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ

Α. Έκπαιδευτικόν προσωπικόν:

ος νηπιαγωγών	θέσεις	6
ος διδασκάλων	"	60
ος Α1 Θεολόγων	"	2
ος Α2 Φιλολόγων	"	8
ος Α3 Μοθηματικών	"	4
ος Α4 Φυσικών	"	4
ος Α8 Τεχνικών	"	10
ος Α9 Φυσικής Άγωγής	"	10
ος Α11 Μουσικής	"	10

Β. Λοιπόν προσωπικόν:

ος ΑΤ Παιδοφυλάκων	"	2
ος ΑΤ Ψυχολόγων	"	4
ος ΑΡ Έκπαιδευτικών Άδελφών	"	5
ος ΑΡ Κοινωνικών Λειτουργών	"	5
ος ΜΕ Διοικητικών Υπαλλήλων	"	5
ος ΣΕ Κλητήρων	"	10

συνιστώνται ωςάξίως α κάτωθι θέσεις νέων κλάδων:

ος ΑΤ Θεραπευτών του Λόγου	θέσεις	2
ος ΑΤ Έπαγγελματιών Συμβούλων	"	2
ος ΑΡ Βοηθών Παιδαγωγών	"	20
ος ΑΡ Θεραπευτών του Λόγου	"	2
ος ΑΡ Έκπαιδευτικών Συμβούλων	"	2
ος ΑΡ Φυσιοθεραπευτών	"	3
ος ΑΡ Έργασιοθεραπευτών	"	10
ος ΑΡ Τεχνολόγων Έκπαιδευτικών	"	2
ος ΜΕ Βοηθών Τεχνικών Έκπαιδευ-	"	10

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΕΠΙ ΣΧΕΣΕΙ
ΙΔΙΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

ων — Τραπεζονόμων	θέσεις	5
ιστηρίων	"	10

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΝΟΛΟΝ θέσεις 218

συνιστώμεναι θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού της ου 1 προστίθενται αντίστοιχως κατά κλάδους εις των άρθρων 9, 10 και 34 του Ν. 309/1976 έκτα- αύτως και εις τόν εισαγωγικόν βαθμόν του οικείου

και θέσεις προσωπικού των ως άνω παραγράφων κατανομούνται εις τά οικεία Υπουργεία και Ναιικά Δημοσίου Δικαίου διά Π. Δ/τος, εκδιδόμενου κρη- 'Υπουργών Δικαιοσύνης, Έθνικής Παιδείας και των, Έργασίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών.

4. Αι διά των εν άρθρω 6 παρ. 1 και 7 παρ. 2 Π. Δ/των συνιστώμεναι θέσεις εξορίζονται των 25 εως 15 όρι- μίνοι θέσεων Εμπειρογών Ελλήνων Σχολικών κατανομούνται διά των αὐτῶν ως άνω Π. Δ/των κατά κλάδους και εισφο- εις τά εν άρθρω 10 του παρόντος άρθρου Υπουργεία και 'Υπηρεσίαι αὐτῶν.

5. Το προσωπικόν επί σχέσε: Εθνικῶν Σχολίων θέσεται τάς διατάξεις των Ν.Δ. 385/1960 και 1198/1972.

6. Τά καθήκοντα του προσωπικού των νέων κλάδων και εξορίζονται δι' αποπληρωμῶν των κατά περιπτώσιν άρθρων προγράμτων.

7. Τυφλοί και κωφοί δύνανται να διορίζωνται εις άντι- χα σχολεία και εις θέσεις της περιπτώσεως Α' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, εφ' όσον κείνηται τά λ- εις του νόμου ορίζόμενα προσόντα, άνεξαρτήτως όριου ήλιου διορισμού.

8. Αι διατάξεις του Νῦ 682/1977 περί 'Εθνικῶν Σχολίων της Γενικής Έκπαίδευσως και Σχολικῶν Οικονομικών, εφαρμόζονται άναλόγως και επί του προσωπικού περιπτώσεως Α' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, ειδικῶν ειδιῶν σχολείων.

Άρθρον 13.

Πλήρωσις θέσεων.

1. Αι συνιστώμεναι θέσεις μονίμου προσωπικού κληρο- διά διορισμού ή διά μετατάξεως κατά τάς κοινῶς διατι-

2. Εφ' όσον δέν καθίσταται δυνατή ή κλήρωσις των των Έκπαιδευτικῶν Άδελφῶν του κλάδου ΑΡ, προλα- ται Νοσοκῆμοι μονοίτους φοιτήτως επί σχέσε: Έργασίας και του δικαίου και εις άριθμόν οὐχί μεγαλύτερον των μένων κενῶν θέσεων.

3. Μέχρις ότου καταπλήθῃ δυνατή ή κλήρωσις των των θέσεων διά μονίμου προσωπικού λόγω ήλλείψεω- στων πρὸς διορισμόν ύπεται να προσλαμβάνωνται επί Έργασίας όρισμένου χρόνου κρῖσιμα άνειστοτήτων ειδικῶν κατά τά ορίζόμενα διά κοινῶν αποφάσεων των 'Εθνικῆς Παιδείας και Θρησκευμάτων, Οικονομικῶν και 'Υπηρεσιῶν και του κατά περιπτώσιν άρθρου προγράμ α) όποῖαι καθορίζονται κατ' εῖρος των άποφά-

Άρθρον 14.

Προσόντα.

1. Τά προσόντα του προσωπικού, διά την πλήρωσιν άρθρω 12 παρ. 2 προϋποκειμένων θέσεων νέων κλάδων, ζονται ως άκολούθως:

α. Κλάδου ΑΤ Θεραπευτών του λόγου: Πτυχίον θεω- του λόγου Ανωτάτης Σχολής της άλλοδακῆς ή πτυχίον δαγωγικῶν Ανωτάτης Σχολής της άλλοδακῆς με έξο- σον εις την θεράπειαν του λόγου.

β. Κλάδου ΑΤ Έκπαιδευτικῶν Συμβούλων: Πτυ- νωτάτης Σχολής και πτυχίον της Σχολής Έκπαιδ- Προσανατολισμοῦ του Ο.Α.Ε.Δ. ή πτυχίον Έκπαιδ- Συμβούλου Ανωτάτης Σχολής της άλλοδακῆς.

γ. Κλάδου ΑΡ Βοηθῶν Παιδαγωγῶν: Πτυχίον του άρθρου 16 παρ. 3 του παρόντος Νόμου ή πτυχίον τέρης Σχολής Βοηθῶν Παιδαγωγῶν ή πτυχίον άντι- ιστοχίου Σχολής της άλλοδακῆς.

δ. Κλάδου ΑΡ Θεραπευτών του λόγου: Πτυχίον του λόγου Ανωτάτης Σχολής της άλλοδακῆς ή πτυ-

ε. Κλάδου ΑΡ Έκπαιδευτικῶν Συμβούλων: Πτυ- παγγελματικού Συμβούλου Ανωτάτης Σχολής της ή- ιστοχίου Σχολής της άλλοδακῆς.

στ. Κλάδου ΑΡ Φυσιοθεραπευτών: Πτυχίον ή Φυσιοθεραπευτῶν ΚΑΤΕΘ ή έπίσης ίστοχίου ή Φυσιοθεραπευτῶν της άλλοδακῆς ή άλλοδακῆς.

η. Κλάση ΑΡ Τεχνολόγων Εκπαιδευτικών: Πτυχίον της ΣΕΛΕΤΕ της ΣΕΛΕΤΕ, ή πτυχίον ή δίπλωμα δημοταγούς Τεχνικής ή Επαγγελματικής Ισοτιμίας Σχολής της άλλοδαξης.

θ. Κλάση ΜΕ Βαθμών Τεχνικών Εκπαιδευτικών: α) Πτυχίον ή δίπλωμα Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου ή Μίσης Τεχνικής Επαγγελματικής Σχολής. β) Πτυχίον παιδαγωγικών σπουδών ΣΕΛΕΤΕ ή πτυχίον ή δίπλωμα δημοταγούς Τεχνικής ή Επαγγελματικής Ισοτιμίας Σχολής της άλλοδαξης.

2. Όπου εν τω παρόντι αναφέρεται ισότιμον πτυχίον ή δίπλωμα Σχολής άλλοδαξης απαιτείται αναγνώρισις της ισότητας τούτου διά μέν τας περιπτώσεις Ιγ. δ. ε, στ. ζ. η και θ υπό του Σκευολογίου Ισοτιμίων του άρθρου 74 του Ν. 576/1977 απαρί οργανώσεως και διοικήσεως της Μίσης και Ανωτάτης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως διά δε τας περιπτώσεις Ια και β υπό του ΔΙ.ΚΑ.ΤΣΑ.

Άρθρον 15.

Επιθεωρητής Ειδικών Σχολείων.

1. Το άρθρον 22 του Ν. 309/1976 απαρί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως αντικαθίσταται ως ακολούθως:

α' Άρθρον 22.

1. Συνιστώνται τέσσαρες θέσεις Επιθεωρητών Ειδικών Σχολείων εξ ών τρεις Επιθεωρητών Β' επί μεθολογικώ κλιμακίω θ και μία Επιθεωρητού Α' επί μεθολογικώ κλιμακίω 10.

α) Είς Επιθεωρητάς Β' Ειδικών Σχολείων επί μεθολογικώ κλιμακίω θ προάγονται, κατόκιν επιλογής διά διαγωνισμοῦ, εκπαιδευτικοί λειτουργοί κειτημένοι υπέρ 15ετή δημοσίαν εκπαιδευτικήν υπηρεσίαν εξ ἧς τριπλή τοῦλάχιστον εἰς εἰδικὰ σχολεῖα ἢ ἑτέρας μονάδας εἰδικῆς ἀγωγῆς, τὰ ὑπὸ τοῦ άρθρου 15 τοῦ παρόντος ὀρίζοντα προσόντα καὶ διετή μετὰ ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν εἰδικὴν ἀγωγὴν κατὰ τῷ Μαρσαλείῳ Κανονιστικῷ Δ.Ε. ἢ ἀτίχον παιδαγωγικῶν σπουδῶν Πανεπιστημίου τῆς άλλοδαξης μὲ ἐξειδικευσιν εἰς τὴν εἰδικὴν ἀγωγὴν, ἀπεδεικνυμένην ἐκ τῶν τίτλων σπουδῶν αὐτῶν.

β) Τὰ ἀρῶντα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ ἐν γένει διοικησίαν τῆς ἐπιλογῆς, ἐναρμόνως μὲ περιλαμβανή καὶ συνέντευξιν, ὀρίζονται διὰ Π.Δ. ἐκδιδομένων κατὰ τὸν Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

γ) Εἰς Επιθεωρητὴν Α' Εἰδικῶν Σχολείων ἐπί μεθολογικῷ κλιμακίω 10 προάγεται κατ' ἐπιλογὴν Επιθεωρητῆς Β' Εἰδικῶν Σχολείων ἐπί μεθολογικῷ κλιμακίω θ μετὰ διετὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τούτου.

4. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῆς παρ. 3 τοῦ άρθρου 19 καὶ τῆς παραγράφου 5 τοῦ άρθρου 20 τοῦ παρόντος.

2. Ὁ καταρτισθεὶς κατόκιν τοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 819/1978 διεξαχθέντος διαγωνισμοῦ τὸ ἔτος 1979 καὶ ἐπιτηθέντων, ἐξυκολοῦσθεὶ ἰσχυρῶν διὰ τὴν κλήρωσιν τῶν ἐπιθεωρητῶν ὑπὸ τοῦ παρόντος νόμου θέσεων Επιθεωρητῶν Εἰδικῶν Σχολείων, μέχρι συμπληρώσεως τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Π.Δ. ὀριζομένης θέσεως καὶ τῆς δημοπρασίας του.

Άρθρον 16.

Επιμετρώσεως — Εξεικουσίης Προσωπικοῦ.

1. Πί επιμετρώσεως καὶ ἡ ἐξεικουσίης τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ παρόντος φορέων εἰς θέσεις τῆς εἰδικῆς ἀγωγῆς καὶ εἰδικῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως ἐναρμόνως κατὰ τὰς κατὰ τὰς διατάξεις εἰς τὴν παρ. 1 τοῦ άρθρου 19 τοῦ παρόντος ὀριζομένης εἰς τὴν ἐξουσίαν τούτου καὶ τῆς ἐξουσίαν τούτου κατὰ τὸν Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

μένων ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ τῶν περὶ χορηγήσεως ἐκπαιδευτικῆς ἀδείας ἢ τῆς ἀποστολῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κατὰ τὰς διατάξεις, ὡς καὶ τοῦ άρθρου 3 τοῦ Ν. 232/1975 ἀπαρί ἐπιμετρώσεως δημοσίων ὑπαλλήλων.

Οἱ μετακταθέντες ἀρμόδιοι ἐκπαιδευτικοὶ εἰς τὴν εἰδικὴν ἀγωγὴν διατίθενται τοῦ Κράτους ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπερτίθωνται εἰς ὁμοῖα εἰδικὰ σχολεῖα τοῦλάχιστον ἐπὶ τριετίαν.

2. Αἱ προϋποθέσεις ἐφαρμόζονται τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος άρθρου, ἢ τριπλή διοικησίαν ἐκπαιδεύσεως τῶν προγραμμάτων, ὡς καὶ πάσα ἄλλη λεπτομέρεια, καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ.

3. Διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν Βοηθῶν Παιδαγωγῶν ἱδρύεται Ἀνωτάτη Σχολὴ Βοηθῶν Παιδαγωγῶν διενεῦσ φοιτήσεως εἰς τὴν ΣΕΛΕΤΕ. Τὰ τῆς ὁργανώσεως, λειτουργίας συνδύσεως τοῦ προσωπικοῦ, τῶν προγραμμάτων, τῶν ἐξετάσεων, τῆς ἐποπείας τῶν χορηγομένων τίτλων σπουδῶν καὶ πάσα ἄλλη λεπτομέρεια διέπονται ὑπὸ τῶν ἐκείνους ἰσχυουσῶν διατάξεων περὶ ΣΕΛΕΤΕ.

4. Ἡ ἔρυστις καὶ λειτουργία ἰδιωτικῶν Σχολῶν, Ἰνστιτούτων ἢ Κέντρων διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ εἰδικευσιν ἢ μετακταδύσεσιν Εἰδικῶν Διδασκάλων καὶ Νηπιαγωγῶν ἀπαγορεύεται.

5. Οἱ ἀποκερατώσαντες τὸ Τμήμα Κοινωνικῆς Θεραπευτικῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Ψυχολογικοῦ Κέντρου Νοσίου Ἐλευθέριου, κατατίθενται ἀπὸ ἐξετάσεων, σταθιακῶς καὶ κατὰ σειρὴν ἀποφοιτήσεως, εἰς τὸ Γ' ἐξάμηνον τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Βοηθῶν Παιδαγωγῶν, καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς λειτουργίας αὐτῆς.

Δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καθορίζονται ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος καταποσομένων, ὡς καὶ πάσα ἀναγκαία λεπτομέρεια ἀρμόδως εἰς τὸν τρόπον κατὰ τὰς ἐξουσίας αὐτῶν.

Άρθρον 17.

Επαγγελματικὴ ἀπόρρητος.

Διοφλοποσομένων τῶν εἰδικῶν διατάξεων τοῦ Νόμου ἢ τῶν εἰδικῶν διατάξεων ἀπορρήτου ἢ ἰσχυρῶν ἀπὸ τῆς ἀπορρήτου ἢ ἀπορρήτου ἀνωτέρων ἠθικῶν ἢ κοινωνικῶν καθήκοντων, οἱ ἐπ' οἰσθηκότες ὑπηρεσιακῆν σχέσιν ὑπηρετοῦντες ὑπάλληλοι εἰς τὰς πάσης φύσεως κληρονομίας καὶ μορφῆς ὑπηρεσίας καὶ ἱεράματα ἀποκλιθέντων ἀτόμων ὀφείλου νὰ τηροῦν ἐχευμένους καὶ ἐπὶ ἰδιωτικῶν ἀπορρήτων ἐκπεποσθέντων αὐτοῖς ἢ παρελθόντων εἰς γνῶσιν αὐτῶν κατὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγελματικῶς τῶν ἢ ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητος τῶν.

Προκαμένου οἱ ὡς ἀνω ὑπάλληλοι νὰ ἐξοσασθοῦν ὡς μάρτυρες ἐνώπιον δικαστικῆς ἢ ἑτέρας ἀρχῆς ἐπὶ τοιοῦτων ἀπορρήτων, ὀφείλου νὰ προδύνονται εἰς τριπλή δήλωσιν περὶ τῆς ἰδιότητος τῶν καὶ τῆς ἐκ μέρους αὐτῶν ὑποχρεώσεως τηρήσεως τοῦ ἀπορρήτου.

Ὀφείλου ἔτισης ἐν τῇ τήρσει τοῦ ἐπαγγελματικῶς ἀπορρήτου νὰ ἐπαγροκοῦνται ἐπὶ τῆς μυστικότητος τῶν φακίων καὶ τῆς ἀλληλογραφίας τῶν εἰς δε ὑπηρετοῦ ὑπηρεσιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Εἰδικαὶ Διατάξεις

Άρθρον 18.

Ἐπιχορηγήσεως. Ζήτησις καὶ λοιπὰ μέτρα ἐπιχορηγήσεως ἀποκλιθέντων ἀτόμων καὶ ἱεράτων.

1. Ἱεράματα ἢ Σωματεῖα ἀσχελοῦμενα μὲ τὴν εἰδικὴν ἀγωγὴν ὀφείλου, πρὸς καλύτερην ἐπιτέλειαν τοῦ ἔργου, νὰ ἐπιχορηγοῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους ἢ καὶ νὰ ἐρεθίζονται ἐκ τούτου διὰ τῶν ἀπαραίτητων ὀφείλων, παρῶν, ἐργαλείων, ἰατροτεχνικῶν, βιβλιακῶν ἐξέλκων κλπ. κατὰ τὰ δι' ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ ἐπιτιμῶνα. Τῶν

παραρτημάτων, επαρκών μέτρων δια την κάλυψιν των
... Αι οικισμοί πιστώσεις ... του προ-
... του άρθρου, δια την εκπαίδειν ... Υπουργείου,
... ως και παρά του Υπουργείου Οικονομικών.
... προσήκοντες Διευχολογίαι επί της διαδότησης ή χρη-
... χρησιμοποιώντων ποσών ή ειδών.

... την αυτὴν διαδικασία δύναται νὰ καθορίζωνται μέ-
... αποκλίνοντων ἀτόμων εἰσαγγέλιται ἡλικίας δια-
... ἐπαγγελματικῶς. ἔχει εἰδικὰ οικονομικὰ ἐπιγρ-
... χαμηλότερα ἢ καὶ ἀποκλ. ἐπιχορηγήσεις κλπ.
... ἔργων, σκευῶν, ἐργαλείων, μηχανημάτων ἢ ἑτερα
... υποβοήθησιν τοῦ ἔργου τῶν ἐκ τούτων ἐπισημα-

... αὐτὴν εἰδικὴ ἢ ἑτερα μετὰ χρησιμοποιοῦμενα δια-
... εἰδικῆς ἀγωγῆς αποκλίνοντων ἐκ τοῦ φυσιολο-
... τῶν εἰσάγονται ἀτελῶς ὑπὸ τῶν ἐπιχορηγηθέντων.
... εἰς τὴν χορηγηθῆναι τούτων συσκευῶν ἢ
... ἀπόρους μὴ ἐφαρμοσμένους μαθητῶν, πωδαστῶν
... καλύπτονται ὑπὸ τοῦ Δημοσίου, ἐπαγγελματιῶν
... τῶν ἀπαιτούμενων πιστώσεων εἰς τὸν προϋπολο-
... οῖως διακρίνει ἀφορώσαι εἰς ἐφαρμοσμένους μαθη-
... ονται, κατὰ περίπτωσιν, ὑπὸ τῶν Ἀσφαλιστικῶν
... κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τοῦ Ν. 861/1979 ἢ ὑπὸ τοῦ
... τὰς καμίνες διατάξεις.

... παυτοῦμενα δια τὴν διατακτικὴν διέλιξι καὶ μα-
... παρέχονται δωρεάν ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς ἀπο-
... μαθητῶν, πωδαστῶν καὶ φοιτητῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ἄρθρον 19.

... κτηρικῶν καὶ ἀναγνώρισις ἐκπαιδευτηρίων
... καὶ ἑτέρων μονάδων ὡς εἰδικῶν.

... τηρία καὶ ἑτεραί μονάδες οἰουδήποτε φορέως, δη-
... ωτικαί, παρέχουσαι ἐκπαιδεύσιν εἰς ἀποκλίνοντα
... κρίζονται ὡς εἰδικαί, ὡς πρὸς τὸν τομέα τούτου,
... ων τοῦ Υπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρη-
... καὶ τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἀρμοδίου Υπουργοῦ, ἐπι-
... τὰ γνώμη τοῦ ἐν ἄρθρῳ 14 Συνταγματικοῦ καὶ
... οῦ Συμβουλίου, κατ' εἰσήγησιν τοῦ ἀρμοδίου Ἐπι-
... ῶν Σχολείων. Ἀδελφ. ἀπὸ τῆς ἀναγνωριστικῆς
... εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 20.

... Νομιμοποίησης ἐκπαιδευτηρίων καὶ
... ἑτέρων μονάδων εἰδικῆς ἀγωγῆς.

... ἂν Πρόσωπα Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου ἢ
... ὡσαυτὰ ὅποια παρέχουν εἰδικὴν ἀγωγὴν ἢ ἐκπα-
... ἐκπαιδεύσιν εἰς ἀποκλίνοντα ἄτομα διενεῖ ἀδείας
... λειτουργίας ἀντιστοίχου εἰδικῆς ἐκπαιδευτικῆς
... οργεῶνται ὅπως διέτεθ ἔτους ἀπὸ τῆς δημοσιεύ-
... ρόντος, προοὺν εἰς τὰς δεούτας ἐνεργείας διὰ
... θέσεις ἰδρυστικῆς καὶ λειτουργίας τοιαύτης μονάδος,
... λείονται ἀποδοτικῶς τοῦ δικαιώματος τῆς παρο-
... ἀγωγῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ σχο-
... ἐντός τοῦ ὅπου ἐκκρίεται ἡ λήξις τῆς ἐτησίας
... δεσμίας.

... οργῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων
... ἢν λειτουργίας τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παρα-
... ὶν, ἐφ' ἑσὶν ἡθέλω κρῖνει, μετὰ γνώμη τοῦ Ἐπι-
... ὶν Εἰδικῶν Σχολείων, δεῖ τὸ οἶκισον νομικὸν ἢ
... ὶν δὲν συμφωρῶδη κατὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς
... ὶς τοῦς ὅρους παροχής τῆς εἰδικῆς ἀγωγῆς.

Ἄρθρον 21.

... λειτουργίᾳ ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων
... μονάδων εἰδικῆς ἀγωγῆς εἰς τὸν τομέα

... καὶ ἰδιωτικῶν καὶ Οἰκονομικῶν καὶ τῶν κατὰ εἰρήσει-
... ἰδιωτικῶν δύναται νὰ κατεπίσειν ἐγγεγραμμένα
... κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος νομοθετήσεως, σχολεία,
... τῆς καὶ εἰδικαί ἐπαγγελματικαί σχολαί τῶν ἱδρυθῶν,
... νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου
... μὴ ἔχοντα κερδοσκοπικὴν χαρακτῆρα, κατὰ τὴν εἰρήσει-
... των.

2. Τὸ διδασκαλικὸν προσωπικὸν τὸ ὑπηρετοῦν εἰς τὰ κατὰ
... τὴν προηγουμένην παράγραφον καθιστήματα ἐπαιδευτικὰ σχολεία,
... ὡς καὶ εἰς τὰς μονάδας τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 20
... τοῦ παρόντος, προσλαμβάνεται εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαιδεύσειν
... ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀπὸ τῶν ἑξῆς κατὰ
... τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 30 τοῦ Ν. 682/1977, ἐφ' ἑσὶν ἡ
... των.

α. Κεκρίθηται τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα προσόντα διὰ τὴν
... ὑπηρεσίαν εἰς θέσιν δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

β. Ἐχει διαιτητὴ τοῦλάχιστον πραγματικὴν ὑπηρεσίαν εἰς εἰ-
... δικὸν σχολεῖον ἢ ἱδρυμα ἀποκλίνοντων ἀτόμων.

Ἄρθρον 22.

Προσαρμογὴ λειτουργούντων ἰδιωτικῶν
... ἐκπαιδευτηρίων εἰδικῆς ἀγωγῆς.

1. Τὰ οἰουδήποτε τύπου καὶ οἰουδήποτε σταθμοῦ λειτουργ-
... ὦντα ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ λοιπαὶ μονάδες εἰδικῆς
... ἀγωγῆς ἐπιτίθου νὰ προσαρμοθοῦν πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ
... παρόντος ὡς πρὸς τὰ προγράμματα μὲν διδασκαλίας ἐπι-
... τικίας, τὰ προσόντα δὲ τοῦ προσωπικοῦ τῶν κατὰ τὴν
... ἀποράσεων τοῦ Υπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευ-
... μῶν ὀριζόμενα. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐχθρῶς ἐπι-
... ρόντος ἀπαγορεύεται ἡ πρόβλησις νέου ἐκπαιδευτικοῦ
... πικῶ μὴ κεκτημένου τὰ ὑπὸ τοῦ παρόντος νόμου προβλεπόμενα
... προσόντα.

2. Αἱ Κατώτεροι Ἡμερήσια Τεχνικαί καὶ Ἑσπε-
... ρικαί Σχολαί, αἱ παρέχουσαι ἐπαγγελματικὴν ἐκπαιδεύσειν
... ἀποκλίνοντα ἄτομα, ὑπάγονται ἐφ' ἑξῆς εἰς τὰς διατάξεις
... τοῦ παρόντος καὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ
... γίου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ὡς ἔχουσι
... ρυθμίσεως τῶν τῆς οργάνωσεως καὶ λειτουργίας αὐτῶν
... Π. Δ/των ἐκδοθέντων προτάσει τοῦ Υπουργοῦ Ἐθνικῆς
... Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἀρ-
... διοῦ Υπουργοῦ.

Ἄρθρον 23.

Ρύθμισις καταστάσεως προσωπικοῦ δημοσίου
... εἰδικῶν σχολείων καὶ τεχνικῶν ἐπαγγελματικῶν σχολείων

1. Τὸ μόνιμον προσωπικὸν τὸ ὑπηρετοῦν κατὰ τὴν
... οἰουσίαν τοῦ παρόντος νόμου εἰς δημοσία εἰδικὰ ἐκπαιδευ-
... τικὰ καὶ εἰς τὰς θέσεις του, κατατασσόμενον ἀναλόγως τῶν
... οἰουσίαν εἰς τοὺς ἀντιστοιχοῦς κλάδους τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ
... ρόντος.

2. Τὸ ἐπὶ σχέσει ἰδιωτικοῦ δικαίου ὑπηρετοῦν κατὰ
... δημοσίευσιν τοῦ παρόντος νόμου εἰς δημοσία εἰδικὰ ἐκπαιδευ-
... τικὰ προσωπικὸν παραμένει ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ
... ρεὶ τὴν σχέσιν ἐργασίας ἐφ' ἣν εἶχε προσληθῆ.

3. Διὰ τῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 6 καὶ 7 τοῦ παρόντος
... δημοσίων Π. Δ/των θέλου καθορισθῆ τὰ τῆς κατὰ τὴν
... καὶ τῆς ἐνάρξεως τοῦ κατὰ τὴν ἀνωτέρω παραγράφον
... προσωπικοῦ.

4α. Τὸ ἐπὶ νηπιαγωγῶν καὶ θεοσοφικῶν ἐκπαιδευ-
... τικῶν προσωπικῶν, τὸ ὑπηρετοῦν κατὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαιδεύσειν
... τος νόμου εἰς τὰ δημοσία εἰδικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ ἐπὶ τῇ
... πτυχίον μεταεκπαιδεύσεως εἰς τὴν εἰδικὴν ἀγωγὴν
... εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ οἰκιστοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ
... ποδότησιν τοῦ εἰς κανονικὴν σχολεῖον τῆς ἐκπαιδεύσεως
... ἢ παραμένει εἰς τὴν θέσιν, ἢν κατέχει, ἐφ' ἣν εἶχε προσληθῆ
... καὶ ἔχει τοῦλάχιστον πενταετὴν πραγματικὴν ὑπηρεσίαν
... εἰδικῶν σχολείων, κατὰ τὴν εἰδικὴν ἐκπαιδεύσειν τοῦ
... δημοσίου.

β. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν καλεῖται πρὸς τὴν

των του νομίμου άρθρου εξακτίων και εις ποσόν του συνόλου των εξαγομένων, εφ' όσον δεν έχουν έτος της ηλικίας του. Διά τον σκοπόν αυτόν προεβλήθη τριών έτων από της εκδόσεως της από της παραμονής του εις θέσιν ειδικού σχολείου της απράκτου της προεβλήθη τούτης οι εκπαιδευόμενοι τίθενται εις την διάθεσιν του ειδικού υπηρεσιακού προς τοποθέτησιν των εις κανονικών σχολείων τούτων.

α) των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικογενικών καθορισθήσονται τα της τακτοποίησης του προσωπικού των παρ. 1 και 2 άρθρου επί θεμάτων ειδικής άγωγής.

β) οι υπάλληλοι εκ του μοναχικού Τμήματος Μετακινήσεως την ειδικήν άγωγήν διδάσκοντες και έχοντες εκπαιδευτικόν μείζονος διάρκειας, εξαιρούνται από της πτυχίον μετακτακτοποίησης διετούς διάρκειας τήν άγωγήν.

γ) διδακτικόν και εποπτικόν προσωπικόν των ειδικών ανεξαρτήτως βαθμού καταβάλλεται από της 1ης 1981 επίδομα δυσμενών συνθηκών εργασίας ίσον του εκάστοτε βασικού μισθού του του βαθμού, κατεχομένου βαθμού.

Άρθρον 24.

Βοηθοί Παιδαγωγοί εξ άλλων σχολών, των πρώτων εφαρμογήν του παρόντος και εφ' όσον προς διορισμόν Βοηθοί Παιδαγωγοί δύνανται να τίθενται εις τάς θέσεις αυτές προς κάλυψιν ύφισταμένων πτυχούχοι των Σχολών Οικιακής Οικονομίας, Εργασίας και Βρεφονηπιοκόμων.

κατά το άρθρον 23 παρ. 5 εκδοθησόμενων από τον ρυθμιστή τα της ταχυρρυθμίας εκπαίδευσως ειδικής άγωγής του προσωπικού της ανωτέρω

Άρθρον 25.

Πρότυπον Ειδικών Σχολείων Αθηνών. 453/1937 περί ίδρύσεως σχολείου άνωμάλων κειμένων παιδιών», ως και ο Α.Ν. 1949/1948 περί και συμπληρώσεως του Α.Ν. 453/1937» καθόλου Πρότυπον Ειδικών Σχολείων Αθηνών υπάκει εις τάς διατάξεις του παρόντος και προσαρτάσθαι Διδακταλείων Δ.Ε. ως πλήρες Πρότυπον διὰ την πρακτικήν άσκησην των εις άγωγήν μετακτακτουμένων διδασκάλων.

α) μετ' εφ' Διευθυντής του Πρότυπου Ειδικού Σχολείου λογίζεται εφ' έξης κατέχων προσωρινήν ή άνευ άσκήσεως διδακτικήν έργου τού κλάδου άγωγικού της παρ. 5 του άρθρου 11 του Ν. 1035/1980 ρυθμίσεως ενίων εκπαιδευτικών και εκπαίδευσιν.

αυτή θέσις καταργείται, ήμα τή καθ' οίον χωρήσει εκ της υπηρεσίας, του κατέχοντος

Άρθρον 26.

Κύρωσις αποφάσεων.

η) της Ισχύουν αι υπ' αριθ. 120883/20.9.72 δημοτικών σχολείων (ΦΕΚ 793/1972 τ. 9.4.73 περί ίδρύσεως δημοτικών σχολείων οργανικών θέσεων των διδασκάλων) (ΦΕΚ 1035/1980) αποφάσεις του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα δε εις τούτων περιλαμβανόμενα ειδικά

Άρθρον 27.

Αρμοδιότητες ΚΕΜΕ.

1. Δεν θίγονται διά του παρ' ότος αι επί της ειδικής άγωγής αρμοδιότητες του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επισμορφώσεως (ΚΕΜΕ).

2. Συνιστώνται δύο θέσεις Σμβούλων Β' του ΚΕΜΕ, ή μία της ειδικότητος Προγραμματισμού της Εκπαίδευσως και ή άλλη Αξιολογήσεως Εκπαιδευτικής Πολιτικής, επί αντιστοίχου μειώσει δύο (2) θέσεων Εισηγητών του ΚΕΜΕ των αυτών ειδικότητων. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αι διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του ν. 967/1979 περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του ν. 186/1975 περί του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επισμορφώσεως και διατάξεων των του προσωπικού της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ρυθμίσεως ενίων ζητημάτων της εκπαίδευσως, απαιτουμένης ήμα και της δημοσιεύσεως έπιστημονικών εργασιών.

Άρθρον 28.

Δι' αποφάσεως του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δύνανται να αποσπώνται παρά τη Διευθύνσει Ειδικής Άγωγής του Υπουργείου Παιδείας μέχρι δύο εκπαιδευτικοί λειτουργοί, ειδικευμένοι επί θεμάτων ειδικής άγωγής, με τίτλους ανωτέρων μεταπτυχιακών σπουδών εν τη άλλοδαπή, βάσει των περι άποσπάσεων εις την Κεντρικήν Υπηρεσίαν του Υπουργείου Παιδείας εκπαιδευτικών λειτουργών κειμένων διατάξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΛΟΙΠΑ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρον 29.

Διδακτηριακά συγκροτήματα.

1. Εις έκαστον διδακτηριακό συγκρότημα, εις τού οποίον περιλαμβάνονται πλέον των τριών σχολεία γενικής ή και επαγγελματικής εκπαίδευσως δύναται να προσλαμβάνεται συντηρητής των μηχανολογικών και ηλεκτρολογικών εργαταστάσεων αυτού, επί σχέσει εργασίας ιδιωτικού δικαίου άορίστου χρόνου.

2. Παρ' έκαστω των διδακτηριακών συγκροτημάτων συγκροτείται ενιαία Σχολική Έφορεία και ενιαίον Σχολικόν Ταμείον εις τή όποιον συγχωνεύονται τά ύφισταμένα τούτα. Η Σχολική Έφορεία αποτελείται εκ των Διευθυντών των συστεγαζομένων Σχολείων ή των νομίμων άναπληρωτών των, υπό την προεδρίαν του άρχαιότερου εξ αυτών.

Άρθρον 30.

Μεταθέσεις και τοποθετήσεις εκπαιδευτικών επί σχέσει ιδιωτικού δικαίου.

Εις την παράγγ. 3 του άρθρου 11 του Ν. 1035/1980 προστίθεται παράγραφος, ήον ούτω:

«Διά την συμπλήρωσιν του απαιτουμένου κατά τάς κειμένας διατάξεις, χρόνου υπηρεσίας δια την μετάθεσιν των ιδιωτικών εκπαιδευτικών, εντός των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης, συνυπολογίζεται και ή τυχόν προϋπηρεσία τούτων εις την δημοσίαν εκπαίδευσιν. Οι υπηρετούντες εις την δημοσίαν εκπαίδευσιν επί σχέσει εργασίας ιδιωτικού δικαίου εκ/κοί, δεν καταλαμβάνουσιν οργανικήν θέσιν εις τά σχολεία, αλλά τοποθετούνται εντός της τούτης πόλεως προς κάλυψιν ύφισταμένων υπηρεσιακών αναγκών».

Άρθρον 31.

Τροποποιήσεις και συμπληρώσεις Π. Διατάξεων.

Διά Π. Δ/τος, ενδεδειγμένης ήμα ειδικότητος, και

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1982

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
117

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Οργάνωση και λειτουργία των μονάδων ειδικής αγωγής. 1

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Ριπή της Συμφωνίας για την επίδοση δικαιώσεων Έλληνας — Πακιστάν (Τεχεράνη 20.7.1977 — 8.5.1978). 2

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 603

Οργάνωση και λειτουργία των μονάδων ειδικής αγωγής.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

τις διατάξεις της παραγράφου 4, του άρθρου 3, του Ν. 1143/1981 «Περί Ειδικής Αγωγής, Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως, Απασχολήσεως και Κοινωνικής Εργασίας των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμου άλλων τινών εκπαιδευτικών διατάξεων» (ΦΕΚ 80/1981 τ. Α').

τις διατάξεις του άρθρου 27 του Ν. 1143/1981 και του άρθρου 2 του Ν. 186/1975 «περί του Κέντρου Έκπαιξης, Μελετών και Επιδιορθώσεως (Κ.Ε.Μ.Ε.)».

ή με αριθμό πράξεως 23/14.4.1982 γνωμοδότηση του Κ.Ε.Μ.Ε.

ή με αριθμό 474/1982 γνωμοδότηση του Συμβουλίου Επικράτειας, ύστερα από πρόταση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και

ήν αρ.ο. Η/5421/7.7.1982 (ΦΕΚ 474/16.7.1982 Κοινή Απόφαση του Πρωθυπουργού και Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων σχετικά με την «Ανάμοδιση των σπουδών Υποψηφίων Έθνικής Παιδείας στήσεων» αποφασίζουμε :

Άρθρο 1.

Οργανισμός και τύπος των μονάδων ειδικής αγωγής.

Οι μονάδες ειδικής αγωγής θεσπίζονται :

α) ως αυτοτελή ειδικά σχολεία όλων των βαθμίδων και ειδικοί τύποι ή τμήματα ειδικής αγωγής, που λειτουργούν σε κανονικά σχολεία της Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

2. Στις μονάδες αυτές παρέχεται ειδική αγωγή και εκπαίδευση και οι τύποι τους ορίζονται ως εξής :

α) Ειδικά σχολεία για παιδιά που υστερούν νοητικά. Τα σχολεία αυτά δέχονται μαθητές που έχουν δείκτη νοημοσύνης κάτω από το ένδεικτικό όριο 75 και που είναι εκπαιδεύσιμοι ή ασκήσιμοι, όπως διαπιστώνεται από Ιατροπαιδαγωγική υπηρεσία του άρθρου 7, του Ν. 1143/1981.

β) Ειδικά σχολεία για τυφλά παιδιά. Τα σχολεία αυτά δέχονται μαθητές, οι οποίοι δεν μπορούν να παρακολουθήσουν αποτελεσματικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα του κανονικού σχολείου, εξαιτίας όλικής ή μερικής τυφλότητας.

γ) Ειδικά σχολεία για κωφά και βαρήκοα παιδιά. Τα σχολεία αυτά δέχονται μαθητές, οι οποίοι, εξαιτίας όλικής ή μερικής κωφότητας, δεν μπορούν να παρακολουθήσουν αποτελεσματικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα του κανονικού σχολείου.

δ) Ειδικά σχολεία για σωματικά ανάπηρα παιδιά. Τα σχολεία αυτά δέχονται μαθητές, οι οποίοι παρουσιάζουν σωματικές αναπηρίες σε βαθμό που δεν τους επιτρέπει να φοιτήσουν και να παρακολουθήσουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα του κανονικού σχολείου.

ε) Ειδικά σχολεία για συναισθηματικά διαταραγμένα και κοινωνικά δυσπροσαρμόστα παιδιά. Τα σχολεία αυτά δέχονται μαθητές, οι οποίοι, ανεξάρτητα από αιτιολογία, παρουσιάζουν συναισθηματικές διαταραχές, και δυσκολίες προσαρμογής, σε βαθμό που δεν επιτρέπουν τη φοίτησή τους σε κανονικό σχολείο.

στ) Ειδικά σχολεία για ψυχικά πάσχοντα παιδιά. Τα σχολεία αυτά δέχονται μαθητές, οι οποίοι παρουσιάζουν ψυχικές ασθένειες σε βαθμό που δεν τους επιτρέπουν την παρακολούθηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του κανονικού σχολείου.

ζ) Πολυδύναμα κέντρα ειδικής αγωγής, στα οποία παρέχεται εκπαίδευση σε περισσότερες από μία κατηγορίες αποκλινόντων παιδιών. Τέτοια κέντρα μπορούν να ιδρύνονται σε περιοχές όπου οι ανάγκες το απαιτούν και οι συνθήκες το επιτρέπουν.

η) Μαθητές, οι οποίοι παρουσιάζουν περισσότερα από ένα χαρακτηριστικά εγγεγραμμένα σε ειδικά σχολεία του τύπου ή όποιου ανακατακρίνεται περισσότερο στο βασικό τους επίπεδο.

θ) Τέλειες ή τμήματα κανονικών εκπαιδευτικών μονάδων στα οποία παρέχεται ειδική εκπαίδευση, λειτουργούν ειδικές τάξεις ή τμήματα ειδικής αγωγής.

ς ειδικές τάξεις ή τμήματα ειδικής άγωγής φοιτούν άνωτες μαθητές μιας ή περισσότερων κατηγοριών, είναι έγγεγραμμένοι στο κανονικό σχολείο στο οποίο ή ειδική τάξη ή τó τμήμα ειδικής άγωγής.

Διευθυντές των γειτενικών κανονικών σχολείων όφείλουν διευκολύνουν την έγγραφη ή μετεγγραφη άποκλιών μαθητών στο σχολείο στο οποίο λειτουργεί ειδική ή τμήμα ειδικής άγωγής, προκειμένου να φοιτήσουν μύμα αυτό, έφόσον και οι γονείς ή κηδεμόνες τους άνουν προς αυτό.

Κάθε κανονική εκπαιδευτική μονάδα μπορεί να είναι μια ή περισσότερες ειδικές τάξεις ή τμήματα άγωγής, ανάλογα με τον αριθμό των άποκλιόντων ών. Ο αριθμός αυτός δέν μπορεί να είναι μικρότερος

Στις ειδικές τάξεις ή τμήματα ειδικής άγωγής ρμογή των ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, των διδασκαλίας κ.λ.π., ρυθμίζεται από τις διατάξεις χχούον για την ειδική άγωγή.

Οι ύποχρεώσεις και τά δικαιώματα των εκπαιδευτιών ειδικών τάξεων και των τμημάτων ειδικής άγωγής, και από τον Νόμο 1143/81 και τις λοιπές σχετικές εις πού ισχύουν για τους εκπαιδευτικούς τής Γενικής Παγγέλιματικής Έκπαίδευσης.

Οι ειδικές τάξεις και τά τμήματα ειδικής άγωγής εδίδουν τίτλους σπουδών. Οι τίτλοι των μαθητών δικών τάξεων ή τμημάτων ειδικής άγωγής εκδίδονται κανονικό σχολείο στο οποίο είναι έγγεγραμμένοι.

Άρθρο 2.

Σχολική Περιφέρεια.

Οι μονάδες ειδικής άγωγής δέν έχουν περιφέρεια. Σε μονάδα ειδικής άγωγής έγγράφονται παιδιά που πάζουν άποκλιση αντίστοιχη με τον τύπο τής μονάδας σύμφωνα με την έπιθυμία των γονέων ή κηδεμόνων αι έφόσον υπάρχουν κενές θέσεις σ' αυτή.

Άρθρο 3.

Εξη ειδικών δημοτικών σχολείων και νηπιαγωγείων. α) ειδικά νηπιαγωγεία είναι μονοθέσια ή διθέσια. οθέσια είναι εκείνα στα οποία φοιτούν από 5-8 νήπια, νηπιαγωγό και διθέσια είναι εκείνα στα οποία φοιπό 9-16 νήπια, με δύο νηπιαγωγούς. β) ειδικά δημοτικά σχολεία κατατάσσονται ως εξής, α με τον αριθμό των οργανικών θέσεων του διδακτικού πικου και του αριθμού των μαθητών, κατά τάξη :

Σχολοι	Μαθητές	Όργανικότητα
1	5-8	1/θέσιο
2	9-16	2/θέσιο
3	17-24	3/θέσιο
4	25-32	4/θέσιο
5	33-40	5/θέσιο
6	41-48	6/θέσιο

Η οργανικότητα των θέσεων ειδικών δημ. σχολείων. ρύλο, όρίζεται από τις αντίστοιχες διατάξεις πού κάθε φορά για τά κανονικά σχολεία.

ν δέν υπάρχουν αίτήσεις για την πλήρωση των ών κενών θέσεων, κατά φύλο, οι θέσεις αυτές μποπληρωθούν ανεξαρτήτως φύλου.

ς θέσεις των Διευθυντών Β' και Α' στα ειδικά ολεία, λημβάνουν Διευθυντές Β' και Α' πού έχουν μετεκπαίδευση στην Ειδική Άγωγή, από τó ειο Διδασκαλείο Δημοτικής Έκπαίδευσης (Μ.Δ. Πανεπιστήμιο του έξωτερικού.

αλοι μετεκπαίδευθέντες στην Ειδική Άγωγή, πού ται στο βαθμό του Διευθυντή Β' και Α', προκειμένου η πως με άλλα, τους έφόσον δέν υπάρχουν κενές

Μέχρι να ύπάρξουν Διευθυντές Β' και Α' μετεκπαίδευθέντες στην Ειδική Άγωγή, όλες οι οργανικές θέσεις των ειδικών εκπαιδευτικών μονάδων, πληρώνονται με δασκάλους μετεκπαίδευθέντες στην Ειδική Άγωγή.

Άρθρο 4.

Έσωτερική διάρθρωση των ειδικών δημοτικών σχολείων.

Η έσωτερική διάρθρωση των ειδικών δημοτικών σχολείων είναι ή ίδια με αυτή των κανονικών δημοτικών σχολείων.

Ο Ό'Επιθεωρητής ειδικών σχολείων, μετά από πρόταση του συλλόγου των διδασκόντων και ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών και τó επίπεδο σχολικής τους ώριμότητας, μπορεί να έγκρινει την δημιουργία μέχρι δύο (2) προκαταρτικών τμημάτων στην πρώτη (Α') τάξη. Τό Τμήμα ή τά τμήματα αυτά άποτελούν την προβαθμίδα του ειδικού δημοτικού σχολείου, οι Α' και Β' τάξεις την κατώτερη βαθμίδα, οι Γ' και Δ' τάξεις την μέση και οι Ε' και ΣΤ' τάξεις την άνωτερη βαθμίδα.

Στην προβαθμίδα των 4/θέσιων και άνω ειδικών δημ. σχολείων μπορεί να τοποθετείται νηπιαγωγός, πού έχει μετεκπαίδευθεί στην Ειδική Άγωγή.

Άρθρο 5.

Βιβλία και έντυπα πού πρέπει να τηρούνται.

Τά έπίσημα ύπηρεσιακά βιβλία και έντυπα πού πρέπει να τηρούνται από τις μονάδες ειδικής άγωγής είναι τά παρακάτω :

Ειδικά Σχολεία :

Α' Βιβλία

1. Βιβλίο μητρώου και προόδου μαθητών. Οι μαθητές πού έρχονται για πρώτη φορά στο σχολείο, έγγράφονται στο βιβλίο μητρώου και προόδου των μαθητών με την παρακάτω σειρά :

α) Έγγράφονται με άλφαβητική σειρά, οι μαθητές τής Α' τάξης, και κατανέμονται στις προκαταρτικές, όπου καταρτίζονται τέτοιες.

β) Με άλφαβητική σειρά οι μαθητές των ύπολοίπων τάξεων.

Στό βιβλίο αυτό καταχωρίζονται τά παρακάτω στοιχεία : αα) Στοιχεία ταυτότητας (ονοματεπώνυμο, όνομα πατέρα και μητέρας, τόπος γέννησης, ήμερομηνία γέννησης, Δήμος ή Κοινότητα πού είναι έγγεγραμμένος, Νομός, αριθμός μητρώου ή δημοτολογίου, Ιθαγένεια, θρήσκευμα, φύλο, έπάγγελμα πατέρα και μητέρας, διέυθυνση σπιτιού).

ββ) Στοιχεία έγγραφής : τάξη, τίτλος έγγραφής (είδος, αριθμός και ήμερομηνία, άρχη από την όποια εκδόθηκε), σχολική χρονιά.

γγ) Βαθμολογική κατάσταση : τάξη, βαθμολογία κάθε τριμήνου, μέσος όρος, βαθμολογία σε κάθε μάθημα και μέσος όρος έπίδοσης σ' όλα τά μαθήματα, άπουσίες δικαιολογημένες (+), άδικαιολόγητες (-), και ή διαγωγή.

2. Βιβλίο πιστοποιητικών σπουδής.

Σ' αυτό τó βιβλίο καταχωρίζονται τά παρακάτω στοιχεία των κάθε είδους τίτλων πού εκδίδονται (άπολυτηρίων, άποδεικτικών, ένδεικτικών) : ό αζξοντας αριθμός στο Βιβλίο πιστοποιητικών Σπουδής, ό αριθμός μητρώου του μαθητή, τó όνοματεπώνυμο, τó όνομα του πατέρα, ή τάξη, τó είδος τίτλου και ή ήμερομηνία πού εκδόθηκε.

3. Ημερολόγιο Σχολικής ζωής.

Σ' αυτό καταχωρίζονται, οι δραστηριότητες πού άναπτύσσονται στα πλαίσια τής σχολικής ζωής, και κάθε γεγονός πού άξίζει να σημειώνεται και έχει σχέση με τή λειτουργία του σχολείου.

4. Μητρώο προσωπικού πού ύπηρετεί στο σχολείο.

5. Βιβλίο πράξεων του Διευθυντή.

6. Βιβλίο πράξεων του συλλόγου των διδασκόντων.

7. Ημερολόγιο

Άρθρο 9.

Σχολικές εκδρομές και επισκέψεις.
Οι σχολικές εκδρομές έχουν ψυχαγωγικό ή μορφωτικό χαρακτήρα. Μπορεί να διαρκούν ολόκληρη ή μισή ημέρα. Οι εκδρομές τις προγραμματίζει με απόφαση του διευθυντή των διδασκόντων. Όσες πραγματοποιούνται με άλλο συγκοινωνιακό μέσο πρέπει να εγκριθούν από αρμόδιο Επιθεωρητή. Οι εκδρομές για μαθητές ειδικών σχολείων εγκρίνονται από τον αρμόδιο Επιθεωρητή.

Άρθρο 10.

Μαθητών σε δημόσια ή ιδιωτικά ειδικά σχολεία. Οι μαθητές των μαθητών στα δημόσια ή ιδιωτικά ειδικά σχολεία γίνονται κατά την ίδια χρονική περίοδο, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά. Οι μαθητές των ειδικών σχολείων γίνονται με απόφαση του διευθυντή του σχολείου.

Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου. Τα παιδιά που έχουν συμπληρώσει την 1 Οκτωβρίου της προηγούμενης χρονιάς, ηλικία 5 χρόνων και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Είσοδος στην Πρώτη (Α') τάξη. Οι μαθητές που έχουν συμπληρώσει την ηλικία των 5 ετών και 6 μηνών, υποβάλλουν αίτηση για εισαγωγή στην Πρώτη (Α') τάξη του ειδικού δημ. σχολείου.

Παράλληλα ο Διευθυντής του σχολείου μεριμνά για την άσκηση των μαθητών. Η άσκηση των μαθητών γίνεται με απόφαση του διευθυντή του σχολείου.

5. Στις λοιπές τάξεις (Β'-ΣΤ') εγγράφονται όσοι μαθητές προήχθησαν από τις προηγούμενες τάξεις. Η εγγραφή των μαθητών των τάξεων αυτών γίνεται αυτοπάγια από τα σχολεία μετά την έκδοση των αποτελεσμάτων. Τυχόν διακρίσεις τους από σχολείο σε σχολείο γίνεται με τη διαδικασία μετεγγραφών, που ορίζεται από το άρθρο 13 του παρόντος Π.Δ.

6. Για τους μαθητές που δεν έχουν εγγραφεί στα Μητρώα ή Δημοτολόγια των οικείων Δήμων ή Κοινοτήτων (άρθρο 113, Ν.Δ. 720/78) και που είναι υποχρεωμένοι να φοιτήσουν, η εγγραφή τους γίνεται στο βιβλίο Μητρώου και Προόδου των μαθητών του σχολείου από τον Δ/ντή. Στην περίπτωση αυτή ο κηδεμόνας υποβάλλει υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69, όπου δηλώνει ότι ο μαθητής έχει τη νόμιμη ηλικία για να εγγραφεί στο σχολείο και ότι αναλαμβάνει την υποχρέωση για την εγγραφή του στα Μητρώα ή Δημοτολόγια μέσα σ' ένα μήνα, προσκομίζοντας στο σχολείο το αναγκαίο πιστοποιητικό γέννησης, προκειμένου να ρυθμιστεί η σχετική έκκρεμότητα.

7.α) Όσοι έχουν τη νόμιμη για εγγραφή ηλικία και δεν είναι δηλωμένοι στα μητρώα αρρένων ή στα δημοτολόγια του οικείου Δήμου ή Κοινότητας (άρθρο 3 και επ. του Π.Δ. 762/1970), γίνονται πάντοτε δεκτοί για φοίτηση και εγγράφονται υποχρεωτικά στο βιβλίο μητρώου και προόδου των μαθητών.

β) Ο Διευθυντής του σχολείου μεριμνά για την τακτοποίηση της έκκρεμότητας στο Δήμο ή την Κοινότητα, μέχρι τέλους του σχολικού έτους.

γ) Οι μαθητές αυτοί θεωρούνται κανονικοί και λαμβάνουν κανονικούς τίτλους σπουδών, εφόσον έχει τακτοποιηθεί η έκκρεμότητα εγγραφής τους στα μητρώα αρρένων ή στα δημοτολόγια του Δήμου ή της Κοινότητας, μέχρι τέλους του σχολικού έτους.

8. Οι μαθητές που προέρχονται από ιδιωτικά σχολεία, εγγράφονται στα δημόσια ή ιδιωτικά ειδικά σχολεία, με βάση τον τίτλο σπουδών τους, ο οποίος είναι θεωρημένος από τον αρμόδιο Επιθεωρητή. Στην περίπτωση αυτή τηρείται και η προϋπόθεση του εδαφίου γ', της παρ. 4 του παρόντος άρθρου.

9. Οι αποκλίνοντες μαθητές, που διδάχθηκαν στο σπίτι με την ευθύνη των γονέων ή κηδεμόνων τους και οι οποίοι δεν φοίτησαν καθόλου στο σχολείο, εξαιτίας ειδικών παθήσεων, γράφονται στα δημόσια ή ιδιωτικά ειδικά σχολεία μετά από κατατακτήρια εξέταση, η οποία γίνεται ύστερα από απόφαση του αρμόδιου Επιθεωρητή των κανονικών σχολείων. Η εξέταση αυτή γίνεται στα 4/θέσια και άνω δημοτικά σχολεία από τριμελή εξεταστική επιτροπή δασκάλων, που ορίζονται από το Διευθυντή του σχολείου και στα 1/θέσια μέχρι και 3/θέσια ειδικά σχολεία από διμελή επιτροπή δασκάλων, που ορίζονται από τον Επιθεωρητή των κανονικών σχολείων της Περιφέρειας. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση απαραίτητα παίρνει μέρος και ο Διευθυντής του δημοτικού σχολείου από το οποίο προέρχεται ο μαθητής. Οι μαθητές αυτοί κατατάσσονται σε τάξη για την οποία κρίνονται ικανοί, αλλά ποτέ σε τάξη ανώτερη απ' αυτή που αναλογεί στη χρονολογική τους ηλικία.

Η κατατακτήρια αυτή εξέταση περιλαμβάνει προφορική εξέταση και απάντηση των ερωτηματολογίων που αναφέρονται στο άρθρο 15 του παρόντος. Γίνεται δε σε όλα τα μαθήματα που διδάσκονται στην τάξη, στην οποία ο εξεταζόμενος ζητάει την κατάρτιση και διατάσσεται από τον Επιθεωρητή των κανονικών σχολείων της Περιφέρειας στην οποία ανήκει το σχολείο, όπου πρόκειται να εγγραφεί ο μαθητής.

Παθήσεις που δικαιολογούν τη μη εγγραφή του μαθητή στο σχολείο ή τη διακοπή της φοίτησής του ή την εξεταστική αυτή εξέταση από τον αρμόδιο Επιθεωρητή των κανονικών σχολείων της Περιφέρειας.

ύνται από θεράποντες ειδικούς γιατρούς, ύστερα από
ωνη γνωμάτευση της αρμόδιας κατά τόπους Α/θμιας
οινομικής Έπιτροπής (άρθρο 11 του νόμου 1811/51,
τροποποιήθηκε από το νόμο 22/1975) και που
ρέπουν την παραπομπή του σε κατατακτήρια εξέταση,
οι παρακάτω :

Ορθοπαιδικές παθήσεις οστών και αρθρώσεων που
ανάγκη μακράς ακινησίας ή κατάκλισης για θεραπεία.
Τετραπληγίες, παραπληγίες, ήμιπληγίες σπαστικές ή
πρές.

Χορεία.

Αθétωση.

Χρόνιες νευρολογικές αρρώστιες, δηλαδή : μυοπά-
ή έγκεφαλοπάθειες, που καθιστούν αδύνατη την κανο-
βάδιση

Αρρώστια του Χάνσεν στο στάδιο της μετάδοσης.

Επιληψία μορφής πυκνοληψίας.

Ανοικτή φυματίωση των πνευμόνων.

Φυματιώδης μηνιγγίτιδα.

Νεοπλασίες βραδείας εξέλιξης.

Βαριές αιμολυτικές αναιμίες, που απαιτούν συχνές
γγίσεις αίματος.

Καρδιακές ή νεφρικές χρόνιες παθήσεις, που δεν μπο-
ν' αντισταθμιστούν.

Αιμορροφιλίες.

Βαριά λνώδης κυστική παγκρεατίτιδα.

Κάθε πάθηση για τη θεραπεία της οποίας ο μαθητής
μεινε στο Νοσοκομείο πέρα από 3 μήνες.

διατάξεις της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται και
μαθητές οι οποίοι, εξαιτίας απομακρυσμένης διαμονής
βεβαιώνεται από τον αρμόδιο Έπιθεωρητή Ειδικών
λείων, δεν μπορούν να φοιτήσουν στην ειδική σχολική
δα.

Όσα αφορούν στην έγγραφη και τις εξετάσεις μαθη-
ειδικών σχολείων του εξωτερικού σε αντίστοιχες τά-
ή βαθμίδες των ειδικών σχολείων στην Ελλάδα,
νται από τις διατάξεις που είναι σχετικές για τις
κρές σε σχολείο Γενικής Έκπαίδευσης.

Οι μαθητές, παιδιά άθιγγάνων, που δεν έχουν καμιά
ρότητα, εγγράφονται στην Πρώτη (Α') τάξη του ει-
σχολείου με τη ληξιαρχική πράξη γέννησής τους,
σης και με την προϋπόθεση που προβλέπεται από το
αυτό (παράγραφος 4, έδαφιο γ'). Στη συνέχεια με
φό του ο Διευθυντής του σχολείου γνωρίζει αυτό
άρμοδια Νομαρχία για να φροντίσει για την τακτο-
του λέματος της Ιθαγένειάς τους στα οικεία Μητρώα
μοτολόγια.

τις λοιπές τάξεις του ειδικού σχολείου οι μαθητές
εγγράφονται με τον τίτλο σπουδών τους.

Όσοι επικαλούνται ξένη ύπηκοότητα, καθώς και
που δεν μπορούν να αποδείξουν την απόκτηση ελλη-
ή ξένης Ιθαγένειας, όταν πρόκειται να εγγραφούν
ριαδήποτε τάξη του ειδικού σχολείου, έχουν υποχρέ-
α προσκομίσουν, αντί για πιστοποιητικό της παρ. 4α
αρόντος άρθρου, πιστοποιητικό Ιθαγένειας του Έ-
είου Έσωτερικών (άρθρο 13 του Α.Ν. 2280/1940).
Οι έγγραφες μαθητών σε μειονοτικά ειδικά σχολεία
κι σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά
γγραφές των μαθητών στα κανονικά σχολεία, σε
μό με τις διατάξεις του άρθρου αυτού.

Άρθρο 11.

γγραφές μαθητών σε Πρότυπα Ειδικά Σχολεία.

την Πρώτη (Α') τάξη των Πρότυπων Ειδικών Σχο-
εγγράφονται μετά από κλήρωση, που γίνεται μέσα
πενήντημερο του Ιουνίου απροστί στους γονείς,
και των δύο φύλων που έχουν τη νόμιμη ηλικία
κρηθούν οι προϋποθέσεις της παρ. 4, έδαφ. γ'
του Ν. 105/69 του γονέα ή του κηδεμόνα του μαθητή.

αίτηση μόνο σε ένα Πρότυπο Ειδικό Σχολείο, βεβαιώνοντας
με έγγραφη δήλωση του Ν.Δ. 105/1969 ότι δεν έχουν υποβάλει
αίτηση σε άλλο Πρότυπο Ειδικό Σχολείο.

2. Οι αιτήσεις των γονέων, μαζί με τα απαραίτητα
δικαιολογητικά υποβάλλονται μέσα στο τρίτο 10/ήμερο του
Μαΐου. Μετά την 31 Μαΐου οι αιτήσεις δεν γίνονται δεκτές.
Η κλήρωση γίνεται μέσα στο χρονικό διάστημα που όρι-
ζεται στην προηγούμενη παράγραφο, από έπιτροπή, που
την αποτελούν, ο Διευθυντής της Σχολής, δύο μέλη του
διδασκτικού προσωπικού, και δύο εκπρόσωποι των γονέων
που παρευρίσκονται, οι οποίοι όρίζονται από τον άνωτέρω
Διευθυντή της Σχολής.

Εκτός από τον κανονικό αριθμό κληρώνονται 20 %
επιπλέον ως έπιλαχόντες, για την πλήρωση κενών θέσεων
που τυχόν θα παρουσιασθούν στη διάρκεια της σχολικής
χρονιάς.

Η πλήρωση των θέσεων αυτών γίνεται σύμφωνα με τη
σειρά κλήρωσης των έπιλαχόντων. Η έπιτροπή αυτή
συντάσσει το πρακτικό έπιλογής, αντίγραφο του οποίου
υποβάλλει στο Έπιπουργείο Παιδείας.

3. Πέρα από τον αριθμό των παιδιών που προβλέπεται,
εγγράφεται κατ' εξαίρεση και ο άλλος αδελφός, αυτού που
κληρώθηκε στην έπιλογή.

Στα άνωτέρω Πρότυπα και Πειραματικά Ειδικά Σχολεία
εγγράφονται, χωρίς κλήρωση και ανεξάρτητα από τον αριθμό
που προβλέπεται να φοιτούν σε κάθε τάξη, τα παιδιά
του διδασκτικού προσωπικού των οικείων Παιδαγωγικών
Άκαδημιών, των Προτύπων αυτών, των Πειραματικών
σχολείων των Πανεπιστημίων, του Μαρμαρείου Διδασκα-
λείου Δημοτικής Έκπαίδευσης, και των Προτύπων του.

4. Σε κάθε μια από τις άλλες τάξεις, γράφονται οι μα-
θητές που προήχθησαν από την προηγούμενη τάξη του
ίδιου σχολείου.

5. Οι θέσεις που μένουν κενές στις τάξεις των Προτύ-
πων Ειδικών Σχολείων πληρώνονται με έγγραφη μαθητών
που προέρχονται από άλλα σχολεία και να έτι κληρωθούν.

Όταν οι αιτήσεις είναι περισσότερες από τις κενές θέσεις
γίνεται κλήρωση.

Θεωρούνται ότι υπάρχουν κενές θέσεις όταν ο αριθμός
των μαθητών που φοιτούν είναι μικρότερος από τον αριθμό
που προβλέπεται.

Άρθρο 12.

Μετεγγραφές μαθητών.

1. Μετεγγραφή μαθητή από ειδικό σχολείο σε άλλο
ειδικό σχολείο έπιτρέπεται μόνο όταν ισχύουν οι παρακάτω
λόγοι :

α) Αν καταργηθεί ή συγχωνευθεί το σχολείο στο όποιο
είναι εγγεγραμμένος ο μαθητής.

β) Αν, εξαιτίας κάποιας έπιδημίας, πρόκειται το scho-
λείο να μένει κλειστό περισσότερο από ένα μήνα.

γ) Αν η οικογένεια του μαθητή ή η οικογένεια του
κηδεμόνα του μαθητή έλλαξε κατοικία, όποτε μαζί με
τά άλλα δικαιολογητικά μετεγγραφής συνυποβάλλεται και
υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69 του γονέα ή του κηδε-
μόνα του μαθητή, σχετικά με τη νέα κατοικία.

δ) Αν σοβαροί λόγοι υγείας του μαθητή έπέβαλαν
ν' αλλάξει κατοικία. Οι λόγοι αυτοί βεβαιώνονται από το
σχολίατρο της Περιφέρειας ή σε περίπτωση που λείπει
ή άπουσιάζει αυτός, από άλλο γιατρό κρατικό ή στρατιω-
τικό.

ε) Αν ο μαθητής πρόκειται να γυρίσει στον τόπο όπου
είναι ή μόνιμη κατοικία της οικογένειάς του. Αυτό αποδει-
κνύεται με υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69 του γονέα ή
του κηδεμόνα του μαθητή.

στ) Αν την έπιμέλεια του μαθητή την ανέλαβε άλλο
πρόσωπο, που μένει σε άλλη πόλη ή χωριό.

Τότε γονεϊκή υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 105/69

ωση του γονέα ότι αποδέχεται αυτή την επίμε-
την Περιφέρεια της μόνιμης κατοικίας ιδρύει
σχολείο ή ειδική τάξη.

κιρτικές περιπτώσεις μη αποδοχής ή προσαρ-
αθητή στο σχολικό περιβάλλον, μπορεί να γίνει
του με άδεια του αρμόδιου Επιθεωρητή ειδι-
ων και την σύμφωνη γνώμη των γονέων ή

περιπτώσεις όπου επιτρέπεται η μετεγγραφή
τίτλος μετεγγραφής δεν δίνεται στους γονείς ή
όνες των μαθητών, αλλά στέλνεται υπηρεσιακά,
ελτίο ατομικότητας του μαθητή και τον ατομικό
ν Διευθυντή του νέου σχολείου, ο οποίος είναι
να ενημερώσει τον παλαιό Δ/ντή ότι παρέλαβε
ι τον ατομικό φάκελο.

ης του ειδικού σχολείου, ο οποίος έδειξε
σχετική πνευματική ωριμότητα, μπορεί να
σε κανονικό δημοτικό σχολείο, σύμφωνα με
που ισχύουν για τις μετεγγραφές στα σχολεία
Εκπαίδευσης και ύστερα από γνωμάτευση
κιδαιγωγικής Έπιθεωρησίας, απόφαση του συλ-
όντων και σύμφωνα με τη γνώμη των γονέων
του μαθητή.

ιαδικασία τηρείται και για μαθητή κανονικού
ν παρνούσιάζει κάποιο σοβαρό πρόβλημα και
η μετεγγραφεί σε ειδικό σχολείο, σύμφωνα
ήν υπόδειξη της αρμόδιας Ιατροπαιδαγωγικής

μετεγγραφή μαθητή από το κανονικό σχολείο
χολείο, απαιτείται η τήρηση των οριζόμενων
ω γ', της παραγράφου 4, του άρθρου 10 του

παραλάβει ο Δ/ντής του νέου σχολείου τον
ραφής του μαθητή, ο μαθητής παρακολουθεί
με ένα από υπηρεσιακό σημείωμα, το οποίο
θνητής του σχολείου από το οποίο ζητείται
ή.

Άρθρο 13.

ος φοίτησης και προόδου του μαθητή.
αλος κάθε τάξης, βαθμίδας ή τμήματος ειδι-
τηρεί φύλλο ημερήσιου ελέγχου των μαθητών.
αυτό σημειώνονται οι απουσίες των μαθητών
τηρήσεις του δασκάλου για την πρόοδο και
ς. Ο τύπος του παραπάνω φύλλου όριζεται
απόφαση.

οδος των μαθητών κάθε τρίμηνο, ελέγχεται
ση την προσπάθεια που καταβάλλεται από
τους διάφορους τομείς της δραστηριότητας
πως αυτή όριζεται στα αναλυτικά προγράμ-
ερα με ειδικά κριτήρια επίδοσης (ερωτημα-

ς, το περιεχόμενο των ερωτηματολογίων,
ολόγησης, καθώς και κάθε λεπτομέρεια που
αυτά, θα καθοριστούν με Υπουργική Από-
που να εκδοθεί αυτή η απόφαση, η πρόοδος
ελέγχεται και χωρίς ειδικά κριτήρια επίδοσης
για).

Άρθρο 14.

οαγωγή και απόλυση μαθητών.

όγηση των μαθητών γίνεται με γενικούς
κτηρισμούς.

αυτοί χαρακτηρισμοί είναι οι τέσσερις
αυτά και Α), και Β), σχεδόν καλός (Γ),
και συμβολίζονται αντίστοιχα με τα κεφα-
αυτά και Β) ή Γ) ή Δ) που αναγράφονται
αυτά.

Με τα σύμβολα των λεκτικών χαρακτηρισμών καταχωρί-
ζεται η βαθμολογία σε όλα τα βιβλία και φύλλα του scho-
λείου. Εξαιρούνται οι τίτλοι σπουδών των μαθητών, στους
όποιους αναγράφεται ο λεκτικός χαρακτηρισμός, που συνο-
δεύεται από το αντίστοιχο σύμβολό τους.

2. Σάν τελικός βαθμός προόδου του μαθητή, κατά
μάθημα, και σάν γενικός της ετήσιας του προόδου, βγαίνει,
κατά την κρίση αυτού που δίδαξε, ο λεκτικός χαρακτηρισμός
που αρμόζει πιο πολύ. Λαμβάνεται δε υπόψη και η αριθμη-
τική αναλογία των τεσσάρων χαρακτηρισμών, κατά μάθημα
και στο σύνολο των μαθημάτων.

Οι μαθητές, των οποίων η ετήσια πρόοδος αξιολογείται
με το χαρακτηρισμό Άνεπαρκώς (Δ), έχουν την υποχρέωση
να επαναλάβουν την τάξη.

Μαθητές κανονικών Δημοτικών Σχολείων αποκλίνοντες
από το φυσιολογικό, όπως τούτο πιστοποιείται από διαγνω-
στική έκθεση Ιατροπαιδαγωγικής Έπιθεωρίας, σύμφωνα
με το έδαφιο γ' της παρ. 4, του άρθρου 10 του παρόντος,
αξιολογούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού.

3. Προάγονται από τάξη σε τάξη ή απολύονται από
το Ειδικό Δημοτικό Σχολείο οι μαθητές που φοίτησαν για
χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από το μισό διδακτικό έτος.

Σ' αυτούς που προάγονται δίνεται ένδεικτικό και σε
δσους απολύονται, απολυτήριο. Το ένδεικτικό έχει θέση
ανάμνηστικού και μόνο τίτλου και δεν δίνει δικαίωμα
έγγραφής σε άλλο σχολείο.

4. Μαθητές, που διέκοψαν τη φοίτησή τους πάνω από το
μισό διδακτικό έτος ή όσοι δεν φοίτησαν καθόλου εξαιτίας
σοβαρών λόγων (άρρώστια, οικογενειακά γεγονότα, κ.λπ.),
περνούν από κατατακτήρια, προαγωγική ή απολυτήρια εξέ-
ταση, ύστερα από αίτηση των κηδεμόνων τους, η οποία, απα-
ραίτητα συνοδεύεται από στοιχεία που αποδεικνύουν τους
λόγους για τους οποίους δεν φοίτησαν στο σχολείο.

Η τέτοιου είδους κατατακτήρια, προαγωγική ή απολυ-
τήρια εξέταση, γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρα-
γράφου 9, του άρθρου 10 του Προσφυκτικού αυτού Διατάγμα-
τος.

Άρθρο 15.

Τίτλοι σπουδών γεν.

Οι τίτλοι σπουδών που χορηγούνται από τις μονάδες ειδι-
κής αγωγής είναι σε όλα ισότιμοι και ισοδύναμοι με τους τί-
λους που δίνονται από τα σχολεία αντίστοιχων βαθμίδων της
Γενικής και Έπαγγελματικής Έκπαίδευσης.

Για τον καθορισμό του τύπου, του περιεχομένου και του
τρόπου έκδοσής τους, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν
κάθε φορά για τους τίτλους σπουδών των σχολείων Γενικής
και Έπαγγελματικής Έκπαίδευσης.

Άρθρο 16.

Καθήκοντα διδακτικού προσωπικού

1. Το ανώτατο όριο εβδομαδιαίας διδακτικής εργασίας για
το διδακτικό προσωπικό των μονάδων ειδικής αγωγής δημο-
τικής εκπαίδευσης, δεν μπορεί να είναι ανώτερο από 24 δι-
δακτικές ώρες.

2. Οι Διευθυντές των 6/θέσιων και άνω ειδικών σχολείων
Δημοτικής Έκπαίδευσης, διδάσκουν 20 ώρες την εβδομάδα,
οι Διευθυντές των 2/θέσιων ειδικών σχολείων διδάσκουν 22
ώρες την εβδομάδα.

3. Οι Διευθυντές και το διδακτικό προσωπικό των μο-
νάδων ειδικής αγωγής Μέσης, Γενικής και Έπαγγελματικής
Έκπαίδευσης, εφαρμόζουν το ίδιο ωράριο εργασίας, που
προβλέπεται για το προσωπικό των αντίστοιχων κανονικών
εκπαιδευτικών μονάδων.

4. Εκπαιδευτικοί της Γενικής Έκπαίδευσης, οι οποίοι
εργάζονται σε ειδική τάξη ή τμήμα ειδικής αγωγής, σε περι-
πτωση που δεν συμπληρώνουν το ωράριο εργασίας που προ-
βλέπεται σ' αυτή την ειδική τάξη ή το τμήμα ειδικής αγω-
γής, συμπληρώνουν το ωράριο που προβλέπεται, σε άλλη
τάξη, τάξη ή τμήμα ειδικής αγωγής άλλου σχολείου, στην
οποία είναι ανατεθειμένοι, ή διδάσκουν σε άλλα σχολεία.

ΕΠΙΧΡΕΣΤΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Θ Η' Ν Α
ΤΕΜΒΡΙΟΥ 1986

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
167

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1566

Προνομία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

εκδίδουμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1.

Σκοπός—Γλώσσα.

Η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη διανοητικών και ψυχσωματικών δυνάμεων ύστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να ικανοποιήσει τις ανάγκες της ολοκληρωμένης προόδου και να δημιουργήσει:

α) ελεύθεροι, υπεύθυνοι, δημοκρατικοί πολίτες, ικανοί να υπερασπίσουν την εθνική ανεξαρτησία, την ακεραιότητα της χώρας και τη δημοκρατία, από απειλή προς τον άνθρωπο, τη ζωή και την υγεία, να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα, να αποδέχονται τις αρχές της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης και της θρησκευτικής τους συνείδησης είναι

β) να αναπτύσσουν αρμονικά το πνεύμα, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες. Να αποκτούν, μέσα από τη σχολική τους εκπαίδευση και συνεχή, να αντιλαμβάνονται και να αξιοποιούν την κοινωνική αξία και ευσυνείδηση και της χειρωνακτικής εργασίας. Να ενημερώνονται πάνω στη σωστή και ωφέλιμη χρήση και αξιοποίηση των αγαθών υλικού, καθώς και των αξιών της λαϊκής

2. Βασικοί συντελεστές για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών είναι: α) η προσωπικότητα και η κατάρτιση του προσωπικού όλων των κλάδων και των βαθμίδων της εκπαίδευσης, β) τα αναλυτικά προγράμματα, τα σχολικά βιβλία και τα λοιπά διδακτικά μέσα, καθώς και η σωστή χρήση τους, γ) η εξασφάλιση όλων των αναγκαίων προϋποθέσεων και μέσων για την απόρροια λειτουργία των σχολείων και δ) η δημιουργία του απαραίτητου παιδαγωγικού κλίματος με την ανάπτυξη αρμονικών διαπροσωπικών σχέσεων στο σχολείο και στην τάξη και με το σεβασμό προς την προσωπικότητα του κάθε μαθητή.

3. α) Τα αναλυτικά προγράμματα αποτελούν άρτια οργανωμένους οδηγούς του εκπαιδευτικού έργου και περιλαμβάνουν κυρίως:

(αα) σαφώς διατυπωμένους, κατά μάθημα, σκοπούς μέσα στα πλαίσια των γενικών και ειδικών, κατά βαθμίδα, σκοπών της εκπαίδευσης,

(αβ) διδακτέα ύλη επιλεγμένη σύμφωνα με το σκοπό του μαθήματος, σε κάθε επίπεδο, ανάλογη και συμμετρική προς το ωρολόγιο πρόγραμμα και προς τις ατομικότητες των μαθητών, διαρθρωμένη άρτια σε επιμέρους ενότητες και θέματα,

(αγ) ενδεικτικές κατευθύνσεις για τη μέθοδο και τα μέσα διδασκαλίας κάθε ενότητας ή θέματος.

β) Τα αναλυτικά προγράμματα καταρτίζονται, δοκιμάζονται και περαματικά, αξιολογούνται και αναθεωρούνται συνεχώς σύμφωνα με τις εξελίξεις στον τομέα των γνώσεων, τις κοινωνικές ανάγκες και την πρόοδο των επιστημών της αγωγής.

γ) Τα αναλυτικά προγράμματα της ενδιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης ειδικότερα έχουν εσωτερική συνοχή και ενιαία ανάπτυξη των περιεχομένων τους.

δ) Τα διδακτικά βιβλία για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς συγγράφονται σύμφωνα με τα αναλυτικά προγράμματα.

4. Γλώσσα διδασκαλίας, που αποτελεί και αντικείμενο συστηματικής διδασκαλίας και γλώσσα των διδακτικών βιβλίων των μαθητών και των βιβλίων των εκπαιδευτικών είναι η δημοτική, όπως διαμορφώνεται από το λαό και τη δόκιμη λογοτεχνία, χωρίς την απόλυτη μεταφορά ξένων λέξεων.

Άρθρο 2.

Διαρθρωση και βαθμίδες της εκπαίδευσης — Παράρτημα.

1. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στα νηπιαγωγεία και στα δημοτικά σχολεία. Τα νηπιαγωγεία μπορούν να εντάσσονται και σε κέντρα, στα οποία λειτουργούν μαζί με κρατικούς παιδικούς σταθμούς (παιδικά κέντρα).

2. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται σε δύο κύκλους. Ο πρώτος κύκλος καλύπτεται από τα γυμνάσια και ο δεύτερος από τα γενικά, κλασικά, εκκλησιαστικά, τεχνικά—επαγγελματικά και άλλα σχολεία.

απαιτούμενα: Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Κοινωνικών Υποθέσεων να μετατρέπονται τα πειραματικά σχολεία σε κοινά σχολεία σε πειραματικά. Τα κοινά σχολεία που συμπληρώνουν έξι έτη λειτουργίας πειραματικά, θα μετατρέπονται σε κοινά σχολεία, εκτός αν προκύψει η νομαρχιακή διαμερισμάτος στην περίπτωση λειτουργούν. Ο προϊστάμενος της διεύθυνσης και το περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο σχολείων αυτά όλες τις αρμοδιότητες που έχουν σχολεία ως εξής:

α) την ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων τους, β) την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και γ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Σκοπός και μορφή.

1. Στα άτομα που έχουν ειδικές ανάγκες παρέχεται ειδική αγωγή και ειδική επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία στα πλαίσια των σκοπών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επιδιώκει ιδιαίτερα:

- α) την ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων τους,
- β) την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και
- γ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται με την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε συνδυασμό με άλλα επιστημονικά και κοινωνικά μέτρα.

2. Άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρούνται, κατά την έννοια αυτού του νόμου, τα πρόσωπα τα οποία από οργανικά, ψυχικά ή κοινωνικά αίτια παρουσιάζουν καθυστερήσεις, αναπηρίες ή διαταραχές στη γενική τους ψυχοσωματική κατάσταση ή στις εκμέρους λειτουργίες τους και σε βαθμό που δυσκολεύεται ή παρεμποδίζεται σοβαρά η παρακολούθηση της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, η δυνατότητα ένταξής τους στην παραγωγική διαδικασία και η αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως:

- α) οι τυφλοί και όσοι έχουν σοβαρές διαταραχές όρασης,
- β) οι κωφοί και βαρήκοοι,
- γ) όσοι έχουν κινητικές διαταραχές,
- δ) όσοι έχουν νοητική καθυστέρηση,
- ε) όσοι εμφανίζουν εκμέρους δυσκολίες στη μάθηση (δυσλεξία, διαταραχή λόγου και άλλα) ή είναι γενικότερα δυσπροσαρμοστοί,
- στ) όσοι πάσχουν από ψυχικές νόσους και συναισθηματικές ανιστολές,
- ζ) οι επιληπτικοί,
- η) οι χανσενικοί,
- θ) όσοι πάσχουν από ασθένειες που απαιτούν μακρόχρονη θεραπεία και παραμονή σε νοσηλευτικά ιδρύματα, κλινικές ή κρεβαντόρια και

ι) κάθε άτομο νηπιακής, παιδικής ή εφηβικής ηλικίας, που δεν ανήκει σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις και που παρουσιάζει διαταραχή της προσωπικότητας από οποιαδήποτε αιτία.

3. Η ειδική αγωγή πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση, παρέχεται δωρεάν από το κράτος σε θημόσια σχολεία. Η μορφή των σχολείων προσδιορίζεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών αναγκών κάθε ατόμου.

4. Η ειδική αγωγή και η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες παρέχεται:

- α) σε κανονικά σχολεία στα οποία είναι ενταγμένα τα άτομα αυτά,
- β) σε ειδικές τάξεις, τμήματα ή ομάδες που λειτουργούν μέσα σε κανονικά σχολεία ή σε ειδικές τάξεις ή τμήματα παρατηρητήριου που λειτουργούν με σκοπό τη βαθύτερη διάγνωση δύσκολων περιπτώσεων και εφαρμόζουν ειδικά προγράμματα,
- γ) σε ειδικά νηπιαγωγεία και σε αυτοτελή ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

η των μαθητών στα πειραματικά σχολεία γίνονται Η διαδικασία έγγραφης των μαθητών στα σχολεία και μετεγγραφής από ένα πειραματικό σχολείο καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

ση των διευθυντών και του εκπαιδευτικού. Ο προϊστάμενος της διεύθυνσης και το περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο σχολείων αυτά όλες τις αρμοδιότητες που έχουν σχολεία ως εξής: α) την ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων τους, β) την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και γ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

α) την ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων τους, β) την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και γ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται με την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε συνδυασμό με άλλα επιστημονικά και κοινωνικά μέτρα.

2. Άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρούνται, κατά την έννοια αυτού του νόμου, τα πρόσωπα τα οποία από οργανικά, ψυχικά ή κοινωνικά αίτια παρουσιάζουν καθυστερήσεις, αναπηρίες ή διαταραχές στη γενική τους ψυχοσωματική κατάσταση ή στις εκμέρους λειτουργίες τους και σε βαθμό που δυσκολεύεται ή παρεμποδίζεται σοβαρά η παρακολούθηση της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, η δυνατότητα ένταξής τους στην παραγωγική διαδικασία και η αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως: α) οι τυφλοί και όσοι έχουν σοβαρές διαταραχές όρασης, β) οι κωφοί και βαρήκοοι, γ) όσοι έχουν κινητικές διαταραχές, δ) όσοι έχουν νοητική καθυστέρηση, ε) όσοι εμφανίζουν εκμέρους δυσκολίες στη μάθηση (δυσλεξία, διαταραχή λόγου και άλλα) ή είναι γενικότερα δυσπροσαρμοστοί, στ) όσοι πάσχουν από ψυχικές νόσους και συναισθηματικές ανιστολές, ζ) οι επιληπτικοί, η) οι χανσενικοί, θ) όσοι πάσχουν από ασθένειες που απαιτούν μακρόχρονη θεραπεία και παραμονή σε νοσηλευτικά ιδρύματα, κλινικές ή κρεβαντόρια και ι) κάθε άτομο νηπιακής, παιδικής ή εφηβικής ηλικίας, που δεν ανήκει σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις και που παρουσιάζει διαταραχή της προσωπικότητας από οποιαδήποτε αιτία.

3. Η ειδική αγωγή πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση, παρέχεται δωρεάν από το κράτος σε θημόσια σχολεία. Η μορφή των σχολείων προσδιορίζεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών αναγκών κάθε ατόμου.

4. Η ειδική αγωγή και η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες παρέχεται:

- α) σε κανονικά σχολεία στα οποία είναι ενταγμένα τα άτομα αυτά,
- β) σε ειδικές τάξεις, τμήματα ή ομάδες που λειτουργούν μέσα σε κανονικά σχολεία ή σε ειδικές τάξεις ή τμήματα παρατηρητήριου που λειτουργούν με σκοπό τη βαθύτερη διάγνωση δύσκολων περιπτώσεων και εφαρμόζουν ειδικά προγράμματα,
- γ) σε ειδικά νηπιαγωγεία και σε αυτοτελή ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

α κλασικά λύκεια του άρθρου 30 παρ. 5 (ΦΕΚ 100) μετονομάζονται σε κλασικά λύκεια να λειτουργούν με σκοπό την αυξημένη ελληνικών γλωσσικών. Η ίδρυση...

και άλλα νοσοκομεία και κλινικές ή ιατροπαιδαγωγικά ή θεραπευτικά καταστήματα ανηλίκων,

σε ειδικές επαγγελματικές σχολές ή σε ειδικά τμήματα γλωσσικής εκπαίδευσης μέσα σε κανονικά σχολεία, και σε ειδικά επαγγελματικά εργαστήρια,

σε οποιονδήποτε χρόνο και χώρο εκτός της οικογένειας, ιδίως σε θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων ή θεραπευτικά καταστήματα ανηλίκων, όπου τα νήπια, τα παιδιά και οι έφηβοι έχουν για οποιονδήποτε λόγο ειδικές συνθήκες διαγωγής.

Εξαιρετικές περιπτώσεις παρέχεται ειδική αγωγή στο σπίτι και συγχρόνως γίνεται διαφώτιση της οικογένειας, για αντιμετώπιση των αναγκών αυτών των ατόμων, με την έγκριση ειδικού σε κάθε περίπτωση.

Η ίδρυση, η προαγωγή, η κατάρτιση, ο υποβιβασμός ή η συγγώνευση ειδικών σχολείων και άλλων μονάδων ειδικής αγωγής και η ανάληψη αύξησης ή μείωσης των οργανικών μονάδων προσωπικού γίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και του συναρμόδιου σε κάθε περίπτωση υπουργού Οικονομικών, όταν πρόκειται για τη συγγώνευση ή μείωση προσωπικού. Οι θέσεις προσωπικού συνομολογούνται προσασθέντων τις οικείες θέσεις κατά κατηγορία και κλάδους που προβλέπονται από αυτόν το νόμο.

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται τα σχετικά με:

την προσωποπία ή τον τίτλο, καθώς και τον εξειδικευμένο τύπο των ειδικών σχολείων ή άλλων μονάδων ειδικής αγωγής,

τον ελάχιστο αριθμό ατόμων που απαιτείται για την ίδρυση ειδικών σχολείων και άλλων μονάδων ειδικής αγωγής, οργάνωση, λειτουργία, διοίκηση και τον τρόπο παροχής ειδικής αγωγής στο σπίτι από δημόσιους και ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς.

την εσωτερική διάρθρωση κατά βαθμίδες και τάξεις, την οργανικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού και τον αριθμό μαθητών κατά τάξη.

τη σύσταση, σύνθεση και συγκρότηση συλλογικών οργάνων για το συντονισμό λειτουργίας των επιμέρους τμημάτων αγωγής, ιατρικής βοήθειας και κοινωνικής μέριμνας, εκτέλεση των δαπανών λειτουργίας των μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και τον τρόπο ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία και την επιλογή και κατάταξή τους στον κανονικό τύπο και βαθμίδα ειδικού σχολείου ή άλλης μονάδας ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης,

την εσωτερική διάρθρωση και λειτουργία των συλλόγων γονέων, οι οποίοι συμμετέχουν και συνεργάζονται με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων στο έργο της ειδικής αγωγής και της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, τις εγγραφές, μετεγγραφές και κατατάξεις ατόμων με ειδικές ανάγκες στα ειδικά σχολεία ή άλλες μονάδες ειδικής αγωγής, την αξιολόγηση, προαγωγή και απόλυσή τους, τον τρόπο ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία και την επιλογή και κατάταξή τους στον κανονικό τύπο και βαθμίδα ειδικού σχολείου ή άλλης μονάδας ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης,

το εβδομαδιαίο ωράριο διδακτικής εργασίας και άλλης εκπαιδευτικής του εκπαιδευτικού προσωπικού των ειδικών σχολείων και ειδικών επαγγελματικών σχολών, τις εγγραφές, μετεγγραφές και κατατάξεις ατόμων με ειδικές ανάγκες στα ειδικά σχολεία ή άλλες μονάδες ειδικής αγωγής, την αξιολόγηση, προαγωγή και απόλυσή τους, τον τρόπο ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία και την επιλογή και κατάταξή τους στον κανονικό τύπο και βαθμίδα ειδικού σχολείου ή άλλης μονάδας ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης,

Για τις περιπτώσεις α' και β', εφόσον οι μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης λειτουργούν σε ιδρύματα που ανήκουν στην αρμοδιότητα άλλων υπουργείων, στην έγκριση του προεδρικού διατάγματος συμπράττει και ο συναρμόδιος υπουργός.

Άρθρο 33.

Ιατροδιαγνωστική εξέταση, φοίτηση, προγράμματα, μέσα.

1. Οι περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι αρμόδιες για:

α) τη διαγνωστική εξέταση και τη διαπίστωση του είδους και του βαθμού της ειδικής ανάγκης των ατόμων σχολικής ηλικίας,

β) την εισήγηση εγγραφής, κατάταξης και φοίτησης νηπίων, παιδιών και εφήβων με ειδικές ανάγκες σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής ή ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης ή σε ειδικές τάξεις ή σε κανονικά σχολεία,

γ) την παροχή συμβουλών στους διδάσκοντες, τους γονείς και τα ίδια τα άτομα με τις ειδικές ανάγκες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, και

δ) την ιατροδιαγνωστική εξέταση όσων φοιτούν σε κανονικά σχολεία για τη διαπίστωση των ειδικών αναγκών που τυχόν υπάρχουν και την εισήγηση για τη λήψη των επιβαλλόμενων μέτρων.

Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών οι παραπάνω υπηρεσίες συνεργάζονται με τις οικείες υπηρεσίες, τα όργανα και τους λειτουργούς του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καθορίζονται οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μπορεί να γίνει υποχρεωτική η φοίτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα ειδικά σχολεία και τις λοιπές ειδικές μονάδες, από το 3ο μέχρι και το 18ο έτος της ηλικίας τους για την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση. Καθορίζονται επίσης οι κατηγορίες όσων απαλλάσσονται από την υποχρεωτική φοίτηση και τα κριτήρια απαλλαγής, καθώς και η διαδικασία εγγραφής ή παράταξης της φοίτησης πέρα από το 18ο ή το 20ο έτος αντίστοιχα και για όσο χρονικό διάστημα χρειάζεται για τη συμπλήρωση της ειδικής αγωγής και της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

3. Για την ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα με βάση το είδος και το βαθμό ανάγκης, τις δυνατότητες εκπαίδευσης και ένταξης στην παραγωγική διαδικασία, καθώς και αλληλοαποδοχής με το κοινωνικό σύνολο, αφού ληφθούν υπόψη και οι κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες, οι πολιτιστικές και άλλες ειδικές συνθήκες της διαβίωσης τους.

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ορίζονται τα διδακτέα μαθήματα και τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα.

4. Τα απαιτούμενα για τη διδασκαλία βιβλία, ατμικά μαγνητοβάνια, ατομικά ακουστικά βαρηκοΐας, μαγνητοταινίες και άλλα απαραίτητα μέσα για την ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση παρέχονται δωρεάν από το κράτος στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

5. Τα διδακτικά μέσα και τα βιβλία εγκυκλοπαιδικής μορφωσης για τυφλούς που φοιτούν στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης εκδίδονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.) και διατίθενται σε αυτούς

γράφ
βλίν
της
γού
ραση
λοιπι
κατά
Μ
Υποι
της
στον
κού
βιον
μου
προσ
βροι
γασί
6
5 α
κτι
θρη
σεις

...ρπση, έκδοση, διακίνηση και διανομή των βι-
...λοιπών διδακτικών μέσων που προκύπτει λόγω
...ρότητες τους ρυθμίζεται με απόφαση του Υπουρ-
...ς Π. ιδείας και Θρησκευμάτων. Με όμοια από-
... να πατίθεται η εκτύπωση των βιβλίων και
...ακτικών μέσων στο κέντρο εκπαίδευσης και απο-
... τυφλών (Κ.Ε.Α.Τ.).

...δρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των
...Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Προεδρίας
...της και Οικονομικών, μπορεί να συνιστώνται
...Δ.Β. θέσεις επιστημονικού και τεχνικού προσωπι-
... ή με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Με
...ρικό διάταγμα διαρθρώνονται οι θέσεις του μόνι-
...ικού σε κλάδους και βαθμούς, καθορίζονται τα
...αι ο τρόπος πλήρωσης όλων των θέσεων και οι
...ας και αποζημίωσης του προσωπικού με σχέση ερ-
...τικού δικαίου.

...απάνες για την εφαρμογή των παραγράφων 4 και
...κίζονται με κρατικές επιχορηγήσεις από τον τα-
...πολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και
...ων, στον οποίο εγγράφονται οι σχετικές πιστώ-

Άρθρο 34.

Φορείς.

...λειστικός φορέας για κάθε θέμα που αναφέρεται
...γωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαί-
...το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευο-

...νάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός της ειδικής αγω-
...ης ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτε-
...του Σ.Ε.Α., οι αρμοδιότητες του οποίου καθορίζο-
...προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται από την
...2 του άρθρου 22. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται

...ώνη για το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, τον
...των γενικών στόχων και των κατευθύνσεων και
...ωση γενικά της εκπαιδευτικής πολιτικής στους
...ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής
...και η υποβολή των σχετικών προτάσεων στον
...θνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

...μοδότηση για κάθε θέμα που παραπέμπεται σε
...ορά την ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελ-
...αίδευση και η εισήγηση μέτρων για τα επιμέ-
...ματα εκπαίδευσης και

...ακολούθηση και ο έλεγχος της εφαρμογής των
...ν και η εισήγηση για τη λήψη των απαραίτη-

...ς ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής
...που ανήλουν στην αρμοδιότητα ή την εποπτεία
...γείων και οργανισμών και λειτουργούν είτε ως

...εία είτε ως σχολεία νομικών προσώπων δημόσιου
...ως ιδιωτικά σχολεία, υπάγονται εφεξής στην
...ή την εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Παι-
...σκευμάτων.

...ορφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρη-
...πορεί να μετατρέπονται σε δημόσιες σχολικές
...δικά σχολεία ειδικής αγωγής και ειδικής
...ής εκπαίδευσης που ανήκουν σε νομικά πρόσω-
...δικαίου ή φυσικά πρόσωπα. Η μετατροπή γί-
...τερα από αίτησή τους και εξαιρούν τις περιου-
...με σύγχρονη αναγκαστική απαλλοτρίωση. Πε-
...ρο: διαδήτης, κωδικέλλου ή δωρεάς διατηρού-

...αγωγικοί και το λοιπό προσωπικό των μο-
...ραγράφου 3, εφόσον έχουν την ιδιότητα του μόνι-
...υπαλλήλου, εντάσσονται με το βαθμό που κατέ-
...εις προσωπικού που συνιστώνται με το νόμο αυ-

εκπαίδευση. Όσοι έχουν την ιδιότητα του μόνιμου υπαλλήλου
νομικού προσώπου δημόσιου δικαίου διατηρούν την ιδιότητά
τους αυτή. Οι λοιποί εξαιρούνται να υπηρετούν με την ιδιό-
τητα που έχουν. Όσοι υπηρετούν σε σχολικές μονάδες που
μετατρέπονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 4 προ-
λαμβάνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας
και Θρησκευμάτων στις δημόσιες σχολικές μονάδες ειδικής
αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης με σχέση
εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται ανα-
λόγως οι διατάξεις του άρθρου 62.

6. Διδασκτάρια, γήπεδα, κάθε είδους εξοπλισμός, έπιπλα
και σκεύη ειδικών σχολείων, που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα
ιδιωτικού δικαίου ή σε φυσικά πρόσωπα, μπορεί να απαλ-
λοτριωθούν ή να αγοραστούν για χρήση των δημόσιων ειδι-
κών σχολείων. Οι πράξεις μεταβίβασης γίνονται χωρίς παρά-
σταση δικηγόρου, μεταγράφονται ατελώς και δεν υπόκεινται
σε οποιοδήποτε τέλος, φόρο ή εισφορά ή άλλη επιβάρυνση
υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου.

7. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρη-
σκευμάτων ρυθμίζονται: ειδικότερα θέματα σχετικά με τη με-
τατροπή σχολείων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελμα-
τικής εκπαίδευσης, την πρόληψη του προσωπικού τους και
την εξαγορά της περιουσίας τους.

Άρθρο 35.

Προσωπικό.

1. Οι θέσεις του εκπαιδευτικού προσωπικού των δημόσιων
μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκ-
παίδευσης περιλαμβάνονται στο σύνολο των οργανικών θέ-
σεων εκπαιδευτικού προσωπικού, κατά βαθμίδα εκπαίδευσης,
όπως προβλέπονται στα άρθρα 12 παρ. 4, 13 παρ. 4 και
14 παρ. 4.

2. Για τη στελέχωση των σχολικών μονάδων ειδικής αγω-
γής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης χρησιμοποιεί-
ται εκπαιδευτικό προσωπικό της πρωτοβάθμιας και δευτερο-
βάθμιας εκπαίδευσης κατά περίπτωση. Συνιστώνται επιπλέον
κατά κλάδους οι εξής θέσεις προσωπικού:

Α' Ειδικό προσωπικό:

Κλάδος ΑΤ19 Θεραπευτών του λόγου	θέσεις 10
Κλάδος ΑΤ20 Επαγγελματικών συμβούλων	» 1
Κλάδος ΑΤ21 Ψυχολόγων	» 50
Κλάδος ΑΡ2 Επιμελητών	» 40
Κλάδος ΑΡ3 Θεραπευτών του λόγου	» 10
Κλάδος ΑΡ4 Επαγγελματικών συμβούλων	» 1
Κλάδος ΑΡ5 Φυσικοθεραπευτών	» 15
Κλάδος ΑΡ6 Εργασιοθεραπευτών	» 15
Κλάδος ΑΡ7 Κοινωνικών λειτουργών	» 60
Σύνολο θέσεων	
202	

Β' Διοικητικό προσωπικό:

Κλάδος ΜΕ1 Διοικητικών υπαλλήλων	θέσεις 10
Κλάδος ΣΕ1 Κληττήρων, επιστατών, φυλά- κων—νυκτοφυλάκων	» 30
Σύνολο θέσεων	
40	

Οι παραπάνω θέσεις του ειδικού προσωπικού κατατάσσονται
στους βαθμούς Α, Β, και Γ και είναι σε κάθε κατηγορία
και κλάδο οργανικά ενιαίες. Οι θέσεις του διοικητικού προ-
σωπικού προσαρξάνουν τις αντίστοιχες θέσεις του άρθρου 20
στον εισαγωγικό βαθμό κάθε κλάδου.

3. Η κατανομή και ανακατανομή των θέσεων στα σχολεία
ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης
γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και
Θρησκευμάτων. Οι διατάξεις της παραγρ. 14 του άρθρου 14
εφαρμόζονται αναλόγως και για το ειδικό προσωπικό της

4. Τυφλοί, κωφοί και άτομα που έχουν κινητικές διαταραχές μπορούν να διορίζονται σε θέσεις που προβλέπονται από αυτό το άρθρο, εφόσον έχουν τα υπόλοιπα προσόντα που προβλέπονται από το νόμο και δεν έχουν συμπληρώσει το 50ό έτος της ηλικίας τους.

5. Οι διατάξεις που ισχύουν για το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων ιδιωτικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται αναλόγως και στο εκπαιδευτικό προσωπικό των ιδιωτικών σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

6. Στο προσωπικό που υπηρετεί στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης καταβάλλεται κατά μήνα και για όλο το έτος επίδομα δυσμενών συνθηκών εργασίας ίσο με το 30% των μηνιαίων αποδοχών του κατώτερου μισθολογικού κλιμακίου του εισαγωγικού βαθμού κάθε κλάδου.

7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών συνιστώνται θέσεις εκπαιδευτικού και λοιπού προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, τις οποίες καταλαμβάνει το αντίστοιχο προσωπικό των σχολείων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, που μετατρέπονται κατά τις διατάξεις του άρθρου 34 παράγραφοι 4 και 5 και ρυθμίζονται θέματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

8. Τα ειδικά τοπικά προσόντα διορισμού στον εισαγωγικό βαθμό του ειδικού προσωπικού ορίζονται κατά κλάδους ως εξής:

α) του κλάδου ΑΤ19 Θεραπευτών του λόγου, πτυχίο θεραπευτού του λόγου Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής ή πτυχίο παιδαγωγικού τμήματος Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής με εξειδίκευση στη θεραπεία του λόγου,

β) του κλάδου ΑΤ20 Επαγγελματικών Συμβούλων πτυχίο Α.Ε.Ι. της ημεδαπής και πτυχίο της σχολής επαγγελματικού προσανατολισμού του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ή ισότιμο πτυχίο επαγγελματικού συμβούλου Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής,

γ) του κλάδου ΑΤ21 Ψυχολόγων πτυχίο ψυχολογίας Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής με προτίμηση στην ειδίκευση της παιδαγωγικής ψυχολογίας,

δ) του κλάδου ΑΡ2 Επιμελητών, πτυχίο νοσοκόμων ή βρεφονηπιοκόμων ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,

ε) του κλάδου ΑΡ3 Θεραπευτών του λόγου, πτυχίο θεραπευτού του λόγου ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,

στ) του κλάδου ΑΡ4 Επαγγελματικών Συμβούλων, πτυχίο επαγγελματικού συμβούλου ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,

ζ) του κλάδου ΑΡ5 Φυσικοθεραπευτών, πτυχίο τμήματος φυσικοθεραπευτών ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,

η) του κλάδου ΑΡ6 Εργασιοθεραπευτών, πτυχίο τμήματος εργασιοθεραπευτών ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής και

θ) του κλάδου ΑΡ7 Κοινωνικών Λειτουργιών, πτυχίο κοινωνικών εργασιών ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής.

Για την ανάγνωση των πτυχίων σχολών της αλλοδαπής ως ισότιμων προς τα πτυχία σχολών της ημεδαπής, εκτός από τα πτυχία Α.Ε.Ι., ισχυρίζεται αναλόγως η παράγραφος 2 του άρθρου 13.

9. Για την τοποθέτηση νηπιαγωγών και δασκάλων στις μονάδες ειδικής αγωγής απαιτείται και πτυχίο διευτού μετεκπαίδευσης στο τμήμα ειδικής αγωγής του Μαρμαλείου Διδακτολογίου Δημοτικής Εκπαίδευσης (Μ.Δ.Δ.Ε.) ή μετεκπαίδευση σε Α.Ε.Ι. πτυχίο

10. Δάσκαλοι και νηπιαγωγοί, που έχουν πάνω από 75 έτη διδακτικής υπηρεσίας σε μονάδες ειδικής αγωγής, μπορούν να εγγράφονται χωρίς εξετάσεις στο δεύτερο έτος τμήματος ειδικής αγωγής του Μ.Δ.Δ.Ε. Η διαδικασία εγγραφής και κάθε σχετικό θέμα ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

11. Τα ειδικότερα καθήκοντα του προσωπικού των κλάδων ΑΤ19 έως ΑΤ21 και ΑΡ2 έως ΑΡ7 καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Σ.Ε.Α..

12. Κατά την τοποθέτηση του εκπαιδευτικού προσωπικού στις μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης προτιμώνται όσοι έχουν σπουδές στην ειδική αγωγή σε σχολή της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή διδακτική εμπειρία στις μονάδες αυτές.

13. α) Οι διορισμοί στις θέσεις του διοικητικού προσωπικού γίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1320/1982

β) Η πλήρωση των θέσεων του ειδικού προσωπικού γίνεται ύστερα από προκήρυξη του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και επιλογή των διοριστέων από το κεντρικό υπηρεσιακό συμβούλιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αν δεν είναι δυνατή η πλήρωση των θέσεων με μόνιμο προσωπικό, συνιστώνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, για όσο χρόνο θα μείνουν κενές, ισάριθμες θέσεις με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται και το ύψος των αποδοχών όσων προσλαμβάνονται στις θέσεις αυτές.

γ) Ο διορισμός του ειδικού προσωπικού γίνεται στον εισαγωγικό βαθμό Γ'. Όλα τα θέματα της υπηρεσιακής του κατάστασης εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 16.

14. Η μετεκπαίδευση, ειδίκευση και επιμόρφωση του προσωπικού σε θέματα ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης γίνονται είτε με προγράμματα του ίδιου κράτους υφιστάμενων υποτροφιών σε Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής είτε με εκπαιδευτικές άδειες για φοίτηση σε Α.Ε.Ι. της ημεδαπής είτε με προγράμματα που καταρτίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και περιλαμβάνουν αποστολές στο εξωτερικό με τη μορφή επισκέψεων, σε σεμινάρια ή συνεδρίων. Οι δημόσιοι εκπαιδευτικοί που μετεκπαίδευονται στην ειδική αγωγή με δαπάνες του κράτους είναι υποχρεωμένοι να υπηρετήσουν σε δημόσια ειδικά σχολεία για μία πενταετία τουλάχιστον. Όσοι έχουν μετεκπαίδευσει μέχρι σήμερα και όσοι θα μετεκπαίδευονται στο τμήμα ειδικής αγωγής του Μ.Δ.Δ.Ε. υποχρεούνται υποχρεωτικά σε δημόσια ειδικά σχολεία, όπου υπηρετούν μια πενταετία τουλάχιστον.

Η διαδικασία για την κατάρτιση και έγκριση των προγραμμάτων, ο τρόπος επιλογής των υποψηφίων για μετεκπαίδευση, ειδίκευση και επιμόρφωση και κάθε άλλη λεπτομέρεια που προκύπτει κατά την εφαρμογή του άρθρου αυτού ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

Η ίδρυση και λειτουργία οποιασδήποτε μορφής σχολών, σπουδαίων ή κέντρων από ιδιώτες για την εκπαίδευση, μετεκπαίδευση, ειδίκευση ή επιμόρφωση προσωπικού σε θέματα ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης απαγορεύεται. Οι παραβάτες τιμωρούνται κατά το άρθρο 458 του ποινικού κώδικα.

15. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να εισαχθεί στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής στα προγράμματα διδασκαλίας των σχολών εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικού προσωπικού.

Άρθρο 36.

Αρμοδιότητες άλλων υπηρεσιών και οργανισμών.

Με το νόμο αυτόν θεσπίζονται ειδικές διατάξεις που αναρτούνται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

για κάθε θέμα ιατρικής βοήθειας (προφύλαξη, άρρωστη, θεραπεία) και κοινωνικής μέριμνας των έχουν ειδικές ανάγκες.

Υπουργείου Δικαιοσύνης για κάθε θέμα ίδρυσης, λειτουργίας και επέκτασης των θεραπευτικών κέντρων ανηλικών, είναι από την ειδική αγωγή και τη σχολική εκπαίδευση που παρέχεται σε αυτά, γίνεται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Α.Ε.Δ. για κάθε θέμα επαγγελματικής αποκατάγησης και βελτίωσης των όρων και συνθηκών εργαζομένων με ειδικές ανάγκες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Άρθρο 37.

Σκοπός — Εφαρμογή.

Ο σκοπός επαγγελματικού προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) είναι στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών πληροφόρησή τους για τις επαγγελματικές διεναμνήμερόσή τους για τα μεταβατικά στάδια προς επαγγελματική αποκατάσταση και στην αρμονική ένταξη των μαθητών στο κοινωνικό σύνολο.

Ο Σ.Ε.Π. εφαρμόζεται σε σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

α) Γηγήσεις και ομαδικές ασκήσεις, με πληροφόρηση των μαθητών, με εφαρμογή μεθόδων σύγχρονης τεχνολογίας επαγγελματίες και με επισκέψεις σε εργαστήρια και εκπαιδευσης, όπως προβλέπεται από τα προγράμματα,

β) ενημέρωση των εκπαιδευτικών λειτουργών,

γ) έρευνες σχετικών εντύπων για μαθητές, καθηγητές, γονείς.

Άρθρο 38.

Οργάνωση εφαρμογής του Σ.Ε.Π.

Η εφαρμογή του Σ.Ε.Π. γίνεται στα σχολεία σύμφωνα με τα προγράμματα και αναλυτικά προγράμματα κατά προτεραιότητα που έχουν τύχει ανάλογης επιμόρφωσης.

Κάθε σχολείο τηρείται αρχείο εκπαιδευτικής και εκπαιδευτικής πληροφόρησης, με ευθύνη των καθηγητών που είναι υπεύθυνοι για την εφαρμογή του Σ.Ε.Π.

Ο Σ.Ε.Π. διευθύνεται ή γραφείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή ένας εκπαιδευτικός με απόφαση του νομαρχου, ή πρόεδρος του περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου Σ.Ε.Π. Έργο του είναι ιδίως ο σχεδιασμός της εφαρμογής του Σ.Ε.Π. στα σχολεία της περιοχής. Τα ενδιαφέροντα και αρμοδιότητές του καθορίζονται με Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, γνώμη του οικείου τμήματος του Π.Ι.

Άρθρο 39.

Προσωπικό Σ.Ε.Π. — Επιμόρφωση.

Ο Σ.Ε.Π. εφαρμόζεται από καθηγητές της δευτεροβάθμιας όλων των ειδικοτήτων που έχουν τύχει ειδικής επιμόρφωσης στα Π.Ε.Κ. ή σε ειδικά σεμινάρια που οργανώνονται κατά περιοχές.

Τα προγράμματα επιμόρφωσης καθηγητών σε θέματα Σ.Ε.Π. καταρτίζονται από το οικείο τμήμα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ' ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Άρθρο 40.

Εφορεία σχολείων

1. Σε κάθε δήμο ή δημοτικό διαμέρισμα ή τμήμα του ή κοινότητα, όπου λειτουργεί δημόσιο σχολείο πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ιδρύεται με αυτόν το νόμο ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με τον τίτλο «εφορεία σχολείων», το οποίο έχει δική του περιουσία και την αποκτά με κάθε νόμιμο τρόπο.

2. Σκοπός της εφορείας σχολείων είναι η εξεύρεση και διαθεση πόρων για την ανέγερση, ή επέκταση, διδασκαλίων στην περιοχή της αρμοδιότητάς της.

Ως διδαστήριο νοείται όχι μόνο το ακίνητο όπου στεγάζεται και λειτουργεί το σχολείο, αλλά και οι υπόλοιποι χώροι, όπως τα γυμναστήρια, τα εργαστήρια, τα υπόστεγα, η αυλή, ο σχολικός κήπος.

3. Η εφορεία σχολείων διοικείται από τη δημοτική ή κοινοτική επιτροπή παιδείας. Τα θέματα οργάνωσης, λειτουργίας, διοίκησης, εκπροσώπησης, εποπτείας και ελέγχου της εφορείας σχολείων ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης και Οικονομικών.

4. Τα ν.π.δ.δ. με τίτλο «Σχολικών Ταμείων», «Ταμείων ΚΕΤΕ», «Ταμείων Τεχνικού και Επαγγελματικού Λυκείου», «Ταμείο Τεχνικής και Επαγγελματικής Σχολής» καταργούνται και όπου στην ισχύουσα νομοθεσία αναφέρονται αυτά ή η σχολική τους εφορεία νοείται εφεξής η οικεία εφορεία σχολείων. Η κυριότητα της ακίνητης περιουσίας αυτών και κάθε σχολείου, που έχει καταργηθεί ή ανήκει στον Ο.Σ.Κ. ή στο ελληνικό Δημόσιο, μεταβιβάζεται, χωρίς διατυπώσεις, στην εφορεία σχολείων του δήμου ή του δημοτικού διαμερίσματος ή της κοινότητας όπου είχε την έδρα του. Περιεχόμενο ή όροι διαθήκης, κωδικέλλου ή ζωρίας διατηρούνται όπως έχουν.

Η κάθε είδους κινητή περιουσία κάθε σχολείου που ανήκει στα καταργούμενα παραπάνω ταμεία μεταβιβάζεται σε ένα (1) μήνα από την έναρξη ισχύος αυτού του νόμου στην εφορεία σχολείων, η οποία την καταθέτει στις σχολικές επιτροπές. Το σχετικό πρωτόκολλο παράδοσης και παραλαβής, στο οποίο καταγράφονται και τα τηρούμενα βιβλία και λοικά υπηρεσιακά στοιχεία της σχολικής εφορείας, καθώς και το χρηματικό υπόλοιπο του σχολικού ταμείου και οι απαιτήσεις και οφειλές του, υπογράφεται από τον πρόεδρο της καταργούμενης σχολικής εφορείας και τον πρόεδρο της οικείας σχολικής επιτροπής, ο οποίος ενεργεί για λογαριασμό της εφορείας σχολείων. Το πρωτόκολλο αυτό θεωρείται από τον προϊστάμενο της οικείας διεύθυνσης ή γραφείου εκπαίδευσης. Δικαιώματα και υποχρεώσεις των ταμείων, που καταργούνται, μεταβιβάζονται στις οικείες εφορείες σχολείων. Εκκρεμείς δίκες στις οποίες διάδικος είναι καταργούμενα σχολικά ταμεία συνεχίζονται από την οικεία εφορεία σχολείων.

Αν παύσει η λειτουργία των σχολείων μιας κοινότητας, καταργείται η εφορεία σχολείων και η κυριότητα της περιουσίας της περιέρχεται στον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων (Ο.Σ.Κ.). Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να παραχωρείται η χρήση των διδαστηρίων στην κοινότητα ή σε τοπικούς πολιτιστικούς φορείς.

5. Η κυριότητα κάθε νέου σχολικού κτιρίου μεταβιβάζεται από τον Ο.Σ.Κ. στην οικεία εφορεία σχολείων κατά τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 4 του ν. 513/1976 (ΦΕΚ 356).

6. Οι εφορείες σχολείων απαλλάσσονται από κάθε φόρο, τέλος, τέλη γαστρονομίας, δικαιώματα ή εσφορές υπέρ Δημοσίου, ν.π.δ.δ., Ο.Γ.Α. ή κάθε τρίτου, από δικαστικά τέλη, και από κάθε κράτηση υπέρ τρίτου, εκτός από τους εισαγωγικούς δασμούς. Οι απαλλαγές που προβλέπονται από τη

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

<p>ΑΘΗΝΑ 25 ΜΑΪΟΥ 1988</p>	<p>ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ</p>	<p>ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 104</p>
--------------------------------	---------------------	-------------------------------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Τροποποίηση του Π.Δ. 43/1986 «Υγειονομικά και λοιπά μέτρα για τον έλεγχο και την καταπολέμηση της σαλμονέλλωσης των πτηνών» (ΦΕΚ 17Α) 1

Γνωμοδοτικά συμβούλια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικής αγωγής 2

Θέσεις Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού, Εκπαιδευτικού Προσωπικού και Ειδικού Διοικητικού Προσωπικού στο Πανεπιστήμιο Πατρών 3

Κατάργηση βαθμών και θέσεων αξιωματικών ειδικών καθηκόντων της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις .. 4

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Κατάργηση δωριών και κατά κυριότητα στο Δημόσιο (Υπουργείο Οικονομικών) έκτασης 1.000 τ.μ. μετά διορόφου κτηρίου από οικόπεδο «ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ», ιδιοκτησίας Ταμείου Εθνικής Άμυνας (Τ.Ε.Θ.Α.) 5

Κατάργηση δωριών και κατά κυριότητα στο Δημόσιο (Υπουργείο Οικονομικών) ακινήτου έκτασης 500 τ.μ. από το Στρατόπεδο «ΔΟΥΚΑ» Πρεβέζης ιδιοκτησίας του Ταμείου Εθνικής Άμυνας (Τ.Ε.Θ.Α.) 6

Κατάργηση, κατά χρήση, έκτασης 281.474 τ.μ. από το αγρόκτημα Στέρνας Νομού Έβρου στο Ταμείο Εθνικής Άμυνας (Τ.Ε.Θ.Α.) 7

Κατάργηση, κατά χρήση, έκτασης 168.876 τ.μ. από το αγρόκτημα Οινόης Νομού Κοζάνης στο Ταμείο Εθνικής Άμυνας (Τ.Ε.Θ.Α.) 8

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Απόφαση της Πδ/ΤΕ 720/27.3.86 9

Απόφαση της προεδρείας καταβολής του μετοχικού κεφαλαίου της Α.Ε. ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΙΟΥ 10

Διορθώσεις Σφαλμάτων

Διορθώσεις Σφαλμάτων στο Νόμο 1772 (ΦΕΚ 91/Α/17.5.88) . 11

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 239

Τροποποίηση του Π.Δ. 43/1986 «Υγειονομικά και λοιπά μέτρα για τον έλεγχο και την καταπολέμηση της σαλμονέλλωσης των πτηνών» (ΦΕΚ 17Α).

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) Της παρ. 1 του άρθρου 20 του Ν. 248/1914 «Περί Οργανώσεως της Ζωοτεχνικής και Κτηνιατρικής Υπηρεσίας» (ΦΕΚ 110Α), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο μόνο του Α.Ν. της 23/24.1.1936 «περί συμπληρώσεως του Ν. 248/1914» (ΦΕΚ 47Α) και

β) Της παρ. 2 του άρθρου 7 του Ν.Δ. 185/1973 «Περί μέτρων βελτιώσεως της κτηνοτροφίας» (ΦΕΚ 262Α).

2. Την με αριθ. 322/1988 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, μετά από πρόταση του Υπουργού Γεωργίας, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνο

Η υποπερίπτωση ββ) της περίπτωσης α) της παρ. 1 του άρθρου 8 του Π.Δ. 43/1986 (ΦΕΚ 17 Α) αντικαθίσταται ως εξής:

•ββ) 150 τουλάχιστον μέτρα από εθνικούς δρόμους και»

Στον Υπουργό Γεωργίας, αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 19 Μαΐου 1988

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΤΤΑΚΗΣ

(2)

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 240

Γνωμοδοτικά συμβούλια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικής αγωγής.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 22 του Ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167).

2. Την αριθ. 205/1987 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

- ιστ) Έναν εκπρόσωπο του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών.
- ιζ) Έναν εκπρόσωπο της Συνομοσπονδίας Γονίων Ελλάδας.
- ιη) Έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας.
- ιθ) Έναν εκπρόσωπο του τομέα γενικής εκπαίδευσης του τμήματος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
- ια) Έναν εκπρόσωπο του τομέα τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης του τμήματος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
- ιβ) Έναν εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης.
- ιγ) Έναν εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας.
- ιδ) Έναν εκπρόσωπο του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.
- ιε) Έναν εκπρόσωπο του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.
- ις) Έναν εκπρόσωπο του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.
- ιζ) Έναν εκπρόσωπο της Ελληνικής Μαθηματικής Εταιρείας.
- ιη) Έναν εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Ένωσης Θεολόγων.
- ιθ) Έναν εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Ένωσης Φιλολόγων.
- ια) Έναν εκπρόσωπο της Ένωσης Ελλήνων Φυσικών.
- ιβ) Έναν εκπρόσωπο της Ένωσης Ελλήνων Χημικών.
- ιγ) Έναν εκπρόσωπο της Ένωσης Καθηγητών Οικιακής Αγωγής.
- ιδ) Ένα κοινό εκπρόσωπο των Ενώσεων Καθηγητών Ξένων Γλωσσών.
- ιε) Έναν εκπρόσωπο του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών.
- ιστ) Έναν εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Ένωσης Πτυχιούχων Υποχρεωτικών Τεχνολόγων Μηχανικών.

Άρθρο 6
Γραμματεία

1. Η Γραμματεία του Σ.Δ.Ε. αποτελείται από δύο εκπαιδευτικούς δημοσίας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποσπασμένους στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, στους οποίους ο ένας ορίζεται γραμματέας αυτού και ο άλλος αναπρωτής του και από μία δακτυλογράφο της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου. Από τους εκπαιδευτικούς ο ένας ανήκει στους κλάδους ΑΤ1 έως ΑΤ11 και ο άλλος στους κλάδους ΑΤ12, ΑΤ13, ΑΤ14, ΑΤ17, ΑΤ18 ή ΑΡ1 ή ΜΕ1. Ο ορισμός του γραμματέα, του αναπληρωτή και της δακτυλογράφου γίνεται με την απόφαση συγκρότησης του Σ.Δ.Ε.

2. Έργο της Γραμματείας είναι η τήρηση των πρακτικών, του αρχείου και η διεξαγωγή της αλληλογραφίας του Σ.Δ.Ε., η φροντίδα για συγχώνευση των εισηγήσεων στα θέματα της ημερήσιας διάταξης ή φροντίδα για την υλοποίηση των αποφάσεων της ολομέλειας και τμημάτων του Σ.Δ.Ε.

Άρθρο 7
Αρμοδιότητες - Λειτουργία

1. Το Σ.Δ.Ε. ασκεί αρμοδιότητες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στοιχείς όπως προβλέπονται στο άρθρο 3 για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και επιπλέον:

- α) Γνωμοδοτεί για τον προσδιορισμό των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων των σχολικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- β) Γνωμοδοτεί για την προσθήκη νέων κύκλων, κλάδων, τομέων και ειδίκευσης με βάση τις προβλεπόμενες ανάγκες της οικονομίας και της παραγωγής.
- γ) Γνωμοδοτεί για την άσκηση στο επάγγελμα των μαθητών των σχολικών μονάδων.
- δ) Εισηγείται την αναθεώρηση του περιεχομένου των σπουδών σε ειδικότητα σε συνδυασμό με την περιγραφή του αντίστοιχου επαγγέλματος.
- ε) Εισηγείται τη λήψη μέτρων για την πληρέστερη εφαρμογή του επαγγελματικού προσανατολισμού.
- στ) Γνωμοδοτεί για θέματα ισοτιμίας τίτλων σπουδών αποφοίτων

σχολικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης άλλων φορέων.

2. Το Σ.Δ.Ε. λειτουργεί είτε σε ολομέλεια είτε σε τμήματα:

- α) Γενικής κατεύθυνσης και β) τεχνικής - επαγγελματικής κατεύθυνσης. Στην ολομέλεια εξετάζονται τα αντίστοιχα για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θέματα των περιπτώσεων α', β' και δ' του άρθρου 3.

Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 4.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Άρθρο 8

Έδρα - Σύνοψη

1. Το γνωμοδοτικό συμβούλιο ειδικής αγωγής (Σ.Ε.Α.) έχει έδρα την κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και αποτελείται από:

- α) Τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ή εκπρόσωπό του, ως πρόεδρο.
- β) Τρεις ειδικούς επιστημονικούς συνεργάτες.
- γ) Έναν εκπρόσωπο του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- δ) Έναν εκπρόσωπο από κάθε κόμμα που αντιπροσωπεύεται στη Βουλή και αναγνωρίζεται από τον κανονισμό της.
- ε) Έναν εκπρόσωπο του Υπουργού Εργασίας.
- ςτ) Έναν εκπρόσωπο της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.
- ςζ) Έναν εκπρόσωπο της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης.
- η) Έναν εκπρόσωπο της Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών.
- θ) Έναν εκπρόσωπο του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού.
- ι) Το σύμβουλο Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
- ια) Έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Ανωτάτης Εκπαίδευσης.
- ιβ) Έναν εκπρόσωπο του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής.
- ιγ) Έναν εκπρόσωπο του Κέντρου Προγραμματισμού και Ερευνών.
- ιδ) Έναν εκπρόσωπο του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών.
- ιε) Έναν εκπρόσωπο του Συνδέσμου Ελλήνων Ψυχολόγων.
- ιστ) Έναν εκπρόσωπο του Συλλόγου Ελλήνων Κοινωνικών Λειτουργών.
- ιζ) Έναν εκπρόσωπο του Πανελλήνιου Συλλόγου Ειδικών στις διαταραχές του λόγου.
- ιη) Έναν εκπρόσωπο της Συνομοσπονδίας Γονίων Ελλάδας.
- ιθ) Έναν εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας Κωφών Ελλάδας.
- ια) Έναν εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας Τυφλών Ελλάδας.
- ιβ) Έναν εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας κινητικά αναπήρων ατόμων.
- ιγ) Έναν εκπρόσωπο της Διδακταλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας.
- ιδ) Έναν εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης.
- ιε) Έναν εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας.

2. Το Σ.Ε.Α. συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση των οικείων φορέων, με την οποία ορίζονται οι τακτικοί και αναπληρωματικοί εκπρόσωποι.

3. Η απόφαση συγκρότησης εκδίδεται εντός του μηνός Δεκεμβρίου κάθε δεύτερου έτους. Η θητεία των μελών του Σ.Ε.Α. είναι διετής, αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του επόμενου έτους.

Άρθρο 9

Επιστημονική Επιτροπή

1. Η επιστημονική επιτροπή του Σ.Ε.Α. αποτελείται από τους επιστημονικούς συνεργάτες του άρθρου 22 παρ. 3 και 4 του Ν. 1566/1985.

2. Η επιστημονική επιτροπή μπορεί να χωρίζεται, με απόφαση του Προέδρου του Σ.Ε.Α., σε τμήματα μελετών και εφαρμογών, ανάλογα με τις ανάγκες.

3. Για την υποβοήθηση του έργου της επιστημονικής επιτροπής μπορεί να αποσπώνται στο Σ.Ε.Α. με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων εκπαιδευτικοί με ειδικές γνώσεις ή ειδική εμπειρία στα θέματα ειδικής αγωγής, στελέχη από τις ειδικότητες του άρθρου 35 παρ. 2 του Ν. 1566/1985, καθώς και ειδικοί επιστήμονες προκειμένου να μελετούν εξειδικευμένα θέματα και να συνεργάζονται με

επιστημονική επιτροπή.

4. Η επιστημονική επιτροπή εξεργάζεται τις αποφάσεις της ολομέλειας του Σ.Ε.Α. και με βάση τα επιστημονικά δεδομένα, τα πορίσματα των ερευνών και τις ιδιαίτερες ανάγκες της ειδικής αγωγής συντάσσει προτάσεις, καταρτίζει προγράμματα και εισηγείται στο Σ.Ε.Α. προτάσεις κάθε θέματος ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Άρθρο 10

Γραμματεία

Η Γραμματεία του Σ.Ε.Α. αποτελείται από έναν εκπαιδευτικό της εκπαίδευσης πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποσπασμένο στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που ορίζεται γραμματέας αυτού και από μία δακτυλογράφο κεντρικής υπηρεσίας του ίδιου Υπουργείου. Ο ορισμός αυτού γίνεται στην απόφαση συγκρότησης του Σ.Ε.Α.

2. Έργο της γραμματείας είναι η τήρηση των πρακτικών, του αρχείου και η διεξαγωγή της αλληλογραφίας του Σ.Ε.Α., η φροντίδα για συγκέντρωση των εισηγήσεων στα θέματα της ημερήσιας διάταξης και η φροντίδα για την υλοποίηση των αποφάσεων της ολομέλειας και των τμημάτων του Σ.Ε.Α.

Άρθρο 11

Αρμοδιότητες - Λειτουργία

1. Το Σ.Ε.Α. έχει τις εξής αρμοδιότητες:

α) Εισηγείται στο Ε.Σ.Υ.Π. θέματα αρμοδιότητας της ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

β) Εισηγείται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων τον προϋπολογισμό, τον προϋπολογισμό και τον προσδιορισμό των γενικών αρχών και κατευθύνσεων για τη διαμόρφωση γενικά της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση.

γ) Εισηγείται τη λήψη μέτρων για την ανάπτυξη και λειτουργική οργάνωση των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, μελετά τα επιμέρους ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα, τον εξοπλισμό και τα διδακτικά και εκπαιδευτικά μέσα.

δ) Εισηγείται τη διεξαγωγή επιστημονικών ερευνών και μελετών, ως και την οργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων και επισκέψεων εκπαιδευτικού προσωπικού των μονάδων ειδικής αγωγής.

ε) Συνεργάζεται με όλους τους φορείς που μετέχουν στις διαδικασίες ειδικής αγωγής με σκοπό το συντονισμό των ενεργειών τους, καθώς και τις αντίστοιχες διεθνείς οργανώσεις και ιδρύματα.

ς) Εξετάζει τον απολογισμό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και τις προτάσεις αυτού για βελτίωση της ποιότητας της ειδικής αγωγής και υπάκουε τις απόψεις του, σχετικά με αυτές, προς τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

ζ) Συνεργάζεται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και λαμβάνει γνώση των προτάσεων του σε θέματα ειδικής αγωγής, καθώς και των αποτελεσμάτων σχετικών ερευνών και μελετών του.

η) Εξετάζει, αποφασίζει και εισηγείται για κάθε θέμα που παραπέμπεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Το Σ.Ε.Α. λειτουργεί είτε σε ολομέλεια είτε σε τμήματα: α) ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών κωφών και βαρηχκών, β) ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών τυφλών και γ) ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών κινητικά κωφών. Στην ολομέλεια εξετάζονται τα θέματα των περιπτώσεων α', β' γ' δ' στ' και ζ' της προηγούμενης παραγράφου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 4.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 12

Κατά την πρώτη εφαρμογή αυτού του προεδρικού διατάγματος η σύνθεση των Σ.Π.Ε., Σ.Δ.Ε. και Σ.Ε.Α. γίνεται εντός μηνός από τη λήξη του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και η θητεία των μελών συμβουλίων αυτών λήγει την 31η Δεκεμβρίου 1988.

Η ισχύς αυτού του διατάγματος ισχύει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 19 Μαΐου 1988

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 241

Ίδρυση θέσεων Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού, Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού και Ειδικού Διοικητικού - Τεχνικού Προσωπικού στο Πανεπιστήμιο Πατρών.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τα άρθρα 11 (παρ. 2) και 50 (παρ. 1 & 6) του Ν. 1268/1982 (ΦΕΚ 87 τ.Α').
2. Το άρθρο 70 (παρ. 12) του Ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 τ.Α').
3. Την απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Η. 5822/1987 «Αρμοδιότητες Υφυπουργών ΥΠ.Ε.Π.Θ.» (ΦΕΚ 528 τ.Β').
4. Τη γνώμη του Πρυτανικού Συμβουλίου του Πανεπιστημίου Πατρών (συνεδρίαση 112/8.7.1987).
5. Τη γνώμη του Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας (συνεδρίαση 11η/13.7.87).
6. Την 304/1988 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με πρόταση του Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Ίδρυση θέσεων Δ.Ε.Π.

Ίδρύονται στα κατωτέρω αναφερόμενα τμήματα του Πανεπιστημίου Πατρών, οι ακόλουθες θέσεις Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού:

- α) Τμήμα Φαρμακευτικής: Είκοσι πέντε (25)
- β) Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης: Δεκαπέντε (15)
- γ) Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών: Δεκαπέντε (15)
- δ) Τμήμα Γενικό: Δεκαπέντε (15)

Άρθρο 2

Ίδρυση θέσεων Ε.Ε.Π.

Ίδρύονται στα κατωτέρω τμήματα του αυτού ως άνω Ιδρύματος οι ακόλουθες θέσεις Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού:

- α) Α.Ε.1.: Δέκα (10) θέσεις, από τις οποίες, οκτώ (8) έχουν ως αντικείμενο τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών και δύο (2) τη διδασκαλία της Φυσικής Αγωγής.
- β) Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών: Δύο (2) θέσεις, για τη διδασκαλία σχεδίου.
- γ) Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης: Πέντε (5) θέσεις από τις οποίες δύο (2) για τη διδασκαλία σχεδίου, δύο (2) για τη διδασκαλία μουσικής και μία (1) για τη διδασκαλία φυσικής αγωγής.
- δ) Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών: Τέσσερις (4) θέσεις, από τις οποίες μία (1) για τη διδασκαλία φυσικής αγωγής, μία (1) για τη διδασκαλία μουσικής και δύο (2) για τη διδασκαλία καλλιτεχνικών μαθημάτων.

Άρθρο 3

Ίδρυση θέσεων Ε.Δ.Τ.Π.

1. Ίδρύονται στα κατωτέρω τμήματα του αυτού ως άνω Ιδρύματος οι ακόλουθες κατά κατηγορία θέσεις Ειδικού Διοικητικού - Τεχνικού Προσωπικού:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 78

14 Μαρτίου 2000

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2817

Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδουμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Άρθρο 1
Έννοια, σκοπός και καθεστώς

1. Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κατά την έννοια του παρόντος, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιοτεροτήτων.

2. Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσοι:

- α) Έχουν νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα.
- β) Έχουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες) ή ακοής (κωφοί, βαρήκοοι).
- γ) Έχουν σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπεδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας.
- δ) Έχουν προβλήματα λόγου και ομιλίας.
- ε) Έχουν ειδικές δυσκολίες στη μάθηση, όπως δυσλεξία, δυσορθογραφία, δυσαναγνωσία.
- στ) Έχουν σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης.

3. Στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες περιλαμβάνονται επίσης πρόσωπα νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας που δεν ανήκουν σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις, αλλά έχουν ανάγκη από ειδική εκπαιδευτική προσέγγιση και φροντίδα για ορισμένη περίοδο ή για ολόκληρη την περίοδο της σχολικής ζωής τους.

Οι μαθητές για τους οποίους δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις των παραγράφων 2 και 3, καθώς και οι μαθητές που για μόνο το λόγο ότι η μητρική τους γλώσσα δεν είναι ελληνική, εμφανίζουν μειωμένη σχολική επίδοση, δεν θεωρούνται άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές

4. α) Γλώσσα των κωφών και βαρήκων μαθητών είναι η ελληνική νοηματική.

β) Κατά τη διδασκαλία μπορεί να χρησιμοποιούνται κατά εξαίρεση και άλλα επιβοηθητικά μέσα που είναι εφικτά και επιστημονικά αποδεκτά, όπως αυτά καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Απαραίτητο προσόν για την τοποθέτηση εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού στις Σ.Μ.Ε.Α. κωφών και βαρήκων είναι η γνώση της νοηματικής γλώσσας.

5. Οι ειδικές περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων διαπιστώνονται από τα Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.).

6. Στα άτομα που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται ειδική εκπαίδευση, η οποία στο πλαίσιο των σκοπών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης επιδιώκει ιδιαίτερα:

- α) την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους,
- β) τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή επανένταξή τους στο κοινό εκπαιδευτικό σύστημα και η συμβίωση με το κοινωνικό σύνολο,
- γ) την επαγγελματική τους κατάρτιση και τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία,
- δ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη.

7. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων λαμβάνονται μέτρα και παρέχονται υπηρεσίες στα παραπάνω άτομα ηλικίας έως 22 ετών σε όλες τις τάξεις των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως η κατάρτιση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας, η χρησιμοποίηση διδακτικού υλικού και η χορήγηση οργάνων και λοιπού ειδικού εξοπλισμού και γενικά κάθε είδους διευκολύνσεις και εργονομικές διευθετήσεις. Στις υπηρεσίες περιλαμβάνονται ιδίως η διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες, η αξιολόγηση, η παιδαγωγική και ψυχολογική υποστήριξη, η φυσικοθεραπεία, η εργοθερα-

πεία, η αγωγή λόγου, η κοινωνική και συμβουλευτική εργασία, η μεταφορά και η μετακίνηση και κάθε άλλο μέτρο ή υπηρεσία που υποστηρίζουν την ισότιμη μεταχείριση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Όπου στις διατάξεις του παρόντος αναφέρεται διάγνωση νοείται η διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών.

8. Για τη διαμόρφωση των μέτρων που λαμβάνονται διατυπώνει τις απόψεις του και εκείνος που έχει την επιμέλεια των ατόμων με ειδικές ανάγκες, που προσκαλείται για το σκοπό αυτόν από τις κατά περίπτωση αρμόδιες υπηρεσίες ή φορείς.

9. Η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται δωρεάν από το κράτος σε δημόσια σχολεία. Η μορφή των σχολείων αυτών προσδιορίζεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών.

10. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι αποκλειστικός φορέας για την ειδική αγωγή ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στις διαδικασίες ίδρυσης, λειτουργίας και εποπτείας κέντρων και εργαστηρίων ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης ατόμων με ειδικές ανάγκες αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας συμπράττει και ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εφόσον φοιτούν σε αυτά άτομα με ειδικές ανάγκες σχολικής ηλικίας.

11. Η εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, γενική, τεχνική - επαγγελματική παρέχεται στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία, κατά περίπτωση, οργανώνονται, στελεχώνονται, εξοπλίζονται και υποστηρίζονται κατάλληλα, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία διδακτική και ψυχοπαιδαγωγική υποστήριξη των ατόμων αυτών.

Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορεί να φοιτούν:

α) Στη συνήθη σχολική τάξη με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής, ο οποίος υπηρετεί στα Κ.Δ.Α.Υ. ή στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και ορίζεται από το Κ.Δ.Α.Υ..

β) Σε ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα τμήματα ένταξης που λειτουργούν μέσα στα σχολεία της γενικής και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

12. Όταν η φοίτηση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα σχολεία του κοινού εκπαιδευτικού συστήματος ή στα τμήματα ένταξης καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη, λόγω του είδους και του βαθμού του προβλήματός τους, η εκπαίδευση των παιδιών αυτών παρέχεται:

α) σε αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής.

β) σε σχολεία ή τμήματα που λειτουργούν είτε ως αυτοτελή είτε ως παραρτήματα άλλων σχολείων σε νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης, ιδρύματα αγωγής ανηλίκων ή ιδρύματα χρονίως πασχόντων ατόμων, εφόσον οι διαβιούντες ή νοσηλεύμενοι σε αυτά είναι παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

γ) στο σπίτι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στην περίπτωση αυτήν μπορεί να χρησιμοποιείται και το σύστημα της τηλε - εκπαίδευσης. Τα άτομα αυτά εκπαιδεύονται από το προσωπικό των Κ.Δ.Α.Υ. ή σχολικής μονάδας ειδικής αγωγής, το οποίο διαθέτει την κατά περίπτωση αναγκαία εξειδίκευση.

13. Τα αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής είναι:

α) νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία ειδικής αγωγής για νήπια και παιδιά με ειδικές ανάγκες από το 4ο μέχρι και το 14ο έτος της ηλικίας τους, που λειτουργούν ως

ενιαίες σχολικές μονάδες.

β) γυμνάσια ειδικής αγωγής από το 14ο μέχρι και το 18ο έτος.

γ) ενιαία λύκεια ειδικής αγωγής από το 18ο μέχρι και το 22ο έτος.

δ) τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) ειδικής αγωγής Α' βαθμίδας που περιλαμβάνουν πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και του Α' κύκλου σπουδών του άρθρου 2 του ν. 2640/1998 (ΦΕΚ 203 Α) για την παροχή εξειδικευμένης τεχνικής και επαγγελματικής γνώσης. Στα Τ.Ε.Ε. αυτά εγγράφονται απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου. Η φοίτηση διαρκεί επί πέντε, τουλάχιστον σχολικά έτη, από το 14ο μέχρι και το 19ο έτος της ηλικίας των φοιτώντων.

ε) τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) ειδικής αγωγής Β' βαθμίδας που περιλαμβάνουν τους Α' και Β' κύκλους σπουδών του άρθρου 2 του ν. 2640/1998. Στην Α' τάξη του Α' κύκλου εγγράφονται απόφοιτοι Γυμνασίου. Η φοίτηση διαρκεί δύο τουλάχιστον σχολικά έτη σε κάθε κύκλο σπουδών. Στο Β' κύκλο σπουδών μπορούν να εγγράφονται και απόφοιτοι του Τ.Ε.Ε. Α' βαθμίδας της προηγούμενης περίπτωσης, από το 19ο μέχρι και το 22ο έτος της ηλικίας των φοιτώντων.

στ) εργαστήρια ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, από το 14ο μέχρι και το 22ο έτος.

14. Οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής (Σ.Μ.Ε.Α.) και το προσωπικό αυτών υπάγονται στην οικεία Διεύθυνση Εκπαίδευσης της βαθμίδας τους. Ειδικά τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.) και το προσωπικό αυτών υπάγονται στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

15. α) Η φοίτηση μαθητών με ειδικές ανάγκες στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής μπορεί να παρασθαι, ανάλογα με τις μαθησιακές δυσκολίες των φοιτώντων και μετά το 22ο έτος της ηλικίας τους ή να αρχίσει από τη συμπλήρωση της σχολικής ηλικίας που ορίζεται για φοίτηση στα κανονικά σχολεία. Για την παράταση αποφασίζει ο αρμόδιος προϊστάμενος της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του οικείου Κ.Δ.Α.Υ..

β) Το νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο ειδικής αγωγής είναι ενιαία μονάδα και περιλαμβάνει τριετές τμήμα αντίστοιχο του νηπιαγωγείου και επαστεές τμήμα αντίστοιχο του δημοτικού σχολείου.

γ) Το γυμνάσιο ειδικής αγωγής περιλαμβάνει την προκαταρκτική τάξη και τρεις επόμενες τάξεις Α', Β' και Γ'. Μαθητές απόφοιτοι δημοτικού σχολείου με ελαφρές δυσκολίες μάθησης μπορεί να εγγράφονται απευθείας στην Α' τάξη του γυμνασίου ειδικής αγωγής, ύστερα από αξιολόγηση που πραγματοποιείται από το οικείο Κ.Δ.Α.Υ..

δ) Το ενιαίο λύκειο ειδικής αγωγής περιλαμβάνει την προκαταρκτική τάξη και τρεις επόμενες τάξεις Α', Β' και Γ'. Μαθητές απόφοιτοι γυμνασίου με ελαφρές δυσκολίες μάθησης μπορεί να εγγράφονται απευθείας στην Α' τάξη του λυκείου ειδικής αγωγής, ύστερα από αξιολόγηση που πραγματοποιείται από το οικείο Κ.Δ.Α.Υ..

ε) Το Τ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής Α' βαθμίδας περιλαμβάνει τις τάξεις Α', Β', Γ', Δ' και Ε'. Το Τ.Ε.Ε. Ειδικής Αγωγής Β' βαθμίδας περιλαμβάνει τις τάξεις Α' και Β' του Α' κύκλου σπουδών και τις τάξεις Γ' και Δ' του Β' κύκλου σπουδών.

στ) Το Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαί-

δευσης και Κατάρτισης λειτουργεί με πέντε μέχρι και οκτώ τάξεις, ανάλογα με τις εξειδικεύσεις και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτώντων. Στην Α' τάξη εγγράφονται απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου.

16. Τα σχολεία των περιπτώσεων α', β', γ', δ' και ε' της παραγράφου 13 είναι ισότιμα προς τα αντίστοιχα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα σχολεία αυτά εκτός από το ημερήσιο πρόγραμμα διδασκαλίας εφαρμόζεται και πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης. Στα σχολεία ειδικής αγωγής εφαρμόζονται ειδικά προσαρμοσμένα αναλυτικά και διδακτικά προγράμματα. Στο πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου ειδικής αγωγής περιλαμβάνονται και δραστηριότητες προεπαγγελματικής εκπαίδευσης. Στο πρόγραμμα των γυμνασίων και λυκείων ειδικής αγωγής μπορεί να περιλαμβάνονται και μαθήματα τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το περιεχόμενο των παραπάνω προγραμμάτων, καθώς και τα κριτήρια και τα λύκεια ειδικής αγωγής, καθορίζονται και μαθήματα τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδονται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Το πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης καλύπτεται με ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στο εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής και των Κ.Δ.Α.Υ. ή και σε εκπαιδευτικούς άλλων σχολείων, των οποίων η αποζημίωση καθορίζεται κατά τα ισχύοντα για τους εκπαιδευτικούς των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων ειδικής αγωγής προσφέρει τις υπηρεσίες του, για τη συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου, και σε άλλα γεγονικά σχολεία ειδικής αγωγής, κατά τα οριζόμενα με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας διεύθυνσης εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του Κ.Δ.Α.Υ. και πρόταση του οικείου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου.

17. Για την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που φοιτούν στα άλλα σχολεία γενικής και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται ειδικά προσαρμοσμένα και εξατομικευμένα υποστηρικτικά εκπαιδευτικά προγράμματα που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

18. Η μελέτη, η έρευνα, η προσαγωγή, η συλλογιστική, η μετατροπή και η συγχώνευση των σχολείων της παραγράφου 13 και των τμημάτων ένταξης, η προσθήκη τομέων και τμημάτων ειδικότητας στα Τ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής, η στελέχωση αυτών, καθώς και η ανάλογη αύξηση ή μείωση των οργανικών θέσεων του προσωπικού γίνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγησης του οικείου Κ.Δ.Α.Υ., των οργάνων του άρθρου 49 του ν. 1566/1985 και του Κ.Δ.Α.Υ. της έδρας της Περιφέρειας. Στο προσωπικό των σχολείων ειδικής αγωγής και των τμημάτων ένταξης περιλαμβάνονται και οι ανήκοντες στους κλάδους ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού σε περίπτωση σύστασης ή αύξησης οργανικών θέσεων προσωπικού, τις αποφάσεις συνυπογράφουν και οι Υπουργοί Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών. Αν τα σχολεία ειδικής αγωγής λειτουργούν σε ιδρύματα που εισήκουν στην αρμο-

διότητα άλλων υπουργείων, στην έκδοση των αποφάσεων συμπράττει και ο συναρμόδιος Υπουργός.

19. Διευθυντές των σχολείων ειδικής αγωγής που περιλαμβάνουν τμήματα νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου είναι οι τοποθετούμενοι κατά τις ισχύουσες διατάξεις ως διευθυντές των δημοτικών σχολείων ειδικής αγωγής. Στις περιπτώσεις συλλεπουργίας και συστέγασης γυμνασίου με λύκειο ειδικής αγωγής, καθώς και Τ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής Α' βαθμίδας με Τ.Ε.Ε. ειδικής αγωγής Β' βαθμίδας, μπορεί οι σχολικές μονάδες αυτές να τελούν υπό ενιαία διεύθυνση κατά τα καθοριζόμενα με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του οικείου Κ.Δ.Α.Υ.. Διευθυντές των Σ.Μ.Ε.Α. επιλέγονται εκπαιδευτικοί, που έχουν τα προσόντα τοποθέτησης σε θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού αυτών. Για τις προϋποθέσεις, τα προσόντα, τα κριτήρια και τη διαδικασία επιλογής και τοποθέτησης των Διευθυντών Σ.Μ.Ε.Α. εφαρμόζονται αντίστοιχα με τα ισχύοντα για τους Διευθυντές των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ειδικά στα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης οι Διευθυντές επιλέγονται από το Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.) εκ των υπηρετούντων οργανικά σε αυτά, κατά τα ισχύοντα για την επιλογή των Διευθυντών Σ.Μ.Ε.Α. και τοποθετούνται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για τετραετή θητεία.

* 20. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται μετά από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με:

α) την ένταξη, φοίτηση και αποφοίτηση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε όλους τους τύπους σχολείων ειδικής αγωγής και τα τμήματα ένταξης.

β) την προσωινυμία και τον τίτλο, καθώς και τον εξειδικευμένο τύπο των σχολείων ειδικής αγωγής και τον ελάχιστο αριθμό μαθητών που φοιτούν στις μονάδες αυτές και τις επί μέρους τάξεις ή βαθμίδες.

γ) τον τρόπο παροχής της εκπαίδευσης στο σπίτι.

δ) τα ειδικότερα καθήκοντα και υποχρεώσεις του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α. και των Κ.Δ.Α.Υ.,

ε) την εντόπιση, διάγνωση, εγγραφή, μετεγγραφή και κατάταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες στα σχολεία των παραγράφων 11, 12 και 13 του άρθρου 13.

στ) το εβδομαδιαίο ωράριο έτους της εργασίας και άλλης απασχόλησης του προσωπικού ειδικής αγωγής που εργάζεται στα σχολεία αυτά.

ζ) την έναρξη και λήξη του διδακτικού έτους.

η) τη διάρθρωση και τις βασικές ενότητες του αναλυτικού προγράμματος των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής, το είδος και τη μορφή των υποστηρικτικών υπηρεσιών, καθώς και το περιεχόμενο της δημιουργικής απασχόλησης των μαθητών.

θ) τον αριθμό των θέσεων εκπαιδευτικού, ειδικού προσωπικού, ειδικού βοηθητικού και διοικητικού προσωπικού που κατανέμονται κατά κλάδους και ειδικότητες σε κάθε Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

ι) τη διαδικασία συγκρότησης και λειτουργίας των συλλόγων γονέων, οι οποίοι συμμετέχουν και συνεργάζονται με τις υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στο έργο της εκπαίδευσης των

σόντα διορισμού στις συνιστώμενες θέσεις.

12. Κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία των Κ.Δ.Α.Υ. καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

13. Στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συνιστάται Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.), το οποίο είναι αρμόδιο για θέματα επιλογής των υποψηφίων για διορισμό, υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου του ειδικού εκπαιδευτικού και του βοηθητικού ειδικού προσωπικού που υπηρετεί στα Κ.Δ.Α.Υ. και στις Σ.Μ.Ε.Α..

14. Το Υ.Σ.Ε.Ε.Π. αποτελείται:

α) από τον Πρόεδρο του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναπληρούμενο από τον Αντιπρόεδρο του ίδιου Συμβουλίου,

β) από τον Πρόεδρο του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αναπληρούμενο από τον Αντιπρόεδρο του ίδιου Συμβουλίου,

γ) από ένα μέλος του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής, αναπληρούμενο από άλλο μέλος του ίδιου προσωπικού, που ορίζονται με την απόφαση συγκρότησης.

δ) από δύο αιρετά μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής, αναπληρούμενα από αναπληρωματικά αιρετά μέλη.

Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. ορίζονται με την απόφαση της συγκρότησης εκ των υπό στοιχεία α' και β' τακτικών μελών. Γραμματέας του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. και αναπληρωτής αυτού ορίζονται διοικητικοί υπάλληλοι της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ή εκπαιδευτικοί αποσπασμένοι στην υπηρεσία αυτήν.

15. Όταν το Υ.Σ.Ε.Ε.Π. εξετάζει θέματα επιλογής ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής που αναφέρονται στην περίπτωση Α' της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 1566/1985 και του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, καθώς και ορισμού Προϊσταμένων στα Κ.Δ.Α.Υ., προεδρεύει αυτού ο Αντιπρόεδρος του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που αναπληρώνεται από μόνιμο παρέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

16. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα θέματα συγκρότησης του Υ.Σ.Ε.Ε.Π., διάρκειας της θητείας των μελών του, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία εκλογής των αιρετών μελών του και κάθε λεπτομέρεια της λειτουργίας του. Τα αιρετά μέλη, τακτικά και αναπληρωματικά του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, που έχουν εκλεγεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ως αιρετά μέλη του Υπηρεσιακού και Πειθαρχικού Συμβουλίου Ειδικού Προσωπικού Ειδικής Αγωγής (Υ.Π.Σ.Ε.Π.Ε.Α.) που προβλέπεται από το άρθρο 8 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 110 Α'), αποτελούν μέλη του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. μέχρι τη λήξη της θητείας τους. Τα θέματα αρμοδιότητας του Υ.Σ.Ε.Ε.Π. εισηγείται ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αναπληρούμενος από τον Προϊστάμενο του Τμήματος Προσωπικού της ίδιας Διεύθυνσης.

17. Στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ιδρύεται Τμήμα Ειδικής Αγωγής και συνιστάται έβδομη θέση Αντιπροέδρου, ο οποίος προεδρεύει του τμήματος αυτού. Συνιστώνται επίσης στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μία θέση

συμβούλου ειδικής αγωγής, μία θέση μόνιμου παρέδρου, ειδικότητας ειδικής αγωγής, και έξι θέσεις παρέδρων με θητεία, των οποίων οι ειδικότητες είναι αντιστοιχες με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών και προσδιορίζονται με την προκήρυξη που εκδίδεται για την πλήρωση των κενών θέσεων. Για το διορισμό στις θέσεις παρέδρων με θητεία απαιτείται πτυχίο αντιστοιχής ειδικότητας ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο ιδρύματος της αλλοδαπής, μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο της ειδικότητας και πενταετής τουλάχιστον εμπειρία στην ειδική αγωγή. Στην προκήρυξη πλήρωσης των θέσεων συμβούλου και μόνιμου παρέδρου ορίζεται ότι οι επιλεγόμενοι πρέπει να έχουν διαφορετικές ειδικότητες. Για την πλήρωση των συνιστώμενων θέσεων έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 25 και 26 του ν. 1566/1985, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν.

18. Έργο του Τμήματος Ειδικής Αγωγής είναι:

α) η επιστημονική έρευνα, μελέτη και τέκμηριωση όλων των θεμάτων της ειδικής αγωγής και η υποβολή προτάσεων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ειδική αγωγή.

β) ο σχεδιασμός και η υποστήριξη ανάπτυξης προγραμμάτων επιμόρφωσης του προσωπικού της ειδικής αγωγής σε συνεργασία με το αρμόδιο Τμήμα Επιμόρφωσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.) και τα Τμήματα Ειδικής Αγωγής των Α.Ε.Ι.,

γ) ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη των ωρολόγιων και αναλυτικών προγραμμάτων, καθώς και η εκπόνηση του διδακτικού και λοιπού υποστηρικτικού υλικού για την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

δ) η αξιολόγηση των προγραμμάτων ειδικής αγωγής σε συνεργασία με το Τμήμα Αξιολόγησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου,

ε) η προώθηση και εφαρμογή της σύγχρονης τεχνολογίας στην ειδική αγωγή,

στ) η επιστημονική υποστήριξη του έργου των σχολικών συμβούλων της ειδικής αγωγής και των προγραμμάτων σχολικής ενσωμάτωσης.

ζ) η συνεργασία με επιστημονικούς φορείς και οργανώσεις του εσωτερικού και του εξωτερικού και με εξειδικευμένους επιστήμονες με σκοπό την προώθηση των θεμάτων της ειδικής αγωγής.

20. Στις συνεδριάσεις του Τμήματος Ειδικής Αγωγής, μπορεί να μετέχουν με ψήφο: α) ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, β) ένας εκπρόσωπος της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Ε.Σ.Α.Ε.Α.) και γ) ένας εκπρόσωπος της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Π.Ο.Σ.Γ.Κ.Α.Μ.Ε.Α.), που προέρχονται από τις πλέον αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

21. Τα Κ.Δ.Α.Υ. συνεργάζονται με τα Κέντρα Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΚΕ.Κ.Υ.Κ.Α.Μ.Ε.Α.). Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Πρόνοιας καθορίζονται οι περιπτώσεις, στις οποίες δεν κρίνεται αναγκαία η πλήρωση ορισμένων θέσεων σε συγκεκριμένα Κ.Δ.Α.Υ., εφόσον διασφαλίζεται η κάλυψη των αναγκών αυτών από την προσφορά υπηρεσιών από μέλη των ΚΕ.Κ.Υ.Κ.Α.Μ.Ε.Α., κατά τα οριζόμενα με την ίδια απόφαση.

22. Τα Κ.Δ.Α.Υ. αξιολογούνται ανά διετία για τη διαπί-

σωση του βαθμού επίτευξης των σκοπών τους. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται μετά από γνώμη του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα όργανα, ο τρόπος και η διαδικασία πραγματοποίησης της αξιολόγησης.

Άρθρο 3

Οργανωτικά θέματα προσωπικού ειδικής αγωγής

1. Συστήνονται τρεις (3) θέσεις σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής, εκ των οποίων δύο (2) ειδικότητας κωφών και βαρήκων και μία (1) ειδικότητας τυφλών. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μπορεί να αυξάνονται οι θέσεις σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής, να ορίζονται ειδικότητες, έργοι, να συστήνονται θέσεις σχολικών συμβούλων (πλάι ειδικής αγωγής) για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να καθορίζονται τα προσόντα των υποψηφίων για επιλογή στις θέσεις αυτές.

2. Αρμόδιο Συμβούλιο για την επιλογή των σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής είναι για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση το οριζόμενο στο άρθρο 16 παρ. 1 περίπτωση α' του ν. 2266/1994 (ΦΕΚ 218 Α') και για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το οριζόμενο στην περίπτωση β' της παρ. 1 του ίδιου άρθρου.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται η έδρα και η περιφέρεια στην οποία ασκούν τα καθήκοντά τους οι σχολικοί σύμβουλοι ειδικής αγωγής.

4. Στους κλάδους που προβλέπονται στο άρθρο 35 παρ. 2 περίπτωση Α' του ν. 1566/1985 προστίθενται οι εξής κλάδοι και θέσεις:

α) Κλάδος ΠΕ24 Παιδοψυχιάτρων, θέσεις δεκατρείς (13).

β) Κλάδος ΠΕ31' ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, εξειδικευμένου: αα) στον επαγγελματικό προσανατολισμό των τυφλών, θέσεις πέντε (5), από τις οποίες δύο (2) στο Κ.Δ.Α.Υ. Αθηνών, μία (1) στο Κ.Δ.Α.Υ. Θεσσαλονίκης και οι λοιπές στα ειδικά σχολεία τυφλών, ββ) στην κινητικότητα, τον προσανατολισμό και τις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης των τυφλών, θέσεις πέντε (5), από τις οποίες δύο (2) στο Κ.Δ.Α.Υ. Αθηνών, μία (1) στο Κ.Δ.Α.Υ. Θεσσαλονίκης και οι λοιπές στα ειδικά σχολεία κωφών και βαρήκων.

γ) Κλάδος ΔΕ1 ειδικού βοηθητικού προσωπικού, πενήντα (50) θέσεις.

5. Τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στον εισαγωγικό βαθμό των συλλεγόμενων κλάδων της προηγούμενης παραγράφου ορίζονται ως εξής:

α) Του κλάδου ΠΕ24 Παιδοψυχιάτρων πτυχίο Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο της αλλοδαπής με ειδικότητα στην Παιδοψυχιατρική.

β) Του κλάδου ΠΕ31 πτυχίο τμήματος Ειδικής Αγωγής Α.Ε.Ι. ή Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης ή Νηπιαγωγών ή των Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδα-

γωγικής και Ψυχολογίας ή των Τμημάτων Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών ή των Τμημάτων Κοινωνιολογίας ή των Τμημάτων Πολιτικών Επιστημών ή Δημόσιας Διοίκησης Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής και εξειδίκευση: αα) στον επαγγελματικό προσανατολισμό των τυφλών ή ββ) στην κινητικότητα των τυφλών ή γγ) στη νοηματική γλώσσα των κωφών. Η εξειδίκευση προκύπτει από ειδικές μεταπτυχιακές σπουδές στην ημεδαπή ή αλλοδαπή ή από εμπειρία στις ειδικότητες αυτές και επαγγελματική εμπειρία τριών τουλάχιστον ετών.

γ) Του κλάδου ΔΕ1 ειδικού βοηθητικού προσωπικού πτυχίο τμήματος προσχολικής αγωγής για παιδιά με ειδικές ανάγκες ή τμήματος κοινωνικών φροντιστών Τ.Ε.Ε. Β' κύκλου ή του αντίστοιχου τμήματος ειδίκευσης επιμελητών κοινωνικής πρόνοιας ή νηπιοβρεφοκόμων των πρώην Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων και Ενιαίων Πολυκλαδικών Λυκείων ή πτυχίο αντίστοιχης ειδικότητας Ινστιτούτου Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Εισαγωγικό μισθολογικό κλάδο του κλάδου ΔΕ1 ορίζεται το 26ο και καταληκτικό το 9ο.

6. Ο κλάδος ΤΕ2 Επιμελητών του άρθρου 35 παρ. 2 του ν. 1566/1985 μετονομάζεται σε κλάδο ΤΕ2 Σχολικών Νοσηλευτών. Ειδικό τυπικό προσόν διορισμού στον κλάδο αυτόν ορίζεται το πτυχίο νοσηλευτικής ή νηπιοβρεφικομίας ή επισκεπτών υγείας ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο της αλλοδαπής. Οι σχολικοί νοσηλευτές ασκούν έργο υγιεινής και φροντίδας υγείας των παιδιών που φοιτούν στις μονάδες ειδικής αγωγής. Οι επιμελητές που υπηρετούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου εντάσσονται στο νέο κλάδο με το βαθμό και το μισθολογικό κλιμάκιο που κατέχουν.

7. Για τη στελέχωση των Κ.Δ.Α.Υ. και των Σ.Μ.Ε.Α. οι θέσεις του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού της περίπτωσης Α' της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 1566/1985 αυξάνονται κατά κλάδους ως εξής:

α) του κλάδου ΠΕ21 Ψυχολόγων σε εκατόν σαράντα εννέα (149).

β) του κλάδου ΤΕ3 Θεραπευτών λόγου σε τριάντα τέσσερις (34).

γ) του κλάδου ΤΕ5 Φυσικοθεραπευτών σε τριάντα (30).

δ) του κλάδου ΤΕ7 Κοινωνικών Λειτουργιών σε εκατόν εξήντα μία (161).

8. Οι υπηρετούντες στα Κ.Δ.Α.Υ. σε θέσεις εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, για συμπλήρωση του εβδομαδιαίου ωραρίου εργασίας τους ή με ανάθεση υπερωριακής εργασίας, στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής της έδρας του Κ.Δ.Α.Υ. ή και της περιοχής του, ύστερα από απόφαση του προϊσταμένου της οικείας διεύθυνσης εκπαίδευσης, που εκδίδεται μετά από εισήγηση του προϊσταμένου του Κ.Δ.Α.Υ. και πρόταση του οικείου περιφερειακού συμβουλίου πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κατά περίπτωση. Με την ίδια διαδικασία μπορεί να διατίθενται στα Κ.Δ.Α.Υ. για συμπλήρωση του εβδομαδιαίου ωραρίου εργασίας ή με ανάθεση υπερωριακής εργασίας οι υπηρετούντες σε θέσεις εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α.. Για την καταβολή αποζημίωσης λόγω υπερωριακής απασχόλησης εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την υπερωριακή διδασκαλία των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

9. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου

εφαρμόζονται και στην περίπτωση επιδείξεως ατόμων με ειδικές ανάγκες στο σπίτι, σύμφωνα με την περίπτωση γ' της παραγράφου 12 του άρθρου 1. Το έργο αυτό μπορεί να ανατίθεται με την ίδια διαδικασία και στο εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί στις Σ.Μ.Ε.Α..

10.α) Οι ακόλουθοι κλάδοι ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού του άρθρου 35 παρ. 2, περίπτωση Α' του ν.1566/1985 και του παρόντος άρθρου μετονομάζονται ως εξής:

αα) Ο κλάδος ΠΕ19 Θεραπευτών του λόγου σε κλάδο ΠΕ21 Θεραπευτών του λόγου.

ββ) Ο κλάδος ΠΕ20 Επαγγελματικών Συμβούλων σε κλάδο ΠΕ22 Επαγγελματικών Συμβούλων.

γγ) Ο κλάδος ΠΕ21 Ψυχολόγων σε κλάδο ΠΕ23 Ψυχολόγων.

δδ) Ο κλάδος ΤΕ2 Επιμελητών σε κλάδο ΠΕ25 Σχολικών Νοσηλευτών.

εε) Ο κλάδος ΤΕ3 Θεραπευτών του λόγου σε κλάδο ΠΕ26 Θεραπευτών του λόγου.

στστ) Ο κλάδος ΤΕ4 Επαγγελματικών Συμβούλων σε κλάδο ΠΕ27 Επαγγελματικών Συμβούλων.

ζζ) Ο κλάδος ΤΕ5 Φυσικοθεραπευτών σε κλάδο ΠΕ28 Φυσικοθεραπευτών.

ηη) Ο κλάδος ΤΕ6 Εργασιοθεραπευτών σε κλάδο ΠΕ29 Εργασιοθεραπευτών.

θθ) Ο κλάδος ΤΕ7 Κοινωνικών Λειτουργιών σε κλάδο ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργιών.

β) Εισαγωγικό μισθολογικό κλιμάκιο για τον κλάδο ΠΕ24 ορίζεται το 15ο και καταληκτικό το 1ο και για τους κλάδους ΠΕ25, ΠΕ26, ΠΕ27, ΠΕ28, ΠΕ29, ΠΕ30 και ΠΕ31 εισαγωγικό το 18ο και καταληκτικό το 1ο.

γ) Ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στον κλάδο ΠΕ25 είναι τα οριζόμενα στην παράγραφο 6 του παρόντος άρθρου και για τους κλάδους ΠΕ26, ΠΕ27, ΠΕ28, ΠΕ29 και ΠΕ30 τα οριζόμενα στα εδάφια ε', στ', ζ', η' και θ' της παραγράφου 8 του άρθρου 35 του ν. 1566/1985. Ειδικά για τους πτυχιούχους Τ.Ε.Ι. απαιτείται και πτυχίο της Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. ή πτυχίο ενός των Τμημάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 5 περίπτωση β' του παρόντος άρθρου ή πτυχίο Τμήματος Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή αναγνωρισμένου Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, αντίστοιχου προς την ειδικότητά τους.

δ) Οι υπηρετούντες κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου σε θέσεις των κλάδων ΤΕ2 Επιμελητών, ΤΕ3 Θεραπευτών του λόγου, ΤΕ4 Επαγγελματικών Συμβούλων, ΤΕ5 Φυσικοθεραπευτών, ΤΕ6 Εργασιοθεραπευτών και ΤΕ7 Κοινωνικών Λειτουργιών, εφόσον έχουν το πτυχίο της Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. ή πτυχίο ενός των τμημάτων της παρ. 5, περ. β', εντάσσονται σε θέσεις των κλάδων ΠΕ25, ΠΕ26, ΠΕ27, ΠΕ28, ΠΕ29 και ΠΕ30, αντίστοιχα, και επανακατατάσσονται στα μισθολογικά κλιμάκια των κλάδων αυτών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22 του ν. 2470/1997. Η διαφορά αποδοχών από την επανακατάταξη καταβάλλεται από της Απριλίου του έτους 2000.

Οι μη έχοντες πτυχίο Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. εξακολουθούν να υπηρετούν σε προσωρινές θέσεις των κλάδων ΤΕ και εντάσσονται σε θέσεις των κλάδων ΠΕ μετά την απόκτηση του πτυχίου της Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. και επανακατατάσσονται στα μισθολογικά κλιμάκια των κλάδων αυτών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22 του ν. 2470/1997. Για όσο χρόνο υπηρετούν σε προσωρινές θέσεις οι ανωτέρω, δεν πληρούται ίσος αριθμός

θέσεων κατηγορίας ΠΕ.

Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε., καθορίζεται ο χρόνος, ο τρόπος και η διαδικασία φοίτησης στην Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ειδικής αγωγής.

11. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις του εκπαιδευτικού προσωπικού, του ειδικού εκπαιδευτικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού των σχολείων ειδικής αγωγής και του προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ..

12. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών μπορεί να ιδρύονται νέοι κλάδοι ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, να συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις και να καθορίζονται τα προσόντα διορισμού στον εισαγωγικό βαθμό.

13. Για τη στελέχωση των Κ.Δ.Α.Υ. συνιστώνται πενήντα τέσσερις (54) θέσεις Γραμματέων κλάδου ΔΕ2, οι οποίες προστίθενται στις θέσεις του άρθρου 3 παρ. 6 του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α').

14. Για τη μεταφορά των μαθητών των ειδικών σχολείων συνιστώνται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δέκα (10) θέσεις οδηγών και δέκα (10) θέσεις συνοδών των μαθητών με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, που κατανέμονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε Σ.Μ.Ε.Α.. Με όμοια απόφαση καθορίζονται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις αυτών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να αυξάνονται οι θέσεις οδηγών αυτοκινήτων και συνοδών των μαθητών. Η αντιμετώπιση των δαπανών κίνησης, συντήρησης, επισκευής και ασφάλισης των αυτοκινήτων που ανήκουν κατά κυριότητα στις Σ.Μ.Ε.Α., γίνεται από τις οικείες Σχολικές Επιτροπές, οι οποίες επιχορηγούνται για το σκοπό αυτό από πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

15. Στη διαδικασία επιλογής για την πλήρωση κενών οργανικών θέσεων ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των κλάδων ΠΕ25 Σχολικών Νοσηλευτών, ΠΕ26 Θεραπευτών του λόγου, ΠΕ27 Επαγγελματικών Συμβούλων, ΠΕ28 Φυσικοθεραπευτών, ΠΕ29 Εργασιοθεραπευτών και ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργιών μετreyων και υποψήφιοι που έχουν τα απαιτούμενα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού, εκτός από το πτυχίο Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.. Κατά την επιλογή προτιμώνται οι έχοντες το πτυχίο της Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.. Για τους διακριθέντες που δεν έχουν πτυχίο της Π.Α.Τ.Ε.Σ./Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. ερροάζονται οι διατάξεις της παραγράφου 10 περίπτωση β' του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 4

Διορισμός και υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. σύμφωνα με Σ.Μ.Ε.Α.

Α'. Εκπαιδευτικό προσωπικό

1. Στις θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α. και των τμημάτων ένταξης των μαθητών με μετατόπιση εκπαιδευτικοί που έχουν

σπουδών στην ειδική αγωγή ή μετεκπαίδευση στην ειδική αγωγή ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στη σχολική ψυχολογία, και σε περίπτωση έλλειψης, εκπαιδευτικοί που έχουν πενταετή εκπαιδευτική εμπειρία σε Σ.Μ.Ε.Α.

2. Στις θέσεις της προηγούμενης παραγράφου διορίζονται: α) επιτυχόντες στο διαγωνισμό πρόσληψης εκπαιδευτικών του ν. 2525/1997, μέχρι ποσοστού 20% του συνόλου των κενών οργανικών θέσεων, εφόσον είναι τυφλοί, κωφοί και γενικά άτομα με ειδικές ανάγκες και β) οι κεκτημένοι πτυχίο τμήματος Ειδικής Αγωγής Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στην ειδική αγωγή, κατά τη σειρά επιτυχίας τους στο διαγωνισμό πρόσληψης εκπαιδευτικών του ν. 2525/1997 και σε ποσοστό που καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επί του αριθμού των διοριζομένων για κάθε έτος εκπαιδευτικών του ίδιου κλάδου ή ειδικότητας, ύστερα από εισήγηση του Ε.Ε.Γ.

3. Οι άνεργες εκπαιδευτικοί κλάδου Κ.Δ.Α.Υ. αποσπώνται εκπαιδευτικοί κλάδου διοριζόμενα στην παράγραφο 7 του άρθρου 2.

4. Στις Σ.Μ.Ε.Α., εφόσον υπάρχουν ανάγκες σε εκπαιδευτικό προσωπικό που δεν καλύπτονται με διορισμό ή μετάθεση μόνιμων εκπαιδευτικών, μπορεί να αποσπώνται εκπαιδευτικοί άλλων σχολείων που έχουν τριετή διδακτική εμπειρία σε Σ.Μ.Ε.Α. ή να προσλαμβάνονται προσωρινά αναπληρωτές: α) τυφλοί, κωφοί και γενικά άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν τα απαιτούμενα τυπικά προσόντα, εκτός του ορίου ηλικίας, για συμμετοχή στο διαγωνισμό πρόσληψης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και β) κεκτημένοι πτυχίο τμήματος Ειδικής Αγωγής Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο και αντίστοιχο πτυχίο Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στην ειδική αγωγή, κατά τη σειρά επιτυχίας τους στο διαγωνισμό πρόσληψης εκπαιδευτικών του ν. 2525/1997. Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις πρόσληψης προσωρινών αναπληρωτών καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Υ.Σ.Ε.Ε.Π.. Με όμοια απόφαση, που εκδίδεται κάθε Αύγουστο, καθορίζονται τα ποσοστά πρόσληψης προσωρινών αναπληρωτών από κάθε κατηγορία της παρούσας παραγράφου.

5. Ειδικό εκπαιδευτικό και ειδικό βοηθητικό προσωπικό:

1. Στις θέσεις ειδικού εκπαιδευτικού και ειδικού βοηθητικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. και των Σ.Μ.Ε.Α. διορίζονται υποψήφιοι ύστερα από προκήρυξη του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με επιλογή των διοριστέων που γίνεται από το Υ.Σ.Ε.Ε.Π..

2. Κατά τους διορισμούς στις θέσεις της προηγούμενης παραγράφου προτιμώνται τυφλοί, κωφοί και γενικά άτομα με ειδικές ανάγκες, εφόσον έχουν τα προβλεπόμενα προσόντα διορισμού και δεν έχουν υπερβεί το 45ο έτος της ηλικίας τους και μέχρι ποσοστού 20% επί του αριθμού των διοριζομένων. Κατά τους διορισμούς στις ίδιες θέσεις προτιμώνται, σε περίπτωση ίσων προσόντων, υποψήφιοι συγγενείς 1ου και 2ου βαθμού και συζύγων ατόμων με ειδικές ανάγκες. Οι διοριζόμενοι με τη διαδικασία της παρούσας παραγράφου τοποθετούνται σε κάθε Κ.Δ.Α.Υ. ή Σ.Μ.Ε.Α. μέχρι τη συμπλήρωση ποσοστού 20% επί του οργανικού ετήσιου προσωπικού

αυτών όλων των κλάδων.

3. Αν δεν είναι δυνατή η πλήρωση των θέσεων ειδικού εκπαιδευτικού και ειδικού βοηθητικού προσωπικού στα Κ.Δ.Α.Υ. και τις Σ.Μ.Ε.Α., καθώς και στις περιπτώσεις μακράς απουσίας αυτών ή για την κάλυψη εξαιρετικών αναγκών, προσλαμβάνονται στις θέσεις αυτές ιδιώτες που έχουν τα προσόντα διορισμού, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου διάρκειας ενός διδακτικού έτους. Η πρόσληψη αυτών γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Υ.Σ.Ε.Ε.Π.. Στους προσλαμβανόμενους καταβάλλονται οι αποδοχές του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου του οικείου κλάδου και το ειδικό επίδομα του άρθρου 10 περ. 1 του ν. 2470/1997 (ΦΕΚ 40 Α), χωρίς επίδομα οικογενειακών βαρών.

4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα θέματα της προκήρυξης των υπό πλήρωση θέσεων, ο αριθμός ατόμων που προσλαμβάνονται και η διαδικασία πρόσληψης των διοριζομένων.

Γ. Διαπίστωση των παθήσεων

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Υγείας και Πρόνοιας καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία διαπίστωσης των παθήσεων, καταλληλότητας των υποψηφίων για άσκηση των καθηκόντων τους, τα ποσοστά κάλυψης των κενών θέσεων κατά κατηγορία ειδικών αναγκών και τα σχολεία ειδικής αγωγής, στα οποία μπορούν να τοποθετούνται οι διοριζόμενοι.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Υγείας και Πρόνοιας, μπορεί να επεκτείνεται η κατά το παρόν άρθρο δυνατότητα διορισμού και σε άλλες περιπτώσεις ατόμων, που πάσχουν από ξερικές και ανίατες νόσους και να καθορίζεται η διαδικασία επιδείξης των παθήσεων αυτών.

Δ. Μεταθέσεις - Αποσπάσεις

1. Τα μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α. και των Κ.Δ.Α.Υ. μπορεί να μετατίθενται για την κάλυψη οργανικών θέσεων σε άλλες Σ.Μ.Ε.Α. ή σε άλλες Κ.Δ.Α.Υ.. Τα μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού των Κ.Δ.Α.Υ. μετατίθενται στην κάλυψη οργανικών θέσεων σε άλλες Κ.Δ.Α.Υ..

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζονται η διαδικασία, οι σχετικές προϋποθέσεις, τα όργανα, οι προϋποθέσεις, τα κριτήρια, στα οποία περιλαμβάνονται ιδίως το ευδόκιμο της υπηρεσίας, η συνολική υπηρεσία, η υπηρεσία σε σχολεία με δυσμενείς όρους λειτουργίας και διαβίωσης, η συντηρητικότητα, η ανάγκη συνωίκησης συζύγων, η ενταξιακή και προστασία τέκνων και γενικότεροι οικογενειακοί λόγοι, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για τη διενέργεια των μεταθέσεων του προσωπικού της παρούσας παραγράφου.

3. Για την κάλυψη εξαιρετικών υπηρεσιακών αναγκών στις Σ.Μ.Ε.Α. και στα Κ.Δ.Α.Υ., καθώς και για την αντιμετώπιση σοβαρών προσωπικών και οικογενειακών λόγων, όπως αυτοί ορίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 16 του ν. 2525/1997, μπορεί να απο-

σπώνται, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, μέλη του προσωπικού της παραγράφου 1, για ένα σχολικό έτος.

Ε. Μετεκπαίδευση- Επιμόρφωση

1. Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στα σχολεία ειδικής αγωγής και τα τμήματα ένταξης παρακολουθούν επιμορφωτικά προγράμματα που καταρτίζονται και πραγματοποιούνται στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.). Για την οργάνωση και πραγματοποίηση των προγραμμάτων αυτών, την πρόσκληση, τη φοίτηση και τις υποχρεώσεις των επιμορφούμενων εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μπορεί να οργανώνονται προγράμματα για την επιμόρφωση του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού. Με την απόφαση αυτή καθορίζονται το περιεχόμενο και η διάρκεια κάθε επιμορφωτικού προγράμματος, τα ιδρύματα στα οποία πραγματοποιούνται τα επιμορφωτικά προγράμματα, οι διδάσκοντες, η διαδικασία πρόσκλησης για φοίτηση και οι υποχρεώσεις των επιμορφούμενων και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

3. Στα Διδασκαλεία Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α') εφαρμόζονται προγράμματα διετούς μετεκπαίδευσης για εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προορίζονται να διδάξουν στα σχολεία ειδικής αγωγής και τα ειδικά τμήματα ένταξης ή να τοποθετηθούν με απόσπαση στα Κ.Δ.Α.Υ.. Τα προγράμματα αυτά οργανώνονται σε συνεργασία των Τμημάτων Ειδικής Αγωγής, των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών και των τομέων Παιδαγωγικής κάθε Α.Ε.Ι.. Στη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης κάθε διδασκαλείου μετέχει εκπρόσωπος Τομέα Παιδαγωγικής του οικείου Α.Ε.Ι..

4. Δεν θίγονται οι διατάξεις του άρθρου 35 παρ. 14 του ν. 1566/1985 για τη μετεκπαίδευση, ειδικευση και επιμόρφωση του προσωπικού σε θέματα ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

5. Το Τμήμα Διοικητικής της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μετονομάζεται σε Τμήμα Προσωπικού. Το τμήμα αυτό, του οποίου προϊστάται υπάλληλος του κλάδου ΠΕ Διοικητικού, είναι αρμόδιο για το χειρισμό των θεμάτων διορισμού, πρόσληψης, υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. και των Σ.Μ.Ε.Α., του ειδικού βοηθητικού και διοικητικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ., των οδηγών αυτοκινήτων και των συνοδών των μαθητών των Σ.Μ.Ε.Α. και του κάθε φύσης προσωπικού των οικοτροφείων για μαθητές των σχολείων ειδικής αγωγής.

ΣΤ. Αποζημιώσεις - Επιδόματα

1. Στους σχολικούς συμβούλους ειδικής αγωγής καταβάλλεται μηνιαία αποζημίωση επισκέψεων για την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών των Σ.Μ.Ε.Α., το ύψος της οποίας καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

2. Στο ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό καταβάλλεται το επίδομα εξωδρακτικής απασχόλησης που προβλέπεται για το εκπαιδευτικό προσωπικό δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και το κίνητρο απόδοσης του άρθρου 13 παρ. 1 περίπτωση ε' του ν. 2470/1997, για το δικό εκπαιδευτικό προσωπικό.

3. Στους προϊσταμένους των Κ.Δ.Α.Υ. καταβάλλεται το επίδομα θέσης ευθύνης της παρ. 1 περ. β' υποπ. του άρθρου 14 του ν. 2470/1997.

4. Το κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 35 του ν. 1566/1985 και την περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του ν. 2470/1997 επίδομα δυσμενών συνθηκών εργασίας καταβάλλεται στο δραχμικό ύψος που έχει διαμορφώνεται με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών αποκλειστικά και μόνο στο εκπαιδευτικό, ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό και βοηθητικό προσωπικό, που υπηρετεί στα Κ.Δ.Α.Υ., στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και στα τμήματα ένταξης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 5

Μεταβατικές, καταργούμενες και άλλες διατάξεις

1. Ειδικές τάξεις, που λειτουργούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, μετατρέπονται σε τμήματα ένταξης της περίπτωσης γ' της παρ. 11 του άρθρου 1 και καταργούνται, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισηγήσεις του οικείου Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής και του προϊσταμένου της οικείας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης.

2. Για τη στελέχωση των Κ.Δ.Α.Υ. κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου μπορεί να μετατεθούν μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των Σ.Μ.Ε.Α., με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Υ.Σ.Ε.Ε.Π..

3.α) Η Σχολή Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, που ιδρύθηκε και λειτουργεί κατά τις διατάξεις του π.δ. 137/1983 (ΦΕΚ 60 Α'), μετατρέπεται σε Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης του παρόντος νόμου με έδρα την Καλλιθέα Αθηνών και περιλαμβάνει τα τμήματα ειδικότητας: αα) Ξυλουργικής, ββ) Κεραμικής-Άγγειοπλαστικής, γγ) Κοπτικής-Ραπτικής-Πλεκτικής, δδ) Κηπουρικής και εε) Υδραυλικής. Στο εργαστήριο αυτό μπορεί να προστίθενται και άλλα τμήματα ειδικότητας με τη διαδικασία του άρθρου 1 παρ. 18.

β) Η διάρκεια της φοίτησης στα τμήματα ειδικότητας καθορίζεται από πέντε (5) μέχρι οκτώ (8) σχολικά έτη, ανάλογα με τις μαθησιακές δυσκολίες των μαθητών, με απόφαση του Προϊσταμένου της οικείας Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ύστερα από εισήγηση του οικείου Κ.Δ.Α.Υ. και πράξη του συλλόγου των διδασκόντων.

γ) Οι υπηρετούντες σε οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού του άρθρου 4 του π.δ. 137/1983 (ΦΕΚ 60 Α') ανήκουν εφεξής στο Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Καλλιθέας και υπόγονται στους οικείους κλάδους ως εξής:

αα) του κλάδου Δασκάλων στον κλάδο Δασκάλων του άρθρου 13 του ν. 1566/1985,

ββ) του κλάδου Φυσικής Αγωγής στον κλάδο ΠΕ 11 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985.

γγ) του κλάδου Μουσικής στον κλάδο ΠΕ16 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985,

δδ) του κλάδου Τεχνολόγων Εκπαιδευτικών στον κλάδο ΠΕ18 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985,

εε) του κλάδου Εργασιοθεραπευτών στον κλάδο ΠΕ29 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου,

στστ) του κλάδου Βοηθών Τεχνικών Εκπαιδευτικών στον κλάδο ΔΕ1 ειδικού βοηθητικού προσωπικού του άρθρου 3 του παρόντος νόμου,

ζζ) του κλάδου Διοικητικών Υπαλλήλων στον κλάδο ΔΕ1 Διοικητικό του άρθρου 20 του ν. 1566/1985 και

ηη) του κλάδου Κλητήρων στον κλάδο ΥΕ1 του άρθρου 20 του ν. 1566/1985.

δ) Διατηρούνται οι θέσεις προσωπικού με σχέση ιδιωτικού δικαίου του άρθρου 4 του π.δ.137/1983, τρεις (3) καθαριστριών και τέσσερις (4) μαγειρών - τραπεζοκόμων και υπέχοντες τις θέσεις αυτές εξακολουθούν να υπηρετούν στο εργαστήριο Ειδικής Παιδαγωγικής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Αθηνών.

ε) Οι κλάδοι ΠΕ16 και ΠΕ18 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985 και οι τρεις (3) θέσεις αυτού καταργούνται.

στ) Ο ασκών καθήκοντα Διευθυντή της Σχολής Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης εξακολουθεί να ασκεί καθήκοντα Διευθυντή του εργαστηρίου Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Καλλιθέας μέχρι το τέλος του σχολικού έτους 2001-2002.

ζ) Οι μαθητές που φοιτούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στη Σχολή Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του π.δ. 137/1983, θεωρούνται αυτοδικαίως εγγεγραμμένοι στην αντίστοιχη τάξη του Εργαστηρίου Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης Καλλιθέας και συνεχίζουν τη φοίτησή τους κατά τα οριζόμενα στην περίπτωση β'.

η) Στους ήδη αποφασησαντες από τη Σχολή Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του π.δ. 137/1983 χορηγείται απολυτήριο τίτλος, όπως αυτός προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 1 παράγραφος 23.

4. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται οι διατάξεις:

α) του άρθρου 32 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α),

β) της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του ν.1566/1985,

γ) των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 34 του ν.1566/1985,

δ) των παραγράφων 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100 του ν.1566/1985,

ε) της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 110 Α),

στ) του π.δ. 149/1991 (ΦΕΚ 60 Α).

5. Προεδρικά διατάγματα και κανονιστικές αποφάσεις, που έχουν εκδοθεί με βάση τις καταργούμενες διατάξεις, εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των προβλεπομένων από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

6. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Πρόνοιας επιτρέπεται να κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, που ισχύουν κατά τη δημοσίευσή του παρόντος και αναφέρονται στην ειδική αγωγή και την ειδική τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση για άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Κατά την κωδικοποίηση αυτή επιτρέπεται, χωρίς να αλλοιώνεται η έννοια των

ισχυουσών διατάξεων, η νέα διάρθρωση του νομοθετικού υλικού, όπως διάσπαση ή συγχώνευση άρθρων, προσθήκη νέων και νέα κατάστρωση αυτού, η απόλειψη διατάξεων που έχουν καταργηθεί ρητά ή σιωπηρά, καθώς και των μεταβατικών διατάξεων που δεν ισχύουν, η διάρθρωση της φραστικής διατύπωσης και η μεταφορά στη δημοτική γλώσσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 6

Οργανωτικά θέματα υπηρεσιών και σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

1. Η σύσταση κλάδων και θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η αναστολή των κλάδων και θέσεων, η αλλαγή των υφισταμένων θέσεων και η μείωση θέσεων, καθώς και η μεταφορά θέσεων από κλάδο σε κλάδο της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης ή από την πρωτοβάθμια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αντίστροφα, γίνονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η μετονομασία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Η προσθήκη Β' Κύκλου Σπουδών σε Τ.Ε.Ε. Α' Κύκλου Σπουδών και η ανάλογη αύξηση των οργανικών θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού γίνεται μία φορά κάθε έτος και κατά το πρώτο τρίμηνο αυτού, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών.

4. Η κατάργηση και η συγχώνευση σχολείων της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και η κατάργηση τομέων και ειδικοτήτων των Τ.Ε.Ε. και η ανάλογη μείωση των οργανικών θέσεων εκπαιδευτικών γίνεται εντός των προθεσμιών της προηγούμενης παραγράφου, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

5. Στην παράγραφο 10 περίπτωση β' του άρθρου 1 του ν. 1566/1985 προστίθεται εδάφιο ως

-Με όμοια απόφαση που εκδίδεται κατά την ίδια διαδικασία μπορεί να προδύονται, καταργούνται και συγχωνεύονται πειραματικά σχολεία των Α.Ε.Ι.. Η κατάργηση, ο υποβιβασμός, η συγχώνευση και η μετατροπή αυτών σε κοινά σχολεία γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.-

6. Στα έργα της Σχολικής Επιτροπής των δημοσίων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 5 παρ. 9 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 110 Α) προστίθεται και η δυνατότητα αγοράς εξοπλιστικών ή άλλων συναφών ειδών ή διδακτικών μέσων για τη λειτουργία των σχολείων από πιστώσεις του Τακτικού Προϋπολογισμού και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών καθορίζεται ο τρόπος χρηματοδότησης και η

Ελληνική βιβλιογραφία

1. Κυπριωτάκης Αντώνης, « Τα ειδικά παιδιά και η αγωγή τους », εκδ. Ηράκλειο, Ηράκλειο, 1989
2. Στάθης Φ. , « Θέματα ειδικής αγωγής », εκδ. Έλλη, Αθήνα, 1990
3. Πυργιωτάκης Ε. Ιωάννης, « Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές ανισότητες », εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 1984
4. Τσουντας Κ. – Χρονοπούλου Μ. « Οργάνωση και διοίκηση της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης », εκδ. Έκφραση και μεταίχμιο, Αθήνα, 1996
5. Καΐλα Μ. – Πολεμικός Ν. – Φιλίππου Γ. , « Άτομα με ειδικές ανάγκες », εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 1994
6. Καλαντζής Κώστας, « Διδακτική των ειδικών σχολείων », εκδ. Α. Καραβία, Αθήνα, 1973
7. Μανιές Δημήτρης, « Παιδιά με ειδικές ανάγκες », εκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη, 1989
8. Κρυσταλλάκης Γιώργος, « Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες », εκδ. Λύχνος ΕΠΕ, Αθήνα, 1998

9. Σταύρου Λάμπρος, « Ψυχοπαιδαγωγική αποκλινόντων νηπίων – παιδιών – εφήβων », εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 1986
10. Φραγκουδάκη Άννα, « Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης », εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1985
11. Ιμβριώτη Ρ. , « Το πρότυπον ειδικόν σχολείον Αθηνών, Αθήνα, 1938
12. Χρηστάκης Κ. , « Θέματα ειδικής αγωγής : Η ειδική τάξη. Έννοια – Φιλοσοφία- Οργάνωση », εκδ. Τελέθριον, Αθήνα, 1994
13. Ζώνιου – Σιδέρη Αθηνά, « Οι ανάπηροι και η εκπαίδευση τους », εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 1998
14. Καλαντζής Κώστας , « Η ειδική αγωγή χτες και σήμερα », εκδ. Νέα Παιδεία, Αθήνα, 1984
15. Νιτσόπουλος Μηνάς, « Ειδικά Πνευματικά Καθυστερημένα Άτομα », εκδ. Παρατηρητής, Αθήνα, 1981
16. Πολυχρονοπούλου – Ζαχαρογέωργα Σ., « Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες », εκδ. Ντέφι, Αθήνα, 1993
17. Τούρκος Α. Μάριος, « Ατομικές διαφορές μαθητών και εναλλακτικές ψυχοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις », εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 1997
18. Στασινός Δ. , « Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα », εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 1991

- 19.Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, « Δελτίο Πληροφοριών Ειδικής Εκπαίδευσης », Αθήνα, 1998
- 20.ΕΤΨΥ και ΝΨ του παιδιού, « Σεμινάριο Μαθησιακές δυσκολίες, σύγχρονες απόψεις και τάσεις », εκδ . Ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 1986
- 21.Ψυχολογία Α΄ Λυκείου, « Μαθησιακές δυσκολίες – δυσλεξία. Γενική ψυχοπαιδαγωγική αντιμετώπιση », Ο.Ε.Δ.Β., 2000
- 22.Χρηστάκης Κ. , « Προγράμματα επιμόρφωσης προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης », 2^ο ΠΕΚ Αθηνών, 2000
- 23.Δροσινού Μ. , « Καταγραφές με στόχο την ανίχνευση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών (Μ.Δ.)», 2^ο ΠΕΚ Αθηνών, 1999
- 24.Τζουριάδου Μ., « Ο εκπαιδευτικός για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες : Ειδικός ή ενσωματικός ;Η ευρωπαϊκή του διάσταση », Παιδαγωγική Εταιρία Ελλάδος – Σχολή των επιστημών της αγωγής και τομέας παιδαγωγικών του Φ.Κ.Σ. Πανεπιστημίου Κρήτης : Παιδαγωγική επιστήμη στην Ελλάδα και στην Ευρώπη .Τάσεις και προοπτικές . Πρακτικά Ζ΄ Διεθνούς Συνεδρίου, εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 1997
- 25.Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής, « Πρακτικά σεμιναρίου ειδικής αγωγής »,ΥΠ.Ε.Π.Θ. – UNESCO, Αθήνα, 1994

- 26.Μυλωνάς Θεόδωρος, « Κοινωνιολογία της Ελληνικής Εκπαίδευσης », Πανεπιστήμιο Πατρών Εκτυπωτικό Κέντρο, Πάτρα, 1996
- 27.Χέλμουντ Φρεντ, « Κοινωνική ένταξη και εκπαίδευση », εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1989
- 28.Banks Olive, « Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης », εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1987
- 29.Moseley David, « Ειδική εκπαίδευση- επιβοηθητική αγωγή για προβλήματα μάθησης », εκδ . Κουτσούμπος Α.Ε. ,Αθήνα, 1985
- 30.Τορ Μισέλ, « Ο Δείκτης νοημοσύνης », εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1997
- 31.Chancerel J. L. και Σιπητάνου Α. , « Η ειδική αγωγή : προβληματική για τον καθορισμό ενός πεδίου δράσης », εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1989
- 32.Τζόνσον Β. και Βέρνερ Ρ. , « Οδηγός ανάπτυξης για προβληματικά παιδιά», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1983
- 33.Kirk Samuel, « Η εκπαίδευση των αποκλινόντων παιδιών », εκδ. Τσιμπούκης, Αθήνα, 1973
- 34.Κατσίλλης Μ. Ιωάννης, « Κοινωνική Διαστρωμάτωση », Πανεπιστημιακές σημειώσεις, 1996 – 1997

Ξένη βιβλιογραφία

1. Mercer C.D. « Students with learning disabilities », New Jersey : Prentice – Hall, Inc, 1997
2. Hornby M. and Shearer A. , « Mainstreaming in Massachusetts », London: Centre for studies on intergration in education (CSIE) and The campaign for people with mental handicaps (CMH)
3. Farcell M., « The special education handbook », London : David Fulton, 1997
4. Riddell S. and Brown S. « Special educiational needs provision in the United Kingdom – the policy in the 1990s », London : Routledge, 1994
5. Vygotsky L. S. « Mind in society », USA : Harvard University Press, 1978
6. Payne T. , « It' s cold in the other room », Support for learning, 1991
7. Gipps, « Warnock's 18 % :Children with special needs in Primary School», Falmer Press, 1987
8. Moses, « Meeting special educational needs : support for the ordinary school », Educational Research, 1987
9. Kavale K. And Forness S. , « The nature of learning disabilities, critical elements of diagnosis and classification », LEA U.K. , 1995

10. Thomson M. and Watkins E. « Dyslexia : a teaching handbook », London : Whurr, 1998
11. Reid G. , «Dimensions of dyslexia Vol. 1 – Assessment teaching and the curriculum», Moray House Institute of education, Edinburgh, 1996
12. Keefe I. , « learning style : theory and practice », Reston V.A. : National Association of secondary school principals, 1987
13. Nickolson M. « Learning styles in practice. In dimensions of dyslexia », Reid G., 1996
14. Philip Anne, « The use of Resources to access learning skills », In Reid G. , Dimensions of dyslexia, V.T. , 1996
15. Gagne R. and Glaser R. , « Foundations in learning research », Instructional technology : Foundations, Hildate, N. J. Erlbaum, 1987
16. Pumfrey P. And Elliot C. , « Children difficulties in reading, spelling, writing. Challenges and responses », London : Falmer Press, 1993

Περιοδικά

1. Ξηρομερίτη Α. , « Ιστορικά σημεία και σύγχρονα προβλήματα της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα », Σύγχρονη Εκπαίδευση, Νοέμβριος – Δεκέμβριος, 1984, τεύχος 19, σελ. 12- 16 (β)
2. Ferguson B. , Μεγαλοκονόμου, « Μαθησιακές δυσκολίες », Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής, Επιμέλεια Τσιαντή – Μανωλοπούλου, εκδ. Καστανιώτη, 1987, σελ 67 – 81
3. Μπάρμπα Γ. « Ότι πρέπει να αλλάξει... νομιμοποιείται », Διαφορά, Απρίλιος 1984, τεύχος 4, σελ. 34- 41
4. Μπιτζαράκης Π., Τζουριάδου Μ. « Μοντέλα αντιμετώπισης των μαθησιακών δυσκολιών », Διαφορά, Ιούνιος – Οκτώβριος, 1987, τεύχος 14- 15, σελ. 39 –43
5. Καλατζή – Αζίζι Α., « Προβληματισμοί γύρω από την ενσωμάτωση παιδιών σε κανονικό σχολείο », Διαφορά, Νοέμβριος 1989, τεύχος 31- 32, σελ 14 – 20
6. Μαρκοβίτη Μ. , Μπιζαράκη Π. , Τζουριάδου Μ. , « Εμπειρίες από την εφαρμογή προγραμμάτων ενσωμάτωσης σε διάφορες χώρες », Διαφορά, Αύγουστος 1987, τεύχος 14- 15, σελ. 19 – 20
7. Μαρκοβίτη Μ. , Μπιζαράκη Π. , Τζουριάδου Μ. , « Μαθησιακές δυσκολίες . Δυνατότητες εξέλιξης αλλά και κίνδυνοι περιθωριοποίησης», Διαφορά, Μάιος 1985, τεύχος 8 - 9, σελ . 51 – 60
8. Κουρουμπλής Π., « Αλληλοαποδοχή ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες – αναπηριών και κοινωνίας », Κοινωνική Εργασία, 1998, τεύχος 9 –10 , σελ. 61 – 68

9. Δαβαζόγλου Αγγελική, « Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα – Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις εκπαιδευτικές μονάδες », Κοινωνική Εργασία, Ιανουάριος – Μάρτιος 1989, τεύχος 13, σελ 13 – 34
10. Νικόδημου Στυλιανός, « Τα προβληματικά παιδιά – μαθητές στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης », Εκλογή, Απρίλιος 1983, τεύχος 60, σελ. 15 – 19
11. Σεβεντή Στέλλα, « Κοινωνικοποίηση και κοινωνική ένταξη Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες », Εκλογή, Απρίλιος 1983 τεύχος 60, σελ. 30 – 35
12. Ξανθόπουλος Ξάνθος, « Ειδικές Τάξεις : Λειτουργία και προοπτική », Θέματα ειδικής αγωγής, 1998, τεύχος 1, σελ. 36 – 43
13. Καρακόϊδας Κ. – Δήμας Λ., « Μία έρευνα για τη σχολική ενσωμάτωση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες », Θέματα ειδικής αγωγής, 1998, τεύχος 1, σελ 8 – 19
14. Τσιναρέλης Γ., « Η ένταξη και η ενσωμάτωση ως αναγκαία προϋπόθεση της αλλαγής κοινωνικών στάσεων απέναντι στα άτομα με μειονεξίες », Θέματα ειδικής αγωγής, Ιούλιος – Αύγουστος 1998, τεύχος 2, σελ. 41 – 50
15. Ευσταθίου Μηνάς, « Οι θεσμικές αλλαγές στη δομή και τις λειτουργίες του εκπαιδευτικού συστήματος ενισχύουν το σχολικό αποκλεισμό », Θέματα ειδικής αγωγής, Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2000, τεύχος 11, σελ 13- 17
16. Chancerel J. L., Σιπητάνου Α., « Η ειδική αγωγή προβληματική για τον καθορισμό ενός πεδίου δράσης », Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής, Επιμέλεια Τσιάντης – Μανωλόπουλος, εκδ. Καστανιώτη, 1987, σελ 189 – 217

- 17.Καββαδία - Γώγου Λ., « Ενσωμάτωση ή διαχωρισμός », Σύγχρονη Εκπαίδευση, Α μέρος :Μάιος - Ιούνιος 1987, τεύχος 34, σελ 34 - 38 και β μέρος :Ιούλιος - Αύγουστος 1987, τεύχος 35, σελ 55 - 65
- 18.Μπιτζαράκης Π., Τζουριάδου Μ., « Τι είναι ενσωμάτωση ; », Διαφορά, Αύγουστος 1986, τεύχος 14 -15, σελ 7 - 8
- 19.Πολυχρονοπούλου Σ., « Ειδικός Παιδαγωγός .Ο φορέας ειδικής αγωγής », Σύγχρονη εκπαίδευση, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1984, τεύχος 19, σελ 25 - 29
- 20.Χρηστάκης Κ., « Ενσωμάτωση - η νέα τάση στην ειδική αγωγή », Ανοιχτό Σχολείο, Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 1985, τεύχος 4, σελ. 22 -24 (β)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	σελ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	σελ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄		
Α.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ	3
Α.2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	σελ	5
Α.3. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ	σελ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄		
Β. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	σελ	8
Β.1. Η εξέλιξη της στάσης της κοινωνίας απέναντι στα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες	σελ	8
Β.2. Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα	σελ	12
2.1. Φιλανθρωπία και ιδιωτική πρωτοβουλία.....	σελ	12
2.2. Η κρατική πρωτοβουλία.....	σελ	15
Β.3. Νομοθεσία Ειδικής Αγωγής	σελ	19
3.1. Καινοτομίες του νέου νόμου 2817 / 2000.....	σελ	24
3.2. Κ.Δ.Α.Υ. – Σκοπός – Αρμοδιότητες.....	σελ	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄		
Γ. ΕΙΔΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ – ΤΜΗΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ	σελ	29
Γ.1. Ορισμός – Λόγοι αναγκαιότητας ύπαρξης των Ειδικών Τάξεων	σελ	29
Γ.2. Μετονομασία Ειδικών Τάξεων – Προϋποθέσεις Ίδρυσης	σελ	30
Γ.3. Λειτουργία των Τμημάτων Ένταξης	σελ	31
Γ.4. Βασικές αρχές περιεχομένου των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων	σελ	3
Γ.5. Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα Τμημάτων Ένταξης	σελ	38
Γ.6. Μορφές – Τύποι Ειδικών Τάξεων	σελ	41
Γ.7. Ατομικό Αρχείο Μαθητή	σελ	43
Γ.8. Το έργο του Εκπαιδευτικού της Ειδικής Τάξης	σελ	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Δ. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΤΑΞΗ	σελ 50
Δ.1. Η έννοια της ενσωμάτωσης – Διαφορά ένταξης – ενσωμάτωσης.....	σελ 51
Δ.2. Τύποι Σχολικής Ένταξης	σελ 52
Δ.3. Ενσωμάτωση και Ειδική Αγωγή	σελ 53
Δ.4. Ενσωμάτωση και Ειδική Τάξη	σελ 56
Δ.5. Μοντέλα Ενσωμάτωσης	σελ 57
5.1. Συσχέτιση μοντέλων Αμερικής – Αγγλίας	σελ 57
5.2. Συσχέτιση μοντέλων Νορβηγίας – Νέας Ζηλανδίας	σελ 62
5.3. Προτεινόμενο μοντέλο ενσωμάτωσης για την Ελλάδα.....	σελ 63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

Ε. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	σελ 66
Ε.1. Τι είναι κοινωνική διαστρωμάτωση.....	σελ 66
Ε.2. Θεωρίες κοινωνικής διαστρωμάτωσης	σελ 67
2.1. Δομολειτουργισμός	σελ 68
2.2. Συγκρουσιακές θεωρίες	σελ 69
Ε.3. Κοινωνικές τάξεις και πως διαφοροποιούνται.....	σελ 70
Ε.4. Βασικές συνθήκες διαφοροποίησης μέσα στην οικογένεια.....	σελ 72
4.1. Οικονομικές συνθήκες	σελ 72
4.2. Οικολογικές συνθήκες	σελ 74
4.3. Πολιτιστικές συνθήκες	σελ 76
Ε.5. Ρόλοι του σχολείου	σελ 78
Ε.6. Θεωρίες για τους ρόλους του σχολείου	σελ 80
6.1. Κοινωνική ανισότητα και εκπαίδευση	σελ 80
6.2. Εκπαίδευση και παραγωγικότητα	σελ 81
6.3. Κοινωνική αναπαραγωγή και εκπαίδευση.....	σελ 82
6.4. Η εκπαίδευση και η διαλογή.....	σελ 83
Ε.7. Σχέση οικογένειας και σχολείου.....	σελ 84
Ε.8. Μοντέλα κατηγοριοποίησης της σχέσης οικογένειας – σχολείου.....	σελ 85
Ε.9. Κοινωνική προέλευση και σχολική ωριμότητα.....	σελ 88
Ε.10. Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και ίσες ευκαιρίες σήμερα.....	σελ 89

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΣΤ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	σελ	92
ΣΤ.1. Γενικά	σελ	91
ΣΤ.2. Κώδικας Δεοντολογίας Κοινωνικών Λειτουργών στην Ελλάδα....	σελ	92
ΣΤ. 3. Οι αρμοδιότητες του σχολικού Κοινωνικού Λειτουργού	σελ	93
ΣΤ. 4. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στα ειδικά σχολεία	σελ	94
ΣΤ. 5. Προϋποθέσεις για την επιτυχία του έργου του Κοινωνικού Λειτουργού	σελ	103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'

Ζ. ΕΡΕΥΝΑ	σελ	10
Ζ.1. Μεθοδολογία	σελ	105
Ζ.2. Κατάρτιση σχεδίου έρευνας	σελ	106

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'

Η. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	σελ	110
Η.1. Αποτελέσματα ερωτηματολογίων των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας	σελ	110
Η.2. Αποτελέσματα ερωτηματολογίων των επαγγελματιών Κοινωνικών Λειτουργών	σελ	117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'

Θ. ΠΕΡΙΛΗΨΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	σελ	126
Θ.1. Περίληψη	σελ	126
Θ.2. Συμπεράσματα	σελ	126
Θ.3. Εισηγήσεις.....	σελ	130

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Ξένη βιβλιογραφία

Περιοδικά

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'